

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ДОНЧЕНКО ВІКТОРІЯ МИКОЛАЇВНА

УДК 378.4(73).014.25(043.3)

ДИСЕРТАЦІЯ
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ
МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ США

13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ В. М. Донченко

Науковий керівник – **Кондратюк Світлана Миколаївна**, кандидат педагогічних наук, доцент

Суми – 2018

АНОТАЦІЯ

Донченко В. М. Організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності державних університетів США. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С.Макаренка. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С.Макаренка. Суми, 2018.

Зміст анотації

Дослідження розкриває організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності державних університетів США. Визначено, що доцільність наукового опрацювання досягнень освітньої системи США зумовлено необхідністю подолання низки суперечностей у розвитку системи вітчизняної вищої освіти: між зростаючими вимогами сучасного суспільства до інтеграції до світового освітнього простору та недостатнім рівнем готовності закладів вищої освіти до міжнародної діяльності; між накопиченим міжнародною науковою спільнотою досвідом теоретичних узагальнень у галузі інтернаціоналізації діяльності вишів розвинених країн та недостатнім рівнем адаптації зарубіжного досвіду до реальних умов функціонування вітчизняних університетів; між потребою вдосконалення управління міжнародною діяльністю вітчизняних університетів та традиційними підходами до менеджменту вищої школи.

У розв'язанні завдань дослідження застосовано міждисциплінарний підхід, що уможливив застосовування положень різних соціальних і гуманітарних наук задля досягнення цілісності у з'ясуванні організаційно-педагогічних засад міжнародної діяльності державних університетів США; історичний підхід, що дозволив схарактеризувати міжнародну діяльність університетів США в історичному розвитку; системний підхід, що забезпечив можливості визначення взаємозв'язку та взаємодії усіх

структурних компонентів міжнародної діяльності у вищій школі США на федеральному, штатовому та інституційному рівнях; компаративний підхід використано для порівняння досвіду організації міжнародної діяльності університетів США та України.

Автором схарактеризовано стан розроблення проблеми міжнародної діяльності університетів США у вітчизняних та зарубіжних порівняльно-педагогічних дослідженнях (класифіковано джерела відповідно до тематичної спрямованості). Виявлено, що у вітчизняній педагогічній компаративістиці організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності університетів США не були предметом цілісного дослідження. Окремі аспекти досліджуваного явища висвітлювалися вітчизняними науковцями в роботах з філософії освіти, порівняльної педагогіки, міжнародних відносин, політології, державного управління, економіки. Констатовано, що у зарубіжних наукових розвідках предмет дослідження розкрито переважно в контексті теорії інтернаціоналізації освіти та управління інтернаціоналізацією, теорії міжнародних відносин.

Подано визначення ключових понять дослідження («організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності університету» і «міжнародна діяльність університету»). Організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності визначено як вихідні положення, що визначають специфіку організації та здійснення міжнародної діяльності університету. Структуру організаційно-педагогічних засад міжнародної діяльності становлять теоретичні, нормативні, організаційні та змістово-процесуальні засади. Міжнародну діяльність університету визначено як процес, що передбачає міжнародне/глобальне співробітництво університету з національними, міжнародними та зарубіжними суб'єктами з метою реалізації освітньої, наукової та соціальної місії університету, а також забезпечення конкурентоспроможності та інституційного розвитку, реалізації завдань зовнішньої політики держави.

На підставі з'ясування факторів розвитку міжнародної діяльності державних університетів США (економічні, політичні, освітні, демографічні, культурні) та відповідно до таких критеріїв, як трансформація мети й основних завдань міжнародної діяльності американських вишів, виокремлено її етапи: зарубіжних освітніх подорожей (50-ті р. XVIII ст. – 80-ті р. XIX ст.); суб'єктизації міжнародної освітньої діяльності (80-ті рр. XIX ст. – поч. XX ст.); інтенсифікації співробітництва (20–50-ті рр. XX ст.); інституалізації управлінських структур міжнародної діяльності (60 – 80-ті рр. XX ст.); професіоналізації міжнародної діяльності (90-ті рр. XX ст. – 2002 р.); глобалізації просторового поля міжнародної діяльності (2003 р. – до теперішнього часу).

Виявлено організаційні засади міжнародної діяльності державних університетів США на федеральному, штатовому та інституційному рівнях. З'ясовано, що систему управління міжнародною діяльністю університетів на федеральному рівні представлено урядовими та неурядовими (громадськими та приватними) суб'єктами. Основними інструментами регулювання міжнародної діяльності державних університетів є нормативно-правові та фінансові. Виділено три категорії міжнародних неурядових організацій, залучених до регулювання міжнародної діяльності: асоціації університетів, спеціалізовані організації (сприяння розвитку окремих аспектів міжнародної діяльності) та професійні об'єднання (адміністраторів, науковців, викладачів). Встановлено, що уряди штатів, як правило, не є активними суб'єктами процесу управління міжнародною діяльністю університетів. На інституційному рівні представлено моделі організації міжнародної діяльності університету (централізовану, дистрибутивну, координовану, інтегровану), специфіка яких зумовлена структурою вишів, їх організаційною культурою та основними сферами міжнародної діяльності.

Визначено змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності державних університетів США: принципи, виміри, види, напрями, засоби, форми. З'ясовано принципи реалізації досліджуваного феномену: мобільності,

полікультурності, різноманітності та взаємовигідності. Констатовано, що вимірами міжнародної діяльності державних університетів США є такі: політичний, економічний, культурний, академічний. Її основними видами є освітня, науково-інноваційна та сервісна, що реалізуються в рамках зовнішнього та внутрішнього напрямів міжнародної діяльності. Схарактеризовано партнерство, програми та проекти як форми міжнародної діяльності, умови ефективності процесу навчання іноземних студентів в університетах США.

Обґрунтовано можливості творчого використання позитивного досвіду міжнародної діяльності державних університетів США в Україні на національному, регіональному, інституційному та індивідуальному рівнях. З урахуванням актуального стану розвитку міжнародної діяльності в університетах України, особливостей управління міжнародною діяльністю, елементів зовнішнього середовища подано рекомендації, що стосуються стратегічного, освітньо-політичного, організаційно-педагогічного, навчально-методичного аспектів організації та управління міжнародною діяльністю в університетах України. З огляду на потреби подальшої модернізації управління міжнародною діяльністю вищих навчальних закладів в Україні, найбільш актуальними визначено такі аспекти інновацій у досліджуваній сфері: розробка цілісної стратегії розвитку міжнародної діяльності на державному та інституційному рівнях; створення професійної організації адміністраторів міжнародної діяльності університетів; створення національної рекрутингової агенції із залучення іноземних студентів; створення регіональних консорціумів університетів, що серед іншого розвивають методичне забезпечення управління міжнародною діяльністю.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його теоретичних положень та висновків про теоретичні, організаційні та змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності в університетах США при викладанні навчальних курсів з історії педагогіки, порівняльної педагогіки та педагогічного менеджменту, застосування його матеріалів у розробці

національної й інституційних стратегій управління міжнародною діяльністю в університетах України; а також джерелознавчої бази дисертації освітянами – науковцями та практиками.

Ключові слова: державний університет США, міжнародна діяльність університету, організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності університету, інтернаціоналізація вищої освіти, глобалізація, міжнародне партнерство, всебічна інтернаціоналізація.

Список публікацій здобувача

Наукові праці,

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Донченко, В. (2013). Пріоритетні завдання управління міжнародною діяльністю в університетах США в умовах глобалізації. *Наукові записки. Психолого-педагогічні науки*, 5, 243–248.
2. Донченко, В. (2013). Пріоритетні напрями міжнародної діяльності сучасного університету в умовах інтернаціоналізації освіти. *Педагогіка і психологія професійної освіти*, 4, 102–110.
3. Донченко, В. М. (2014). Зарубіжні моделі інтернаціоналізації вищої освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 6, 10–19.
4. Донченко В. М. (2015). Механізми державного врегулювання міжнародної діяльності університетів США. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*, 43, 138–146.
5. Донченко, В. (2015). Основні напрями міжнародної діяльності університетів України. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, 18 (1), 78–83.
6. Донченко, В. М. (2015). Глобалізація та інтернаціоналізація в управління міжнародною діяльністю сучасного університету. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*, 4 (82), 122–126.

7. Donchenko, V. (2015). University International Cooperation as a Means for Regional Integration and Development. *Regional development and integration. New challenges for the EU: EURINT conference proceedings*. «Alexandru Ioan Cuza» University of Iași, Centre for European Studies, Romania, 131–140.

8. Donchenko, V. (2015). Global Dimension of Higher Education: the Role of International Office. Debates on Globalization. Approaching National Identity through *Intercultural Dialogue*. Section: *Psychology and Education Sciences: proceedings II International conference*. Tîrgu-Mureș, Romania, 415–422.

Наукові праці,

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

9. Донченко, В. (2013). Міжнародна діяльність університету як фактор інноваційного розвитку. *Управління якістю в освіті та промисловості: досвід, проблеми та перспективи: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції*. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 113.

10. Донченко, В. (2013). Соціальні медіа як засіб залучення іноземних студентів до навчання в університетах США. *Педагогічна компаративістика 2013: трансформації в освіті зарубіжжя та український контекст: матеріали науково-практичного семінару*. Київ: Педагогічна думка, 132–134.

11. Донченко, В. М. (2013). Теоретичні основи культурної адаптації іноземних студентів в університетах США. *Мистецька освіта в контексті європейської інтеграції: інтеркультурний вимір: матеріали III Міжнародної наукової конференції*. Суми, 39–40.

12. Донченко, В. (2014). Моделі інтернаціоналізації вищої освіти на інституційному рівні. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, I*. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 59–61.

13. Донченко, В. (2014). Фактори розвитку пропозиції освітніх послуг у міжнародній освіті: досвід України та США. *Педагогічна компаративістика – 2014: якісний вимір освіти зарубіжжя та український*

контекст: матеріали науково-практичного семінару. Київ: Педагогічна думка, 46–48.

14. Донченко, В. (2015). Методичне забезпечення управління міжнародною діяльністю в державних університетах США. *Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 4.* Суми: Видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 155–157.

15. Донченко, В. (2016). Підвищення рівня інтернаціоналізації в Україні: можливості використання позитивного досвіду США. *Чверть століття українсько-американської дружби: досвід гідний майбутнього: збірник матеріалів III американознавчої мультидисциплінарної конференції.* Львів, 301–305.

16. Донченко, В. (2016). Бренди у міжнародній освіті: світовий досвід та українські перспективи. *Європейський університет: імідж, мобільність та соціальні перспективи: матеріали I міжнародної конференції для студентів та молодих учених.* Суми: ФОП Цьома С. П., 163–166.

17. Донченко, В. (2016). Інтернаціоналізація вищої освіти як засіб нарощування «м'якої сили» в зовнішній політиці США. *Наукові абриси III тисячоліття, індустрія хай-тек та проблеми інноваційної освіти в умовах кросс-культурних взаємодій: тези виступів учасників Міжнародної наукової наукової конференції.* Суми: ФОП Цьома С. П., 172–174.

ABSTRACT

Donchenko V. M. Organizational and Educational Foundations of International Activity of Public Universities in the USA. – The qualifying research work on the rights of the manuscript.

Thesis for Candidate of Pedagogical Sciences degree in specialty 13.00.01 – General Pedagogics and History of Pedagogics. – Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko. – Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko. Sumy, 2018.

The contents of the abstract

The research explores organizational and educational foundations of international activity of public universities in the USA. It is established that rationale for studying the positive practices of US higher education system lies in the necessity to overcome a range of contradictions that exist in the Ukrainian system of education, namely: between growing demands of modern-day society to integrate into world education area and national institutions of higher learning being not ready to perform international activity; between the positive experience accumulated by international academic community, the experience of doing theoretical generalizations in the sphere of internationalization of higher education institutions in developed countries and inadequate level of adaptation of international positive practices to the context in which Ukrainian universities function; between the need to improve management of international activity in Ukrainian universities and traditional approaches to management of higher education.

For achieving the research objectives the following approaches were used: interdisciplinary approach enabled the author to use provisions of different social and humanitarian sciences in order to examine organizational and educational foundations of international activity of public universities in the USA in their entirety; historical approach enabled to characterize international activity of US universities in its historical development; system approach provided the possibility to examine interconnection and interaction of all the structural components of

international activity in US higher education at the federal, state and institutional levels; comparative approach was used to compare the practices of organizing international activity in US and Ukrainian universities.

Firstly, the author establishes the state of research on international activity of US universities in Ukrainian and foreign studies (the sources were classified according to thematic foci). It is ascertained that organizational and educational foundations of international activity of US public universities have never been a subject of separate in-depth research in Ukrainian Comparative Education. Fragmented aspects of the researched phenomenon have been explored by researchers in the fields of Philosophy of Education, Comparative Education, International Relations, Political Studies, Public Administration and Economics.

The definition of the key concepts of the research are proposed (“organizational and educational foundations of university international activity” and “university international activity”). Organizational and educational foundations of university international activity are defined as the primary principles that determine the specifics of organization and execution of university international activity. They consist of theoretical, legal, organizational, contextual and procedural foundations. University international activity is defined as a process that involves international/global cooperation of a university with national and international entities aimed at fulfilling mission of education, research and service, as well as ensuring competitiveness and institutional development, realizing the tasks of state’s foreign policy objectives.

The stages of historical development of university international activity in the USA were determined based on the established factors of its development (economic, political, educational, demographic, cultural) and transformation of aim and main objectives of international activity, namely: international educational journeys (50s of the 18th century – 80s of the 19th century); international activity as a subject (80s of the 19th century – early 20th century); intensification of cooperation (20-50s of the 20th century); establishing administrative units of international activity (60s – 80s of the 20th century); professionalization of

international activity (90s of the 20th century - 2002); globalization of spatial field of international activity (2003 – ongoing).

The study reveals the specifics of university international activity management in the USA at federal, state and institutional levels. It is established that at the federal level the system of university international activity management is composed of principal governmental and non-governmental (public and private) entities engaged. The principle instruments of international activity regulation by federal government are legal and financial. The researcher singles out three categories of non-governmental organizations engaged in international activity regulation and advocacy, namely: associations of higher education institutions, specialized organizations (engaged in promoting different aspects of international activity), professional organizations (of administrators, academics, researchers). It is established that state governments' engagement into international activity management is very limited in most of the states. At the institutional level four models of organization of international activity are singled out: centralized, distributive, coordinated and integrated, their specifics is determined by the structure, organizational culture of the university and its prevalent international activity spheres.

Upon comprehensive analysis of contextual and procedural foundations of international activity of American universities, the principles, rationales, types, directions and forms of international activity of US universities have been identified. It is established that the specific principles of the research phenomenon are mobility, multiculturalism, diversity, and mutual benefit. It is ascertained that international activity of public universities in the USA has following rationales: political, economic, cultural and academic. Its main types are educational, research and innovation and service, which can be executed in the framework of external or internal direction.

The research provides recommendations to be used in the context of development of university international activity in Ukraine at the national, regional, institutional and individual levels and suggests a prognostic model of

international activity development. Taking into account the current state of development of international activity in Ukrainian universities, specifics of its management, context in which Ukrainian institutions of higher learning function, the author provides recommendations in regards to strategic, education policy, organizational and educational, teaching and methodology aspects of organization and management of international activity in Ukrainian universities. Considering the necessity for modernization of international activity management in Ukraine, the following aspects become relevant: elaboration of overall strategy of international activity development at the national and institutional levels; establishing a professional organization of university international activity administrators; creating a national international students recruiting agency; creating regional university consortiums, which among other activities develop methodological support of international activity management.

The practical value of the research consists in the possibility of application of its theoretical concepts and conclusions on theoretical, organizational, contextual and procedural foundations of international activity in US universities while teaching the courses in History of Education, Comparative Education, Pedagogical Management and using its materials for developing national and institutional strategies of international activity development in Ukrainian universities.

Key words: US public university, university international activity, organizational and educational foundations of international activity, internationalization of higher education, globalization, international partnership, comprehensive internationalization.

LIST OF AUTHOR'S PUBLICATIONS

Research works

in which the main scientific results of the thesis are published

1. Донченко, В. (2013). Пріоритетні завдання управління міжнародною діяльністю в університетах США в умовах глобалізації. *Наукові записки. Психолого-педагогічні науки*, 5, 243–248.
2. Донченко, В. (2013). Пріоритетні напрями міжнародної діяльності сучасного університету в умовах інтернаціоналізації освіти. *Педагогіка і психологія професійної освіти*, 4, 102–110.
3. Донченко, В. М. (2014). Зарубіжні моделі інтернаціоналізації вищої освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 6, 10–19.
4. Донченко В. М. (2015). Механізми державного врегулювання міжнародної діяльності університетів США. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*, 43, 138–146.
5. Донченко, В. (2015). Основні напрями міжнародної діяльності університетів України. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, 18 (1), 78–83.
6. Донченко, В. М. (2015). Глобалізація та інтернаціоналізація в управлінні міжнародною діяльністю сучасного університету. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*, 4 (82), 122–126.
7. Donchenko, V. (2015). University International Cooperation as a Means for Regional Integration and Development. *Regional development and integration. New challenges for the EU: EURINT conference proceedings*. «Alexandru Ioan Cuza» University of Iași, Centre for European Studies, Romania, 131–140.
8. Donchenko, V. (2015). Global Dimension of Higher Education: the Role of International Office. *Debates on Globalization. Approaching National Identity through Intercultural Dialogue. Section: Psychology and Education Sciences: proceedings II International conference*. Tîrgu-Mureș, Romania, 415–422.

Research works

which certify the approbation of the materials of the thesis

9. Донченко, В. (2013). Міжнародна діяльність університету як фактор інноваційного розвитку. *Управління якістю в освіті та промисловості: досвід, проблеми та перспективи: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції*. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 113.

10. Донченко, В. (2013). Соціальні медіа як засіб залучення іноземних студентів до навчання в університетах США. *Педагогічна компаративістика 2013: трансформації в освіті зарубіжжя та український контекст: матеріали науково-практичного семінару*. Київ: Педагогічна думка, 132–134.

11. Донченко, В. М. (2013). Теоретичні основи культурної адаптації іноземних студентів в університетах США. *Мистецька освіта в контексті європейської інтеграції: інтеркультурний вимір: матеріали III Міжнародної наукової конференції*. Суми, 39–40.

12. Донченко, В. (2014). Моделі інтернаціоналізації вищої освіти на інституційному рівні. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 1*. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 59–61.

13. Донченко, В. (2014). Фактори розвитку пропозиції освітніх послуг у міжнародній освіті: досвід України та США. *Педагогічна компаративістика – 2014: якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст: матеріали науково-практичного семінару*. Київ: Педагогічна думка, 46–48.

14. Донченко, В. (2015). Методичне забезпечення управління міжнародною діяльністю в державних університетах США. *Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 4*. Суми: Видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 155–157.

15. Донченко, В. (2016). Підвищення рівня інтернаціоналізації в Україні: можливості використання позитивного досвіду США. *Чверть*

століття українсько-американської дружби: досвід гідний майбутнього: збірник матеріалів III американознавчої мультидисциплінарної конференції. Львів, 301–305.

16. Донченко, В. (2016). Бренди у міжнародній освіті: світовий досвід та українські перспективи. *Європейський університет: імідж, мобільність та соціальні перспективи: матеріали I міжнародної конференції для студентів та молодих учених.* Суми: ФОП Цьома С. П., 163–166.

17. Донченко, В. (2016). Інтернаціоналізація вищої освіти як засіб нарощування «м'якої сили» в зовнішній політиці США. *Наукові абриси III тисячоліття, індустрія хай-тек та проблеми інноваційної освіти в умовах кросс-культурних взаємодій: тези виступів учасників Міжнародної наукової наукової конференції.* Суми: ФОП Цьома С. П., 172–174.

ЗМІСТ

ВСТУП	17
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ США	28
1.1. Стан розроблення проблеми міжнародної діяльності університетів США	28
1.2. Концептуальні засади міжнародної діяльності університетів США	46
1.3. Етапи розвитку міжнародної діяльності університетів США	71
Висновки до розділу 1	98
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ЗМІСТОВО-ПРОЦЕСУАЛЬНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ США	100
2.1. Державне врегулювання та інституційне забезпечення міжнародної діяльності державних університетів США	100
2.2. Організаційні засади міжнародної діяльності державних університетів США	124
2.3. Змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності державних університетів США	146
Висновки до розділу 2	172
РОЗДІЛ 3. ПРОГНОСТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ТВОРЧОГО ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТЮ УНІВЕРСИТЕТІВ США В УКРАЇНІ	175
3.1. Організація міжнародної діяльності в університетах України	175
3.2. Рекомендації щодо творчого використання досвіду США з організації міжнародної діяльності університетів в Україні ...	196
Висновки до розділу 3	212
ВИСНОВКИ	217
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	221
ДОДАТКИ	280

ВСТУП

Актуальність і доцільність дослідження. Інтеграція України до світового освітнього простору зумовлює необхідність якісної модернізації вищої освіти, зокрема сфери міжнародної діяльності закладів вищої освіти. Прийняті в Україні закони і програми (Закон України «Про освіту» (2017) [55], Закон України «Про вищу освіту» (2014) [56], Біла книга національної освіти України (2009) [16], «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки» (2012) [98], «Угода про Асоціацію між Україною та ЄС» (2014) [165]; Стратегія сталого розвитку «Україна 2020» (2015) [156] та ін.) визначають чіткі пріоритети модернізації освітньої галузі. Одним із провідних напрямів державної освітньої політики визначено розвиток міжнародного співробітництва на національному, регіональному та інституційному рівнях.

Значний позитивний досвід організації міжнародної діяльності університету накопичено в США. Доцільність наукового опрацювання досягнень вищої школи США в досліджуваній сфері зумовлена необхідністю подолання низки суперечностей у розвитку системи вітчизняної вищої освіти:

- між зростаючими вимогами сучасного суспільства щодо інтеграції до світового освітнього простору та недостатнім рівнем готовності закладів вищої освіти до міжнародної діяльності;

- між накопиченим міжнародною науковою спільнотою досвідом теоретичних узагальнень у галузі інтернаціоналізації діяльності вишів розвинених країн та недостатнім рівнем адаптації зарубіжного досвіду до реальних умов функціонування вітчизняних університетів;

- між потребою вдосконалення управління міжнародною діяльністю вітчизняних університетів та традиційними підходами до менеджменту вищої школи.

Важливі аспекти проблеми дослідження висвітлено в наукових працях вітчизняних учених, у яких розкрито тенденції розвитку вищої освіти в національному, європейському та світовому просторах (В. Андрущенко [8], Н. Галус [29], О. Козлова [67], С. Кондратюк [68], Г. Кремень [74], С. Курбатов [75; 76], М. Лещенко [80], Ю. Лянной [87], Г. Ніколаї [102], О. Овчарук [106], А. Сбруєва [132; 134; 137; 139], О. Семенов [142], С. Сисоєва [144], В. Яблонський [186] та ін.), напрями розвитку та модернізації вищої освіти США (О. Баєва [13; 14], В. Корсунов [89], І. Литовченко [83; 419] К. Павловський [111], О. Романовський [128] та ін.); теоретичні засади міжнародної діяльності сучасних університетів (Н. Авшенюк [2; 4; 5], Т. Антонюк [10], Я. Болюбаш [21], О. Огієнко [107], А. Сбруєва [133; 136; 137], І. Сікорська [146], Т. Черницька [175] та ін.); окремі аспекти міжнародної діяльності вітчизняних та зарубіжних університетів (І. Дебич [32; 33], О. Заболотна [54], О. Козієвська [65; 66], О. Романовська [127], Н. Холявка [171] та ін.).

Окремі аспекти міжнародної діяльності університетів висвітлено у працях зарубіжних науковців, а саме: сутнісні ознаки міжнародної діяльності сучасного університету (Б. Еллінгбо (B. Ellingboe) [299], Дж. Найт (J. Knight) [390; 393; 395], Г. Нів (G. Neave) [449], У. Тайхлер (U. Teichler) [514; 515], Дж. Худзік (J. Hudzik) [354; 355] та ін.); теоретичні підходи до управління міжнародною діяльністю університетів (Ф. Альтбах (Ph. Altbach) [193; 194; 196; 197], М. Содерквіст (M. Söderqvist) [499], Дж. Тейлор (J. Taylor) [513], Дж. Торенбік (J. Torenbeek) [521], Дж. Філден (J. Fielden) [309; 310; 311] та ін.); організація міжнародної діяльності університетів США (М. Грін (M. Green) [327; 328], Дж. Дуглас (J. Douglass) [289; 290], Е. Елдельштайн (R. Edelstein) [292], К. Кінзер (K. Kinser) [403], Дж. Лейн (J. Lane) [402; 404; 406; 407] та ін.); окремі сфери міжнародної діяльності університетів США (Л. Енгел (L. Engel) [301], Дж. Лейн (J. Lane) [403], Л. МакКейб (L. McCabe) [430], Б. Страйтвізер (B. Streitwieser) [504] та ін.).

Вивчення наукових джерел дає підстави стверджувати, що цілісного дослідження, присвяченого висвітленню міжнародної діяльності державних університетів США, здійснено не було. Отже, актуальність проблеми, її недостатня теоретична розробленість і потреба в подоланні окреслених суперечностей зумовили вибір теми дисертаційного дослідження **«Організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності державних університетів США»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є складовою комплексного дослідження кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка «Інноваційні підходи до управління якістю освіти» (реєстраційний номер 0113U004660).

Тему дисертації затверджено вченою радою Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (протокол № 5 від 24.12.2012 р.) та узгоджено Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук НАПН України (протокол № 3 від 26.03.2013 р.).

Мета дослідження – з'ясувати теоретичні, організаційні та змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності державних університетів США для визначення можливостей творчого використання позитивного досвіду США в аспекті досліджуваної проблеми в Україні.

Відповідно до мети визначено такі **завдання** дослідження:

1. Охарактеризувати стан розроблення проблеми міжнародної діяльності державних університетів США у вітчизняних і зарубіжних наукових розвідках та поняттєвий апарат дослідження.
2. Виокремити етапи розвитку міжнародної діяльності університетів США.
3. Виявити організаційні засади міжнародної діяльності державних університетів США на федеральному, штатовому та інституційному рівнях.

4. Визначити змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності державних університетів США.

5. Обґрунтувати можливості творчого використання позитивного досвіду міжнародної діяльності державних університетів США в Україні.

Об’єкт дослідження – міжнародна діяльність державних університетів США.

Предмет дослідження – теоретичні, організаційні та змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності державних університетів США.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період від початку 90-х років ХХ століття до 2016 року. *Нижня* хронологічна межа – початок 90-х років ХХ ст. – визначається початком якісно нового етапу розвитку освітньої політики США в досліджуваній сфері, що зумовлено підписанням Акту «Про освіту для національної безпеки» (1991). *Верхня* хронологічна межа – 2016 рік – рік завершення дії першої чітко визначеної міжнародної стратегії «До глобального успіху через міжнародну освіту та співробітництво: Міжнародна стратегія департаменту освіти США на 2012–2016 роки», документа, що врегульовує розвиток міжнародної діяльності закладів вищої освіти на державному рівні. З метою дослідження генези та виокремлення історичних етапів розвитку міжнародної діяльності університетів США дослідження здійснювалось у більш широких історичних межах, а саме: з 50-х р. ХVІІІ ст., що пов’язано із започаткуванням освітніх подорожей представників уряду та університетів США до Європи.

Для реалізації мети дослідження та поставлених завдань використано такі **методи**:

– *загальнонаукові*: аналіз, синтез, абстрагування, порівняння та узагальнення, які забезпечили можливість формулювання вихідних положень і узагальнених висновків дослідження, виокремлення основних теоретичних ідей та наукових підходів, що становлять теоретичну основу дослідження;

– *конкретнонаукові*: теоретичні (термінологічний, застосування якого дозволило схарактеризувати понятєвий апарат дослідження; історико-логічний, який дозволив визначити етапи розвитку міжнародної діяльності університетів США; структурно-функціональний, на основі якого виявлено специфічні функції основоположних структурних компонентів міжнародної діяльності та визначено змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності університетів США; порівняльний аналіз, за допомогою якого здійснено зіставлення організаційних та змістово-процесуальних засад міжнародної діяльності університетів; метод моделювання, який допоміг розробити прогностичну модель розвитку міжнародної діяльності університетів України; наукової екстраполяції, яка застосована для обґрунтування можливостей творчого використання позитивного досвіду міжнародної діяльності державних університетів США в Україні; емпіричні (аналіз документів, інтерв'ювання та електронне листування, за допомогою яких виявлено специфіку організації міжнародної діяльності в окремих університетах США та України (предметом аналізу стали документи 75 державних університетів з 50 штатів США та 30 університетів України).

Методологічною основою дослідження є теорія наукового пізнання, положення про єдність, взаємовплив і взаємозалежність явищ об'єктивної дійсності, про єдність теорії і практики. У розв'язанні завдань дослідження застосовано міждисциплінарний підхід, що уможливив застосування положень різних соціальних і гуманітарних наук задля досягнення цілісності в з'ясуванні організаційно-педагогічних засад міжнародної діяльності державних університетів США; історичний підхід, що дозволив схарактеризувати міжнародну діяльність університетів США в історичному розвитку; системний підхід, що забезпечив можливості визначення взаємозв'язку та взаємодії усіх структурних компонентів міжнародної діяльності у вищій школі США на федеральному, штатовому та інституційному рівнях; компаративний підхід використано для порівняння досвіду організації міжнародної діяльності університетів США та України.

Теоретичну основу дослідження становлять концептуальні положення:

– педагогічної компаративістики (Н. Абашкіна [1], Ф. Альтбах (Ph. Altbach) [193; 194], Е. Біркінс (E. Beerkens) [226; 227], Т. Десятов [34], Дж. Дуглас (J. Douglass) [290; 292], О. Заболотна [54], Т. Кошманова [71], Н. Лавриченко [78], О. Локшина [84], О. Матвієнко [90], Г. Ніколаї [102], О. Огієнко [108; 109], А. Сбруєва [134; 139; 140], О. Сухомлинська [162], Г. Стайнер-Хамсі (G. Steiner-Khamsi) [501; 502], О. Устименко-Косорич [169] та ін.);

– теорії модернізації вищої освіти (А. Алексюк [7], Ф. Альтбах (Ph. Altbach) [193; 195; 197], М. Ван дер Венде (M. Van der Wende) [577], Ж. Кіанг (Zh. Qiang) [472], К. Корсак [69], В. Кремень [74] та ін.);

– теорії інтернаціоналізації вищої освіти (О. Авшенюк [2; 4; 5], О. Матвієнко [90], О. Першукова [113], А. Сбруєва [133; 135; 136; 137], М. Ван дер Венде (M. Van der Wende) [577], Х. де Віт (H. de Wit) [274; 275; 280], Дж. Гудзік (J. Hudzik) [355], Б. Еллінгбо (B. Ellingboe) [299], Р. Міддлхорст (R. Middlehurst) [436], Дж. Найт (J. Knight) [390; 391; 393; 395], У. Тайхлер (U. Teichler) [514] та ін.);

– теорії управління вищою школою (А. Бендт (A. Bandt) [338], М. Дарманський [31], О. Козлова [67], Дж. Кінг (J. King) [386], В. Луговий [85], Ю. Лянной [87], В. Маслов [89], Л. Пшенична [120], Т. Рогова [126], С. Хайнс (S. Haines) [339], Є. Хриков [173], Дж. Філден (J. Fielden) [309; 311] та ін.).

Джерельну базу дослідження становлять:

– офіційні документи федерального уряду США та урядів штатів, що стосуються питань розвитку вищої освіти та міжнародної діяльності університетів: «Акт про вищу освіту» (1965), «Акт про освіту для національної безпеки» (1991), «Меморандум про політику у галузі міжнародної освіти» (2000), «Після 11 вересня: Національна політика з питань міжнародної освіти» (2002), «Акт про схвалення міжнародних

відносин» (1995–2011), «Акт Сенатора Пола Саймона про навчання за кордоном» (2007), «Акт про доступність вищої освіти» (2008), «До глобального успіху через міжнародну освіту та співробітництво: Міжнародна стратегія департаменту освіти США на 2012–2016 роки» (2012) та ін.;

- статистичні матеріали – ОЕСР, Міністерства освіти США, Державного департаменту США, Інституту міжнародної освіти (Institute for International Education) тощо, що відображають основні показники міжнародної діяльності університетів США;

- документи, опубліковані результати досліджень та аналітичні матеріали спеціалізованих організацій та професійних об'єднань у галузі міжнародної освіти: Американської ради з питань освіти (American Council on Education), Асоціації адміністраторів міжнародної освіти (Association of International Education Administrators), Асоціації діячів міжнародної освіти (NAFSA: Association of International Educators), Інституту міжнародної освіти (Institute of International Education), Ради з міжнародних обмінів науковців (Council on International Education Exchange) та ін.;

- документи університетів США щодо організації міжнародної діяльності (статути американських університетів, звіти про міжнародну діяльність, стратегії інтернаціоналізації, програмні документи і робочі плани з управління міжнародною діяльністю, інформаційні матеріали для потенційних партнерів та іноземних студентів);

- наукові розвідки в галузі міжнародної діяльності університетів: монографії (Н. Авшенюк, Т. Антонюк, Ф. Альтбах (Ph. Altbach), Х. де Віт (H. de Wit), Д. Джонстоун (D. Johnstone), Дж. Лейн (J. Lane), Л. Райзберг (L. Reisberg), Л. Рамблі (L. Rumbley) та ін.), статті в реферованих журналах («Вища школа», «Освіта України», «Вища освіта України», «Порівняльно-педагогічні студії», «Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології», «International Higher Education», «Journal of Studies in International Education», «International Journal of Leadership in Education», «International educator», «American Journal of Education», «Educational

Management and Administration», «International Journal of Educational Management», «Higher Education», «Educational Policy» тощо), матеріали міжнародних конференцій.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження визначається тим, що *вперше* в українській педагогічній науці з'ясовано організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності державних університетів США, а саме: схарактеризовано стан розроблення проблеми міжнародної діяльності університетів США у вітчизняних та зарубіжних порівняльно-педагогічних дослідженнях (класифіковано джерела відповідно до тематичної спрямованості); подано визначення ключових понять дослідження («організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності університету» і «міжнародна діяльність університету»); виокремлено етапи розвитку міжнародної діяльності університетів США: зарубіжних освітніх подорожей (50-ті р. XVIII ст. – 80-ті р. XIX ст.); суб'єктизації міжнародної освітньої діяльності (80-ті рр. XIX ст. – поч. XX ст.); інтенсифікації співробітництва (20–50-ті рр. XX ст.); інституалізації управлінських структур міжнародної діяльності (60–80-ті рр. XX ст.); професіоналізації міжнародної діяльності (90-ті рр. XX ст. – 2002 р.); глобалізації просторового поля міжнародної діяльності (2003 р. – до теперішнього часу). Виявлено організаційні засади міжнародної діяльності державних університетів США на федеральному рівні (урядові та неурядові структури управління міжнародною діяльністю; інструменти регулювання міжнародної діяльності федеральним урядом; основні суб'єкти, напрями та форми регулювання міжнародної діяльності неурядовими структурами); штатовому рівні (напрями діяльності урядів штатів щодо управління міжнародною діяльністю) та інституційному рівні (моделі організації міжнародної діяльності університетів). Визначено змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності університетів США: специфічні принципи (мобільності, полікультурності, різноманітності та взаємовигідності); виміри діяльності: політичний, економічний, культурний, академічний; види діяльності – освітня, науково-інноваційна, сервісна;

напрями діяльності – зовнішній та внутрішній; форми діяльності – партнерства, проекти та програми; умови ефективності навчання іноземних студентів як особливої сфери міжнародної діяльності університетів США. Обґрунтовано можливості творчого використання позитивного досвіду університетів США в Україні на національному, регіональному, інституційному та індивідуальному рівнях. Розроблено прогностичну модель розвитку міжнародної діяльності університетів України.

Конкретизовано особливості управління державними університетами США на федеральному, штатовому та інституційному рівнях.

Уточнено поняття «інтернаціоналізація вищої освіти», «міжнародні партнерства», «всебічна інтернаціоналізація».

Подальшого розвитку дістала теорія управління міжнародною діяльністю в університетах.

До наукового обігу введено маловідомі для українського наукового загалу документи та наукові джерела, пов'язані з досліджуваними аспектами міжнародної діяльності державних університетів США.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в можливості використання його теоретичних положень та висновків щодо теоретичних, організаційних та змістово-процесуальних засад міжнародної діяльності державних університетів США при викладанні навчальних курсів зі стратегічного менеджменту, порівняльної педагогіки та історії педагогіки; в розробці національної й інституційних стратегій розвитку міжнародної діяльності в університетах України; а також у проведенні подальших досліджень у галузі порівняльно-педагогічного американознавства.

Результати дослідження **впроваджено** в навчальний процес Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (довідка № 2730 від 26.10.2016 р.), Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (акт про впровадження № 2540/24 від 25.10.2016 р.), Придніпровської державної академії будівництва та архітектури (довідка № 37-01-251 від 28.10.2016 р.),

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка № 2923/01 від 11.10.2016 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 1795 від 27.10.2016 р.).

Апробація отриманих результатів дослідження. Основні результати дослідження висвітлювалися на конференціях та семінарах різних рівнів: *міжнародних*: «Управління якістю в освіті та промисловості: досвід, проблеми та перспективи» (Львів, 2013); «Теоретичні та методичні засади розвитку мистецької освіти в контексті європейської інтеграції» (Суми, 2013); «Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін» (Суми, 2014); EURINT 2015 III «Регіональний розвиток та інтеграція. Нові виклики для ЄС» (Ясси, Румунія, 2015), «Глобалізація, міжкультурний діалог та національна ідентичність» (Тиргу Муреш, Румунія, 2015); «Навчальні спільноти в XXI столітті. Виклики вищої освіти» (Ясси, Румунія, 2015); «Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка» (Суми, 2015); «Європейський університет: імідж, мобільність та соціальні перспективи» (Суми, 2016); «Наукові абрисы III тисячоліття, індустрія хай-тек та проблеми інноваційної освіти в умовах кросс-культурних взаємодій» (Суми, 2016) та III американознавчій мультидисциплінарній конференції «Чверть століття українсько-американської дружби: досвід гідний майбутнього» (Львів, 2016); *всеукраїнських семінарах*: «Педагогічна компаративістика 2013: трансформації в освіті зарубіжжя та український контекст» (Київ, 2013), «Педагогічна компаративістика – 2014: якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст» (Київ, 2014); обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, засіданнях лабораторії освітньої політики та менеджменту освіти факультету психології та педагогічних наук університету Олександра Іоан Куза в м. Ясси (Румунія).

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження висвітлено в 17 одноосібних публікаціях автора, з них: 6 статей у фахових

наукових виданнях України, 2 статті в зарубіжних наукових виданнях, 9 публікацій у матеріалах науково-практичних конференцій та семінарів.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (589 найменування, з них 402 англійською мовою) та додатків. Повний обсяг тексту дисертації – 351 сторінок, основний зміст викладено на 199 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ США

У розділі схарактеризовано стан розроблення досліджуваної проблеми у вітчизняних і зарубіжних наукових розвідках, поняттєвий апарат дослідження та концептуальні засади міжнародної діяльності університетів США; виокремлено етапи розвитку міжнародної діяльності, висвітлено актуальний стан та державні стратегії міжнародної діяльності університетів США в умовах глобалізації.

1.1. Стан розроблення проблеми міжнародної діяльності в університетах США

Процеси глобалізації та інтернаціоналізації, а також зміни ролі вищої освіти в суспільстві знань вимагають від закладів вищої освіти України включення міжнародного виміру в усі аспекти їх функціонування. За таких умов зростає актуальність вивчення позитивного досвіду міжнародної діяльності університету з метою подальшого вдосконалення її організації. Наведені аргументи спонукали науковців різних галузей знань до вивчення ефективного зарубіжного досвіду організації міжнародної діяльності університету. Досвід США як країни-лідера в досліджуваній галузі та інноваційній діяльності становить у цьому контексті значний інтерес.

Стрімкий ріст наукового інтересу до проблем міжнародної діяльності закладів вищої освіти спостерігається у вітчизняній науці протягом останніх десяти років. Найбільш активно міжнародна діяльність університету досліджується у сфері філософії освіти, порівняльної педагогіки, політології, державного управління, міжнародних відносин та економіки. Предметом подібних досліджень стають тенденції розвитку вищої освіти на

інституційному, національному, регіональному, транснаціональному та глобальному рівнях.

Проблематика дослідження має інтердисциплінарний характер, а, отже, доцільно аналізувати роботи фахівців із різних галузей. Проблемний та міждисциплінарний підходи до аналізу праць вітчизняних учених дозволили виявити недостатню кількість досліджень, що розкривають як теоретичні засади міжнародної діяльності університету, так і практичні аспекти її реалізації. Для вибору джерел застосовано такі критерії: дослідження має розкривати окремі аспекти проблеми міжнародної діяльності університету, висвітлювати аналізоване явище на різних рівнях, а також внутрішні і/або зовнішні фактори, що впливають на його розвиток.

Міждисциплінарний підхід до вивчення досліджень українських науковців виявив, що проблеми міжнародної діяльності сучасного університету вивчалися науковцями в галузях:

Філософії освіти: зокрема, філософське осмислення інтернаціоналізації розкрито в наукових розвідках В. Зінченка [59], С. Курбатова [75; 76], І. Степаненка [152; 153]; окремі аспекти інтернаціоналізації висвітлено у працях І. Молтунової [96], О. Чабали [174] та ін.

Аналіз дисертаційних досліджень у цій галузі знань виявив, що предметом наукових розвідок стали: відтворення вищої освіти України в європейському освітньому просторі (О. Бурлакова) [24]; теоретичні засади розвитку університетської освіти: європейський контекст (Т. Жижко) [51]; трансформація філософської парадигми освіти в контексті Болонських декларацій (Г. Кільова) [62]; крос-культурна комунікація в освітньому сегменті інформаційного суспільства (К. Мацик) [91]; мовні стратегії у формуванні міжкультурного діалогу в європейському просторі (Т. Скубашевська) [147]; порівняльний аналіз впровадження настанов Болонського процесу в Україні та Німеччині (Л. Шеремет) [183]; толерантність в процесі становлення молоді в умовах полікультурного середовища (М. Яцейко) [187] та ін.

Педагогіки: в цій галузі виділено такі напрями досліджень:

- освітньо-політичний, зокрема міжнародна діяльність у контексті адаптації до вимог болонського процесу та реформування вищої освіти стала предметом досліджень Б. Бабіна, В. Короленко [12], Я. Болюбаш [21], М. Згуровського [58]; І. Зязюна Л. [60], В. Лугового [85], Л. Пуховської [118; 119]; Т. Подобєдової [116], І. Сікорської [146] та ін.;

- порівняльно-педагогічний – тенденції розвитку систем освіти зарубіжних країн (О. Заболотна [53; 54], Д. Кучеренко, О. Мартинюк [77], Н. Лавриченко [78], І. Литовченко [83; 418], О. Матвієнко [90], О. Овчарук [106], О. Огієнко [107; 108; 109;], А. Сбруєва [134–141] та ін.), інтернаціоналізація вищої освіти в Україні та за кордоном (М. Отрощенко [110], Л. Рибаченко [123], В. Солощенко [149], Ж. Чернякова [177; 178; 179], І. Хомерікі [172], А. Чирва [180; 181]); транснаціональна освіта (Н. Авшенюк [2–5]).

- управлінський (М. Бойченко [19; 20], Л. Баєва [13; 14], С. Калашнікова [61], О. Козлова [67], А. Сбруєва [134; 138; 131]) та ін.

Низка досліджень з педагогіки розкриває змістові аспекти міжнародної діяльності, зокрема види та форми. Найбільш висвітленими є проблеми навчання іноземних студентів (В. Бесчастний [15], Л. Рибаченко [123], О. Семенов [142], Н. Смолікевич [148]) та академічної мобільності (Н. Авшенюк [5], Н. Андрущенко [8]), а також аналіз досвіду окремих українських університетів (О. Заболотна [54], І. Лиман [80], Г. Шубартовський [177]).

Економіки та державного управління, зокрема економічний вимір інтернаціоналізації вищої освіти (О. Красовська [72], Т. Оболенська та О. Циркун [104], Т. Сусловська, [161]); управління науково-освітніми міжнародними проектами в системі державної інноваційної політики (Н. Холявко [171]), міжнародне науково-технічне співробітництво в умовах глобалізації (Т. Черницька [175]); впливи євроінтеграційних і глобалізаційних процесів на модернізацію освіти (Ю. Журавльова [52], Л. Пшенична [120], І. Сікорська [145]); управління державним сектором вищої освіти США

(С. Калашнікова [61]); розвиток міжнародного трансферу технологій в умовах глобалізації та євроінтеграції (О. Мокій [95], О. Чоботюк [182]) та ін.

Історії та міжнародних відносин: міжнародні зв'язки київських університетів у 1991–2012 рр. (Т. Антонюк) [10]; зарубіжна допомога в системі пріоритетів зовнішньої політики США (М. Васильєва) [28]; доктринальний вимір стратегії зовнішньої політики США: від стримування до глобальної демократизації (М. Рижкова) [124].

У результаті порівняльно-зіставного аналізу серед наявних наукових доробків виділено дві групи робіт, а саме – дослідження, що розкривають теоретичні та організаційні засади міжнародної діяльності сучасних університетів.

Теоретичні засади міжнародної діяльності університетів США вивчалися на основі аналізу праць таких дослідників як Н. Авшенюк [5], Т. Антонюк [10], А. Сбруєва [133; 134; 136; 137; 140], Н. Медведєва [92], О. Огієнко [107], Т. Черницька [175].

Міжнародну діяльність університету в умовах інтеграції Росії до Європейського освітнього простору розглянула Н. Медведєва [92], науковець виявила відсутність концептуальних досліджень міжнародної діяльності ЗВО і зауважила, що дослідження проблеми відбувається з конкретно-наукових позицій.

Н. Медведєва визначає поняття *міжнародна діяльність вищого навчального закладу* як напрям освітньої діяльності ВНЗ, що здійснюється з метою організації системних відносин та взаємовигідного співробітництва з суб'єктами освітнього простору інших країн. Відрізняючи його від понять *міжнародні зв'язки вищого навчального закладу* – певний активний характер взаємодії партнерів – суб'єктів міжнародної освітньої діяльності та *міжнародні відносини* – система політичних економічних, науково-технічних, культурних, військових, дипломатичних та інших стійких взаємозв'язків та взаємодій суб'єктів міжнародних відносин: держав, народів, міждержавних урядових та

неурядових об'єднань, організацій та органів партій і рухів, окремих особистостей та їх груп [92, с. 38].

Н. Медведєва застосовує системний та діяльнісний підходи для дослідження теоретичних засад міжнародної діяльності (див. табл. 1.1.). Дослідниця представила модель міжнародної діяльності університету, що включає чотири компоненти: 1) міжнародна освітня діяльність; 2) міжнародна науково-дослідна діяльність; 3) зовнішньоекономічна діяльність; 4) організаційно-правова діяльність.

Таблиця 1.1.

Сутнісні характеристики міжнародної діяльності ЗВО

Міжнародна діяльність як система	Міжнародна діяльність з позиції категорії діяльності
<ul style="list-style-type: none"> • міжнародна діяльність може розглядатися як система, що є цілісним утворенням її видів та форм; • міжнародна діяльність ЗВО як система має на меті організацію системних відношень та взаємовигідного співробітництва з суб'єктами освітнього простору інших країн; • система міжнародної діяльності ЗВО носить відкритий, імовірнісний характер, для неї характерні динамічність, гнучкість, керованість, універсальність і вона має потенціал для вдосконалення; • ефективність процесу розвитку міжнародної діяльності ЗВО залежить від організації цілеспрямованих системних дій з її реалізації та створення спеціальних організаційно-педагогічних умов. 	<ul style="list-style-type: none"> • діяльність суб'єктів міжнародної діяльності ЗВО в процесі її реалізації носить системний характер та визначається індивідуальними особливостями суб'єктів, мотивами та умовами освітньої діяльності конкретного ЗВО; • міжнародна діяльність являє собою двосторонній процес у нерозривній єдності в просторі та часі дії та протидії його суб'єктів, і відповідно її треба розглядати в єдності різноспрямованих векторів діяльності суб'єктів; • міжнародна діяльність виникає, існує та здійснюється закладами вищої освіти у відношеннях з суб'єктами освітньої діяльності інших країн, а також діяльності спрямованої на збереження та закріплення позиції навчального закладу на міжнародному ринку освітніх послуг.

Українська дослідниця Т. Антонюк пропонує тлумачення основних понять дослідження. Науковець зазначає, що термін «*міжнародне співробітництво в освітній сфері*» вживається у значенні взаємодії двох, або більше суб'єктів освітньо-наукової діяльності, серед яких хоча б один є іноземним, при якій здійснюється спільна праця на основі дво- чи багатосторонніх угод щодо підготовки фахівців з вищою освітою, спільна розробка і реалізація освітньо-наукових проектів, програм, наукових

досліджень, спільне керування підготовкою бакалаврських, магістерських докторських наукових робіт тощо [10, с. 39].

Термін «*міжнародні зв'язки у сфері освіти*» розуміється дослідницею як зв'язки, що виникають та існують між людьми з різних країн світу щодо навчання, наукових досліджень, участі в наукових заходах, стажування, практичної підготовки, надання та споживання освітніх послуг.

Головні напрями міжнародного співробітництва виділено в роботі І. Сікорської, а саме:

- 1) участь у програмах двостороннього та багатостороннього міждержавного обміну студентами, аспірантами, педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками;
- 2) проведення спільних наукових досліджень;
- 3) організація міжнародних конференцій, симпозіумів, конгресів та інших заходів;
- 4) участь у міжнародних освітніх та наукових програмах;
- 5) спільна видавнича діяльність;
- 6) надання послуг, пов'язаних із здобуттям вищої та післядипломної освіти іноземним громадянам в Україні;
- 7) відрядження за кордон науково-педагогічних кадрів для викладацької та наукової роботи відповідно до міжнародних договорів, а також прямих договорів закладів освіти з іноземними партнерами [146].

В. Андрущенко розглядає міжнародне співробітництво у вищій освіті в контексті поширення демократизації, підвищення мобільності викладачів та студентів, зростання самостійності університетів [8].

Міжнародне науково-технічне співробітництво (МНТС) як особливу форму міжнародної діяльності, суб'єктом якої стають заклади вищої освіти розглядає Т. Черницька. Дослідниця визначає поняття як новітню форму міжнародних економічних відносин, яка полягає в спільній діяльності резидентів різних країн у науково-технічній та інноваційно-технологічній сфері, що передбачає співробітництво як на етапі отримання науково-

технічних та фундаментальних знань, так і на стадії комерціалізації інновацій, здійснюється суб'єктами державного та приватного сектору на дво- та багатосторонній основі, а його складовими є міждержавне науково-технічне та міжнародне інноваційно-технологічне співробітництво [175].

Питання, пов'язані з інтернаціоналізацією національної системи вищої освіти України та її інтеграцією до світового та європейського освітнього товариства, охарактеризовано у працях В. Андрущенка [8], В. Кременя [74]. Тенденції інтернаціоналізації вищої освіти в умовах глобалізації світового освітнього простору висвітлила О. Красовська [72]. Дослідниця аналізує сучасний стан розвитку світового ринку освітніх послуг, запропоновано авторське визначення поняття «інтернаціоналізація вищої освіти». Так, інтернаціоналізація вищої освіти розуміється як процес систематичної інтеграції міжнародної складової в освітній системі країни, дослідження міжнародного ринку вищої освіти та суспільна діяльність закладів вищої освіти у світогосподарській системі. Представлено основні форми інтернаціоналізації вищої освіти, визначено напрями процесів інтернаціоналізації вищої освіти у XXI столітті [72].

Еволюцію поняття «інтернаціоналізація» в зарубіжній науковій думці висвітлює Н. Дебич, звертаючи увагу на те, що популярність терміна «інтернаціоналізація» у сфері освіти зросла на початку 1980-х років, незважаючи на те, що його широко вживали в політичній та економічній сферах. До того часу перевага надавалася термінам «міжнародна освіта» і «міжнародне співробітництво». Так, упродовж 1960-х років використовувалися такі терміни як «міжнародне співробітництво», «міжнародні відносини» і «міжнародна освіта». Дослідниця зазначає, що ці поняття вживалися для позначення таких міжнародних заходів як проекти розвитку, навчання іноземних студентів, укладання міжнародних академічних і культурних угод. У середині 1980-х інтернаціоналізація передбачала такі види діяльності як навчання за кордоном, вивчення мов, інституційні угоди та

краєзнавство. У 1990-х роках почали вживатися такі поняття як «глобальна освіта», «порівняльна освіта» та «полікультурна освіта» [32].

Сутність феномену «інтернаціоналізація вищої освіти» [133]; співвідношення понять «глобалізація освіти» та «інтернаціоналізація освіти» [137]; мотиви, форми та стратегії інтернаціоналізації [136; 140], а також інтернаціоналізацію як драйвер розвитку інноваційної системи університету [141] вивчала відома українська компаративістка А. Сбруєва.

На думку А. Сбруєвої, головними причинами розвитку інтернаціоналізації вищої освіти та чинниками, що сприяють її прискоренню в кінці ХХ – на початку ХХІ ст., є такі:

- масовізація вищої освіти в умовах сприятливого економічного та технологічного клімату, позначеного швидким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ);

- розвиток глобальної конкуренції послуг, товарів і робочої сили. В умовах розвитку економіки знань вища освіта стала реальним виробником усіх цих предметів конкурентної боротьби: і послуг, і товарів, і робочої сили. У контексті демографічної кризи, що спостерігається в деяких регіонах, залучення іноземних студентів є засобом виживання як національних ЗВО, так і національної економіки в цілому;

- інтернаціоналізація ринків робочої сили: вони все більше мають регіональний та глобальний характер, чому слугує зростаюча кількість багатосторонніх домовленостей про взаємовизнання дипломів, академічних ступенів та професійних кваліфікацій, розробка міжнародних стандартів якості освіти, практика міжнародного ліцензування ЗВО тощо;

- здешевлення транспортних послуг та можливостей отримання інформації через ІКТ [139].

Відома українська дослідниця О. Заболотна розкрила відмінності між міжнародними науково-дослідними проектами та проектами академічної мобільності. Науковець констатує, що незважаючи на спільність цілей, науково-дослідний проект вбачає в академічній мобільності засіб

встановлення академічного партнерства з представників різних країн, у той час як у програмах академічної мобільності створення такого партнерства є стартовою точкою для проведення спільних досліджень [54, с. 325–326]

Зазначимо, що аналіз міжнародної діяльності закладу вищої освіти має включати вивчення зовнішнього середовища існування закладу. Найважливішими факторами зовнішнього середовища сучасного закладу вищої освіти виступають процеси глобалізації та інтернаціоналізації, каталізатором яких став стрімкий розвиток інформаційних технологій. У сучасній науці існує кілька основних підходів до визначення сутності глобалізації. Їх об'єднують у дві групи: монокаузальні та полікаузальні. Як зазначає А. Сбруєва, представники першого підходу підкреслюють існування домінуючої логіки, на основі якої визначають сутність досліджуваного феномену, інші вважають, що глобалізація зумовлена багатьма причинами [134, с. 67]. Серед монокаузальних підходів називають економічний (І. Уолерстайн, М. Кастельс), політичний (Дж. Розенау, Р. Джилпін), екологічний (М. Цюрн), культурний (Р. Робертсон, А. Ападураї, Г. Перлмуттер, М. Уотерс, Х.-Р. Капелла). Полікаузальні підходи (М. Олброу, Д. Хелл, Е. Гідденс, У. Бек, С. Каннінгем) передбачають поєднання в тій чи іншій мірі економічних, політичних, культурних та екологічних факторів [134, с. 69–71].

Інтегральний аналіз проблеми розвитку транснаціональної вищої освіти в розвинених англomовних країнах у другій половині ХХ–ХХІ ст. здійснила відома українська дослідниця Н. Авшенюк. Транснаціональна вища освіта визначається науковцем як фізичне або віртуальне переміщення студентів, викладачів, навчальних програм та інституцій з однієї країни до іншої крізь національні кордони з метою надання чи отримання освітньо-наукових послуг на комерційних та некомерційних засадах. Н. Авшенюк виявила чинники, дослідила генезу, обґрунтувала сутність і тенденції розвитку транснаціональної освіти та пов'язаних із нею педагогічних процесів. Дослідниця виявила тенденції розвитку транснаціональної освіти, що характеризують кожний

період її еволюції, розробила рекомендації щодо можливостей використання зарубіжного досвіду для вдосконалення практики індивідуальної та інституційної мобільності та забезпечення транснаціональної вищої освіти в Україні [5].

Н. Авшенюк пропонує авторську періодизацію розвитку транснаціональної вищої освіти в розвинених англomовних країнах у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст., в якій виокремлено чотири основні періоди: ідеологічний (сер. 40-х рр. – сер. 60-х рр. ХХ ст.), що характеризувався прагненням до встановлення і утвердження ідей взаєморозуміння, збереження миру та забезпечення цивілізаційного розвитку засобами освітніх та культурних обмінів між народами; стратегічний (60-х рр. – кінець 70-х рр. ХХ ст.), що включав активний пошук стратегічних напрямів і орієнтирів; інституційний (поч. 80 рр. – сер. 90-х рр. ХХ ст.), що ознаменувався об'єднаними зусиллями державного й недержавного секторів управління освітою щодо інституціалізації транснаціональної освіти; реформаторський (сер. 90-х рр. – перше десятиліття ХХІ ст.), в межах якого відбувається посилення інтеграційних процесів під впливом глобалізації [5].

Вплив інтернаціоналізації на розвиток інноваційних процесів в управлінні європейською вищою освітою з'ясувала М. Бойченко [19]. Дослідницею розкрито сутнісні характеристики та мотиви інтернаціоналізації освіти як детермінанти запровадження інституційних інновацій в управлінні європейською вищою освітою. Проаналізовано основні типи інституційних інновацій у рамках інтернаціоналізації європейської вищої освіти. Окремі аспекти інтернаціоналізації освіти інших країн розкрили Л. Отрощенко [110], В. Солощенко [149], Ж. Чернякова [177; 178; 179], А. Чирва [180; 181].

Окремі аспекти організації міжнародної діяльності університетів в німецькомовних країнах представлено в роботі В. Солощенко в контексті інтернаціоналізації вищої освіти [149]. Ж. Чернякова здійснила систематизацію зарубіжних моделей інтернаціоналізації освіти, а також порівняльно-зіставний аналіз понять глобалізація та інтернаціоналізація у

вітчизняних та зарубіжних наукових джерелах [177; 178; 179]. Сутність поняття інтернаціоналізація, етапи розвитку інтернаціоналізації вищої освіти в умовах глобалізації, зміст та основні напрями інтернаціоналізації вищої освіти Канади розкрито А. Чирвою [180].

Сутнісні характеристики міжнародної діяльності університетів США в контексті інноваційного розвитку вищої освіти визначила О. Огієнко. Результати наукової розвідки надали дослідниці можливість стверджувати, що міжнародна діяльність університетів розглядається у США як один із механізмів вирішення питань зовнішньої політики, збереження лідерства й забезпечення конкурентоспроможності країни, інноваційного розвитку не тільки освіти, а й держави в цілому. Дослідниця дійшла висновку, що міжнародна діяльність університетів США є складною та багатоаспектною, має вплив на науково-дослідницький, освітній, організаційний, управлінський та інші аспекти діяльності університету, слугуючи чинником його інноваційності. Адже міжнародна діяльність інтегруючись до всіх сфер діяльності університету слугує фактором його інноваційності [107].

О. Огієнко з'ясовано, що основними формами міжнародної діяльності американських університетів є:

- співробітництво з іншими університетами (розробка спільних програм, курсів, виконання спільних науково-дослідницьких проектів, академічна мобільність, спільні конференції, круглі столи, спільні публікації);
- співробітництво з бізнес структурами за кордоном (спільні навчальні центри, дослідницькі лабораторії, організація практики та стажування, виконання проектів);
- співробітництво з міжнародними організаціями (отримання грантів міжнародних фондів та організацій).

О. Огієнко вважає, що вихідними принципами організації міжнародної діяльності університетів США є комплексність, інноваційність, інтенсифікація, мобільність, трансфероздатність, демократизація, толерантність, полікультурність, гнучкість [107].

Забезпечення ефективності та інноваційності міжнародної діяльності університетів здійснюється за допомогою чіткого визначення стратегій і тактики, наявності окремих підрозділів і професійних проектних менеджерів, розробки інтернаціоналізації навчальних планів та інноваційних навчальних програм в університетах [107].

Організаційні засади міжнародної діяльності університету, на нашу думку, не знайшли висвітлення в українських наукових розвідках, однак серед наявного доробку виділимо дві групи досліджень відповідно до вимірів, які вони розкривають: 1) американський; 2) український.

Окремі аспекти проблеми управління вищою освітою США розкрито у дослідженні С. Калашнікової, в якому схарактеризовано моделі управління державними закладами вищої освіти в США (централізована і децентралізована), визначено пріоритети федеральної політики в галузі вищої освіти на сучасному етапі та основні тенденції розвитку системи управління державним сектором вищої освіти в США. У науковій розвідці С. Калашнікова доводить залежність характеру управління від принципів існування американського суспільства; цілей управління вищою освітою від об'єктивних вимог суспільства та доктрини правлячої партії; структури управління вищою освітою від структури об'єкта управління. Принцип індивідуальної свободи лежить в основі принципу академічної свободи, який виявляється через автономність закладів освіти [61].

Механізми державного управління вищою освітою США висвітлено в роботі О. Баєвої. Так, у дослідженні представлено аналіз діяльності органів управління освітою на національному та регіональному рівнях, а саме Департаменту освіти США, Комітету з освіти при конгресі США та відділів освіти штатів. Дослідниця характеризує роль федерального уряду в управлінні освітою, констатує, що у країні не існує загальнонаціональної системи освіти, освітню політику щодо підтримки коледжів та університетів визначає уряд штатів або округів [13].

Окремі особливості становлення та розвитку вищої освіти США розкрито у доробках таких науковців як О. Верхогляд [26], Л. Кнодель [63], О. Романовська [127].

Розвиток законодавства у сфері вищої освіти США висвітлено такими дослідниками як О. Верхогляд, Ю. Романовська, О. Романовський [27]. Науковцями схарактеризовано історію виникнення, розвитку та становлення американської вищої освіти, розкрито особливості законодавства, що регулює діяльність державних та приватних закладів та подано приклади для ілюстрації відмінностей застосування законодавства в державному та приватному секторах освіти. Дослідники стверджують, що законодавство про вищу освіту ґрунтується на зовнішніх, тобто тих, які створені та використовуються за межами ВНЗ та внутрішніх законах, що створені університетам та коледжами для регулювання своєї діяльності.

Тенденції розвитку вищої освіти США в умовах глобальної економічної кризи [132], а також структурно-функціональні аспекти управління науковою роботою в державних університетах США висвітлено А. Сбруєвою [138].

На основі аналізу діяльності Гарвардської школи бізнесу, Є. Панченко виділив фактори успіху навчального закладу, до яких віднесено: застосування кейс-методу, передові дослідження, практичну орієнтацію, міжнародну компетенцію, резидентну спільність студентів, виняткові ресурси, розвинену мережу випускників. Дослідник доходить висновку, що завдяки слідуванню даним принципам університет зберігає лідерські позиції на ринку освітніх послуг [112].

Технології грантового супроводу науково-дослідних проектів в університетах США розкрито в науковій розвідці М. Сбруєва [131, с. 310–311]. У роботі сформульовано умови успіху грантової діяльності, до яких дослідник відносить такі: 1) чітке уявлення про мету, завдання, рівень складності, терміни виконання та очікувані результати дослідницького проекту; обсяг необхідних ресурсів: фінансових, матеріальних, інтелектуальних, часових

тощо; 2) продуманий алгоритм пошуку потенційних джерел фінансування з обов'язковим урахуванням географічного положення заявника; 3) розуміння політики, намірів і цілей відібраних у результаті пошуку фінансових фондів; 4) розуміння логіки експертів, які здійснюють відбір заявок; 5) плідна взаємодія з досвідченим грантрайтером-консультантом; 6) якість викладу заявки: переконливість у формулюванні актуальності, наукової значущості, фахова та мовна культура, відповідність вимогам обсягу та стилю викладу; 7) переконливість у доведенні практичного значення проекту для саме вашої країни, оскільки метою більшості міжнародних фондів є допомога конкретній країні; 8) реальність виконання та економічна виваженість проекту [131].

Організаційно-педагогічні аспекти привабливості вищої освіти США для студентів іноземців виокремила Н. Смолікевич. Дослідниця дійшла висновку, що визначальними чинниками вибору іноземними громадянами США як приймаючої країни є світове визнання американських університетів, висока валідність дипломів про вищу освіту, різноманітність освітніх програм, орієнтованих на ринок праці, відкритість освітнього середовища [148].

Організаційно-педагогічні засади фандрайзингової діяльності в державних університетах США розкрила А. Красуля [73]. Специфіку діяльності корпоративних університетів США висвітлено І. Литовченко [83; 419].

Міжнародні стандарти як інструмент управління якістю освіти в Україні та США стали предметом дослідження таких науковців як Н. Рідей, С. Паламарчук, Д. Шофолова [125]. У їх роботі представлено аналіз структури та змісту стандартів України та США у сфері забезпечення й управління якістю освіти.

Сучасний стан і перспективи світового розподілу міжнародних та іноземних студентів, які реалізують академічну мобільність за освітніми напрямками, проаналізувала О. Козієвська [65; 66].

А. Сбруєва зазначає, що попри те, що значна частина українських університетів мають досвід організації міжнародної мобільності студентів та викладачів, розвитку стратегічного партнерства з університетами інших країн та міжнародними університетськими мережами, такий досвід має несистемний характер і не призводить до суттєвого підвищення якості освіти та її інноваційного розвитку. На думку вченої, причиною такої ситуації у вищій освіті України є відсутність комплексних інституційних та національних стратегій розвитку міжнародної діяльності та інтернаціоналізації освіти [136].

Характеристика досвіду конкретних українських навчальних закладів з організації міжнародної діяльності представлено в роботах О. Заболотної [54], І. Лимана [80], Г. Шубартовського [177]. Так, І. Лиман висвітлює основні аспекти міжнародної діяльності Бердянського державного педагогічного університету. Автор стверджує, що міжнародна діяльність ЗВО інтенсифікується та активізується з кожним роком, серед основних напрямів міжнародної діяльності виділено такі: започаткування нових партнерських зв'язків з ЗВО та науковими установами та організаціями інших країн; поглиблення співробітництва з іноземними навчальними установами, з якими раніше було укладено договори щодо співпраці; участь у міжнародних науково-дослідних, освітніх та культурних проектах; активізація студентських обмінів; організація та проведення міжнародних конференцій, семінарів, круглих столів; іноземні публікації, грантова діяльність, запрошення іноземних викладачів та мобільність професорсько-викладацького складу [81, с. 46–47].

Аналіз можливостей здобуття грантів українськими університетами та управління ними в контексті національних реалій, на прикладі практичного досвіду координування міжнародної діяльності Уманського державного університету імені Павла Тичини, здійснила О. Заболотна.

У науковій розвідці сформульовано організаційно-педагогічні умови успішної грантової діяльності:

- відповідність нормативної бази вищої освіти України про навчання студентів та стажування викладачів за кордоном вимогам грантової діяльності;

- наявність університетських організаційних структур, спрямованих на здобуття та реалізацію проектів;
- наявність фахівців із базовою освітою за спеціальністю «Управління проектами»;
- фінансові можливості університетів розподіляти проектні кошти за визначеними статтями;
- відповідність університетських навчальних планів європейським стандартам;
- можливість перезарахування кредитів;
- рівень володіння академічною спільнотою англійською та іншими європейськими мовами;
- відповідність напрямів наукових досліджень пріоритетним напрямам досліджень європейських університетів;
- наявність в українських університетах можливостей для викладання курсів за різними напрямками підготовки англійською та іншими європейськими мовами [54, с. 324].

Загальні тенденції в системі вищої освіти в Україні, що послуговували передумовами подальшого розвитку міжнародних контактів ЗВО, схарактеризовано в роботі А. Роміна:

- 1) скорочення державного фінансування закладів вищої освіти;
- 2) проведення в державних ЗВО поряд із бюджетним комерційного набору студентів при повній компенсації витрат на навчання;
- 3) введення багаторівневої структури професійної підготовки, що враховує закордонний досвід вищої професійної освіти;
- 4) інформатизація і комп'ютеризація вищої освіти розширили інформаційну взаємодію між навчальними закладами на національному і міжнародному рівнях [129].

Т. Антонюк здійснила дослідження міжнародних зв'язків київських університетів у період з 1991 по 2012 роки, і виділила три етапи в розвитку міжнародних зв'язків українських університетів, а саме: 1) 1991–1995 рр. –

від проголошення незалежності до вступу до Ради Європи; 2) 1995–2005 рр. – від вступу до Ради Європи до приєднання до Болонського процесу; 3) 2005 – 2012 рр. – від приєднання до Болонської декларації до початку впровадження Національної рамки кваліфікацій (НРК) – найголовнішого інструмента осучаснення вищої школи в Україні в рамках Болонського процесу [10, с. 43].

С. Мельник та В. Матросов схарактеризували проблеми експорту освітніх послуг в Україні. Дослідниками розроблено проект Концепції формування системи експортування освітніх послуг України, де подано шляхи та заходи вирішення проблем, механізм забезпечення реалізації концепції, а також терміни та етапи її реалізації. Проаналізовано й охарактеризовано основні моделі транснаціональної вищої освіти, що розвиваються в контексті лібералізації торгівлі послугами. Визначено соціальні та фінансово-економічні чинники розвитку транснаціональної вищої освіти, а також здійснено аналіз національних стратегій провідних англомовних країн щодо її функціонування [93].

Застосування комплексного підходу до аналізу можливостей українських закладів вищої освіти на міжнародному ринку освітніх послуг Т. Співаковській і Д. Гнатівській виділили мотиви вибору іноземними громадянами ЗВО України, а саме: низька вартість навчання в українських університетах, легкість вступу, високий рівень освіти, близьке розташування [150].

У сфері міжнародної освіти існують труднощі, що значно ускладнюють процес організації навчання іноземних студентів та затримують розвиток цієї сфери міжнародної діяльності. Проблеми підготовки іноземних студентів у закладах вищої освіти України стали предметом досліджень М. Бесчастного [15], Л. Рибаченко [123], О. Татьянченко [163] та ін. Так, М. Безчастний сформулював основні проблеми навчання іноземних студентів, серед них: відсутність програми набору і навчання іноземних громадян; відсутність українських дипломатичних представництв у багатьох регіонах світу; погіршення міжнародного іміджу української вищої школи у

країнах далекого зарубіжжя і обмеження її участі на міжнародному освітньому ринку; набір студентів має стихійний характер; зниження якості навчання іноземних студентів за відсутності підручників та навчально-методичних посібників для іноземних студентів; слабка матеріальна база ЗВО; недостатній рівень безпеки особистого майна іноземних студентів [15]. Ці проблеми все ще не вирішені, хоча необхідність подолання цих труднощів усвідомлюється на державному рівні.

Л. Рибаченко систематизувала досвід підготовки іноземних студентів в Україні в період з 1946 по 2000 роки. Дослідниця доводить, що за радянських часів міжнародний обмін студентами був перетворений на засіб змагання, глобальної боротьби між соціалізмом і капіталізмом. Зазначено, що з 1964 року існувала система управління роботою з іноземними студентами. Станом на 2000 рік дослідниця визначила недоліки системи підготовки іноземних студентів в Україні, а саме: відсутність програми розвитку співробітництва з зарубіжними країнами в галузі освіти і підготовки спеціалістів, в якій максимально були б враховані інтереси усіх сторін, пропозиції та рекомендації іноземних випускників; зволікання з підписанням документів про визнання еквівалентності дипломів та свідоцтв про освіту, отриману в Україні; відставання розвитку теорії навчання і виховання іноземних студентів від потреб практики; відсутність програмно-методичного забезпечення підготовки спеціалістів для зарубіжних країн; розмитість заформалізованість вимог до спеціаліста – іноземного випускника; відсутність постійного обміну інформацією з країнами партнерами щодо якості підготовлених спеціалістів; ігнорування значення використання зарубіжного досвіду підготовки іноземних студентів [123, с. 10].

Стан і перспективи здобуття студентами вищої освіти у різних країнах світу, в тому числі в Україні, на основі аналізу праць науковців, чинного законодавства України та міжнародних нормативно-правових актів розкрив Р. Ковальчук [64]. Науковець дійшов висновку, що інтернаціоналізація освіти є важливим засобом поліпшення якості вищої освіти.

Таким чином, можна дійти висновку, що у вітчизняних педагогічних розвідках досвід міжнародної діяльності університетів США мало представлений. Серед напрямів наукових розвідок, що безпосередньо розкривають окремі аспекти нашого дослідження, такі: теоретичні засади міжнародної діяльності, етапи розвитку міжнародної діяльності університетів, змістові напрями міжнародної діяльності, а саме: академічна мобільність, навчання іноземних студентів, управління міжнародними проектами.

Аналіз досліджень українських науковців виявив відсутність досліджень, де представлено цілісне висвітлення організаційно-педагогічних засад міжнародної діяльності сучасного університету, а також всебічний аналіз міжнародної діяльності університетів США. За даними наукових джерел, інтерес до проблеми міжнародної діяльності університету на сучасному етапі викликаний необхідністю модернізації вищої освіти, підвищення її якості, значенням міжнародної діяльності для формування конкурентоспроможності. Необхідність подальшого вивчення досвіду США зумовлена потребою в розвитку науки та інновацій, можливістю отримання прибутку за рахунок навчання іноземних студентів та комерціалізації наукових розробок і міжнародного трансферу, потребою у вихованні громадян здатних до ефективної життєдіяльності в умовах глобалізації.

1.2. Концептуальні засади міжнародної діяльності університетів США

Для розуміння особливостей міжнародної діяльності державних університетів США необхідно виявити сутність базових понять дослідження. Ключовими поняттями дослідження є – «організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності», «міжнародна діяльність університету».

Організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності визначено як вихідні положення, що визначають специфіку організації та здійснення міжнародної діяльності університету. Структуру організаційно-педагогічних

засад міжнародної діяльності становлять теоретичні, нормативні, організаційні та змістово-процесуальні засади (див. рис.1.1.).

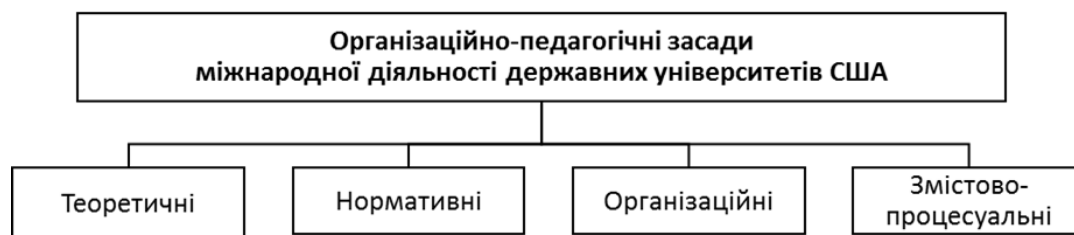

Рис. 1.1. Структура організаційно-педагогічних засад міжнародної діяльності державних університетів США.

Теоретичні засади міжнародної діяльності розкривають сутність сучасних концепцій управління міжнародною діяльністю. Їх представлено в контексті теорії міжнародних відносин, теорії інтернаціоналізації вищої освіти, теорії управління інтернаціоналізацією (див. рис.1.2).

Рис. 1.2. Теоретичні засади міжнародної діяльності державних університетів США.

Нормативні засади міжнародної діяльності – основні положення, що регулюють досліджуваний процес. Їх визначено шляхом аналізу нормативних документів федерального рівня, які регулюють міжнародну діяльність університетів США.

Організаційні засади міжнародної діяльності – це положення, які визначають структурно-функціональні особливості організації міжнародної діяльності у вищому навчальному закладі.

Змістово-процесуальні засади визначено як положення, що визначають зміст і форму міжнародної діяльності університету, передбачають з’ясування специфіки діяльності університетів у сфері міжнародного співробітництва.

Важливим для дослідження організаційно-педагогічних засад міжнародної діяльності університету є з'ясування сутності та взаємозалежності понять «глобалізація», «інтернаціоналізація», «інтернаціоналізація вищої освіти», «міжнародна діяльність університету».

Основним поняттям дослідження також є «міжнародна діяльність університету». При аналізі матеріалів іноземних та українських джерел спостерігаємо розбіжності у вживанні основних понять. В українській науковій літературі термін «міжнародна діяльність» є збірним поняттям, яке позначає будь-які види роботи ЗВО, що мають міжнародний вимір і передбачають співпрацю з суб'єктами іноземних держав. В американських джерелах з аналогічним значенням вживаються терміни «міжнародна освіта» (international education), та «інтернаціоналізація» (internationalization), у той час як дослівний переклад поняття «міжнародна діяльність» – international activity(s) має значення захід, подія та часто вживається у множині для позначення сукупності міжнародних заходів конкретної установи, як синонім вживається також поняття «міжнародна ініціатива» (international initiative). У вітчизняній науковій літературі поняття «міжнародне співробітництво», «міжнародні зв'язки», «міжнародне партнерство», «міжнародна співпраця» часто вживаються як синоніми. Необхідно зазначити, що в українських наукових розвідках питанню розмежування даних понять не було приділено достатньо уваги.

Термінологічний аналіз англomовної наукової літератури з проблематики нашого дослідження дозволив констатувати вживання термінів «міжнародна освіта» (international education), «міжнародна діяльність» (international activity), «міжнародне співробітництво» (international cooperation), «міжнародні відносини» (international relations, international affairs), «інтернаціоналізація» (internationalization), «міжнародна ініціатива» (international initiative). Крім того в західних джерелах, зокрема американських, зустрічається поняття «глобальний» (global), наприклад «глобальна діяльність» (global engagement), «глобальні справи» (global

affairs), «глобальні ініціативи» (global initiatives), що вживаються у значенні зовнішня/міжнародна діяльність.

Відомий дослідник у галузі міжнародної освіти Дж. Гудзік відзначав, що історично термін «міжнародний» стосується дво- або багатосторонніх відносин між суверенними державами, що встановлюються через формальні угоди або торгівельно-економічні зв'язки. У вищій освіті ці відносини – вільна глобальна мобільність студентів та науковців, а також формальні угоди щодо академічного обміну, транскордонного партнерства для співробітництва в науково-дослідній сфері та вирішенні спільних проблем [354].

Міжнародна діяльність університету є аспектом міжнародних відносин країни, тобто міжнародна політика країни значною мірою впливає на міжнародну освіту, участь вищих навчальних закладів у міжнародній діяльності, вибір партнерів для співробітництва, пріоритетні форми співпраці тощо. За таких умов а також зважаючи на особливості пріоритетів досліджуваної країни вважаємо за доцільне розкривати концептуальні засади міжнародної діяльності в контексті *теорії міжнародних відносин*. Існують різні підходи до розуміння природи міжнародних відносин. Важливими для даного дослідження є, зокрема, теорії реалізму, інституціоналізму, конструктивізму, лібералізму, глобалізму.

Теорія реалізму (Г. Моргентау [441], Д. Кеннан [572]) базується на припущенні, що міжнародна система не має центрального авторитету і є анархічною, де кожна держава відстоює власні інтереси. За таких умов відносини між державами можуть мати два основні варіанти – сили примусу або згоди. Представники теорії реалізму вважають, що могутність країни – військова, економічна чи дипломатична – є основною детермінантою міжнародної політики [572]. З точки зору міжнародної діяльності в системі вищої освіти, може бути застосовано такий підхід, оскільки держави використовують міжнародну діяльність у вищій освіті для реалізації політичних, економічних, дипломатичних та ідеологічних цілей.

Університети як суб'єкти міжнародної діяльності також реалізують фінансові, економічні, дипломатичні цілі, прагнуть підсилити свої позиції на міжнародному ринку, покращити імідж та підвищити конкурентоспроможність. Міжнародне визнання дає змогу залучати найкращі ресурси – людські, фінансові, матеріальні.

Представники *теорії інституціоналізму* (Р. Кеоейн,[381] Дж. Най [453; 454]) визнають систему міжнародних відносин анархічною, однак на основі теорії мікроекономіки та теорії ігор не виключають можливість співробітництва між державами за допомогою інституцій, що регулюють взаємодію між ними, правил, норм та усталених процедур прийняття рішень. За такої перспективи суб'єкти міжнародної діяльності у вищій освіті можуть забезпечувати співробітництво. Так, американський дослідник міжнародної освіти Дж. Лейн зауважує, що такі мультинаціональні організації як ООН, НАТО, ОЕСР, ЮНЕСКО, а також організації, підтримувані урядом, зокрема Інститут міжнародної освіти у США, Німецька служба академічних обмінів у Німеччині, Британська рада у Великій Британії, використовують освіту як засіб досягнення дипломатичних цілей, реалізації завдань зовнішньої політики [402]. Такий підхід є актуальним у контексті нашого дослідження, оскільки федеральний уряд США відводить важливу роль міжнародній діяльності у вищій освіті як засобу реалізації завдань зовнішньої політики.

Прибічники *теорії конструктивізму* (А. Вендт [579], Е. Краточвіл [397]) заперечують анархію як основну характеристику системи взаємовідносин між державами. Анархія є результатом процесу, що створює правила та норми, які керують відносинами держав, а не обов'язковим, невід'ємним станом міжнародних відносин. Конструктивізм підтримує ідею щодо можливості змінити анархічну природу міжнародних відносин [568].

Теорія неолібералізму (Р. Кеоейн [381], Дж. Най [453; 454], М. Ніколсон [450]) включила основні положення теорії лібералізму (Е. Кант, Дж. Мюллер), що базується на положенні про природну доброту людини і

автономію особистості, роль національних особливостей окремих країн у формуванні міжнародної політики. Представники лібералізму підтримують ідею щодо взаємозалежності держав, мультинаціональних корпорацій, міжнародних організацій; заохочують розвиток громадських та політичних свобод, панування закону і захист від деспотичної влади, доводять, що розвинені демократичні держави можуть стати гарантами миру та безпеки [493]. Так у міжнародній освіті популярними є програми міжнародної науково-технічної допомоги, фінансовані міжнародними організаціями або урядами окремих країн. Широко підтримуються проекти спрямовані на підвищення якості освіти, заохочення талановитих іноземних громадян повертатися до рідної країни після закінчення навчання.

Сутність глобалізації з точки зору неоліберальної теорії міжнародних відносин у тому, що держави та суспільства вимушені поводитись як приватні суб'єкти ринкових відносин, котрі діють на глобальній арені. Серед сил, що формують позицію держав, називають глобальний ринок капіталу, транснаціональні корпорації та наднаціональні організації (Міжнародний валютний фонд та Світовий банк) засновані на неоліберальній економічній ідеології [323].

У 90-х роках ХХ століття американський політолог Дж. Най увів до обігу поняття «м'яка сила» (soft power), яке визначав як здатність країни досягати цілей зовнішньої політики не за допомогою примусу чи фінансового стимулу, а за допомогою привабливості (див. рис. 1.3).

	Тверда сила		М'яка сила	
Поведінка	Примус	Переконання	Формування політики	Привабливість
	Примус, контроль		Добровільне співробітництво, асиміляція	
Ресурси держав	Сила Санкції	Фінансові стимули Хабарі	Інституції, організації	Цінності Культура Політика

Рис. 1.3. Порівняльна характеристика «твердої сили» та «м'якої сили» як інструменту політичного впливу за Дж. Наєм [453].

Дослідник стверджує, що привабливість країни створюється її культурою, політичними ідеями та стратегіями. Цінності демократії, свободи особистості, відкритих можливостей, міжкультурної толерантності створюють привабливість США, а вища освіта і ефективна міжнародна політика сприяють нарощуванню «м'якої сили» [453]. Інтернаціоналізація вищої освіти має значний потенціал як засіб нарощування «м'якої сили» адже вона традиційно асоціюється з поширенням міжнародного взаєморозуміння та співробітництва.

Дж. Лейн виділив такі напрями використання вищої освіти у сфері міжнародних відносин: програми студентського обміну, маркетингові кампанії секторів вищої освіти різних країн, утворення культурних центрів зарубіжних країн в університетах та коледжах; імпорт вищих навчальних закладів [402].

Далі звернемося до теорії, що безпосередньо стосується освітньої сфери – *теорії інтернаціоналізації вищої освіти*. В англійській літературі вживаються два терміни «міжнародна освіта» (international education) та «інтернаціоналізація» (internationalization), що часто ототожнюються. Х. де Віт відзначив, що термін «міжнародна освіта» спочатку пов'язували з терміном «порівняльна освіта» і використовували їх як синоніми. Дослідник вважає, що поняття «міжнародна освіта» повинно вживатися у контексті компаративістики, і наполягає, що у наукових дослідженнях краще використовувати термін «інтернаціоналізація освіти» [275]. Так, до 60-х років у американських джерелах поняття «міжнародна освіта» вживається для позначення будь-якої міжнародної ініціативи. У 90-х роках поняття «інтернаціоналізація» та «всебічна інтернаціоналізація» стають широко вживаними, і часто включають будь-які міжнародні ініціативи, в тому числі міжнародну діяльність. З того часу міжнародна діяльність університету досліджується і розвивається в контексті теорії інтернаціоналізації [280].

Безпосереднє відношення до досліджуваних понять має поняття «глобалізація». У зарубіжних дослідженнях виокремлено два підходи до

тлумачення сутності глобалізації: просторово-часовий підхід та підхід взаємодії й взаємозалежності [438 с. 5] (див. рис. 1.4.).

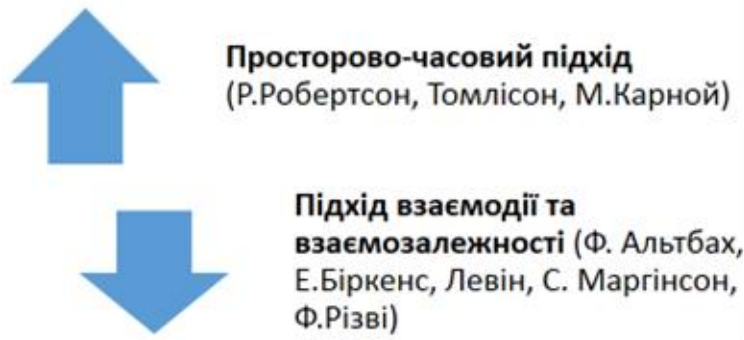

Рис. 1.4. Підходи до розуміння глобалізації.

Згідно з першим підходом, глобалізація розглядається в контексті часу і простору, а з другим – у контексті взаємодії між учасниками процесу. В дослідженнях М. Карной [242], Р. Робертсона [263], Дж. Томлісона [518], глобалізація висвітлюється в контексті просторово-часового підходу. Дослідники розуміють світ як так звану «глобальну спільноту», наголошуючи, що відстань та простір трактуються в контексті часу, який потрібно витратити, щоб дістатися в різні частини світу. Оскільки час, за який можна подолати відстань від одного географічного об'єкта до іншого зменшується, відстань і час зазнають психологічного та культурного стискування, світ сприймається як «глобальна спільнота». За таких умов, вищі навчальні заклади стають центрами «глобальної спільноти»[438].

Прихильники другого підходу (Ф. Альтбах [193], Е. Біркенс [227], С. Маргінсон [424; 425], Ф. Різві [478]) розкривають глобалізацію в контексті зростаючої взаємодії та зв'язку між людьми в усьому світі, що створюють економічну, політичну, культурну, соціальну, наукову, технологічну та екологічну взаємозалежність. Результатом такої взаємозалежності М. Кастеллз називає створення мережевого суспільства [243].

Глобальний вимір у вищій освіті складається, на думку С. Маргінсона, з систем знань та інформаційного потоку, руху мереж та людей між установами та системами. Це сукупність типу мислення, діяльності, мобільності та взаємозв'язків, що поширюються на весь світ [417].

Глобалізація як ключова особливість сучасності значно вплинула на вищу освіту. Ф. Альтбах визначає глобалізацію як реальність, яку формують постійно зростаюча інтеграція світової економіки, нові інформаційні та комунікаційні технології, пріоритетна роль англійської мови, поява міжнародної мережі знань та інші фактори, що не контролюються навчальним закладом [194].

Ф. Альтбах та Дж. Найт, визнають, що інтернаціоналізація та глобалізація – явища споріднені, однак розрізняють ці два поняття, визначаючи глобалізацію як економічні, політичні та культурні сили (стимули), що спонукають вищу освіту до інтенсифікації міжнародної активності. В той час як інтернаціоналізація визначається як діяльність вищих навчальних закладів, спрямована на створення глобального академічного середовища [196; с. 290–291].

Як стверджує Дж. Найт, глобалізація розуміється як каталізатор, а інтернаціоналізація – як відповідь [395]. Дж. Стір представляє інтернаціоналізацію як засіб реалізації прагматичних та економічних цілей вищої освіти [503].

Л. МакКейб вважає, що поняття «інтернаціоналізація» передбачає співробітництво та порозуміння між країнами та культурами, в той час як поняття «глобалізація» має негативну конотацію, оскільки його пов'язують з неоколоніалізмом та культурною гомогенізацією [430, с. 139].

Американські науковці Дж. Дуглас та Р. Едельштейн розуміють міжнародну діяльність вищих навчальних закладів як частину широкого процесу інституційних змін, які виникають під дією тисків та потреби адаптуватися до мінливих економічних, політичних та соціальних умов, що впливають на навчальні заклади [292].

Дж. Найт стверджує, що процеси інтернаціоналізації спрямовано на надання спільноті університету можливості розуміти, усвідомлювати й оцінювати реальну сутність взаємозалежності націй – економічної, політичної, культурної й соціальної та підготовки професорсько-

викладацького складу, співробітників і студентів до діяльності в міжнародному та інтеркультурному контексті [391].

У дослідженні інтернаціоналізації вищої освіти на замовлення Європарламенту, здійсненому Центром інтернаціоналізації вищої освіти Католицького університету Святого Серця (м. Мілан), Європейською асоціацією з міжнародної освіти та Міжнародною асоціацією університетів, завершеному в 2015 році [280], модифіковано визначення інтернаціоналізації, подане Дж. Найт. Інтернаціоналізація у згаданому дослідженні визначається як цілеспрямований процес інтеграції міжнародного, міжкультурного чи глобального виміру в цілі, функції, процес надання вищої освіти з метою підвищення якості освіти та науки для всіх студентів та співробітників і здійснення суттєвого внеску в розвиток суспільства. Ми солідаризуємося з даним визначенням поняття «інтернаціоналізація» і вважаємо його основним для нашого дослідження.

У сучасній теорії вищої освіти існує чотири підходи до характеристики сутності інтернаціоналізації освіти, виділені у працях Дж. Найт [392]: діяльнісний, компетентнісний, ідеологічний та процесуальний.

Діяльнісний підхід дозволяє характеризувати інтернаціоналізацію з позиції напрямів та типів діяльності, що реалізовується навчальними закладами. Діяльність включає освіту та наукову роботу, зокрема розвиток курикулуму та інновацій; обмін студентами, викладачами та менеджерами; регіональні студії; технічну допомогу; інтеркультурне навчання (intercultural training), навчання іноземних студентів; міжнародні наукові дослідження. Такий підхід спрямовано на вивчення діяльності університету як ключової характеристики інтернаціоналізації, він не розкриває питання організації діяльності, пов'язані з її запровадженням, удосконаленням та підтримкою.

Компетентнісний підхід спрямовано на з'ясування особливостей розвитку нових знань, умінь, навичок, відношень, компетенцій студентів, викладачів та адміністрації в контексті інтернаціоналізації. Цей підхід зосереджено на вивченні людського фактору, а не навчальної діяльності чи

організаційних питань та передбачає аналіз досвіду індивідуального розвитку особистості в умовах інтернаціоналізації. У вищій освіті США індивідуальний розвиток особистості як результат взаємодії з іншими культурами, є одним із найважливіших завдань інтернаціоналізації, на відміну від Європейського освітнього простору, де, на думку Дж Найт, розвиток особистості є супутнім елементом навчальної та соціальної активності особистості [392].

Ідеологічний підхід зосереджено на вивченні та розвитку в середовищі навчального закладу культури, де цінують та підтримують міжнародні перспективи та ініціативи.

Процесуальний підхід дозволяє розкривати інтернаціоналізацію як процес інтеграції міжнародного виміру та міжнародної перспективи в основні функції навчального закладу. Навчальна діяльність, політика, стратегії, механізми організації та процедури вивчаються в рамках даного підходу [321].

Як уже зазначалося вище, глобальний вимір вищої освіти передбачає постійний рух, взаємообмін і стрімку трансформацію процесів комунікації учасників глобального простору. У вищій освіті основним проявом цих процесів є академічна мобільність. За умов глобалізації мобільність передбачає рух не лише учасників академічного процесу, а й навчальних програм, провайдерів освітніх послуг, інноваційних технологій. Мобільність є одним із основних засобів інтернаціоналізації за кордоном [436] (див. табл. 1.2)

Таблиця 1.2

Інтернаціоналізація за кордоном за Р. Мідлхорст

Складові	Види діяльності
Академічна мобільність	<ul style="list-style-type: none"> • Залучення іноземних студентів. • Створення стратегічних альянсів/партнерств з установами за кордоном. • Програми обміну викладачів та студентів. • Спільне працевлаштування викладачів. • Можливості здійснення міжнародного волонтерства, роботи та навчання за кордоном.

Продовження таблиці 1.2

	<ul style="list-style-type: none"> • Розвиток мереж випускників
Міжнародні проекти	<ul style="list-style-type: none"> • Академічна та науково-дослідна співпраця та партнерства. • Участь у європейських науково-дослідних проектах (в межах Рамкових програм). • Спільні публікації з іноземними партнерами. • Партнерство з бізнес структурами. • Розвиток міжнародних компаній.
Мобільність програм	<ul style="list-style-type: none"> • Спільні програми. • Зарубіжні консультації та програми розвитку. • Франчайзинг. • Обмін навчальними ресурсами та навчально-методичними матеріалами. • Дистанційні програми та програми електронного навчання. • Забезпечення якості та акредитація. • Програми-близнюки.
Мобільність провайдерів освітніх послуг	<ul style="list-style-type: none"> • Створення дочірніх центрів за кордоном. • Створення кампусів за кордоном. • Створення нових установ у рамках співпраці з місцевими партнерами. • Розвиток регіональних офісів – представництв університету за кордоном.

Науковці В. Чан і К. Діммок виділили дві моделі інтернаціоналізації – інтернаціоналістичну (internationalist) та транслокальну (translocalist). Інтернаціоналістична модель передбачає застосування традиційного підходу до інтернаціоналізації архаїчного універсалізму ранніх університетів. Її засновано на міжнародних відносинах і прагненні до поширення цінностей миру та взаєморозуміння між націями. Транслокальну модель засновано на підході до інтернаціоналізації з національної точки зору і характерна для пост-колоніальних суспільств, де культурна ідентичність та творення нації є пріоритетом. Науковці пропонують глобалістичну модель інтернаціоналізації, що поєднує національні та міжнародні переваги і враховує власні інтереси стейкхолдерів, де зарубіжні чи глобально орієнтовані навчальні заклади пропонують програми, що зосереджуються на національному компоненті, ігноруючи міжкультурне взаєморозуміння та відкритість, і готують випускників до ефективною життєдіяльності в умовах глобального суспільства [382, с. 80–81].

Експерти ОЕСР виділяють чотири національні стратегії інтернаціоналізації, що не виключають одна одну (див. табл. 1.3.) [456]. Три з них пов'язані з економічними мотивами міжнародної діяльності і з'явилися протягом 90-х років ХХ століття, четверта має більш тривалу історію.

Таблиця 1.3

Національні стратегії інтернаціоналізації освіти

Стратегія ІВО	Країни
1) стратегія розвитку взаєморозуміння (Mutual understanding approach);	Іспанія, Південна Корея, Мексика, Японія;
2) стратегія кваліфікованої міграції (Skilled migration approach);	Австрія, Великобританія, Канада, Німеччина, Нідерланди, Норвегія, Швейцарія, Фінляндія, Франція та США;
3) стратегія отримання прибутку (Revenue-generating approach);	Австралія, Великобританія, Данія, Ірландія, Канада, Нова Зеландія, Нідерланди та США;
4) стратегія нарощування/розширення потенціалу (Capacity building approach);	В'єтнам, Гонконг, Індія, КНР, Малайзія, ПАР, Сінгапур, Індонезія, ОАЕ;

Схарактеризуємо стратегії наведені в таблиці 1.3:

Стратегія розвитку взаєморозуміння має політичні, культурні та академічні цілі. Цю стратегію спрямовано на заохочення та підтримку мобільності студентів та співробітників засобами грантів, програм обміну та академічних партнерств між навчальними закладами. Прикладом ініціатив, що підтримують цю стратегію, є програми Німецької служби академічних обмінів (DAAD), програма Еразмус в Європі, Програма імені Фулбрайта в США, що передбачають реалізацію міжнародних обмінів, розвиток партнерств між науковцями на рівні навчальних закладів і факультетів. Такий підхід в освітній політиці використовують Японія, Мексика, Корея, Іспанія.

Стратегія кваліфікованої міграції передбачає залучення талановитих іноземних студентів із подальшим працевлаштуванням у приймаючій країні з метою прискорення розвитку економіки, підвищення конкурентоспроможності вищої освіти і науки, омолодження населення в сивіючих суспільствах (greying population). Стипендії та гранти є основними

засобами реалізації стратегії. Передбачається створення сприятливої імміграційної політики для кваліфікованих осіб. Цю стратегію використовують у Німеччині, Канаді, Великій Британії, США.

Стратегія отримання прибутку передбачає залучення на навчання великої кількості іноземних громадян без надання їм фінансової підтримки. Цей підхід застосовують такі країни як Австралія, Велика Британія, Нова Зеландія, США (бакалаврські програми).

Стратегія нарощування потенціалу полягає в застосуванні міжнародної освіти для підвищення економічного зростання країн, що розвиваються. Створення стипендійних програми для державних службовців, учителів, науковців, талановитих студентів є важливим засобом реалізації цієї стратегії. Також залучення іноземних установ, програм, науковців до реалізації заходів спрямованих на отримання прибутку, за підтримки або за погодженням з урядом у відповідності до пріоритетів розвитку економіки. Дана стратегія застосовується в Гонг-Конзі, Індії, Китаї, Малайзії.

Дж. Худзік систематизував сучасні підходи до концептуального забезпечення інтернаціоналізації вищої освіти в різних регіонах світу (див. табл. 1.4), та виділив організаційні умови забезпечення ефективності інтернаціоналізації: залучення широкого загалу стейкхолдерів, інтеграція інтернаціоналізації в місію, цілі та завдання університету, синергія міжнародних ініціатив, постійне збільшення прихильників інтернаціоналізації [355].

Таблиця 1.4

**Концептуальне забезпечення процесу ІВО в різних регіонах світу за
Дж. Гудзіком**

Регіон/країна	Концептуальне забезпечення інтернаціоналізації
США	<ul style="list-style-type: none"> • Всебічна інтернаціоналізація (Comprehensive internationalization).
Європа	<ul style="list-style-type: none"> • Загальноприйнята концепція інтернаціоналізації. • Розвинута інтернаціоналізація вдома. • Систематичний та стратегічний підхід, заснований на принципах координації, послідовності, наявності організаційних структур, що забезпечують та підтримують інтернаціоналізацію, стандартизацію, інтеграції і визнання інтернаціоналізації пріоритетним завданням ЗВО.

Продовження таблиці 1.4

Латинська Америка	<ul style="list-style-type: none"> • Інтернаціоналізація навчальних програм • Удосконалення науково-дослідного потенціалу міжнародного співробітництва. • Зміни тенденцій розвитку мобільності (надання рівних можливостей, залучення різних категорій громадян, розширення регіонів співробітництва). • Розглядається можливість впровадження комплексного підходу.
Австралія	<ul style="list-style-type: none"> • Глибока інтернаціоналізація (Deep internationalization). • Інтернаціоналізація змісту навчання. • Всебічна інтернаціоналізація.
Азія	<ul style="list-style-type: none"> • Інтернаціоналізація включена в місію ЗВО та його організаційні цілі.
Африка	<ul style="list-style-type: none"> • Регіоналізм як основний аспект інтернаціоналізації. • Соціальний та системний розвиток суспільства як мета інтернаціоналізації.

У дослідженні Дж. Келлера [198; с. 13–14] представлено важливі фактори, які необхідно враховувати при розробці міжнародної стратегії, поділені на зовнішні та внутрішні. До внутрішніх факторів віднесено: імідж закладу та місію; оцінку переваг та недоліків (сильних та слабких сторін) програм, кадрів і фінансів та структуру організаційного лідерства

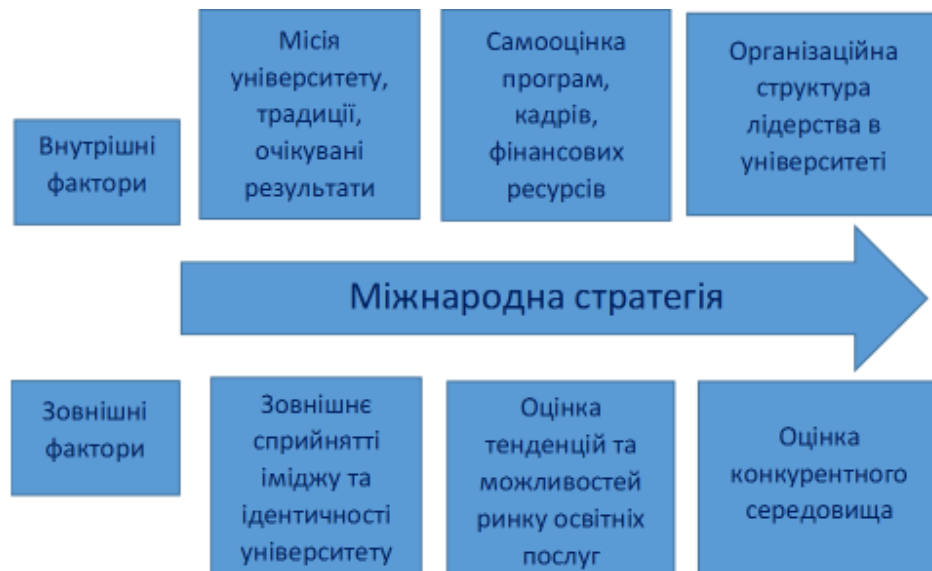

Рис. 1.5. Фактори, що необхідно враховувати при розробці міжнародної стратегії ЗВО.

Групу зовнішніх факторів становлять: зовнішнє сприйняття іміджу та ідентичності організації; оцінка актуальних напрямів і можливостей та

конкурентоспроможності вишу. Дослідження Дж. Келлера започаткувало серію робіт дослідників інтернаціоналізації вищої освіти, в яких представлено моделі інтернаціоналізації.

Так, модель Дж. Дейвіса [264] створено на основі дослідження результатів інтернаціоналізації в університетах, де особливу увагу приділено інституціалізації міжнародної стратегії, її формулюванню та впровадженню (delivery). Спосіб упровадження стратегії інтернаціоналізації навчального закладу залежить від ступеня важливості інтернаціоналізації для закладу – пріоритетна чи другорядна та стилю її впровадження – системний чи хаотичний. Модель Дж. Дейвіса має, на думку Дж. Аль-Юсеф, прескриптивний характер. Її критикують [198] за відсутність ілюстрації динамічних відношень між внутрішніми та зовнішніми факторами. Дж. Дейвіс розуміє процес впровадження стратегії інтернаціоналізації у вищому навчальному закладі як лінійний процес, де фактори, що впливають на нього не взаємодіють [264].

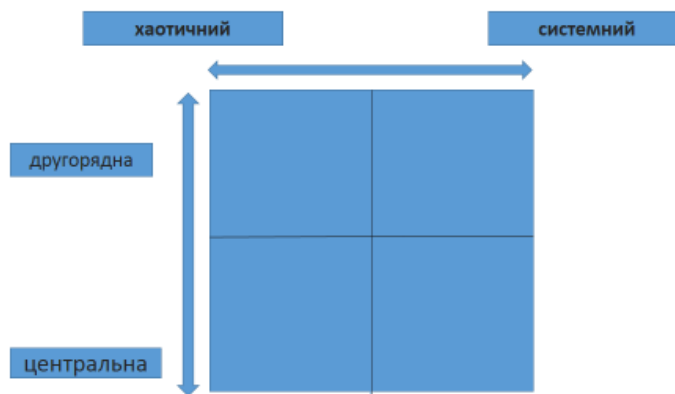

Рис. 1.6. Модель інтернаціоналізації Дж. Дейвіса.

Модель Х. ван Дійка та К. Мейєра «куб інтернаціоналізації» [570] є доповненням моделі Дж. Дейвіса. До двох основних характеристик, запропонованих ученим, додається третій вимір – підтримка процесу інтернаціоналізації, яка може бути односторонньою чи інтерактивною. Таким чином, три основні виміри стосуються політики інтернаціоналізації навчального закладу, її підтримки та впровадження.

Інтернаціоналізація серед цілей закладу може бути пріоритетною чи другорядною, підтримка інтернаціоналізації – інтерактивною, що поєднує міжнародну діяльність усіх підрозділів, чи односторонньою – передбачає підтримку інтернаціоналізації окремими підрозділами. Щодо методу впровадження, то він може бути систематичним чи хаотичним.

На рисунку 1.7. представлено варіанти організаційних стратегій інтернаціоналізації в контексті моделі Х. ван Дійка та К. Мейєра. Науковці виділяють вісім ланок у розвитку організаційних стратегій відповідно до рівня розвитку процесу інтернаціоналізації [570].

Ланка	Політика	Підтримка	Впровадження
Перша	другорядна	одностороння	хаотичне
Друга	другорядна	одностороння	систематичне
Третя	другорядна	інтерактивна	хаотичне
Четверта	другорядна	інтерактивна	систематичне
П'ята	пріоритетна	одностороння	хаотичне
Шоста	пріоритетна	одностороння	систематичне
Сьома	пріоритетна	інтерактивна	хаотичне
Восьма	пріоритетна	інтерактивна	систематичне

Рис. 1.7. Варіанти організаційних стратегій за Х. ван Дійком та К. Мейєром.

Дана модель зображується у вигляді куба (див. рис. 1.8). Вона може застосовуватися для оцінки рівня інтернаціоналізації конкретної установи та слугувати керівництвом для його підвищення, оскільки описує етапи розвитку більш ефективного плану інтернаціоналізації.

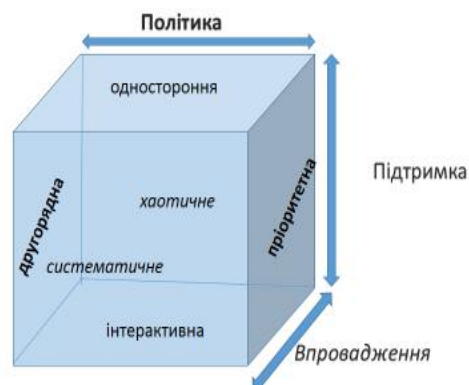

Рис. 1.8. Схематичне зображення моделі «куб інтернаціоналізації».

Модель Г. Ніва [449] включає два парадигмальні підходи до управління процесом інтернаціоналізації – централізований та децентралізований,

перший ініційований та контрольований керівництвом навчального закладу, а другий – підрозділами навчального закладу. Г. Нів визначає модель управління як проактивну, засновану на плануванні, ініціюванні діяльності, виробленні механізмів діяльності і реактивну, засновану на координації, контролі, вивченні та застосуванні. Це стосується як діяльності керівництва закладу, так і його адміністративних структур.

Модель Р. Рудзкі [482] характеризує інтернаціоналізацію як визначальну ознаку всіх університетів, що включає організаційні зміни, інновації в навчальній програмі, професійний розвиток кадрового потенціалу та студентську мобільність з метою досягнення досконалості в освітній та науковій роботі. Науковець виділяє чотири основні елементи інтернаціоналізації: мобільність студентів, розвиток професорсько-викладацького складу, інновації в навчальній програмі, організаційні зміни. На думку вченого, у навчальних закладах існують реактивна та проактивна моделі інтернаціоналізації.

Рис. 1.9. Модель інтернаціоналізації за Р. Рудзкі.

У *реактивній моделі* виділено такі стадії інтернаціоналізації: 1) стадія контакту характеризується обмеженою студентською мобільністю, активізацією залучення науковців до міжнародної діяльності, розвитком відповідних навчальних програм, відсутністю чітких цілей міжнародної співпраці; 2) стадія формалізації характеризується формалізацією

міжнародних зв'язків у міжнародних двосторонніх угодах; 3) стадія центрального контролю: адміністрація починає контролювати міжнародну діяльність; 4) стадія конфлікту виявляється в конфліктах між адміністрацією та працівниками, може закінчитися кризою міжнародної діяльності навчального закладу; 5) стадія зміцнення або занепаду.

У проактивній моделі: 1) стадія аналізу: передбачає усвідомлення важливості інтернаціоналізації адміністрацією та викладачами університету, прийняття рішення про потребу інтернаціоналізації та стратегічний аналіз цілей, ресурсів, кваліфікації професорсько-викладацького складу; 2) стадія вибору: включає розробку стратегічного плану та політики, розподіл ресурсів, визначення заходів та видів діяльності; 2) стадія впровадження включає оцінку діяльності; 3) стадія перегляду цілей та завдань проблеми підвищення якості та вдосконалення [482].

Р. Рудзкі пропонує модель, що враховує особливості навчального закладу та передбачає різні стратегічні підходи до інтернаціоналізації, котрі можуть бути застосовано після моніторингу та оцінки діяльності закладу з урахуванням особливостей внутрішнього та зовнішнього середовища, модель включає елементи стратегічного менеджменту.

Модель М. ван дер Венде [577] засновано на розумінні інтернаціоналізації як інноваційного процесу. Інноваційний процес проходить кілька стадій, які можна виділити у процесі змін: 1) усвідомлення потреби у змінах; 2) розробка та прийняття рішення; 3) створення плану та втілення його в життя; 4) інституціоналізація або завершення. Освітня інновація має різні виміри – соціальні, організаційні та поведінкові зміни. Актори процесу займають особливе місце при впровадженні змін. Особливості процесу залежать від самого інноваційного процесу, інституційного простору та міжнародного середовища, де відбуваються зміни. Це тривалий процес, що характеризується численними перешкодами та труднощами адаптації [577].

М. Сьодерквіст застосовує модель холістичного менеджменту за Р. Луостарінен для пояснення процесу управління інтернаціоналізацією. Її концепція ґрунтується на таких припущеннях щодо природи інтернаціоналізації: 1) динамічний процес змін, який передбачає, що результат/вихідні дані попереднього рішення/етапу впливають на вхідні дані/наступний етап; 2) освітня інновація/зміна, тобто процес включає кілька стадій (прийняття, впровадження, інституціоналізація); 3) еволюційний процес, що є продуктом серії рішень; 4) комплексний процес, у якому систематичний холістичний підхід дає кращі результати ніж хаотичний або емерджентний [499].

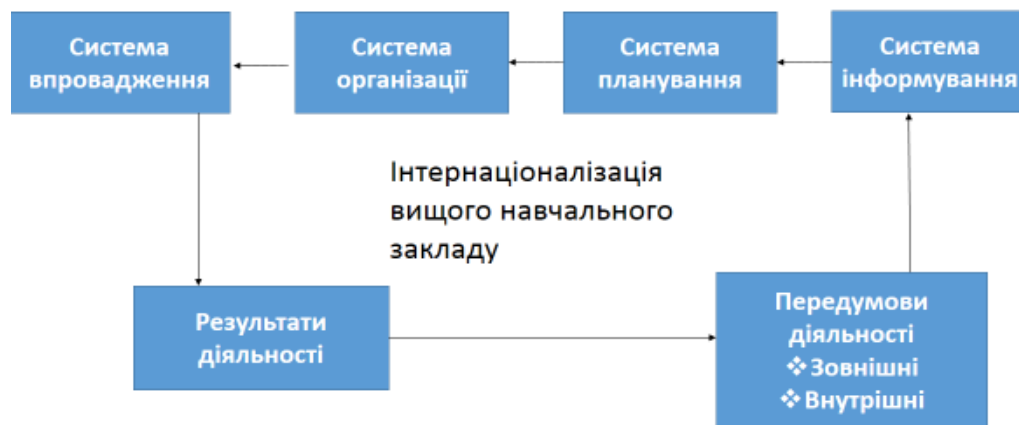

Рис. 1.10. Холістична модель інтернаціоналізації за Р. Луостарінен [499].

Модель управління інтернаціоналізацією запропонована М. Сьодерквіст, «модель п'ятикрокової еволюції» [499], заснована на засадах цілісного менеджменту, включає п'ять етапів процесу інтернаціоналізації (див. рис. 1.11).

Перший етап відповідає нульовій стадії інтернаціоналізації, де інтернаціоналізація посідає другорядне місце в діяльності університету. Цей етап характеризується наявністю індивідуальних освітніх подорожей, поширенням викладання іноземних мов у навчальному закладі, позиціонуванням інтернаціоналізації як екзотичного та статусного явища.

Другий етап відповідає першій стадії інтернаціоналізації, основною характеристикою якої є розвиток студентської мобільності. На даному етапі

з'являється усвідомлення потреби інтернаціоналізації, здійснюється планування та впровадження програм, які підвищують студентську мобільність, для координації студентської мобільності створюються офіси міжнародної діяльності. Інтернаціоналізація сприймається як кінцева мета

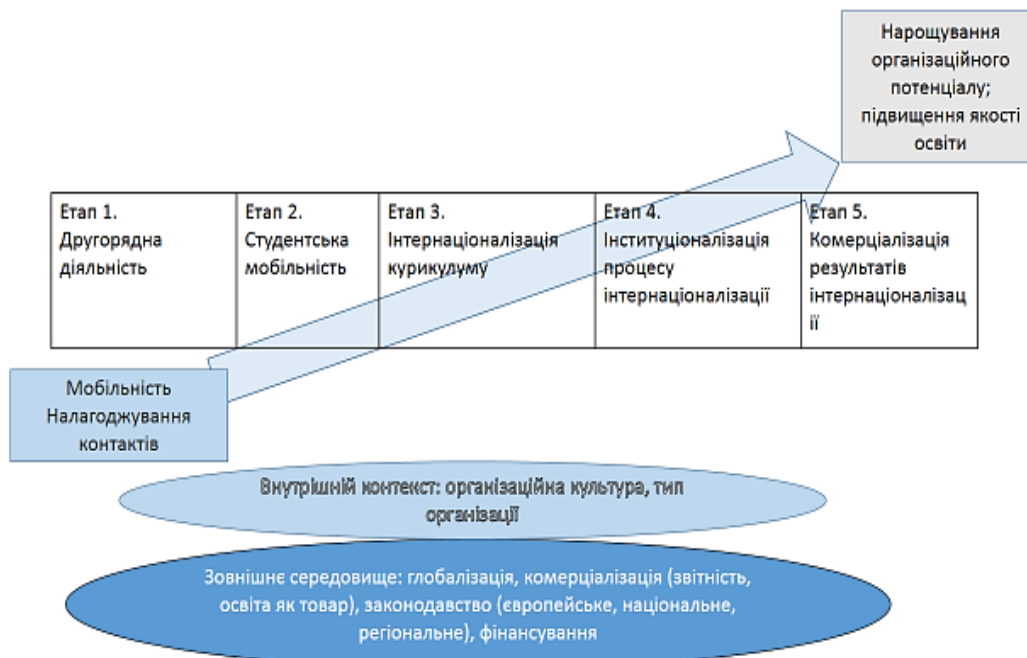

Рис. 1.11. Модель інтернаціоналізації за М. Сьодерквіст.

Третій етап відповідає другій стадії, що характеризується інтернаціоналізацією навчальної програми та наукової діяльності, де інтернаціоналізація сприймається як засіб підвищення якості освіти. Розвивається усвідомлення викладачами необхідності інтернаціоналізації навчальної програми та наукової роботи; активізація мобільності професорсько-викладацького складу; в навчальних закладах з'являються координатори, відповідальні за інтернаціоналізацію навчальних програм і наукової діяльності.

Четвертий етап передбачає наявність інституційної стратегії інтернаціоналізації. На цьому етапі з'являються професійні мережі, відбувається розвиток мультикультуралізму, більшість закладів наймають менеджерів інтернаціоналізації.

Останній – *п'ятий етап* передбачає комерціалізацію результатів інтернаціоналізації, що включає експорт освітніх послуг, ліцензування

програм навчання іноземних студентів, спільні міжнародні проекти, стратегічні союзи, створення відділів, що координують комерціалізацію.

М. Сьодерквіст зауважує, що порядок стадій може змінюватись залежно від особливостей навчального закладу. Науковець розуміє інтернаціоналізацію як динамічний, комплексний, лінійний процес, що еволюціонує і пропонує застосовувати цілісний системний підхід до управління процесом інтернаціоналізації.

Важливе місце в теорії інтернаціоналізації посідають погляди канадської дослідниці Дж. Найт [390], яка розуміє процес інтернаціоналізації як неперервний цикл. Науковець створила модель циклу інтернаціоналізації, що включає шість фаз: 1) фаза усвідомлення потреб, цілей та переваг інтернаціоналізації; 2) фаза зобов'язання; 3) фаза планування; 4) фаза введення в дію; 5) фаза контролю; 6) фаза заохочення.

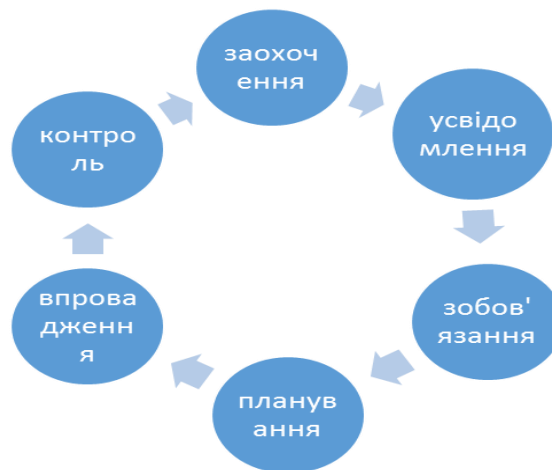

Рис. 1.12. Модель Дж. Найт «цикл інтернаціоналізації».

На першій стадії відбувається *усвідомлення* важливості процесу інтернаціоналізації для академічної спільноти, переваг, що можуть бути отримані. Формулюються цілі процесу інтернаціоналізації, діяльність, ресурси, що можуть бути використано, оцінюються потенційні прибутки та переваги. Для того, щоб цілі було реалізовано, усвідомлення має перейти у *зобов'язання* адміністрації, керівництва закладу, викладачів та студентів, що досягається активністю всіх працівників та професорсько-викладацького складу за підтримки керівництва закладу.

Друга стадія передбачає, що результатом *планування* стає наявність у ЗВО стратегічного плану, що включає цілі, причини та основні характеристики процесу інтернаціоналізації і ресурси, що необхідні для його втілення. *Впровадження* плану в функціонування навчального закладу здійснюється на наступній стадії. Дана стадія залежить від потреб та ресурсів конкретної установи. Моніторинг та оцінка процесу і діяльності є важливими елементами циклу, адже вони необхідні для розуміння ходу процесу впровадження. *Контроль* процесу та його компонентів є важливим для інтеграції процесу інтернаціоналізації в систему вищого навчального закладу. Остання стадія передбачає *заохочення* зусиль, докладених до процесу інтернаціоналізації викладачами та адміністрацією за допомогою схвалення та винагород, що необхідно для посилення інтернаціоналізації в університеті та підтримки зобов'язання для продовження процесу. На думку Дж. Найт, швидкість переходу до наступної фази залежить від діяльності вищого навчального закладу, стадії мають двосторонні зв'язки і впливають одна на одну, при цьому вплив має двосторонній характер [390].

Модель Дж. Найт є дескриптивною. Недоліками її називають відсутність пояснення взаємозв'язку між стадіями, а також те, що вони можуть виступати в іншій послідовності та затримуватися через внутрішні – відсутність фінансування або нове керівництво, або зовнішні – зміну глобальних тенденцій, фактори. Альтернативні варіанти не пропонуються.

К. Меннінг [198] розширює цикл інтернаціоналізації, запропонований Дж. Найт, і додає два нові елементи – організаційна структура та зворотній зв'язок. Що стосується організаційної структури, дослідник розкриває питання координації процесу, стверджуючи, що саме ступінь централізації чи децентралізації управління є важливим фактором функціонування цієї моделі, а не централізація чи децентралізація процесу як такі. Ступінь інтернаціоналізації повинен залежати від виду діяльності.

Рис. 1.13. Модель інтернаціоналізації за К. Меннінгом [193].

Іншим важливим елементом К. Меннінг називає зворотний зв'язок, що діє як контакт між усіма елементами. Зворотний зв'язок поділяється на внутрішній – взаємодія між елементами в середовищі навчального закладу та зовнішній – взаємодія з зовнішнім середовищем. Науковець також акцентує увагу на фазі зобов'язання та наголошує, що вищий навчальний заклад може обирати різні шляхи розвитку міжнародних зобов'язань. Перший із них заснований на інституційній стратегії інтернаціоналізації, а другий – на відсутності такої стратегії, коли кожен підрозділ готує власну стратегію та програму діяльності щодо інтернаціоналізації. Таким чином, модель К. Меннінга ілюструє зв'язки між стадіями, а також між циклом інтернаціоналізації та середовищем, в якому він існує.

У 2010 році Л. Рамблі запропонувала модель інтернаціоналізації, що модифікувала «цикл інтернаціоналізації» Дж. Найт, виділивши три компоненти процесу інтернаціоналізації: мотиваційний (визначення мотивів та завдань), діяльнісний та підсумковий, і врахувавши організаційний контекст (ресурси, вимоги, перешкоди, можливості) [463].

Рис. 1.14. Модель Л. Рамблі «Дельта цикл інтернаціоналізації» [463].

Отже, сучасні теорії управління процесом інтернаціоналізації базуються на двох основних підходах: перший розглядає інтернаціоналізацію як лінійний процес (Дж. Дейвіс, Г. Нів, Р. Рудзкі), другий – як циклічний процес (Дж. Найт, Р. Меннінг, Л. Рамблі) (див. додаток Д). Експерти Центру глобалізації та інтернаціоналізації Американської ради з питань освіти пропонують модель всебічної інтернаціоналізації, що базується на структурному підході і включає шість компонентів: чітка позиція навчального закладу щодо інтернаціоналізації (зобов'язання), наявність управлінських структур, що відповідають за міжнародну діяльність, курикулум та результати навчання, залучення професорсько-викладацького складу, студентська мобільність, а також міжнародне співробітництво та партнерство. Всебічна інтернаціоналізація визначається Центром інтернаціоналізації та глобальної діяльності як стратегічний та координований процес, метою якого є підготовка та впровадження процедур, програм та ініціатив, спрямованих на позиціонування коледжів та університетів як глобально-орієнтованих і об'єднаних у міжнародному просторі закладів [204].

Таким чином, аналіз праць з теорії інтернаціоналізації та управління інтернаціоналізації дає можливість визначити міжнародну діяльність університету як процес, що передбачає міжнародне/глобальне співробітництво університету з національними, міжнародними та

зарубіжними суб'єктами з метою реалізації освітньої, наукової та соціальної місії університету, а також забезпечення конкурентоспроможності та інституційного розвитку, реалізації завдань зовнішньої політики держави.

Отже, теоретичні засади міжнародної діяльності університету становлять: 1) теорія міжнародних відносин, яка пояснює міжнародну діяльність університетів в контексті взаємодії між державами на наднаціональному/глобальному рівнях і має кілька напрямів, серед яких основними є реалізм, інституціоналізм, конструктивізм та неолібералізм; 2) теорія інтернаціоналізації вищої освіти, яка розкриває міжнародну діяльність університету в контексті інтернаціоналізації як невід'ємного елемента цілей, функцій, процесу надання вищої освіти, а також підходів до вивчення інтернаціоналізації (діяльнісний, компетентнісний, ідеологічний, процесуальний), видів (інтернаціоналізація вдома та інтернаціоналізація за кордоном), національних стратегій інтернаціоналізації (розвитку взаєморозуміння, кваліфікованої міграції, отримання прибутку, нарощування потенціалу) та її концептуального забезпечення; 3) теорія управління інтернаціоналізацією, в рамках якої висвітлено широку сукупність моделей управління міжнародною діяльністю.

1.3. Етапи розвитку міжнародної діяльності університетів США

Розкриття організаційних та змістово-процесуальних засад міжнародної діяльності університетів США потребує аналізу особливостей її розвитку на різних етапах.

Періодизацію розвитку досліджуваного явища, а також її специфіку на різних етапах розвитку розкрито у роботах таких науковців як Дж. Местенхаузер [435], Х. де Віт [275], М. Доббінс та К. Мартен [282], Г. Меркс [359] та ін.

Аналіз праць американських авторів [275; 435] з проблеми дослідження дозволяє стверджувати, що процес розвитку міжнародної

діяльності університетів США має свою специфіку. Застосування історико-логічного, порівняльного та хронологічного методів дозволили визначити фактори розвитку міжнародної діяльності на трьох рівнях – наднаціональному/глобальному, національному, інституційному – а) економічні, б) політичні, в) освітні, г) демографічні, д) культурні і виділити шість етапів розвитку міжнародної діяльності університетів США: зарубіжних освітніх подорожей (50-ті р. XVIII ст. – 80-ті р. XIX ст.); суб'єктизації міжнародної освітньої діяльності (80-ті рр. XIX ст. – поч. XX ст.); інтенсифікації співробітництва (20–50-ті рр. XX ст.); інституалізації управлінських структур міжнародної діяльності (60 – 80-ті рр. XX ст.); професіоналізації міжнародної діяльності (90-ті рр. XX ст. – 2002 р.); глобалізації просторового поля міжнародної діяльності (2003 р. – до теперішнього часу) (див. табл. 1.5). Періодизація здійснювалася відповідно до змін об'єкту дослідження. Динаміку процесу розвитку міжнародної діяльності визначає трансформація мети і основних завдань інтернаціоналізації, зумовлена впливом зовнішніх та внутрішніх чинників.

Таблиця 1.5

Етапи розвитку міжнародної діяльності університетів США

Назва та хронологічні рамки	Мета міжнародної діяльності	Основні ознаки етапу
Етап зарубіжних освітніх подорожей (50-ті р. XVIII ст. – 80-ті р. XIX ст.).	Необхідність створення власної системи освіти.	Усвідомлення потреби нарощування потенціалу освіти в умовах швидкої індустріалізації та боротьби за незалежність; зарубіжні освітні подорожі з метою вивчення європейських моделей освіти; запозичення позитивних практик як основна сфера міжнародної діяльності; запрошення кваліфікованих науковців, лекторів та адміністраторів.
Етап суб'єктизації міжнародної діяльності американських університетів (80-ті рр. XIX ст. – поч. XX ст.).	Підвищення якості вищої освіти.	Поява великої кількості закладів вищої освіти різного профілю фінансованих державною; міжнародна діяльність безсистемна, має казуїстичний характер; міжнародні заходи здійснюються за індивідуальною ініціативою; відсутність державної підтримки міжнародної діяльності; поява перших фондів та програм

Продовження таблиці 1.5.

		міжнародної освіти; активізація академічної мобільності (переважно до країн Європи).
Етап інтенсифікації співробітництва із зарубіжними партнерами (20–50-ті рр. ХХ ст.).	Підтримка миру у світі та досягнення взаєморозуміння між націями.	Посилення ролі освіти у міжнародних відносинах, відкриття міжнародних програм освітніх обмінів, поява установ, що займаються питаннями міжнародної освіти; розширення географії міжнародного співробітництва; започаткування програм міжнародної допомоги.
Етап інститутизації управлінських структур міжнародної діяльності (60–80-ті рр. ХХ ст.).	Національна безпека та реалізація завдань зовнішньої політики.	Зростання ролі держави в управлінні міжнародною діяльністю; програми міжнародного розвитку та міжнародної технічної допомоги стають важливим елементом міжнародної діяльності; міжнародна діяльність закріплюється законодавчо-нормативною базою.
Етап професіоналізації управління міжнародною діяльністю (90-ті рр. ХХ ст. – 2002 р.).	Забезпечення конкурентоспроможності освіти.	Професіоналізація інтернаціоналізації, створення концептуальних засад інтернаціоналізації, формування теорії всебічної інтернаціоналізації та її популяризація, аналіз та систематизація позитивного досвіду; зростання кількості іноземних студентів в університетах як результат планованих професійних рекрутингових кампаній.
Етап глобалізації просторового поля та концептуальних засад міжнародної діяльності (2003 – до теперішнього часу).	Збереження позицій світового лідера.	Конкретизація стратегічних завдань міжнародної освіти; цілісний та системний підхід до управління міжнародною діяльністю; експорт освітніх послуг, інтенсифікація співробітництва в науково-дослідній сфері; міжнародний трансфер технологій (у вигляді знань, розробок).

Перший етап розвитку міжнародної діяльності – *етап зарубіжних освітніх подорожей (50-ті р. ХVIII ст. – 80-ті р. ХІХ ст.)* з метою вивчення та творчого запозичення європейських моделей вищої освіти визначається необхідністю створення самобутньої системи освіти (див. рис. 1.15). Зазначимо, що вища освіта США, заснована на базі Європейських моделей університету. В колоніальні часи перші навчальні заклади наслідували модель, що існувала в Оксфорді та Кембриджі. У Франції запозичено модель політехнічної освіти, в час, коли незалежні Сполучені Штати потребували фахівців із військового та громадського будівництва для розбудови країни [475, с. 333]

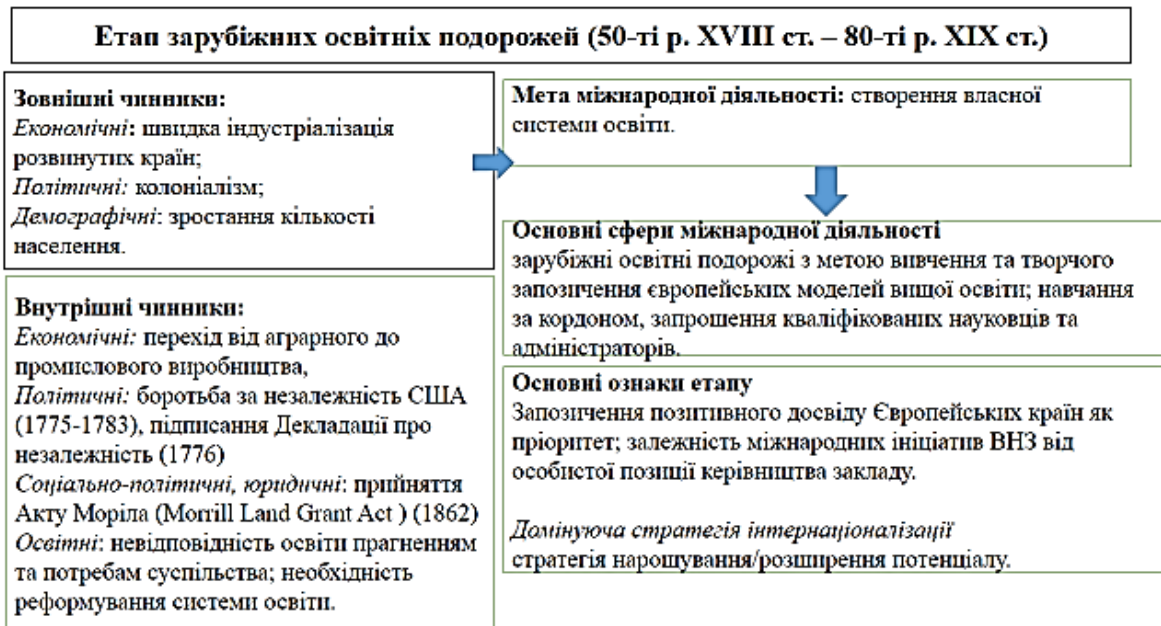

Рис. 1.15. Етап зарубіжних освітніх подорожей.

Протягом XIX століття університети США наймали викладачів з Європи, особливо з Німеччини. Німецька модель університету «Гумбольдтівський університет» вважалася найкращою у світі протягом XIX – початку XX століття, особливо в природничих науках. Провідні американські університети почали розглядати німецькі дослідницькі університети як потенційну модель для створення викладацької та дослідницької діяльності, що має високу інтелектуальну цінність.

Протягом XIX століття університети США наймали викладачів з Європи, особливо з Німеччини. Німецька модель університету «Гумбольдтівський університет» вважалася найкращою у світі протягом XIX – початку XX століття, особливо в природничих науках. Провідні американські університети почали розглядати німецькі дослідницькі університети як потенційну модель для створення викладацької та дослідницької діяльності, що має високу інтелектуальну цінність.

У кінці XIX ст. почали з'являтися навчальні заклади, що запозичували німецьку модель дослідницького університету. Модель було модифіковано та адаптовано відповідно до економічних, політичних та соціальних змін. Так, адміністрація дослідницьких університетів стала менш автократичною, адміністрація та керівники закладів перестали визначати напрями досліджень,

зменшився контроль, таким чином науковцям надавалися нові повноваження, утворювалися нові відділення, розвивалися нові галузі наук [475].

Отже, потреба створення власної системи освіти, побудови навчальних закладів, здатних надавати освіту високої якості за умов індустріалізації та боротьби за незалежність, спонукала університети США розвивати міжнародну діяльність, основною сферою якої було запозичення позитивних практик.

Етап суб'єктизації міжнародної діяльності американських університетів (80-ті рр. XIX ст. – поч. XX ст.) з метою підвищення якості вищої освіти (див. рис. 1.16) – протягом даного етапу продовжується запозичення європейського досвіду, що є результатом академічної мобільності. Однак, не зважаючи на те, що в XIX ст. академічна мобільність на території США була поширеним явищем, вона не набула організованого характеру. Зі зростанням академічної мобільності з'явилися перші приватні університети, організації та фонди, діяльність яких була спрямована на надання освіти міжнародного виміру.

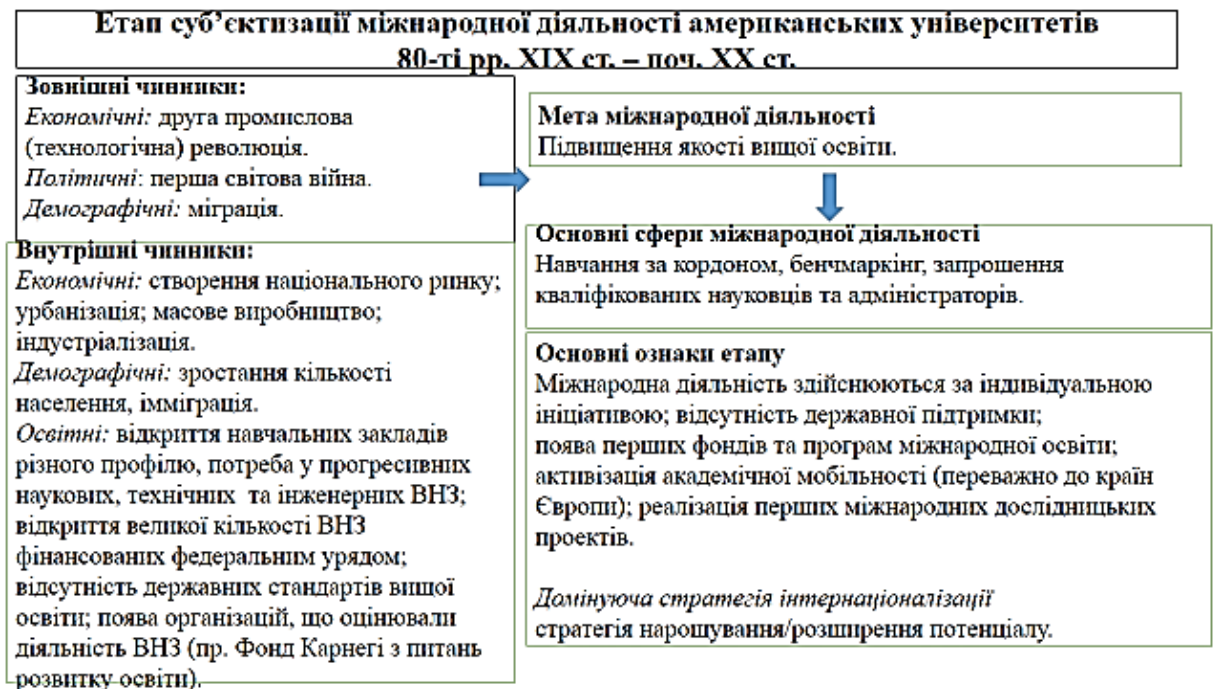

Рис. 1.16. Етап суб'єктизації міжнародної діяльності американських університетів.

У цей період почало розвинути навчання іноземних студентів. Одним із важливих завдань міжнародної діяльності державних університетів був

розвиток талантів та розкриття здібностей усіх студентів, незважаючи на їх походження, служіння в якості «плавильного котла». За таких умов проголошувалася потреба диверсифікації студентського контингенту. Так, у 70-х роках XIX ст. Університет штату Каліфорнія (California's state university) висловив зацікавленість до підготовки іноземних студентів, зосереджуючись на азійському регіоні. Ця ініціатива мала сприяти розвитку дипломатичних, торгівельних, економічних та культурних зв'язків, а також створити для Америки можливість надавати послуги іншим країнам. Дж. Дуглас стверджує, що на початку XX століття Університет штату Каліфорнія мав найбільшу кількість іноземних студентів. Уже в цей період почали розвиватися академічні програми, що містили міжнародний компонент. У Сан Франциско було створено окрему «Східну школу», в якій навчалися студенти з Китаю, Японії та Кореї. В 1912–1921 р. в США навчалися 1443 китайців, 857 філіппінців, 535 японців і 536 латиноамериканців. Більша частина японських студентів, повернувшись на батьківщину, посіли керівні посади та здійснили внесок у справу «вестернізації» суспільства, ініціювавши створення єдиної системи шкільної освіти американського типу [289].

У той час в країні було запроваджено низку ініціатив, що сприяли бажаним здобути досвід навчання за кордоном. Так, у 1890 р. Американська асоціація жінок з університетською освітою надала викладачам можливість здійснювати дослідження за кордоном. У 1894 р. за ініціативи Ч. МакКіма та Р. Ханта створено американську школу архітектури в Римі, яка згодом перетворилася на Американську академію в Римі, заклад, що надавав можливість науковцям, митцям і мистецтвознавцям обмінюватися думками та досвідом, підвищувати кваліфікацію [199]. У 1902 р. урядом Великої Британії за заповітом Селія Родса, було засновано Стипендію імені Родса (Rhodes Scholarship) для покращення порозуміння між громадянами англomовних країн. Стипендія вважається першою масштабною програмою міжнародного обміну, громадянам англomовних країн надавалася

можливість отримати ступінь магістра в Оксфордському університеті [479]. У 1911 р. Американською академією в Римі засновано дослідницькі стипендії для навчання в Італії [199]. Того ж року було створено Комісію співдружності іноземних студентів (Committee on friendly relations among foreign students), її метою було надання консультацій студентам та збір статистичних даних про іноземних студентів у США, в 1917 організацією видано перший довідник для іноземних студентів [258]. Протягом 1905–1912 рр. Гарвардський, Колумбійський, Чиказький та Вісконсінський університети підписали угоди щодо академічного обміну з університетами Німеччини та Франції [275].

У 1919 р. було засновано Інститут міжнародної освіти, метою якого стало поширення та координація міжнародної освіти в країні. Його створення та фінансування здійснювалося коштом благодійних фондів та спонсорів [286]. Діяльність інституту було спрямовано на проведення досліджень із проблем розвитку міжнародної освіти, організацію програм обміну викладачами, запрошення до США викладачів, програми для студентів, створення клубів міжнародних відносин (international relations clubs) [366].

Таким чином, початок ХХ ст. відзначився зростанням академічної мобільності, як зовнішньої, так і внутрішньої; активізацією діяльності приватних організацій та фондів, що почали робити свій внесок у розвиток міжнародної освіти; ініціюванням програм міжнародного обміну та навчання за кордоном.

Третій етап у розвитку міжнародної діяльності – етап *інтенсифікації співробітництва із зарубіжними партнерами (20–50-ті рр. ХХ ст.)*. Підтримку миру та взаєморозуміння між націями проголошено основною метою міжнародної діяльності в освіті. Міжнародні освітні ініціативи почали фінансуватися та регулюватися урядом.

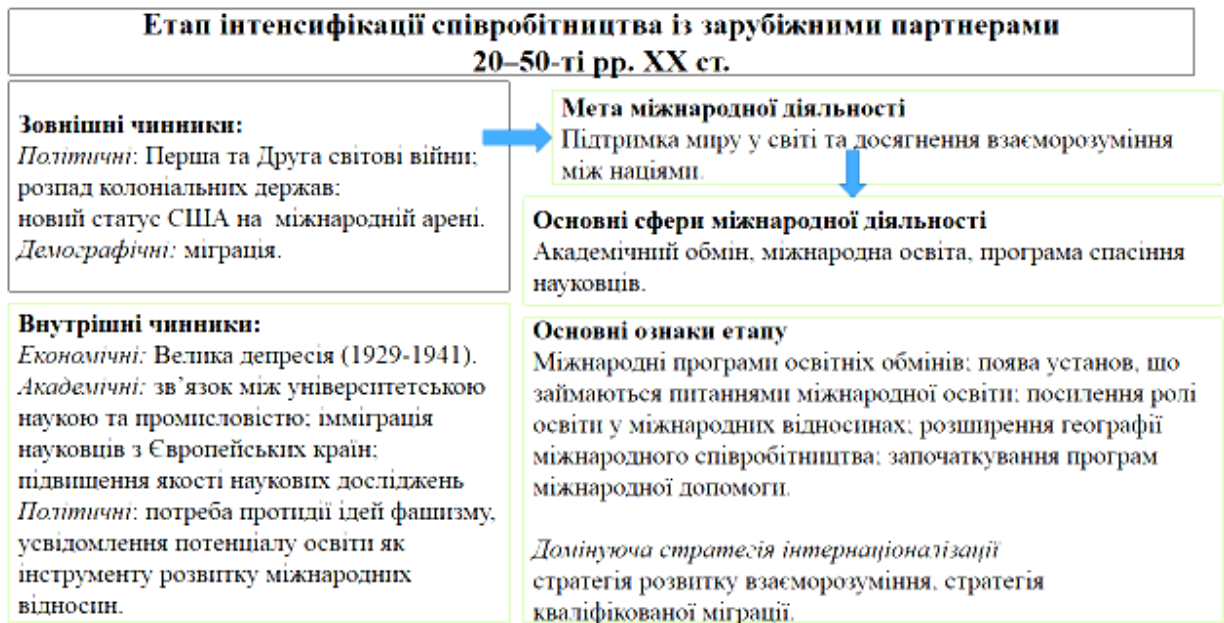

Рис. 1.17. Етап інтенсифікації співробітництва із зарубіжними партнерами.

Х. де Віт стверджує, що в цей період вищі навчальні заклади були менш активні у сфері міжнародної діяльності ніж фонди та організації, котрі ініціюють та адмініструють програми обміну та навчання за кордоном, надають консультації, працюють, щоб створити кращі умови для викладачів та студентів [366]. Однак вже в цей час в окремих університетах з'являються відділи міжнародних відносин. Так, у 1944 році у Гарвардському університеті відкрито відділ роботи з іноземними студентами [343]. У ЗВО з'являються підрозділи, що досліджують та поширюють інформацію про можливості навчання за кордоном.

У 30-х рр. XX ст. виникли перші ініціативи з захисту науковців. Створено комітет допомоги науковцям, біженцям із Німеччини та інших Європейських країн, які залишали Європу внаслідок переслідування фашистами. Державним департаментом США створювалися програми протидії поширення ідей фашизму. Було встановлено зв'язки з Радянським Союзом та країнами Латинської Америки [366]. Починаючи з 30-х рр. XX ст., США розширюють кордони міжнародного освітнього співробітництва та обміну. Так, «Конвенція про покращення інтраамериканських культурних відносин» (Convention for the Promotion of Inter-American Cultural Relations) (1936) створила можливості для освітніх обмінів між країнами Латинської

Америци та США. Важливим аргументом на користь інтернаціоналізації вищої освіти було посилення національної безпеки та підтримка миру і взаєморозуміння у світі. Таку місію мали Фонд Карнегі за міжнародний мир (Carnegie Endowment for International Peace (CEIP)) (1910 р.), Світовий фонд миру (1910 р.) передусім у рамках Конвенції стверджувалося, що академічна мобільність є ефективним механізмом популяризації ідей доброї волі та встановлення взаєморозуміння націй [275].

Після Другої світової війни американська система вищої освіти стає більш самодостатньою та займає нову позицію у світовому освітньому просторі, розпочинається новий етап розвитку міжнародної діяльності. Зростання кількості іноземних студентів спонукало Інститут міжнародної освіти створити мережу офісів, що надавали послуги іноземним студентам, а також популяризували міжнародну освіту в університетах та спільнотах США. У цей період започатковано випуск Open Doors – щорічного статистичного аналізу контингенту іноземних студентів [366]. По закінченню війни було створено Асоціацію діячів міжнародної освіти NAFSA (National Association of Foreign Student Advisors) та Раду з питань міжнародних освітніх обмінів (Council on International Educational Exchange).

Однією з ініціатив уряду щодо розвитку міжнародної діяльності у сфері вищої освіти стала програма імені Фулбрайта (1946 р.). У післявоєнні роки сенатор від штату Арканзас Джеймс Вільям Фулбрайт виступив із законодавчою ініціативою, спрямованою на створення програми міжнародних наукових обмінів, що нині і носить його ім'я. Ідея міжнародної освіти, що уможлиблювала не тільки подолання географічних кордонів для науковців та студентів, але й сприяла покращенню взаєморозуміння та налагодженню мережі особистісних та професійних контактів, стала вдячним ґрунтом для глибшого взаємопізнання людьми одне одного. Місією програми стало досягнення взаєморозуміння між громадянами США та інших країн шляхом освітніх і культурних обмінів та розвиток дружніх стосунків США з іншими країнами світу. За роки існування у програмах обміну взяли участь

більше ніж 360000 науковців, громадських і культурних діячів, викладачів та студентів зі США та інших країн. На сьогодні програма діє у 160 країнах, щорічно надається 8000 грантів [316]. Зокрема, серед відомих випускників – 59 лауреатів Нобелівської премії, 82 лауреати Пулітцерівської премії, 37 голів урядів [317]. Однак відомий дослідник інтернаціоналізації вищої освіти Ханс де Віт стверджував, що програма мала приховані політичні мотиви – затвердити позиції США як нового світового лідера та закріпити цю ідею [275].

У 1959 р. створено Бюро освітніх та культурних відносин (Bureau of Educational and Cultural Relations) [237], що в 1961 році стало називатися Бюро у справах освіти та культури (Bureau of Educational and Cultural Affairs), провідною функцією організації стало адміністрування міжнародного освітнього обміну. Місією бюро є посилення міжнародного взаєморозуміння між громадянами США та інших країн засобами освітнього та культурного обміну, що сприяє розвитку мирних відносин.

Таким чином, протягом 20-х – 50-х рр. програми протидії поширенню ідей фашизму, створення програм академічного обміну, підтримка переслідуваних науковців і позиціонування міжнародної діяльності у вищій освіті як механізму встановлення взаєморозуміння між націями стали основними драйверами розвитку міжнародної діяльності університетів США.

Четвертий етап розвитку міжнародної діяльності – етап *інституалізації управлінських структур міжнародної діяльності (60 – 80-ті рр. ХХ ст.)* позначився зростанням ролі держави в управлінні міжнародною діяльністю (див. рис. 1.18); Розділ VI Закону про вищу освіту США (1965 р.), який урегулює питання впровадження міжнародних програм у сфері вищої освіти, сприяв інтернаціоналізації курикулуму, розвитку міждисциплінарних досліджень у галузі регіонознавства та створенню великої кількості лінгвістичних центрів, де вивчалися іноземні мови, в тому числі слов'янські.

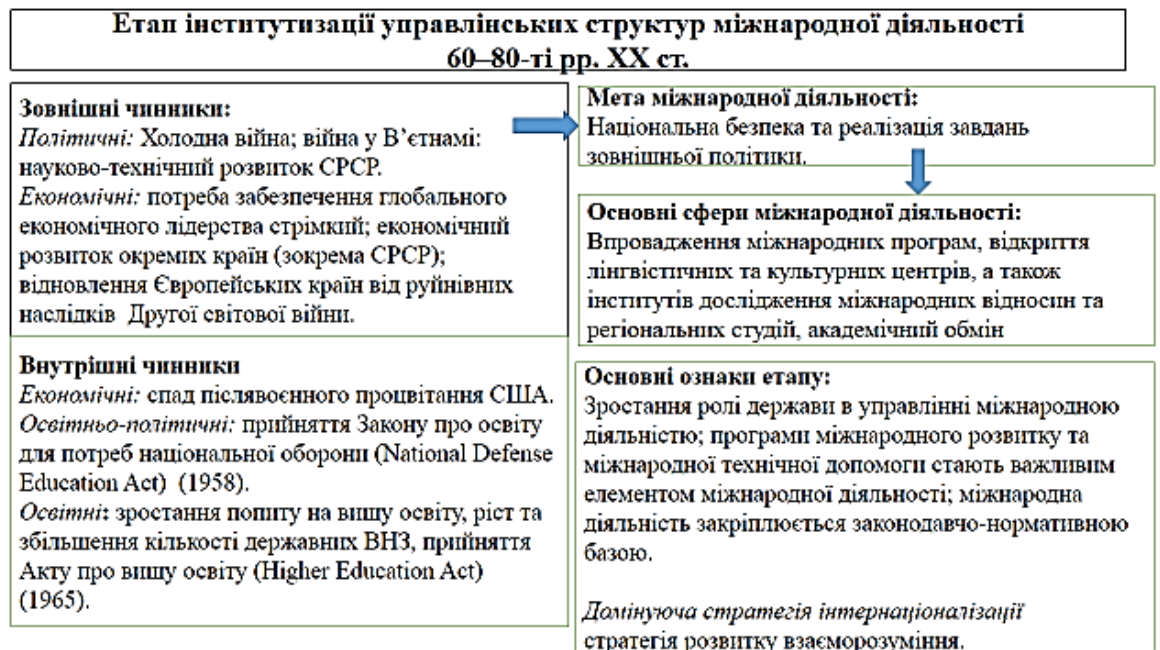

Рис. 1.18. Етап інститутизації управлінських структур міжнародної діяльності.

Холодна війна значно вплинула на розвиток міжнародної освіти. У 1958 р. було прийнято Закон про освіту для потреб національної оборони (National Defense Education Act), що спонукало до розвитку точних та інженерних наук, вивчення іноземних мов, регіоназнавства, теорії освіти. У цей час започатковано програми міжнародної технічної допомоги, адміністровані Агентством США з міжнародного розвитку (US Agency for International Development). До складу програм увійшли міжнародні освітні програми, в тому числі програми навчання іноземців та програми освітнього обміну.

Акт про освітні та культурні обміни (1961 р.) (Mutual Educational and Cultural Exchange Act of 1961), відомий як Акт Фулбрайта-Хейса, мав на меті покращити взаєморозуміння між народом США та народами інших країн засобами освітнього та культурного обміну; зміцнити зв'язки Америки з іншими країнами, демонструючи освітні та культурні інтереси, розвиток і досягнення народів США та інших країн; зробити внесок у мирне плідне життя народів світу; поширити міжнародне співробітництво для розвитку освіти та культури; в такий спосіб сприяючи формуванню дружніх, доброзичливих, мирних відносин [443].

У 1966 р. було прийнято Акт про міжнародну освіту (International Education Act of 1966) [372]. Передбачалося, що він активізує міжнародний освітній обмін, однак війна у В'єтнамі та економічна криза спричинили гальмування подібних стратегій і змістили акцент на вирішення проблем у країні. У 60-х рр. ХХ ст. створено перші офіси Інституту міжнародної освіти в Азії, Африці та Латинській Америці з метою поширення інформації про вищу освіту США. У 70-х рр. ХХ ст. Інститут розпочав Програму міжнародних візитів Інформаційної агенції та Програму міжнародних стипендій, фінансовану Міжнародною корпорацією Телефон енд Телеграф Інтернешнл (International Telephone and Telegraph Fellowship Program). Розпочалася співпраця з країнами Центральної та Східної Європи і Південною Африкою [366].

У 80-х рр. ХХ ст. співробітництво з країнами Африки розширювалось, Програма «Освіта Південної Африки» об'єднала зусилля фондів, корпорацій та університетів і надала можливість громадянам півдня Африки навчатися у США і посідати керівні посади в рідній країні. У цей період організовувалися студентські обміни між США та СРСР, на території Китаю інтенсивно популяризувалася американська вища освіта. Відкрито перший Інформаційний центр з міжнародної освіти. Розроблялися програми інтеграції іноземних студентів до суспільного та культурного життя США, а також наукового та технічного розвитку [366].

Протягом четвертого етапу на інституційному рівні усвідомлення необхідності інтернаціоналізації набуває широкі масштаби, створюються комітети з міжнародної освіти, в університетах з'являються спеціальні структурні підрозділи, відповідальні за міжнародну освіту. Залежно від розміру навчального закладу і поширених напрямів міжнародної діяльності вони виконували різні функції і мали назви – відділ міжнародної освіти, офіс міжнародних програм або офіс обслуговування іноземних студентів та викладачів. Аналіз діяльності цих структурних підрозділів, відповідно до звітів, наказів, оголошень та інших архівних документів, дає можливість дійти висновку, що основними формами діяльності, на які було спрямовано

роботу ЗВО, були програми міжнародного обміну та навчання за кордоном, навчання іноземних студентів. Кадрове забезпечення офісів не завжди передбачало залучення фахівців, які мали необхідну освіту та навички. Так, на посади керівників міжнародних програм (dean of international programs) або директорів відділів обиралися декани гуманітарних факультетів або викладачі предметів, що мають міжнародний фокус (іноземні мови, всесвітня історія, міжнародні відносини тощо), до роботи залучалися студенти магістратури на неповний робочий день, стажери, іноземні учасники програм обміну. Подібні підрозділи виконували такі функції: 1) створення, підтримка та адміністрування програм навчання за кордоном; 2) надання інформації та консультування студентів щодо можливостей навчання за кордоном; 3) підтримка та заохочення студентів і викладачів брати участь у міжнародних програмах; 4) прийом міжнародних делегацій, іноземних студентів та викладачів на території університету, надання підтримки та консультацій; 5) заохочення викладачів та студентів ініціювати програми з міжнародним компонентом в університеті, зокрема в партнерстві з іншими ЗВО; 6) створення і оновлення депозитарію програм із міжнародної освіти та координування міжнародної діяльності; 7) співпраця з іншими університетами, спрямована на поширення міжнародної освіти та забезпечення студентам найкращого досвіду [470].

Отже, під час етапу інститутизації управлінських структур міжнародної діяльності потреба забезпечення адекватної конкуренції Радянському Союзу в умовах Холодної війни спонукала до модернізації вищої освіти і розвитку міжнародної освіти як інструменту забезпечення національних інтересів та гарантії безпеки США. Цей процес вплинув на міжнародну діяльність на інституційному рівні, оскільки він став стимулом розширення географії співробітництва, урізноманітнення організаційних форм міжнародної діяльності, появи в університетах спеціальних структур, що адмініструють міжнародну діяльність.

П'ятий етап розвитку міжнародної діяльності – *етап професіоналізації управління міжнародною діяльністю (90-ті рр. XX ст. – 2002 р.)* (див. рис. 1.19), позначився створенням концептуальних засад інтернаціоналізації, формуванням теорії всебічної інтернаціоналізації та її популяризацією. По закінченню холодної війни та розпаду СРСР, зростає інтерес уряду США до міжнародних програм як засобу реалізації завдань зовнішньої політики. Так, у 1991 р. було прийнято Акт про освіту для національної безпеки (National Security Act Education). Інтенсифікація процесу глобалізації ставить перед країною завдання збереження конкурентоспроможності на міжнародному ринку передусім у сфері освіти.

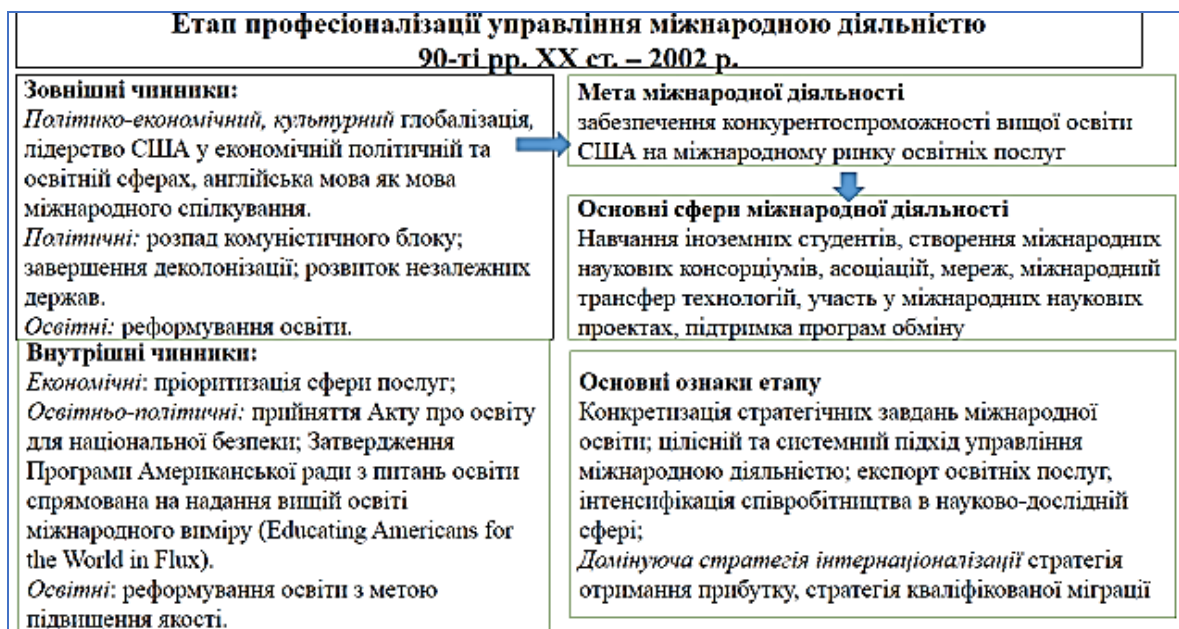

Рис. 1.19. Етап професіоналізації управління міжнародною діяльністю.

У 1995 р. Американською радою з питань освіти було розроблено національну програму, спрямовану на надання міжнародного виміру вищій освіті. Серед пріоритетних завдань Національної програми необхідно назвати: 1) покращення розуміння інших культур; 2) забезпечення обов'язкового оволодіння іноземними мовами; 3) включення до навчального плану дисциплін, що покращують міжнародне взаєморозуміння; 4) збільшення можливостей студентів навчатися за кордоном; 4) виявлення труднощів, що перешкоджають розвитку міжнародної освіти; 5) співробітництво з університетами інших країн; 6) організація співробітництва з місцевими

школами та спільнотами, спрямованими на впровадження міжнародного виміру в освіту [201].

Потреба збереження конкурентоспроможності на міжнародному освітньому ринку на початку нового тисячоліття спонукала уряд США запровадити низку ініціатив, серед яких «Адміністративний Меморандум про міжнародну освіту» (2000 р.) [433]. Меморандум було ініційовано Асоціацією діячів міжнародної освіти та Радою з міжнародних освітніх та культурних обмінів.

У 1998 р. Американська рада з питань освіти започаткувала серію ініціатив, спрямованих на визначення стану інтернаціоналізації вищої освіти та аналіз і систематизацію напрацювань коледжів та університетів, що здійснили прогрес у посиленні міжнародного виміру вищої освіти. Серед найуспішніших ранніх ініціатив – проекти «Багатообіцяючий досвід: висвітлення досягнень у всебічній інтернаціоналізації» (Promising Practices: Spotighting Excellence in Comprehensive Internationalization) фінансований корпорацією Карнегі та два проекти фонду Келлога, в рамках яких розкривалися зміни організаційної культури міжнародної діяльності в університетах.

Іншим значимим проектом стало створення Об'єднання з інтернаціоналізації Американської ради з питань освіти (Internationalization collaborative), група з 45 вищих навчальних закладів, що здійснювали діяльність, спрямовану на посилення інтернаціоналізації на території кампусу. Названі проекти висвітлили труднощі у розвитку міжнародної діяльності університетів США [205].

Міжнародна освіта підтримується федеральним урядом США, державну політику спрямовано на [433]:

- заохочення студентів з інших країн до навчання у Сполучених Штатах;
- заохочення студентів США до навчання за кордоном;
- підтримка обміну викладачами, вченими і фахівцями з усіх рівнів суспільства;

- зміцнення програм у навчальних закладах США, спрямованих на розвиток міжнародного партнерства і досвіду;
- поширення високоякісної мовної освіти і поглиблення знань американців про інші культури;
- підготовка та надання підтримки вчителям у спробах пояснення особливостей інших країн і культур студентам;
- просування нових технологій, що допомагають поширенню знань в усьому світі.

Освітні установи, місцеві уряди та уряди штатів, неурядові організації та бізнес-спільнота здійснювали свій внесок у реалізацію визначених завдань.

На інституційному рівні цей етап позначився зростанням кількості іноземних студентів в університетах як результат планованих професійних рекрутингових кампаній, що базувалися на науковому підході; масовим відкриттям офісів, представництв та кампусів університетів за кордоном, створенням програм спільних та подвійних дипломів. У цей час університети встановлюють стандарти рівня мовної підготовки абітурієнтів, що мали бути підтверджені сертифікатом, а відтак, створюють курси інтенсивного вивчення англійської мови та курси англійської як іноземної.

Так, наприклад, Університет Баффало у 1995 р. розпочав рекрутингову кампанію, яка дозволила за 15 років втричі збільшити кількість іноземних студентів, і у 2010 році вона становила 4500 студентів (див. Додаток Ж). У 90-х роках були відкриті перші освітні програми 2+2 за кордоном, що передбачали викладання навчальних курсів професорами університету протягом перших двох років навчання з подальшим переведенням студента до одного з університетів США, зокрема університетів системи Університет Нью Йорка [508]. Такі програми відкривалися в Індонезії, Камбоджі, Угорщині, Японії, Латвії. У разі якщо вони ставали особливо популярними, університети створювали дочірні кампуси в приймаючій країні.

Таким чином, етап професіоналізації управління міжнародною діяльністю позначився розробленням концептуальних засад

інтернаціоналізації вищої освіти. Зокрема, формуванням концепції всебічної інтернаціоналізації та її популяризації, що відобразилося у зростанні кількості іноземних студентів, урізноманітненні змістових напрямів міжнародної діяльності, активізації мобільності провайдерів освітніх послуг.

Етап *глобалізації просторового поля та концептуальних засад міжнародної діяльності (2003 р. – до теперішнього часу)* розвитку міжнародної діяльності університетів США характеризується цілісним та системним підходом до міжнародної діяльності, прийняттям цілісних стратегій розвитку міжнародної освіти, теоретизацією та розробкою методології всебічної інтернаціоналізації (див. рис. 1.21).

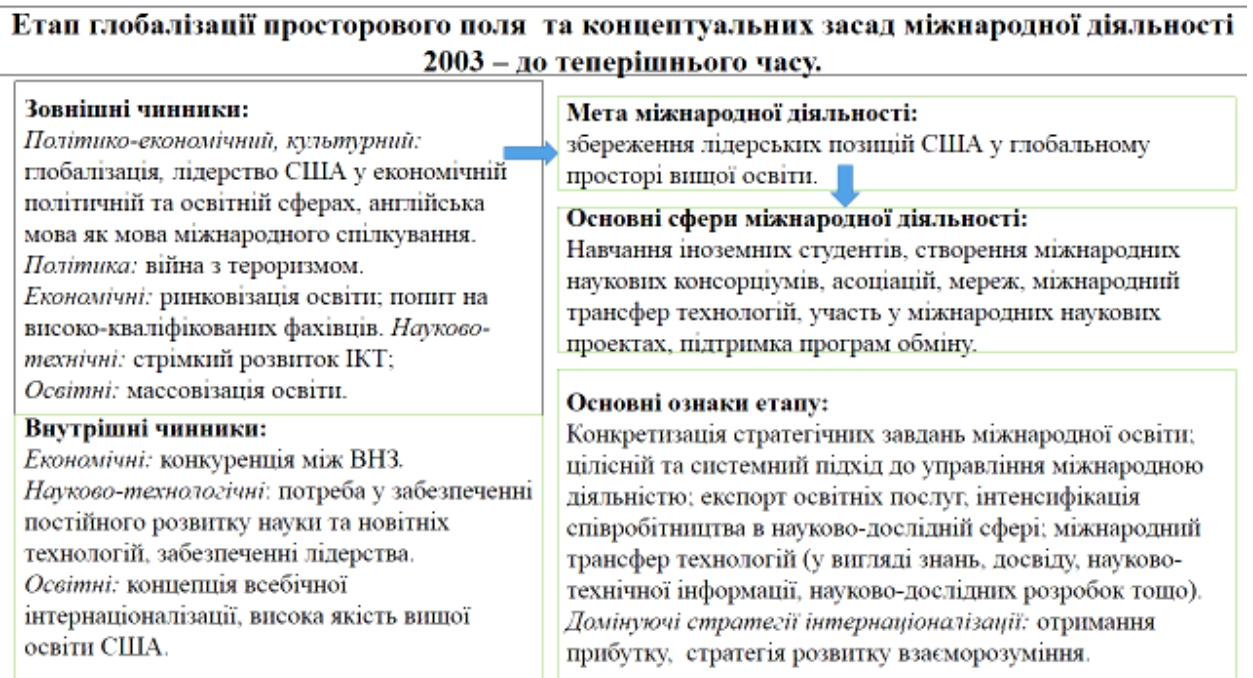

Рис. 1.21. Етап глобалізації просторового поля міжнародної діяльності та концептуальних засад міжнародної діяльності.

Десятки років чисельність іноземних студентів у США постійно зростала, однак у період 2002–2006 рр. вперше відбулося зниження кількості іноземних студентів, коли після терористичних атак трапилися радикальні зміни в імміграційній політиці США, що ускладнило для іноземних студентів процес в'їзду на територію країни. У 2003 р. Департамент внутрішньої безпеки США створив електронну інформаційну систему студентів та учасників програм обміну SEVIS (Student and

Exchange Visitors Information System), яка відстежує та контролює неіммігрантів та членів їх сімей, що перебувають на території США протягом періоду навчання або участі у програмах обміну. Система містить інформацію про всіх студентів, отриману від ЗВО, та адміністраторів програм обміну, таку як адреса студента та програма навчання [569].

Однак з 2007 р. кількість іноземних студентів знову зростає. На сьогодні США найпопулярніша приймаюча країна серед іноземних громадян, що їдуть навчатися за кордон. Завдяки чисельності та різноманітності закладів вищої освіти в системі освіти, США приваблює велику кількість іноземних студентів. Проте експерти Американської ради з питань освіти висловлюють побоювання, що вартість навчання, відстань, складність отримання візи та наявність інших популярних серед студентів країн, що можуть забезпечити якісну вищу освіту, зменшують шанси США при виборі країни навчання іноземними студентами [334]. Так, за даними Організації економічного співробітництва та розвитку, відсоток глобально мобільних студентів у США знизився з 23% у 2000 р. до 17% у 2011 р. З огляду на це, дослідники вважають, що США має потенціал зміцнити та утримувати свої позиції на глобальному ринку освітніх послуг за рахунок здатності приймати велику кількість іноземних студентів. На національному рівні відсоток іноземних студентів відносно загальної кількості студентів вищих навчальних закладів становить усього 5%, на відміну від інших країн, де частка іноземних студентів значно вища. Для порівняння у Великій Британії вона становить 15%, в Австралії 21%, у Канаді 8%. США мають можливість приймати велику кількість іноземних студентів [251].

На сьогодні день США є лідером серед світових провайдерів освітніх послуг для іноземних студентів. Станом на 2016 р. в університетах США навчалось 1,043839 іноземних студентів. За даними Інституту міжнародної освіти, протягом останнього десятиліття кількість іноземних студентів

щороку збільшувалася в середньому на 6,6% [368]. Зазначимо, що у програмах міжнародного обміну беруть участь не всі вищі навчальні заклади країни, однак протягом останнього десятиліття уряди штатів заохочують ЗВО залучати більшу кількість іноземних студентів. Так, у 2009–2010 н. р. 200 навчальних закладів приймали більше 70% іноземних студентів при загальній кількості 4409 вищих навчальних закладів у країні [350].

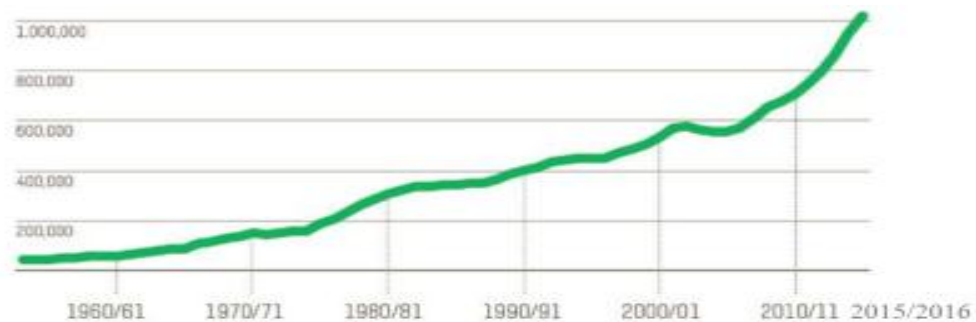

Рис.1.22 Динаміка росту кількості іноземних студентів в університетах США [368].

Кількість зарахованих іноземних студентів у 25 найбільших закладах становить приблизно п'яту частину від загальної кількості студентів, при цьому в жодному з цих закладів частка іноземних студентів не перевищує 30% [350]. У той час як у Великобританії, в окремих вищих навчальних закладах, кількість іноземних студентів перевищує 50%, в університетах Австралії кількість іноземних студентів може перевищувати 60%. Велика чисельність іноземних студентів пояснюється не тільки застосуванням активних кампаній із залучення потенційних студентів, а й ліберальними змінами в імміграційній політиці країн, що відбулися на початку 2000-х. Однак наразі імміграційна політика переглядається, процедура в'їзду стає складнішою [251].

У 2012 р. Департамент освіти США розробив та затвердив першу чітко визначену міжнародну стратегію «До глобального успіху через міжнародну освіту та співробітництво» (Succeeding Globally Through International Education and Engagement) [557] (див. рис. 1.23). Стратегію спрямовано на реалізацію двох важливих завдань: покращення якості освіти в США та

просування пріоритетних цілей зовнішньої політики країни через міжнародну освіту, а також забезпечення таких пріоритетів: якості освіти світового класу для всіх студентів; розвиток глобальних компетентностей усіх студентів; міжнародного бенчмаркінгу в освіті та застосування досвіду інших країн; покращення освітньої дипломатії та взаємодії з іншими країнами [557].

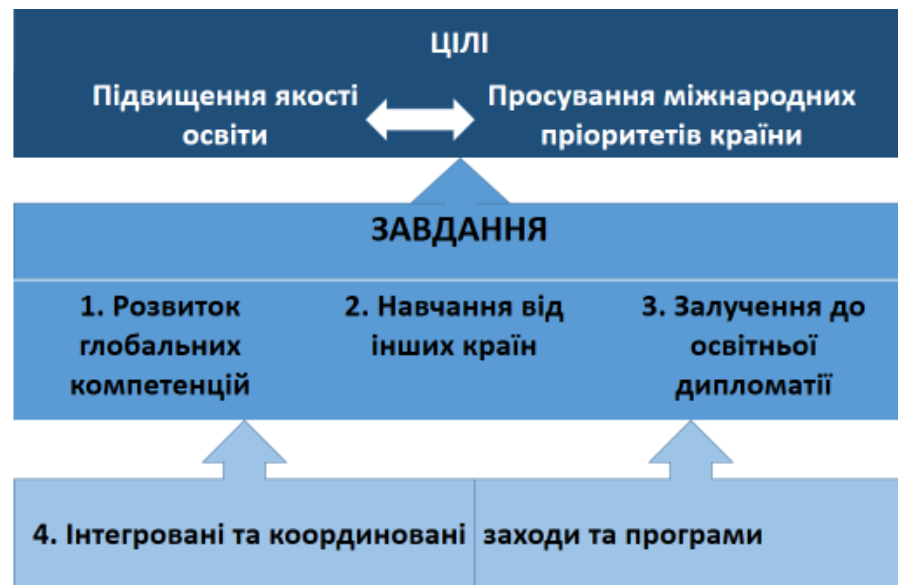

Рис. 1.23. Стратегія міжнародної освіти Міністерства освіти США.

Стратегія, розроблена на 2012–2016 рр., відображає орієнтацію уряду країни на підготовку молоді до життєдіяльності у глобалізованому світі та співпрацю з іншими країнами з метою покращення якості освіти. Актуальними є спрямована на впровадження міжнародних освітніх програм, участь у міжнародній бенчмаркєнговій діяльності, співробітництво з іншими країнами та міжнародними організаціями. Стратегія базується на цілісному та системному підходах до міжнародної діяльності, що відображено в її цілях та завданнях.

Розвиток міжнародної діяльності в університетах США за сучасних умов спрямовано на вироблення механізмів управління цією діяльністю, що пояснюється відсутністю державних стратегій управління діяльністю університетів, перевагою приватних ініціатив в існуючих механізмах керівництва діяльністю університетів, залежності міжнародних стратегій

університетів від особистої позиції керівництва закладу, ускладненими схемами фінансування міжнародної діяльності, заснованими переважно на самофінансуванні.

Уряд США виділяє фінансування для навчання іноземних студентів, однак більша частина студентів навчаються власним коштом, або отримують грант від коледжу/університету, де вони навчаються чи окремих приватних фондів.

Науковці Дж. Дуглас та Р. Едельштайн виділили дев'ять основних мотивів участі університетів у міжнародній діяльності на сучасному етапі [292]:

1. *Удосконалення навчальних програм та викладання.* Діяльність, що передбачає навчання студентів та досвід співробітництва із закордонними партнерами спонукає до змін в навчальній програмі та застосування нових технологій навчання. Так, це спостерігається при створенні подвійних та спільних навчальних програм, або при залученні представників партнерського ЗВО за допомогою нових технологій навчання та організації спільних зустрічей або заходів.

2. *Удосконалення науково-дослідної діяльності, доступ до ресурсів та знань.* Наука та відкриття нових знань є одним з основних завдань університету, міжнародна діяльність дозволяє стерти кордони та обмеження, що стримують розвиток міжнародної діяльності. В умовах глобалізації важко визначити галузь науки для якої б не було важливим встановлення міжнародних зв'язків та відносин.

3. *Розвиток мереж.* Стрімкий розвиток телекомунікацій та Інтернету дозволив науковцям різних країн об'єднуватися в мережі. Поняття про можливість соціальних, професійних, інституційних та електронних мереж виходити за межі географічних, культурних та часових зон і державні кордони становить сутність процесу глобалізації. За таких умов створення мереж є одним із мотивів розвитку міжнародної діяльності, так як глобальна

мережа партнерів збільшує можливість викладачів, студентів та випускників отримати можливість співпраці з колегами та установами з різних держав.

4. *Забезпечення конкурентоспроможності.* Вищі навчальні заклади змагаються між собою за студентів, викладачів, фінансування, престиж. Університети часто намагаються заключати партнерства з установами, що мають однаковий або вищий рівень престижності. Університети США містять у своєму складі відділи маркетингу, зв'язків з громадськістю, комунікації, що працюють для надання позитивного іміджу ініціативам університету. Так, підписання угоди про міжнародне співробітництво є приводом для проведення прес-конференції та можливості продемонструвати глобальний вектор розвитку університету.

5. *Доступ до нових ринків та регіональна інтеграція.* Розвиток партнерства з закладами різних регіонів дозволяє розширити перспективи виходу на міжнародний ринок освітніх послуг, створює для студентів і викладачів можливість участі у міжнародних проектах. Такі країни як Бразилія, Росія, Індія, Китай можуть здобути значний вплив на міжнародній арені, тому американські ЗВО роблять їх пріоритетними регіонами для співпраці, розвитку спільних ініціатив, розробки та втілення проектів.

6. *Інституційний розвиток, можливості трансферу технологій.* Численні проекти передбачають допомогу країнам, що розвиваються, створюють та удосконалюють програми та практики, дають змогу країнам покращити економічний та соціальний розвиток.

7. *Отримання прибутку.* Все частіше університети керуються можливістю отримання прибутку при ініціюванні міжнародних та глобальних проектів. Ініціативи включають встановлення партнерств, набір іноземних студентів та запрошення викладачів із закордону. Університети США, що мають певні досягнення в науці та значний потенціал, підписують угоди з урядами країн Азії або Середнього Сходу для фінансування масштабних дослідних проектів та нарощування потенціалу країни

підтримуючи розвиток нових дослідницьких університетів та провідних наукових центрів.

8. *Суспільна діяльність.* Окремі види міжнародної діяльності ініціюють викладачі та студенти, що мають бажання допомогти особам та спільнотам інших країн шляхом участі у волонтерських проектах. Ці ініціативи можуть включатися навчальним закладом до навчальних програм, часто фінансуються коштом некомерційних організацій, фондів, індивідуальних донорів. Студенти вкладають час, зусилля, знання в діяльність, що сприяє розвитку або покращенню життя спільноти, створення та підтримка роботи шкіл, лікарень, соціальних підприємств. Так, найвідомішою з подібних ініціатив є мережа університетів Талуар (Talloires Network) [511], метою якої є підтримка громадської ролі та соціальної відповідальності вищої освіти, мережа включає значну кількість університетів США, студентам надається можливість долучитися до проектів на регіональному, національному та міжнародному рівні.

9. *Національна безпека.* Окремі університети США отримують фінансування і можливість надавати стипендії студентам для вивчення та дослідження мови й культури іноземних країн, відносини з якими визнаються урядом важливими для національної безпеки країни. Часто це менш популярні іноземні мови та країни, що знаходяться в регіонах, де є ризик виникнення конфлікту. Окремі галузі наук також отримують фінансування від уряду з бюджету, що виділяється на національну безпеку. Цей мотив міжнародної діяльності не є популярним за межами США [292].

Звичайно, університети можуть керуватися різними мотивами при реалізації міжнародної діяльності, серед цілей закладів вищої освіти в різних випадках можуть бути окремо або в поєднанні з іншими кожен з представлених вище мотивів, нерідкими є випадки коли співпраця з певним навчальним закладом чи організацією може реалізовувати одразу всі з представлених цілей.

Таким чином, діахронний та причинно-наслідковий аналіз міжнародної діяльності університетів США дали змогу визначити основні фактори, що зумовлюють її специфіку, а саме:

1. Обмежена участь уряду у формуванні освітньої політики.
2. Національна безпека та міжнародні відносини є пріоритетним фактором у формуванні федеральної політики щодо міжнародної діяльності ЗВО.
3. Відсутність федеральних стратегій управління вищою освітою.
4. Високий ступіть автономії.
5. Залежність стратегії інтернаціоналізації від особистої позиції керівництва закладу.
6. Ідея університету світового класу та культура досконалості.
7. Ускладнені механізми фінансування міжнародної діяльності, засновані на самофінансуванні.
8. Концепція всебічної інтернаціоналізації.

Рис. 1.24. Фактори, що зумовлюють специфіку розвитку міжнародної діяльності.

Можна дійти висновку, що на різних етапах розвитку міжнародної діяльності США застосовували різні стратегії інтернаціоналізації, так, для розвитку системи вищої освіти запозичувалися позитивні практики

Європейських університетів, програми обміну є найстаршим і найрозвиненішим засобом управління міжнародною діяльністю. Варто зауважити, що після Другої світової війни, коли статус США змінився, відсоток американців, що брали участь у програмах навчання за кордоном або виїзжали отримувати вищу освіту за кордон знизився. Після прийняття Акту про освіту для національної безпеки уряд запровадив низку ініціатив, щоб заохотити студентів брати участь у програмах академічного обміну.

Тривалий час основним мотивом для встановлення міжнародних зв'язків було проголошено підтримання миру та покращення взаєморозуміння між націями. Важливим фактором зовнішньої політики США є національна безпека, міжнародна діяльність університетів в країні має на меті задоволення політичних інтересів США на міжнародній арені та реалізацію основних завдань зовнішньої політики країни. В умовах глобалізації основними завданнями інтернаціоналізації є забезпечення конкурентоспроможності вищої освіти та збереження лідерства у економічній, політичній та освітній сферах.

Можна дійти висновку, що процес розвитку міжнародної діяльності університету зумовлений широкою сукупністю зовнішніх та внутрішніх чинників серед них невідповідність освіти прагненням та вимогам суспільства і потреба у постійному підвищенні якості освіти, необхідність реформування системи освіти, статус США на міжнародній арені, глобалізація і ринковізація освіти, лідерство у економічній політичній та освітній сферах.

Висновки до розділу 1

Аналіз вітчизняних наукових розвідок дозволяє констатувати, що проблема міжнародної діяльності університету має міждисциплінарний характер. Окремі аспекти питання знайшли висвітлення в дослідженнях у галузі філософії освіти, порівняльної педагогіки, міжнародних відносин,

політології, державного управління, економіки. У процесі вивчення теоретичних засад міжнародної діяльності сучасного університету українськими вченими з'ясовано сутність понять «міжнародна діяльність університету», «міжнародні зв'язки» та «міжнародне співробітництво»; висвітлено етапи розвитку вищої освіти США; розкрито окремі аспекти діяльності університетів США. Виявлено, що в порівняльно-педагогічних дослідженнях найбільш висвітленими є питання глобалізації та інтернаціоналізації, котрі є невід'ємними елементами зовнішнього середовища сучасного вищого навчального закладу та рушійними силами міжнародної діяльності у вищій освіті, трансформація міжнародної діяльності університетів як результат їх впливу, реформування системи вищої освіти України в контексті Болонського процесу. Міжнародна діяльність у контексті інтеграції до європейського та світового освітнього простору знайшла висвітлення в роботах широкого кола вітчизняних дослідників. Академічна мобільність, питання організації навчання іноземних студентів та управління проектами стали предметом наукового інтересу українських учених.

Термінологічний аналіз дозволив схарактеризувати ключові поняття дослідження. Так, сутність поняття «організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності державних університетів США» визначено нами як вихідні положення, що визначають специфіку організації та здійснення міжнародної діяльності державних університетів у Сполучених штатах Америки. «Міжнародна діяльність університету» визначається як процес, що передбачає міжнародне/глобальне співробітництво університету з національними, міжнародними та зарубіжними суб'єктами з метою реалізації освітньої, наукової та соціальної місії університету, забезпечення його конкурентоспроможності та інституційного розвитку, реалізації завдань зовнішньої політики держави. «Інтернаціоналізація вищої освіти» визначається як цілеспрямований процес інтеграції міжнародного (глобального) та міжкультурного вимірів у цілі та функції університету з метою підвищення якості реалізації його освітньої та наукової діяльності,

здійснення суттєвого внеску в розвиток національної та глобальної громади. Дослідження підтримує розуміння глобалізації як зовнішньої сили, що діє на виші і змушує їх до змін, а інтернаціоналізації як реакції університетів на вплив глобалізації.

Концептуальні засади міжнародної діяльності університету являють собою міждисциплінарний дискурс, що сформульовано на основі: 1) теорії міжнародних відносин, яка пояснює міжнародну діяльність університетів у контексті взаємодії між державами на наднаціональному/глобальному рівнях; 2) теорії інтернаціоналізації вищої освіти, що розкриває міжнародну діяльність університету в контексті включення міжнародного/інтеркультурного/глобального виміру до цілей, функцій, процесу надання вищої освіти, а також підходів до вивчення інтернаціоналізації (діяльнісний, компетентнісний, ідеологічний, процесуальний), її видів (інтернаціоналізація вдома та інтернаціоналізація за кордоном), національних стратегій (розвитку взаєморозуміння, кваліфікованої міграції, отримання прибутку, нарощування потенціалу) та концептуального забезпечення; 3) теорії управління інтернаціоналізацією, що висвітлює особливості менеджменту міжнародної діяльності.

Історико-логічний аналіз процесу розвитку міжнародної діяльності університетів США дав змогу виділити основні фактори його розвитку на глобальному, національному та інституційному рівнях – економічні, політичні, освітні, демографічні, культурні. Відповідно до трансформації мети міжнародної діяльності, її змістових напрямів, організаційних засад та національних стратегій інтернаціоналізації виокремлено такі етапи розвитку досліджуваного феномену: зарубіжних освітніх подорожей з метою вивчення та творчого запозичення європейських моделей вищої освіти (50-ті р. XVIII ст. – 80-ті р. XIX ст.); суб'єктизації міжнародної діяльності американських університетів з метою підвищення якості вищої освіти (80-ті рр. XIX ст. – поч. XX ст.); інтенсифікації співробітництва із зарубіжними партнерами в контексті досягнення взаєморозуміння між

націями та миру у світі (20–50-ті рр. ХХ ст.); інституалізації управлінських структур міжнародної діяльності для вдосконалення розвитку міжнародної діяльності в контексті забезпечення національної безпеки та реалізації завдань зовнішньої політики (60–80-ті рр. ХХ ст.); професіоналізації управління міжнародною діяльністю (90-ті рр. ХХ ст. – 2002 р.) з метою забезпечення конкурентоспроможності вищої освіти США на міжнародному ринку освітніх послуг; глобалізації просторового поля та концептуальних засад міжнародної діяльності (2003 р. – до теперішнього часу) з метою збереження лідерських позицій США у глобальному просторі вищої освіти. З'ясовано, що динаміку розвитку процесу міжнародної діяльності університетів США визначає головним чином трансформація мети і основних завдань інтернаціоналізації.

Визначено фактори (політичні, економічні, концептуальні), що зумовлюють специфіку міжнародної діяльності університетів США: обмеження функцій федерального уряду у формуванні освітньої політики питаннями забезпечення стратегічних пріоритетів, якими є національна безпека та конкурентоспроможність національної економіки; відсутність федеральних стратегій управління вищою освітою; високий ступіть автономії університету; залежність стратегії інтернаціоналізації від особистої позиції керівництва вишу; ідея університету світового класу та культура досконалості; ускладнені механізми фінансування міжнародної діяльності університету; концепція всебічної інтернаціоналізації як теоретична основа міжнародної діяльності державних університетів США.

У контексті висвітлення державних стратегій міжнародної діяльності університетів США в умовах глобалізації показано, що на сучасному етапі міжнародну діяльність у вищій освіті спрямовано на збереження лідерських позицій університетів США у сфері надання освітніх послуг іноземним громадянам. З'ясовано, що у 2012 р. Департамент освіти США розробив та затвердив першу чітко визначену міжнародну стратегію «До глобального успіху через міжнародну освіту», спрямовану на реалізацію

двох важливих завдань: покращення якості освіти в США та просування пріоритетних цілей зовнішньої політики країни на період 2012–2016 рр.

Таким чином, застосування історичного підходу до аналізу міжнародної діяльності університетів США дозволило дійти висновку, що її розвиток зумовлений широкою сукупністю об'єктивних чинників, серед яких потреба в підтримці національної безпеки та конкурентоспроможності національної економіки, статусу США на міжнародній арені, миру та взаєморозуміння між народами, підвищення якості вищої освіти, глобалізація.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ЗМІСТОВО-ПРОЦЕСУАЛЬНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ США

У розділі виявлено організаційні засади міжнародної діяльності державних університетів США на федеральному, штатовому та інституційному рівнях, визначено змістово-процесуальні засади досліджуваного процесу.

2.1. Державне врегулювання та інституційне забезпечення міжнародної діяльності державних університетів США

Система вищої освіти США має диверсифікований характер, характеризується високим ступенем децентралізації управління та обмеженою участю уряду в формуванні освітньої політики, наявністю значної кількості неурядових організацій, що впливають на управління вищою освітою.

Структуру управління міжнародною діяльністю університетів США розкриваємо на трьох рівнях: федеральному, штатовому, інституційному (див. рис.2.1).

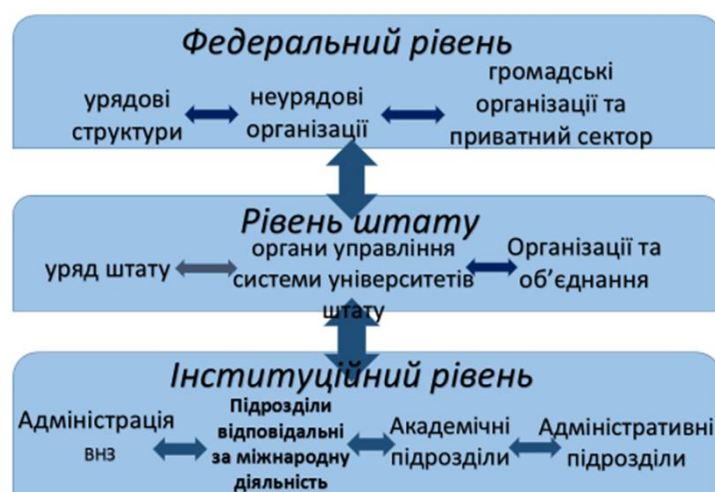

Рис. 2.1. Структура управління міжнародною діяльністю університетів США.

Роль федерального уряду є значною у сфері міжнародних відносин, торгівлі та національної безпеки. Міжнародна діяльність у вищій освіті – інструмент реалізації основних завдань уряду та забезпечення національних інтересів США. Основними напрямками зовнішньої політики США є захист (безпека), дипломатія та розвиток країни.

За освіту у США відповідають уряди штатів, саме штати та громади за підтримки громадських та приватних організацій різних типів, ухвалюють рішення щодо відкриття шкіл та коледжів, розробку програм навчання, визначають вимоги для вступу та успішного завершення навчання.

Систему управління міжнародною діяльністю університетів на федеральному рівні представлено на рисунку 2.2.

Рис. 2.2. Система управління міжнародною діяльністю університетів США на федеральному рівні.

Нами виділено такі суб'єкти управління:

- *урядові структури*. Основними з них є Державний департамент США та Міністерство освіти. Міжнародна діяльність університетів частково регулюється діяльністю Міністерства торгівлі, Міністерства праці,

Міністерства внутрішньої безпеки, Міністерства юстиції, Міністерства охорони здоров'я та соціальних послуг;

- *неурядові*, що, у свою чергу, поділяємо на *громадські* – асоціації вищих навчальних закладів, професійні асоціації, спеціалізовані організації, а також благодійні організації, фонди, наукові інститути й інші організації, та *приватні*: комерційні організації, приватні фонди, агенції з набору іноземних студентів, промислові підприємства, бізнеси тощо.

Нормативно-правові засади міжнародної діяльності університетів США визначаються федеральними законодавчими документами та матеріалами національних неурядових організацій, що носять рекомендаційний характер. У таблиці 2.1. вміщено перелік основних документів, що визначають організаційні засади міжнародної діяльності у вищій освіті, найважливіші з них було розглянуто в підрозділі 1.3.

Таблиця 2.1.

**Нормативні документи,
що регулюють міжнародну діяльність університетів**

Документ	Рік видання	Характеристика
<i>Законодавчі акти</i>		
Закон про освіту для потреб національної оборони (National Defense Education Act)	1958	Надавав фінансування американським школам та просував вищу освіту. Відзначив початок масштабного залучення федерального уряду до управління освітою.
Акт про освітні та культурні обміни (Mutual Educational and Cultural Exchange Act of 1961)	1961	Забезпечив покращення та зміцнення міжнародних відносин США, поширюючи взаєморозуміння між народами світу засобами освітніх та культурних обмінів.
Акт про міжнародну допомогу (Foreign assistance act)	1961	Реорганізував структуру міжнародної допомоги, розділивши військову та невійськову допомогу США іншим країнам.
Розділ VI Закону про вищу освіту США	1965	Забезпечив урегулювання питань упровадження міжнародних програм у сфері вищої освіти.
Акт про міжнародну освіту International Education Act	1966	Просував надання освіти міжнародного виміру.
Акт про освіту для національної безпеки (National Security Education Act)	1991	Ратифікував створення нової програми фінансової підтримки вивчення іноземних мов та регіонознавства.
Акт про дружбу Friendship Act	1993	Регулює відносини США з країнами пост-радянського простору.

Продовження таблиці 2.1

<i>Матеріали рекомендаційного характеру</i>		
Національна програма інтернаціоналізації вищої освіти (Educating Americans for a World in Flux: Ten Ground Rules for Internationalizing Higher Education)	1995	Включала рекомендації щодо напрямів розвитку міжнародної освіти.
Адміністративний Меморандум про політику в сфері міжнародної освіти (Memorandum on International Education Policy)	2000	Визначив пріоритетні напрями та засоби досягнення цілей міжнародної діяльності.
Перша чітко визначена стратегія розвитку міжнародної освіти «До глобального успіху через міжнародну освіту та співробітництво» (Succeeding Globally Through International Education and Engagement)	2012	Забезпечила цілісний та системний підхід до управління міжнародною діяльністю.

Системно-структурний аналіз організаційних засад міжнародної діяльності університетів США виявив, що основними урядовими організаціями, що регулюють їх міжнародну діяльність, є Державний департамент США та Міністерство освіти США (див. рис. 2.3). Міжнародна діяльність розглядається як інструмент формування міжнародного іміджу США, забезпечення національних інтересів, збереження глобального лідерства країни в усіх сферах.

Міжнародні відносини США врегульовує Державний департамент США, федеральний орган виконавчої влади, відповідальний за реалізацію зовнішньої політики країни. Місією Державного департаменту є створення та підтримка мирного, справедливого демократичного світу, що процвітає, і забезпечення умов для стабільності та прогресу на користь народу Америки та народів світу [561].

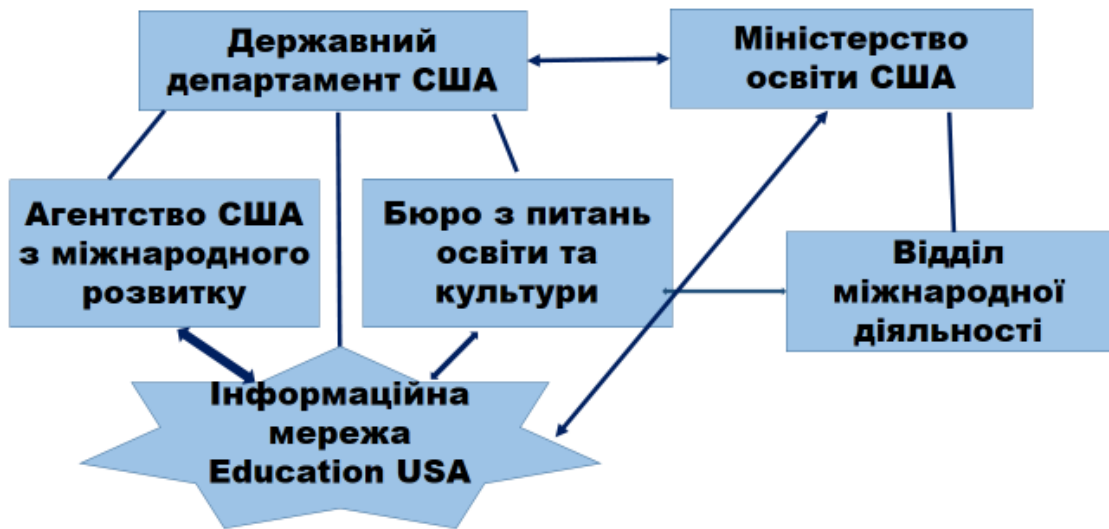

Рис. 2.3 Федеральні органи управління міжнародною діяльністю університетів США.

У галузі освіти діють два типи програм, підтримуваних Державним департаментом США: програми публічної дипломатії (public diplomacy programs) та програми сприяння розвитку (development assistance programs). Програми публічної дипломатії мають на меті створення позитивного іміджу США та розвитку взаєморозуміння різних народів та культур. Передбачено, що застосування публічної дипломатії сприятиме підтримці світової та регіональної стабільності [350]. Подібні ініціативи створюють можливості обміну для студентів, науковців, викладачів та адміністраторів, кваліфікованих фахівців та освітян, що сприяє кращому розумінню цінностей, поглядів та культури приймаючої країни.

Серед найуспішніших сучасних програм та ініціатив Державного департаменту США фахівці визначають такі:

1. Програма імені Фулбрайта, що вважається взірцем програм публічної дипломатії [565].

2. Програма розвитку лідерства для іноземних фахівців (International Visitor Leadership Program), що є найвідомішою програмою обміну для фахівців із різних галузей. Програма надає можливість пройти стажування в США та встановити зв'язки з американськими колегами [566].

3. Програма обміну для людей з особливими потребами (Disabilities in Exchange) є частиною програм інклюзивної освіти, діє в академічній, професійній, культурній та спортивній сферах [563].

4. Програма імені Манделі Вашингтона для юних лідерів з Африки. Надає можливість мешканцям країн Африки, що на південь від Сахари, віком від 25 до 35 років навчатися в США зі спеціальностей: бізнес та підприємництво, громадське лідерство, державне управління [564].

5. Тренувальний табір із розвитку масових відкритих курсів он-лайн навчання MOOC Camp [567].

6. Програма міжнародного обміну з країнами Латинської Америки 100000 in Strong the Americas [568].

Програми сприяння розвитку передбачають підтримку країн, що розвиваються, допомагають їм зміцнити економічний, соціальний та технологічний потенціал. Ця категорія включає програми міжнародної технічної допомоги, важливою частиною яких є освітні програми. Подібні програми допомагають країнам, що розвиваються, боротися з бідністю, поширюють цінності миру та демократії, сприяють встановленню безпеки, економічному зростанню, покращенню системи охорони здоров'я. Програми спрямовані на задоволення окремих економічних, соціальних, технологічних потреб країн, що розвиваються, готують студентів до виконання лідерських ролей у суспільстві, бізнесі, уряді; вирішення проблем і подальшої продуктивної діяльності [350]. Системний аналіз міжнародної діяльності університетів довів, що університети є активними учасниками реалізації проектів технічної допомоги. За їх участі створюються науково-дослідні проекти, проводяться навчальні та тренувальні заняття. Найпопулярнішими секторами реалізації проектів є сільське господарство, охорона здоров'я та освіта. Найбільш активно університети розвивають зв'язки в таких регіонах як Африка, Латинська Америка, Південна та Південно-Східна Азія для реалізації проектів, що сприяють нарощуванню потенціалу навчальних закладів за

кордоном та проектів трансферу технологій, а також розвитку міжнародних партнерств та можливостей для навчання і викладання за кордоном.

Бюро з питань освіти та культури Державного департаменту США було створено у 1961 р., як наслідок прийняття Акту про освітні та культурні обміни (Mutual Educational and Cultural Exchange Act of 1961) (1961), відомого як Акт Фулбрайта-Хейса. Місія Бюро полягає в покращенні взаєморозуміння між громадянами США та жителями інших країн засобами освітніх та культурних обмінів, що сприяють розвитку мирних відносин [237]. Зазначимо, що Бюро з питань освіти та культури координує програми освітнього і культурного обміну та розвитку лідерства.

Однією з найбільш значимих організацій, залучених до створення іміджу вищої освіти США у світі та фінансування програм публічної дипломатії та технічної допомоги, є Агентство США з міжнародного розвитку (United States Agency for International Development (USAID)) [553]. У сфері вищої освіти діють програми, що передбачають студентський та викладацький обмін, фінансування вищої освіти, підвищення кваліфікації науковців та фахівців критично важливих галузей, підготовку лідерів у різних сферах.

Важливим інформаційним ресурсом та суб'єктом просування міжнародної освіти є організація Education USA (Освіта США), що є всесвітньою мережею консультаційних центрів, яка підтримується Державним департаментом США [296]. Консультанти організації надають іноземним студентам з різних частин світу точну, доступну та актуальну інформацію щодо можливості навчання в США, а також працівникам навчальних закладів США – у питаннях залучення студентів на навчання. Організація співпрацює з посольствами та консульствами різних країн, а також значною кількістю партнерських установ, включаючи офіс програми імені Фулбрайта, міжнаціональні культурні центри, неурядові організації США, закордонні неурядові організації, зарубіжні університети та бібліотеки тощо. [296].

Міністерство освіти США є органом управління освітою на федеральному рівні, що впливає на розвиток міжнародної діяльності університетів. Одним із підрозділів Міністерства є відділ міжнародної діяльності, відповідальний за створення першої міжнародної стратегії, прийнятої в 2012 році, основні положення якої було розглянуто в підрозділі 1.3. Стратегія має дві цілі: підвищення якості американської освіти та просування міжнародних пріоритетів країни [554].

Підвищення якості освіти передбачає серед іншого розвиток глобальної та інтеркультурної компетенцій студентів. Міністерством затверджено «Програму розвитку глобальної та інтеркультурної компетентностей з метою поширення рівності, підвищення якості, збереження конкурентоспроможності» (Framework for Developing Global and Cultural Competencies to Advance Equity, Excellence and Economic Competitiveness), створену як керівництво для освітніх установ, що містить стандарти рівня розвитку компетентностей особистості, котрі мають сформуватися в період від дошкільної до вищої освіти, а також рівень розвитку компетентностей необхідний для ефективної життєдіяльності у глобалізованому світі. Рівень розвитку компетентностей випускника ЗВО подано у таблиці 2.2 [556]. Так, відповідно до документа, високий рівень розвитку глобальної та інтеркультурної компетентностей передбачає:

- вільне володіння щонайменше двома мовами;
- обізнаність з різноманітними культурами, відкритість до різних поглядів, усвідомлення потенціалу культурного обміну;
- уміння мислити критично, розуміти відмінності між культурами, віровченнями, особливостями економіки, технічного розвитку, державними устроями та формами правління для ефективної діяльності в міжкультурному середовищі і здатність вирішувати проблеми суспільства, навколишнього середовища, бізнесу.

- здатність професійно діяти в інтеркультурному та міжнародному середовищі і постійно розвивати нові вміння та залучати технологічні інновації для підтримки постійного розвитку [558].

Таблиця 2.2

**Структура та стандарти розвитку
глобальної та інтеркультурної компетентностей випускника ЗВО США**

Структура	Стандарти розвитку компетенцій
Співробітництво та спілкування	Високий рівень розвитку соціально-емоційних та лідерських умінь, здатність до ефективного співробітництва та спілкування з людьми в різних соціокультурних середовищах.
Світові та спадкові мови	Вільне володіння щонайменше однією іноземною мовою – здатність використовувати мову у професійній або навчальній діяльності.
Різні перспективи бачення	Високий рівень розвитку здібностей аналізу та критичної оцінки проблем із застосуванням різних перспектив бачення.
Громадська та глобальна діяльність	Здатність до значимої діяльності у глобальних та громадських заходах різного рівня та обізнаність з глобальним виміром власної дисципліни/спеціальності.

Одним із провідних завдань Міністерства освіти є встановлення двосторонніх відносин з урядами інших країни і міжнародними організаціями та побудова взаємовигідних партнерств. На сьогоднішній день у сфері міжнародної освіти Міністерство освіти США співпрацює з такими міжнародними організаціями як Азійсько-Тихоокеанське економічне співробітництво АТЕС (Asia-Pacific Economic Cooperation APEC); Організація американських держав ОАД (Organization of American States, OAS); ОЕСР; ЮНЕСКО, а також урядами таких країн як Австралія, Бразилія, Індія, Індонезія, Японія, Мексика, Китай, Сингапур та ін. Зокрема, відбувається обмін інформацією щодо реформи в сфері вищої освіти, відвідування самітів, конференцій та інших заходів.

Наприклад, партнерство з Індією здійснюється в рамках Індо-американської ініціативи «Знання XXI століття» (Obama-Singh 21st Century

Knowledge Initiative¹). Зокрема, Міністерство освіти США бере участь у Діалозі з питань вищої освіти, з метою розвитку партнерства у вищій освіті. Під час подібних заходів сторони планують подальшу діяльність та обговорюють можливі спільні проекти [559].

Основні сфери співробітництва з Бразилією включають популяризацію рівного доступу до освіти та особливу ініціативу спрямовану на активізацію обмінів між бразильськими університетами та історично афроамериканськими коледжами й університетами США [559].

Традиційною є організація і підтримка Міністерством освіти міжнародних форумів за участю урядів інших країн та представників міжнародних організацій, що зацікавлені в розвитку освіти в усьому світі.

Тиждень міжнародної освіти є заходом, який проводиться спільно Міністерством освіти та Державним департаментом США з метою популяризації програм, що готують американців до життя у глобальному середовищі, та підвищення інтересу майбутніх лідерів зарубіжних країн до отримання вищої освіти у США. До заходу залучаються як індивідуальні учасники, так і навчальні заклади, посольства, міжнародні організації, бізнеси, асоціації, громадські організації і т. ін.

Програма для висококваліфікованих іноземних фахівців (International Visitors Leadership Program) надає можливість висококваліфікованим іноземним громадянам безкоштовно підвищити кваліфікацію в США. Університети США залучаються до такої ініціативи, розробляють програми навчання, надають місце для проведення зустрічей та конференцій учасників, забезпечують можливість спілкуватися з успішними випускниками та створювати міжнародні партнерства [555].

Не менш важливою функцією відділу міжнародної діяльності Міністерства освіти є надання інформації колегам з інших країн щодо системи освіти США та з питань іноземної академічної і професійної мобільності.

¹ Прізвища осіб, які заключили угоду – президента США Барака Обама та прем'єр міністра Індії Манмогана Сінгха

Отже, основними напрямками діяльності відділу міжнародної діяльності Міністерства освіти США є: надання інформації, формування освітньої політики в галузі міжнародної діяльності, укладання партнерств з урядами інших країн та міжнародними організаціями, проведення заходів, що популяризують міжнародну освіту та сприяють міжнародній конкурентоспроможності США.

Основними інструментами регулювання міжнародної діяльності університетів США федеральним урядом є 1) нормативно-правові: закони, стратегії, нормативні акти, положення; 2) фінансові: надання фінансування на конкурсній основі у вигляді грантів та стипендій.

Другою категорією суб'єктів управління міжнародною діяльністю на федеральному рівні є неурядові національно визнані неприбуткові організації, що впливають на розвиток міжнародної діяльності університетів США. Нами виділено три групи організацій (див. рис. 2.4): асоціації вищих навчальних закладів; спеціалізовані організації; професійні об'єднання.

Рис. 2.4. Неурядові організації в системі управління міжнародною діяльністю університетів.

Асоціації вищих навчальних закладів з'явилися в кінці XIX століття. На сьогодні у США існує 6 національно визнаних асоціацій (див. табл. 2.3), які активно взаємодіють зі стейкхолдерами та співпрацюють між собою. Протягом останніх десятиліть розвиток міжнародної діяльності університетів став одним із напрямів їх роботи.

Асоціації вищих навчальних закладів США

Назва організації	Рік засн.	Місія організації
Асоціація державних ленд-грантових університетів Association of Public Land-grant Universities (APLU)) [217]	1887	Організація, що здійснює дослідження, впливає на формування освітньої політики та відстоює інтереси державних ленд-грантових університетів у США, Канаді та Мексиці. Підтримка міжнародної діяльності: визначення критичних питань, збір інформації, створення можливостей для обговорення викликів та поширення знань. Має комітет з міжнародних ініціатив до складу якого входять керівники відділів міжнародної діяльності університетів.
Асоціація американських університетів Association of American Universities (AAU) [212]	1900	Організація включає 62 ЗВО США та Канади, які сприяють розвитку суспільства засобами освіти, науки та розвитку, університети на конкурсній основі отримують більшість федеральних коштів для виконання передових досліджень, виховують майбутніх лідерів та глобальних громадян. Підтримка розвитку міжнародної діяльності: співпрацює з зарубіжними організаціями з метою визначення потенційних можливостей для співробітництва.
Асоціація американських коледжів та університетів Association of American Colleges and Universities (AAC&U) [211]	1915	Провідна національна асоціація, завданням якої є забезпечення якості, життєздатності та престижності ліберальної освіти; включає 1400 державних та приватних вищих навчальних закладів.
Американська асоціація муніципальних коледжів (American Association of Community Colleges (AACC)) [200]	1920	Організація, що на національному рівні представляє інтереси 1200 дворічних муніципальних коледжів та 13 мільйонів їх студентів. Підтримка розвитку міжнародної діяльності: слугує інформаційним ресурсом; створює можливості для встановлення та підтримки професійних зв'язків; надає можливості професійного розвитку та підвищення кваліфікації; співпрацює з урядом та іншими організаціями. У межах організації існує окремий відділ міжнародних програм.
Асоціація державних коледжів та університетів (Association of State Colleges and Universities (AASCU)) [201]	1961	Організація створена з Асоціації педагогічних навчальних закладів коледжами та університетами, що пропонують бакалаврські, магістерські та докторські програми. Має окремий відділ міжнародної освіти. Підтримує зусилля ЗВО у підготовці студентів до роботи, життя та громадської діяльності у глобалізованому світі. Основні напрями роботи: забезпечення професійного розвитку; розвиток; навчальних програм, партнерство та глобальний розвиток.

Продовження таблиці 2.3

Національна асоціація незалежних коледжів та університетів National Association of Independent Colleges and Universities (NAICU) [448]	1976	Єдина в США національна організація, яка представляє інтереси приватних неприбуткових вищих навчальних закладів. Організація взаємодіє з федеральним урядом, представляючи інтереси ЗВО в питаннях освітньої політики, а також оподаткування, фінансової допомоги студентам, урядового регулювання діяльності ЗВО. Організація вивчає організаційний клімат ЗВО, проводить дослідження, аналізує діяльність ЗВО; проводить консультації.
--	------	--

Найстаршою з наведених у таблиці організацій є Асоціація державних ленд-грантових університетів [218], що підтримує глобальну (міжнародну) діяльність студентів та викладачів, збагачуючи освіту, дослідження та громадську діяльність ЗВО міжнародним досвідом. При організації працює відділ міжнародних програм, функціонує комісія з міжнародної діяльності, що забезпечує інтереси членів організації. Зокрема, актуальними є питання навчання за кордоном, міжнародні програми з аграрної освіти тощо.

У 2004 році організацією проведено дослідження управління міжнародною освітою в університетах, за результатами якого було розроблено та поширено рекомендації для великих дослідницьких університетів, а також менших за розміром державних ЗВО. У 2000 році в Асоціації запроваджено нагороду імені Майкла П. Мелоуна за досягнення в керівництві міжнародними програмами (Michael Malone International Leadership Award) [219]. Такими нагородами відзначають науковців та викладачів, чийми прямими функціями не є міжнародна діяльність, однак, які зробили значний внесок у розвиток міжнародних програм. Організація відзначає також заклади вищої освіти, що демонструють високу якість міжнародної діяльності, у рамках присудження Міжнародної нагороди за глобальне навчання, наукові дослідження та співробітництво (International Award for Global Learning, Research and Engagement) [220]. Асоціація пропонує можливості стажування для студентів, які вивчають міжнародну діяльність; організовує заходи, що дають можливість обмінюватися досвідом та поширювати позитивні практики, проводить дослідження або підтримує

дослідження університетів та інших організацій у галузі міжнародної діяльності [218].

До *спеціалізованих* ми відносимо організації, завданням яких є розвиток міжнародної діяльності університетів або окремих її сфер. За допомогою методу системного та структурно-функціонального аналізу визначено, що найвпливовішими з них є такі: Американська рада з питань освіти, Інститут міжнародної освіти, Рада з міжнародних наукових обмінів, Форум із питань навчання за кордоном, Американська рада з набору іноземних студентів.

Важливим аспектом діяльності Американської ради з питань освіти (American Council on Education)² (1918) [202] є інтернаціоналізація вищої освіти. При організації діє Центр інтернаціоналізації та глобальної діяльності [205].

Центр інтернаціоналізації та глобальної діяльності забезпечує підтримку інтернаціоналізації вищої освіти. Центр ефективно розповсюджує інформацію і популяризує провідний досвід у галузі вищої освіти, та в такий спосіб сприяє підвищенню рівня глобальної свідомості викладачів і співробітників ЗВО; готовності випускників до успішної діяльності у глобалізованому світі; поширенню глобальних зв'язків, що посилюють ефективність установ та організацій США і допомагають розвивати вищу освіту в усьому світі.

Пріоритетними напрямками діяльності центру є такі [205]:

- 1) заохочення міжнародної співпраці з проблем освіти, які є критичними для глобальної спільноти;
- 2) вивчення національної та міжнародної політики, яка впливає на міжнародну діяльність у вищій освіті;

² Американська рада з питань освіти - одна з найбільш впливових асоціацій, членами якої є акредитовані заклади вищої освіти, що включають дво- та чотирирічні коледжі, приватні та державні університети, комерційні та некомерційні установи, а також регіональні та національні організації. Організація покликана вирішувати актуальні проблеми вищої освіти, зокрема забезпечення доступу до освіти та підготовки студентів до успішної продуктивної діяльності.

3) допомога установам, зацікавленим сторонам, в усвідомленні пріоритетності міжнародної діяльності;

4) проведення досліджень з питань міжнародної діяльності, збір і розповсюдження результатів та рекомендацій;

5) навчання фахівців установ-членів створювати стратегії інтернаціоналізації;

6) розширення зв'язків та співробітництва між організаціями вищої освіти за кордоном.

Знаковим для розвитку інтернаціоналізації в США стали такі ініціативи Американської ради з питань освіти:

Мережа розвитку лідерства включає керівників навчальних закладів – членів Американської ради з питань освіти. Щорічні зустрічі учасників асоціації підтримують зусилля керівників щодо підвищення рівня інтернаціоналізації в їх кампусах [188].

Рада з питань інтернаціоналізації об'єднує 76 закладів різного типу, зацікавлених у інтернаціоналізації. Рада пропонує учасникам можливість поділитися ідеями та надати взаємну допомогу в досягненні цілей інтернаціоналізації. Діяльність ради включає проведення щорічних зустрічей, регіональних зустрічей, розміщення корисних ресурсів на веб-сайті організації, створення робочих груп з обраних питань [205].

Служба консультаційних послуг для членів установ, які потребують допомоги в поширенні інтернаціоналізації. Консультації варіюються від одноденних стратегічних семінарів до тривалих заходів, що включають самооцінку міжнародної діяльності.

Об'єднання з інтернаціоналізації – освітня спільнота, яка слугує форумом для викладачів та адміністраторів для обміну ідеями та допомоги в забезпеченні міжнародного розвитку. Члени об'єднання діляться інформацією про інституційні стратегії та результати, а також ключові питання, що потребують подальшого вивчення і підтримки [206].

Діяльність Об'єднання зосереджено на викликах упровадження стратегії всебічної інтернаціоналізації в університетах. Керує Об'єднанням Наглядова рада. Американська рада з питань освіти щорічно організовує зустріч учасників, присвячену актуальним проблемам. Так, на минулих зустрічах обговорювалися питання підтримки інтернаціоналізації в університеті, проблеми залучення викладачів до процесу інтернаціоналізації, оцінка інтернаціоналізації, стратегії розвитку.

Лабораторія з інтернаціоналізації, організована Американською радою з питань освіти, діє з 2003 року. Її мета – здійснення керівництва та надання порад університетам під час оцінювання інтернаціоналізації та розробки стратегічного плану. Університети можуть на конкурсній основі взяти участь у лабораторії з інтернаціоналізації протягом двох років (щороку обирається від 5 до 11 учасників). Обрані заклади тісно співпрацюють з Американською радою з питань освіти протягом 12-16 місяців для посилення інтернаціоналізації в навчальному закладі шляхом перегляду стратегій діяльності та опрацювання плану інтернаціоналізації [189].

У рамках участі закладу вищої освіти в Лабораторії з інтернаціоналізації експерти допомагають учасникам: створити команду лідерів з інтернаціоналізації в університеті, здійснити оцінку актуального стану інтернаціоналізації та визначити інституційні цілі, розробити стратегічний план дій, заснований на аналізі поточної міжнародної діяльності в університеті. Університети-учасники також можуть запросити експертів Американської ради освіти до університету для переговорів із керівництвом та основними стейкхолдерами і вирішення актуальних питань, чіткого визначення цілей та забезпечення підтримки процесу інтернаціоналізації, взяти участь у трьох зустрічах при залученні всіх закладів, що беруть участь у лабораторії, підтримку та керівництво Американської ради вищої освіти.

Серед закладів, міжнародна діяльність яких стала предметом нашого дослідження – Державний університет Канзасу (Kansas State University) [374], Університет Айови (University of Iowa) [541], Університет Колорадо у

м. Болдер (University of Colorado, Bolder) [536], Державний університет Гранд Воллі (Grand Valley State University) [325] та інші брали участь в роботі Лабораторії. Звіти про міжнародну діяльність та інші документи свідчать, що досвід участі в Лабораторії з інтернаціоналізації сприяв підвищенню ефективності діяльності університетів. Матеріали та результати оцінки, рекомендації та стратегічні плани доступні на сайтах університетів та сайті Американської ради з питань освіти як освітній ресурс для університетів, що прагнуть посилити інтернаціоналізацію.

Організація розробляє засади всебічної інтернаціоналізації та формує методичне забезпечення. Модель всебічної інтернаціоналізації (див. рис. 2.5), запропонована Центром інтернаціоналізації і глобальної діяльності, пропонується університетам для складання плану та оцінки результатів процесу інтернаціоналізації [204].

Рис. 2.5. Модель Всебічної інтернаціоналізації Центру інтернаціоналізації та глобальної діяльності.

На думку експертів Центру, важливими умовами, що забезпечують ефективність процесу інтернаціоналізації (див. рис. 2.6), є:

- 1) позиція навчального закладу, зобов'язання до інтернаціоналізації;
- 2) наявність відповідних адміністративних структур. При цьому мова йде як про формальних лідерів, так і активістів, які здійснюють адвокацію інтернаціоналізації вищої освіти;

- 3) включення міжнародного виміру в курикулум та результати навчання;
- 4) активне залучення професорсько-викладацького складу до процесу інтернаціоналізації;
- 5) розвиток студентської мобільності, в тому числі програм навчання за кордоном;
- 6) співробітництво та партнерство з іноземними ЗВО та організаціями.

Чітка позиція (зобов'язання)	Адміністративне лідерство, структура і підбір кадрів.	Навчальний план, допоміжний навчальний план (co-curriculum) та результати навчання.	Процедури та практика мотивації викладачів	Студентська мобільність	Співробітництво та партнерство.
<ul style="list-style-type: none"> ❖ Стратегічне планування ❖ Комітет з інтернаціоналізації ❖ Університетські стейкхолдери ❖ Оцінка 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Лідери ❖ Міжнародний відділ 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Вимоги до загальноосвітніх курсів ❖ Інтернаціоналізовані курси ❖ Допоміжні програми ❖ Результати навчання студентів ❖ Технологія 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Політика щодо в надання безстрокової угоди про працевлаштування у ВНЗ (tenure) та підвищення ❖ Керівництво до пошуку кадрів ❖ Керівництво до пошуку кадрів ❖ Професійний розвиток 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Можливість трансферу кредитів ❖ Фінансова підтримка ❖ Орієнтація та програми для студентів, що повертаються з закордону (re-entry) ❖ Постійна підтримка і програми для іноземних студентів 	

Рис. 2.6. Умови, що забезпечують ефективність всебічної інтернаціоналізації [204].

Організація виконує аналітично-дослідницьку діяльність. Наприклад, у 2010 році Міністерство освіти США надало грант для дослідження стану інтернаціоналізації в історично афроамериканських коледжах та університетах. Метою проекту було визначення факторів, що посилюють або гальмують процес інтернаціоналізації в ЗВО досліджуваної групи та поширення результатів дослідження серед громади історично афроамериканських коледжів та університетів [265].

Таким чином, Американська рада з питань освіти є однією з найбільш ефективних організацій у забезпеченні інформаційних ресурсів, адвокації інтернаціоналізації та агентом її поширення.

Важливу роль у розвитку міжнародної діяльності у вищій освіті США відіграє Інститут міжнародної освіти [367], який було створено у 1919 р. з метою популяризації освітнього обміну. Він став центральним пунктом зв'язку та джерелом інформації для США та зарубіжних країн, зацікавлених у розвитку співробітництва у сфері вищої освіти.

Місією інституту міжнародної освіти визначено просування міжнародної освіти та доступу до освіти в усьому світі, що реалізовується через адміністрування стипендій, стажувань, програм обміну та навчання за кордоном; проведення досліджень у галузі глобальної вищої освіти та сприяння політиці її поширення; захист науковців, які зазнають переслідувань. Основними принципами діяльності інституту проголошено прозорість, глобальну свідомість, співробітництво, професіоналізм, високу якість, підтримку.

Діяльність Інституту міжнародної освіти на сучасному етапі розвивається за такими напрямками:

1) менеджмент освітніх та дослідницьких стипендій. Передбачає впровадження престижних інноваційних програм, заснованих на принципах справедливості, прозорості та відкритості;

2) надання талановитим спеціалістам з усього світу можливості навчатися, стажуватися чи здійснювати дослідження у провідних закладах вищої освіти;

3) підготовка лідерів для країн, що розвиваються. Допомога студентам та науковцям встановлювати зв'язки з колегами, розвивати їх лідерські якості, готувати до виконання лідерських функцій у рідній країні;

4) допомога студентам та науковцям, які зазнають переслідувань. Передбачає надання підтримки в надзвичайних та кризових ситуаціях;

5) надання освітніх послуг, що передбачає забезпечення стратегічних ресурсів і послуг, які сприяють інтернаціоналізації університетів;

6) сприяння розвитку установ вищої освіти. Інститут міжнародної освіти працює з державними та приватними установами з метою розробки

якісних академічних програм у співпраці з урядовими та неурядовими організаціями та корпораціями. Таким чином створюються умови для обміну досвідом та розширення можливостей освітніх установ і створення нових міжнародних партнерств.

7) забезпечення можливостей для міжнародного розвитку. Інститут працює з урядами країн, агенціями розвитку, фондами, університетами та корпораціями для вирішення актуальних проблем та досягнення віддалених перспектив стійкого розвитку [365].

Отже, Інститут міжнародної освіти є ініціатором та координатором важливих міжнародних програм, осередком вивчення проблем міжнародного співробітництва, засновником організацій, що популяризують вищу освіту США та надають допомогу студентам, викладачам і співробітникам навчальних закладів із різних країн світу. Діяльність інституту міжнародної освіти в значній мірі позначилася на розвитку міжнародної діяльності університетів США.

Рада з міжнародних обмінів науковців (Council on International Education Exchange) створена у 1947 році, вважається найстаршою та найбільшою організацією з питань навчання за кордоном та міжкультурних обмінів, відомою знаннями та досвідом у галузі проведення програм міжнародного обміну для науковців та адміністраторів освіти. Місією організації є допомогти фахівцям набути знання, отримати розуміння та розвинути вміння, необхідні в умовах культурного різноманіття та глобальної взаємозалежності у світі. Програми, адміністровані радою, включають: навчання та викладання за кордоном; міжнародні семінари з підвищення кваліфікації; стажування; програми професійного навчання, волонтерські програми [260].

Форум з навчання за кордоном (Forum on Education Abroad) створений у 2000 році групою фахівців у галузі навчання за кордоном, визнаний Міністерством юстиції США та федеральною торгівельною комісією як організація зі стандартизації у відповідній галузі. У 2007 році розроблено

Стандарти якості програм навчання за кордоном (Standards of Good Practice of Education Abroad), що надало можливість членам організації оцінювати такі програми. Місією організації є розробка та розповсюдження стандартів якості в галузі навчання за кордоном з метою покращення програм навчання для студентів, які беруть у них участь. Форум поширює передові досягнення у сферах розробки навчальних програм, виконує дослідження, здійснює оцінку та реалізовує програми із забезпечення якості, захищає інтереси членів організації в галузі навчання за кордоном [317].

Американська рада з питань набору іноземних студентів (American International Recruitment Council (AIRC) заснована у 2008 р. для забезпечення інтересів іноземних студентів та закладів вищої освіти, куди вони вступають, засобами поширення стандартизованих етичних стратегій набору іноземних студентів. Діяльність ради зосереджено на питаннях набору іноземних студентів. Це єдиний в країні орган, що здійснює акредитацію рекрутингових агенцій, він працює для вироблення якісних стандартів набору іноземних університетів. Діяльність організації контролюється акредитованими закладами вищої освіти США [207].

Членами ради є акредитовані заклади вищої освіти, установи, що створюють підготовчі курси для іноземних студентів, агенції з набору студентів; американські середні школи; іноземні навчальні заклади.

Метою діяльності організації є розробка стандартів етичних процедур набору іноземних студентів до американських ЗВО; розробка найефективніших процедур набору студентів та навчання агентів з набору іноземних студентів та ЗВО ефективно працювати зі студентами, які мають намір навчатися в США; розробка процедур сертифікації та акредитації діяльності агенцій з набору іноземних студентів. Організація співпрацює з партнерами за кордоном.

Станом на 2016 р. 97 агенцій пройшли сертифікацію, серед них 92 – були акредитовані, діють 76 сертифікованих агенцій, акредитація поновлюється кожні п'ять років.

Порівняльний та структурно-функціональний аналіз діяльності спеціалізованих організацій дозволив виокремити такі функції вищеназваних організацій: інформаційна, дослідницька, аналітична, адвокаційна, навчальна, ресурсна, сервісна, комунікаційна, представницька, стандарто-формуюча, нормотворча, валідаційна, мотиваційна.

Отже, можна дійти висновку, що спеціалізовані організації є найбільш активними агентами розвитку міжнародної діяльності університетів США. Вони здійснюють теоретичне та методичне забезпечення; формують стандарти; надають університетам допомогу у пошуку партнерів, організації міжнародної діяльності та/або окремих її напрямів; забезпечують професійний розвиток учасників академічного середовища; співпрацюють з урядовими організаціями, спонсорами та грантодавцями.

Професійні об'єднання включають організації, основною метою діяльності яких є захист інтересів та професійний розвиток працівників, чия робота пов'язана з міжнародною діяльністю університетів. Вони можуть включати керівників міжнародних відділів чи університетських програм, дослідників, адміністраторів та/або викладачів університетів.

Асоціація міжнародних діячів освіти NAFSA: Association of International Educators виникла із заснованої у 1948 Національної асоціації консультантів іноземних студентів з метою забезпечення професійного розвитку співробітників американських коледжів та університетів, відповідальних за допомогу та консультивання іноземних студентів. Організація утворилася шляхом об'єднання навчальних установ, урядових агенцій, приватних організацій. На сьогодні організація включає 10000 учасників з більше ніж 3500 закладів вищої освіти США [445], одним з пріоритетів діяльності організації є посилення інтернаціоналізації освіти. На сьогодні організація є найбільшою асоціацією фахівців, відданих справі просування міжнародної вищої освіти. Асоціація здійснює керівництво через забезпечення стандартів діяльності та надання можливостей професійного розвитку. NAFSA створює можливості розширення професійних контактів,

проводить конференції, поширює дослідження та створює нові знання з метою зміцнити дану галузь.

Асоціація адміністраторів міжнародної освіти (Association of International Education Administrators (AIEA)) створена у 1982 році, включає лідерів навчальних закладів, зацікавлених у поширенні міжнародного виміру у вищій освіті. Асоціація виконує наступні завдання: лобіювати вирішення важливих проблем міжнародної освіти на всіх рівнях, покращувати та поширювати програми з міжнародної освіти та удосконалення їх управління у закладах вищої освіти; створити та підтримувати професійну мережу інституційних лідерів міжнародної освіти; співпрацювати належним чином з міжнародними групами, які мають схожі інтереси [214].

Узагальнюючи вище викладене, можна виділити такі основні напрями діяльності неурядових організацій у контексті розвитку міжнародної діяльності університетів (див. табл. 2.4): підвищення якості освіти, підвищення ефективності міжнародної діяльності ЗВО, підтримка всебічної інтернаціоналізації, створення можливостей розвитку професійних контактів (networking) та забезпечення зв'язку із окремими стейкхолдерами. навчальна та тренінгова діяльність, дослідницька та аналітична діяльність.

Таблиця 2.4

Напрями регулювання міжнародної діяльності університетів США неурядовими структурами

Напрями регулювання міжнародної діяльності ЗВО	Форми реалізації
Підвищення якості освіти	створення та/або адміністрування програм обміну та навчання за кордоном; послуги з акредитації навчальних програм; методичне забезпечення міжнародної діяльності університетів;
Підвищення ефективності міжнародної діяльності ЗВО	формування стандартів міжнародної діяльності; послуги з акредитації програм обміну та інших форм міжнародної діяльності; інформаційне забезпечення менеджменту ризиків у міжнародній діяльності; створення алгоритмів реалізації окремих видів та форм міжнародної діяльності;

Продовження таблиці 2.4

Навчальна та тренінгова діяльність	проведення методичних конференцій, семінарів, майстеркласів, тренінгів; створення навчальних курсів; розробка навчальних програм спрямованих на розвиток спеціальних вмінь та навичок;
Підтримка всебічної інтернаціоналізації	накопичення інформаційних ресурсів з питань інтернаціоналізації проведення досліджень; оцінка діяльності університетів у галузі інтернаціоналізації ; популяризація ідеї всебічної інтернаціоналізації;
Створення можливостей розвитку професійних контактів (networking) та забезпечення зв'язку із окремими стейкхолдерами	співробітництво з урядовими організаціями та спонсорами, приватними фондами; співробітництво з бізнесом, комерційними установами, фірмами-посередниками; співробітництво з зарубіжними організаціями; укладання партнерств; проведення конференцій а також інших наукових та інформаційних заходів;
Дослідницька та аналітична діяльність	проведення досліджень та розповсюдження їх результатів; участь у виконанні науково-дослідних проектів; збір статистичних даних; прогнозування;
Захист інтересів учасників об'єднання	співпраця з урядовими організаціями; співпраця з громадськими та приватними фондами й організаціями; залучення підтримки міжнародної діяльності з боку бізнесових структур, індустрії, потенційних спонсорів тощо.
Професійний розвиток	створення курсів підвищення кваліфікації; проведення майстер-класів, спецсемінарів; проведення конференцій; забезпечення доступу до необхідних інформаційних ресурсів; створення можливостей професійних стажувань.

Отже, вплив неурядових організацій на розвиток міжнародної діяльності університетів США є досить значним. Вважаємо їх наявність та різноманітність однією з переваг системи вищої освіти США, а їх діяльність одним з факторів, що зумовлюють успішність університетів США на світовому ринку вищої освіти. Співробітництво урядових і неурядових органів, а також приватних організацій та бізнесів створює у США сприятливі можливості для розвитку міжнародної діяльності університетів.

2.2. Організаційні засади міжнародної діяльності державних університетів США

Історично організація процесу інтернаціоналізації вищої освіти у США розвивалась за моделлю «знизу-вгору». Велика автономія закладів вищої освіти дозволяла їм створювати міжнародні науково-дослідні проекти, здійснювати студентські обміни, запрошувати іноземних науковців до роботи в університеті. Дж. Лейн вважає, що така ситуація збереглася до сьогодення часу [406]. Як зазначалося в підрозділі 2.1, провідним мотивом уваги федерального уряду США до міжнародної діяльності завжди був її потенціал у підтримці національної безпеки, публічній дипломатії та сприянні економічному росту.

Важливим фактором при аналізі особливостей управління міжнародною діяльністю університетів на рівні штату буде те, що структура секторів вищої освіти в різних штатах, а також ступінь залучення уряду до управління сектором вищої освіти має певні відмінності. Наприклад, університети Каліфорнії, Міннесоти, Мічигану незалежні від уряду. У більшості штатів створено координаційні агенції та/або системи університетів, що включають кілька ЗВО, котрі діють як органи, що регулюють частину або всі державні ЗВО в штаті (див. Додаток Л).

Необхідно зазначити, що зусилля з боку уряду штатів у розвитку міжнародної діяльності університетів переважно спостерігаються тільки протягом останніх 10 років, однак їх участь у даному процесі до цього часу залишається обмеженою. Так, за даним дослідження Дж. Лейна, Т. Оуен та П. Зіглера, що датується 2014 роком, лише половина штатів має резолюцію про підтримку міжнародної освіти. Більшість штатів та систем університетів не мають у своїй структурі адміністративних одиниць, що відповідають за управління процесом інтернаціоналізації. Інтерес до міжнародної діяльності викликаний передусім необхідністю стимулювання економічного розвитку регіону [406].

Історично, участь уряду штату в контролі міжнародної діяльності обмежувалась заборонаю використання коштів, виділених з бюджету штату на діяльність, яка проводиться за його межами. Такий підхід у деяких випадках міг затримувати розвиток міжнародної діяльності університетів через острахи адміністрації ЗВО, що міжнародний фокус викличе занепокоєння урядових органів [407]. Протягом останніх років потреба підтримувати глобальну конкурентоспроможність спонукала уряди штатів та координаційні органи у вищій освіті до активних дій щодо сприяння розвитку міжнародної/ глобальної діяльності університетів.

Дж. Лейн зазначає, що уряд штатів усвідомлює потенціал міжнародної діяльності в економічному розвитку, зокрема студентської мобільності, адже випускники-іноземці стимулюють регіональну економіку, залишаючись на території штату і забезпечуючи глобальний вимір місцевій промисловості. Іноземні студенти становлять на магістерському та докторському рівні близько 15% студентського континенту, на природничих та технічних спеціальностях частка таких студентів може сягати 40% , 35% науковців рівня постдок (postdoc) мають тимчасові візи [403].

У 60-х – 70х роках ХХ століття на рівні штатів з'явилися координаційні комісії, що контролюють якість освіти в державних ЗВО. На початку ХХІ століття виникла потреба регулювання програм навчання за кордоном, програм з навчання іноземних мов, процесу набору та підготовки іноземних студентів [404].

Група науковців з Державного університету Нью Йорка дослідивши ступінь залучення урядів різних штатів до розвитку міжнародної діяльності, дійшла висновку, що на рівні штату застосовуються чотири підходи до просування міжнародної діяльності у вищій освіті:

- 1) політична підтримка міжнародної вищої освіти;
- 2) стратегічне планування та постановка цілей;
- 3) організація міжнародних обмінів та навчання за кордоном;

4) ініціювання спільних інноваційних науково-дослідних програм [407].

Політична підтримка міжнародної вищої освіти передбачає прийняття законодавчих резолюцій, губернаторських постанов, створення на рівні штату консорціуму з міжнародної освіти [407].

Таблиця 2.5

Штати, що прийняли резолюції про підтримку міжнародної діяльності у вищій освіті [406]

Рік	Назви штатів
2002	Каліфорнія, Кентуккі
2003	Луїзіана
2004	Техас
2005	Міссісіпі, Невада,
2007	Арканзас, Гавайї, Індіана, Міннесота, Монтана, Оклахома, Вермонт
2008	Флорида, Джорджія, Іллінойс, Массачусетс
2009	Джорджія, Нью Йорк
2010	Міссурі

Одними з перших штатів, що прийняли резолюцію про підтримку міжнародної діяльності у вищій освіті стали Каліфорнія, Кентуккі, Луїзіана та Техас (див. табл. 2.5). У 25 штатах створено консорціуми для об'єднання ресурсів та створення бренду освіти штату (Додаток М).

Стратегічне планування та постановка цілей передбачає, що стратегічні та генеральні плани розвитку вищої освіти у штаті мають включати міжнародний вимір. Цей напрям не є реалізованим в усіх штатах. Лише окремі штати мають стратегічні плани, що включають міжнародну діяльність, проте більшість штатів та систем державних університетів ігнорують цей аспект, а значна кількість взагалі не мають стратегічного плану розвитку вищої освіти.

Організація міжнародних обмінів та навчання за кордоном. Штати та системи університетів формують партнерства із зарубіжними університетами та урядами інших країн з метою заохочення співробітництва між ЗВО.

Наприклад, Університет Каліфорнії має угоду про співробітництво з урядом Чилі, на основі якої здійснюється Програма розвитку людського капіталу (Chile-California Program on Human Capital) [562]. Програма надає

можливість чилійським студентам навчатися за магістерськими та аспірантськими програмами в будь-якому вищому навчальному закладі системи Університету Каліфорнії, навчання фінансується урядом Чилі. Партнерство включає також спільні науково-дослідні проекти [406].

Спільні та інноваційні науково-дослідні проекти. Окремі штати ініціювали створення науково-дослідних інноваційних проектів, із залученням кваліфікованих іноземних фахівців, які сприяють розвитку зв'язків між науковцями та компаніями і міжнародними мережами, а також застосовують активи університету, щоб допомогти формувати відносини з країнами, що розвиваються. Подібні ініціативи не лише сприяють розвитку бізнесу, а й допомагають країнам-учасникам подолати економічні, екологічні виклики, а також виклики у сфері охорони здоров'я [406].

Прикладом успішних ініціатив штатів, що стимулюють їх економічний розвиток стали консорціуми Study State, модель було розроблено відділом комерційних послуг Міністерства торгівлі США. За даними міністерства, вища освіта посідає п'яте місце серед сфер послуг, що експортуються США, доходи від якої щорічно становлять близько 22 мільярдів доларів [407]. Метою таких ініціатив стало об'єднання ресурсів різних організацій для створення бренду сектору освіти штату та його подальшого маркетингу поза межами штату, зокрема з метою залучення іноземних студентів.

На рівні штатів діють окремі програми такі як Study New York, Study Oregon та ін., метою яких є агітація студентів навчатися саме в даному штаті. Про результативність їх активних кампаній свідчить суттєве збільшення кількості іноземних студентів. Так, за даними Інституту міжнародної освіти, з 2009-2010 по 2010-2011 роки кількість іноземних студентів в університетах штату Делаваре зросла на 27%, Орегон – на 19%, штату Аляска – на 17% [251].

Повний перелік консорціумів, що діють на рівні штатів подано в Додатку М, окремі організаційні характеристики консорціумів вміщено в

таблиці 2.6. Більшість програм створено як членські організації, де вищі навчальні заклади сплачують членський внесок.

Таблиця 2.6

Організаційні характеристики консорціумів Study States

Критерій	Види організацій
Характер господарської діяльності	<ul style="list-style-type: none"> - приватні неприбуткові організації; - урядові агенції;
Склад ради директорів	<ul style="list-style-type: none"> - представники бізнесових структур; - представники вищої освіти; - представники бізнесових структур та вищої освіти; - представники бізнесових структур та уряду; - представники уряду та вищої освіти; - представники уряду, вищої освіти та бізнесу;
Джерела фінансування	<ul style="list-style-type: none"> - членські внески; - кошти уряду; - урядові гранти; - диверсифіковані джерела.

Консорціуми є популярною й ефективною формою управління міжнародною діяльністю. У сфері інтернаціоналізації вищої освіти вони допомагають підвищити можливості навчального закладу, консорціуми можуть включати американські коледжі та університети, зарубіжні заклади, бізнес установи. Вищі навчальні заклади США мають угоди з іншими закладами про трансфер навчальних кредитів. Національні, регіональні та місцеві консорціуми допомагають поширювати інтернаціоналізацію в широкому сенсі, хоча зазвичай діяльність консорціумів зосереджено на програмах навчання за кордоном. Експерти Американської Асоціації з питань освіти стверджують, що спільні цілі та об'єднані ресурси дають навчальним закладам змогу реалізовувати такі завдання:

1. Організувати конференції для викладачів та співробітників, що стосуються питань, актуальних для всіх учасників.
2. Заохочувати інновації та поширення позитивного досвіду шляхом розповсюдження інформаційних бюлетенів та інтернет публікацій.
3. Підтримувати комунікацію.
4. Організувати програми навчання за кордоном для учасників академічного середовища закладів-учасників.

5. Створювати обмін у межах консорціуму для покращення викладання іноземних мов чи раніше недоступних навчальних дисциплін.
6. Підтримувати та поширювати інтернаціоналізацію.
7. Подавати спільні заявки на гранти від агенцій штату чи федеральних агенцій.
8. Створювати партнерства зі школами для підвищення кваліфікації вчителів.
9. Організувати спільні практичні семінари для викладачів.
10. Співпрацювати при розробці пропозицій та ініціатив співробітництва.
11. Спільно запрошувати іноземних науковців та експертів.
12. Створити можливості проходження практики для студентів університетів – учасників консорціуму [327; с. 86].

Таким чином, можна дійти висновку, що роль урядів штатів у розвитку міжнародної діяльності є менш значною і до останніх років обмежувалася «політикою невтручання». Отже, протягом останнього десятиліття потреба збереження або підвищення конкурентоспроможності спонукала уряди окремих штатів залучатися до процесу інтернаціоналізації. Підтримка міжнародної діяльності у вищій освіті може виражатися у формуванні відповідної освітньої політики, створенні стратегічних планів, що включають міжнародну діяльність, укладанні партнерств на рівні штату з урядами та університетами інших країн та створення умов для розвитку міжнародних науково-дослідних проектів.

У більшості штатів державні вищі навчальні заклади об'єднані в системи, основним завданням яких є координація та регулювання діяльності університетів, що утворюють систему. Ці структури розглядаються як проурядові, такі, що реалізують політику уряду штату, одночасно захищаючи коледжі та університети від надмірного політичного впливу.

На відміну від університетів, розподілених у просторі (multi-campus university), де структурні одиниці (кампуси та відділення) є фактично

частиною одного університету, системи університетів штату об'єднують кілька університетів та/або інших закладів вищої освіти, хоча в окремих випадках, наприклад Державний університет Вашингтону (Washington State University), Університет співдружності Вірджинії (Virginia Commonwealth University) Університет Колорадо (University of Colorado)³ та ін, система може бути представлена одним закладом, що має кілька кампусів. Місія систем і окремих університетів, що їх утворюють, а також ступінь автономії вищих навчальних закладів в системі, значно відрізняється. Існують гомогенні та гетерогенні системи університетів. У поодиноких випадках усі ЗВО, що входять до системи мають спільну місію, виконуючи яку, системи зосереджують сили і найкращий досвід для досягнення спільних цілей – єдиних для усіх кампусів, однак у більшості систем університети та коледжі мають відмінні місії. Системи університетів створювалися шляхом об'єднання університетів (Державний університет Нью Йорка, Університет Вісконсина), створення нових кампусів (Університет Каліфорнії, Університет Вісконсину), або поєднання обох способів (Державний університет Каліфорнії, Університет Техасу). Об'єднані університети мали різну історію, організаційну культуру, цінності, традиції, а також різні місії. В гетерогенну систему університетів можуть входити дослідницькі університети, чотирирічні комплексні університети; дворічні коледжі та/ або університети зі спеціальною місією або особливими структурними одиницями, наприклад, історично чорні коледжі та університети, політехнічні університети, військові або морські коледжі.

Не зважаючи на пріоритет внутрішніх проблем штату в діяльності системи університетів, кількість систем, залучених до міжнародної діяльності постійно зростає. Наприклад, системи Каліфорнійський державний університет (California State University) [239] та Університет Каліфорнії (University of California) [241] створили відділи міжнародних програм у 60-х роках, з метою координації програм навчання за кордоном

³ кожен з чотирьох кампусів Університету Колорадо має окрему акредитацію.

для студентів усіх університетів системи. Однак протягом останнього десятиліття органи управління системою університетів теж залучаються до процесу інтернаціоналізації, тобто здійснюють управління процесом на надінституційному рівні [404].

Наприклад, на сайті системи Університету Каліфорнії подано інформацію для потенційних студентів-іноземців, які цікавляться навчанням в одному з університетів системи, а також масштабні міжнародні/глобальні проекти за участі університетів системи, що мали значний вплив. Система університетів позиціонується як єдиний державний дослідницький університет світового класу [240].

В Університеті Каліфорнії на рівні системи діє програма навчання за кордоном UC Education Abroad Program, що є доступною для всіх студентів, програма надає можливість: поїхати за кордон на літо, навчальний семестр, академічний рік; заробити кредити Університету Каліфорнії та завершити навчання вчасно; обрати навчальну, науково-дослідну програму або стажування; скористатися фінансовою допомогою, що надається на навчання за кордоном; навчатися разом зі студентами приймаючої країни, в міжнародному середовищі або з іншими студентами університету Каліфорнії [531].

Попри різні місії окремих навчальних закладів, система Університету є досить гомогенною, об'єднаною високою інтенсивністю наукової діяльності, включає 10 дослідницьких університетів, 3 національні дослідницькі лабораторії, чисельні міжнародні науково-дослідні центри поза межами штату та за кордоном.

Система університетів Державний Університет Нью-Йорка функціонує з 1948 р., включає 64 вищі навчальні заклади різного типу. Забезпечення організаційної підтримки інтернаціоналізації вищим навчальним закладам в системі є важливою умовою розвитку ефективної міжнародної діяльності університету [506].

На рівні системи діє Відділ глобальних справ - підрозділ відповідальний за стратегічне планування, розробку положень, координацію та інкубацію глобальних ініціатив. Основними функціями відділу є забезпечення якості академічних програм за кордоном; розробка, координація та менеджмент програм співробітництва; представлення усіх кампусів університету за кордоном; ініціювання та координація партнерств на рівні системи; контроль обслуговування іноземних студентів та науковців, а також діяльності консорціуму програми обміну J1, координація програм навчання за кордоном спільно з Радою університету з міжнародної освіти: створення положень, контроль, менеджмент ризику; міжнародне партнерство з організацією Корпус Миру з питань стажувань магістрів; адміністрування програм вивчення мов, що надаються університетом (РАСТ інформація, доступ, культура, технології); керівництво програмою міжнародних зв'язків і глобальних справ JFEW та Інститут Конфуція для розвитку бізнесу. На сьогодні на рівні системи діють більш як 570 програм обміну у 70 країнах світу [506]

Системи університетів, що беруть участь у розвитку міжнародної діяльності застосовують три основних підходи: членство в міжнародних організаціях, відкриття представницьких офісів за кордоном, створення міжнародних партнерств та збільшення можливостей залучення іноземних студентів до всіх закладів системи [404].

У Державному університеті Нью-Йорка на рівні системи діють програми доступні для всіх студентів та викладачів закладів системи: грант канцлера для створення інноваційних програм навчання за кордоном; програма Міжнародні відносини та глобальні справи, що підтримується Єврейським фондом освіти жінок; Стипендія імені Джона В. Раяна, Міжнародна програма Корпусу Миру для магістрантів; Глобальний інститут здоров'я, Консорціум досліджень космосу, програми вивчення іноземних мов РАСТ (Pipeline, Access, Culture and Technology), програма глобальних стипендій, програма

глобальної діяльності, глобальна лабораторія в Бразилії, програма розвитку бізнесу в Латинській Америці [506].

На думку Дж. Лейна, наявність відділу міжнародних програм серед адміністративних структур системи університетів є економічно вигідною, так як замість створення в кожному з університетів майже однакових програм, система може надавати всім студентам та викладачам можливість отримати міжнародний досвід, таким чином скорочуючи витрати. Іншою функцією системи науковець вважає надання адміністративної підтримки університетам у сфері міжнародної діяльності, завдяки можливості залучення найкращих спеціалістів та ресурсів, більшої гарантії безпеки. Крім того, системи можуть контролювати якість міжнародних програм [404].

Отже, системи університетів є ще одним управлінським рівнем, що підтримує розвиток міжнародної діяльності в окремих штатах. Наявність на рівні системи міжнародних програм та відділів має кілька переваг, а саме створення для окремих університетів системи перспектив брати участь у міжнародних заходах, можливість поширення та підтримки позитивного досвіду; розробка стандартів та норм участі університетів у міжнародній діяльності; можливість залучення додаткового фінансування міжнародних ініціатив.

Зважаючи на гетерогенність системи вищої освіти США важко представити стандартну організаційну структуру управління міжнародною діяльністю у ЗВО. Адже, місія державних університетів у США відрізняється, отже, не існує стандартної структури управління міжнародною діяльністю та поділу функцій, оскільки кожен університет самостійно визначає, яка структура буде найбільш ефективною.

Як зазначалося в розділі 1, перші міжнародні відділи в університетах США почали з'являтися ще у 40-50-х роках ХХ століття, однак масового характеру їх поява набула лише на початку 90-х років ХХ ст. У ХХІ столітті зміни, спричинені глобалізацією, спонукали вищі навчальні заклади до професіоналізації управління міжнародної діяльності, що пояснює

доцільність створення організаційних структур, відповідальних за міжнародну діяльність. Цей процес передбачав реалізацію таких завдань:

- виокремлення інтернаціоналізації як окремого виду діяльності та функції менеджменту у ЗВО;
- необхідність оцінки потенційних переваг та ризиків (академічних, фінансових, репутаційних);
- досягнення якісних змін в управлінні інтернаціоналізацією, що стає стратегічним, планованим, керованим, менш хаотичним;
- координація міжнародної діяльності та професійне адміністрування щоденних справ;
- ефективне лідерство та управління в сфері міжнародної діяльності [521].

Процес професіоналізації сприяв виникненню потреби вдосконалення організаційного забезпечення міжнародної діяльності, зокрема необхідності керівників та лідерів, відповідальних за просування даної сфери. Сучасну структуру організації міжнародної діяльності представлено на рисунку 2.7.

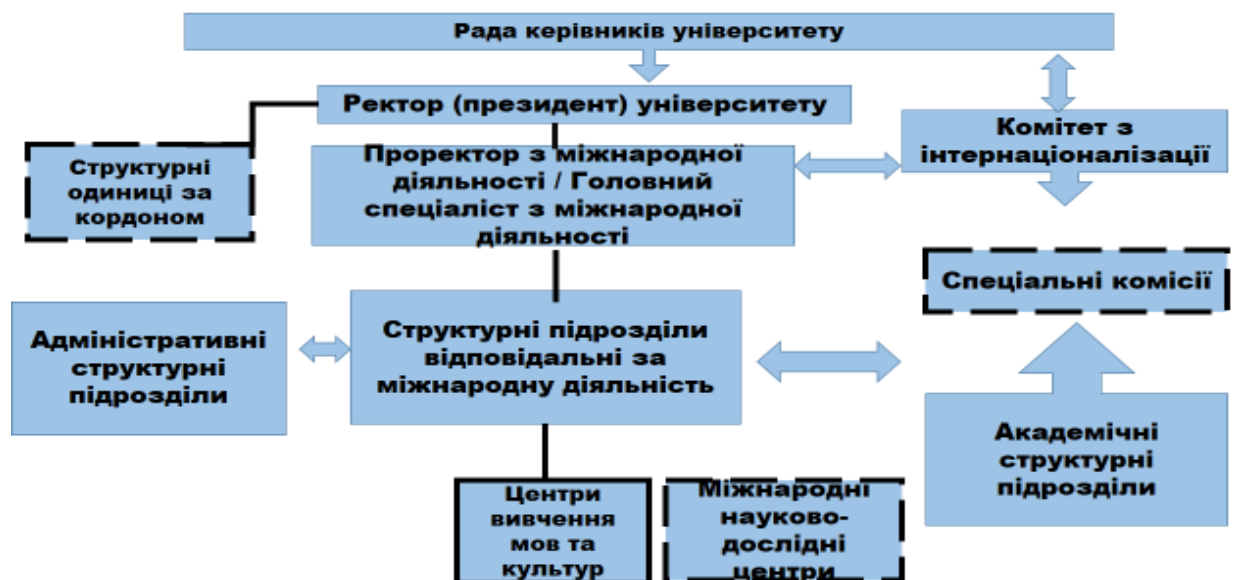

Рис. 2.7. Структура організації міжнародної діяльності в університетах США.

В університетах США введено посади проректора або заступника проректора з міжнародної діяльності/інтернаціоналізації, в менших ЗВО

координацію міжнародної діяльності включено до обов'язків проректорів із навчальної чи наукової роботи або розподілено між кількома керівниками.

Великого розповсюдження набула у вишах посада *головного спеціаліста з міжнародної діяльності* (Senior/Chief international officer (SIO))⁴, це працівники закладу вищої освіти, відповідальні за управління та розвиток міжнародної діяльності [215]. Залежно від закладу це може бути:

- директор або виконавчий директор відділу, який на постійній основі здійснює керівництво міжнародною діяльністю;
- проректор або заступник проректора у справах міжнародної діяльності;
- у невеликих кампусах – професор, декан, проректор або ректор.

Окремі установи мають кілька головних спеціалістів з міжнародної діяльності, зокрема на різних факультетах чи відділеннях. Експерти Асоціації адміністраторів міжнародної освіти та Асоціації міжнародних діячів освіти вважають, що основною відмінністю цієї посади є різноманітність виконуваних функцій, що може включати контроль та координацію: 1) програм обміну/навчання за кордоном; 2) обслуговування іноземних студентів та/або викладачів; 3) набору іноземних студентів; 4) міжнародних угод та програм технічної допомоги; 5) програм або центрів з регіонознавства, міжнародних студій, іноземних мов; 6) програм інтенсивного вивчення англійської мови; 7) програм професійного розвитку професорсько-викладацького складу та розробки навчальних програм; 8) міжнародних зв'язків ЗВО; 9) заходів спрямованих на громадську діяльність та роботу з громадськістю; 10) міжнародну науково-дослідну діяльність [215].

⁴ У Європі вживається поняття «менеджер міжнародних відносин», Європейська асоціація міжнародної освіти визначає його як лідер, відповідальний за стратегічне планування інтернаціоналізації в університеті, міжнародний розвиток та управління діяльністю, що стосується міжнародної освіти у ЗВО.

Асоціація діячів міжнародної освіти пропонує структуру компетенцій головного спеціаліста з міжнародної діяльності з метою допомоги вишам у підборі кандидатів на цю посаду (див. рис 2.8).

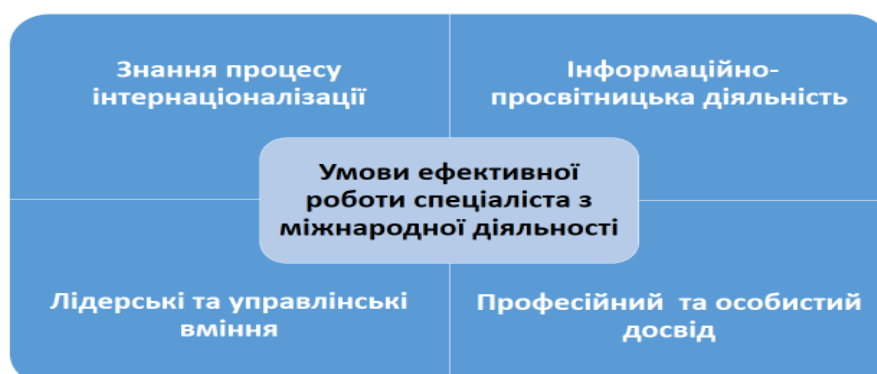

Рис. 2.8. Умови ефективності роботи головного спеціаліста з міжнародної діяльності.

Згідно з рекомендаціями, ефективність працівника забезпечується знанням процесу інтернаціоналізації; здатністю реалізовувати інформаційно-просвітницьку діяльність, що надасть можливість залучити інших осіб до процесу інтернаціоналізації та діяти за їх підтримки і з їх допомогою; наявністю відповідних лідерських та управлінських умінь, а також необхідного професійного та особистого досвіду [216]. Повна характеристика кожного з чотирьох компонентів подано в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Компетенції головного спеціаліста з міжнародної діяльності

Знання процесу інтернаціоналізації	Інформаційно-просвітницька діяльність
<ul style="list-style-type: none"> • Розуміння всебічної інтернаціоналізації як інклюзивного процесу, що впливає на всі основні функції вищого навчального закладу. • Розуміння центральної ролі навчальних програм та допоміжних навчальних програм у підготовці студентів до життєдіяльності в об'єднаному, різноманітному, швидко змінюваному світі. Вміння інтегрувати глобальні знання в навчальні програми. • Розуміння ризиків, пов'язаних з глобальною діяльністю, для навчального закладу, його викладачів, співробітників та студентів і працювати для зменшення ризику. 	<ul style="list-style-type: none"> • Здатність пояснювати переваги інтернаціоналізації в контексті місії навчального закладу та принципів його функціонування. • Співпраця з місцевою спільнотою у галузі інтернаціоналізації. • Визнання потенціалу студентства; залучення знань, уяви та енергії студентів з метою розвитку інтернаціоналізації. • Визнання потенціалу викладачів як центральних агентів процесу інтернаціоналізації, працювати для створення інституційної культури, що визнає та заохочує викладачів за роботу в галузі розвитку інтернаціоналізації.

Продовження таблиці 2.7

<ul style="list-style-type: none"> • Обізнаність та розуміння законів, що впливають на різні аспекти інтернаціоналізації, зокрема мобільність професорсько-викладацького складу, забезпечення виконання цих законів у відповідності до інтересів навчального закладу та його стейкхолдерів. • Розуміння того, як дослідження всебічної інтернаціоналізації можуть бути застосовані для поширення інтернаціоналізації у виші. 	<ul style="list-style-type: none"> • Вміння створювати мережі, активізувати партнерства з особами, закладами та організаціями для розвитку інтернаціоналізації. • Розуміння ролі уряду, неурядових організацій та приватного сектору у формуванні середовища інтернаціоналізації, готовність пропагувати інтернаціоналізацію.
Лідерські та управлінські вміння	Професійний та особистий досвід
<ul style="list-style-type: none"> • Здатність забезпечувати стратегічне бачення, лідерство та планування процесу інтернаціоналізації. • Наявність навичок адміністративної роботи та знань, необхідних для виконання складних адміністративних функцій, пов'язаних з інтернаціоналізацією, зокрема знаходити підтримку та залучати до роботи різних осіб та структурні одиниці університету. • Підтримка професійного розвитку викладачів та співробітників у сфері інтернаціоналізації. • Здатність до ефективної та успішної комунікації з внутрішніми та зовнішніми стейкхолдерами в питаннях інтернаціоналізації. • Забезпечення збору та оцінювання інформації з метою поширення інтернаціоналізації, повідомлення успіхів та прогалин, удосконалення процесів і процедур та покращення результатів навчання студентів. • Здатність керуватися в роботі принципами рівності та включення в усіх аспектах інтернаціоналізації, зокрема прийом на роботу та забезпечення різноманітності контингенту працівників. 	<ul style="list-style-type: none"> • Вміння бути ініціативним та винахідливим у забезпеченні ресурсів для розвитку інтернаціоналізації, зокрема фінансових. • Наявність міжнародного досвіду, знання іноземних мов та високий рівень розвитку міжкультурної компетенції. • Здатність до емпатії, вміння розв'язувати конфлікти, що виникають у міжкультурних середовищах, наявність цінностей та вмінь необхідних для міжкультурної та міжнародної діяльності. • Розуміння, що обмін інформацією, ідеями, позитивними практиками між колегами а також в професійних асоціаціях сприяє розвитку інтернаціоналізації, готовність вчитися та навчати інших. • Здатність забезпечувати високі етичні стандарти в реалізації міжнародної діяльності.

Поширеним явищем є наявність у виші директора міжнародних партнерств – спеціаліста, який відповідає за розробку та реалізацію стратегій міжнародних партнерств; просування міжнародних відносин та співробітництва; забезпечення регулювання відповідності нормам та контроль якості і захист глобальної діяльності в університеті. Посада

передбачає виконання комплексу обов'язків, що стосуються проблем навчання, науково-дослідної діяльності, громадських зв'язків, фінансових та юридичних питань, а також підтримку зв'язків з іншими працівниками вишу. Однією з основних функцій є забезпечення балансу, зокрема між ініціативами, що ідуть «згори вниз» та «знизу вгору».

Цю функцію виконують також комітети та ради з інтернаціоналізації/міжнародної освіти, що включають лідерів міжнародної освіти у структурних підрозділах, представників міжнародних відділів та інших адміністративних структур і діють в університетах як дорадчі органи. Вони, маючи досвід міжнародного співробітництва, впливають на формування стратегій міжнародної діяльності, прийняття рішень, визначення пріоритетних напрямів роботи та регіонів міжнародного співробітництва, в рамках співпраці з радою керівників університету та викладачами і студентами університету. Значна кількість університетів має ради з інтернаціоналізації на рівні структурних підрозділів.

Як уже зазначалося, необхідною умовою ефективного розвитку міжнародної діяльності є наявність у ЗВО спеціальних структурних підрозділів, відповідальних за координацію міжнародної діяльності.

Британський дослідник Дж. Філден, автор численних праць, у яких сформульовано теорію міжнародної діяльності університету, подає характеристику діяльності структурних підрозділів, відповідальних за міжнародну діяльність на рівні університету [311]. Науковець поділяє функції відділів міжнародної діяльності на три категорії: базові, розширені та комплексні (див. табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Функції міжнародного відділу ЗВО за Дж. Філденом

Базові функції	Розширені функції	Комплексні функції
<ul style="list-style-type: none"> • зв'язки з компаніями-агентами; • ведення кореспонденції з питань міжнародної освіти; 	<ul style="list-style-type: none"> • координація навчання за кордоном; • підтримка академічного обміну та партнерства викладачів; 	<ul style="list-style-type: none"> • повна відповідальність за міжнародну стратегію; • допомога іноземним студентам та науковцям;

Продовження таблиці 2.8.

<ul style="list-style-type: none"> • організація прийому іноземних студентів, підтримка студентів до та після приїзду; • міжнародний маркетинг; • забезпечення діяльності відповідно до правових та етичних норм. 	<ul style="list-style-type: none"> • підтримка іноземних студентів, які вступають до ЗВО та їх сімей; • студентська мобільність; • поїздки професорсько-викладацького складу та дослідження за кордоном; • контроль та аналіз міжнародних угод та договорів про співробітництво; • допомога з питань вивчення чи тестування англійської мови; • консультації студентів з фінансових та побутових питань, допомога в отриманні стипендії; • управління офісами за кордоном. 	<ul style="list-style-type: none"> • аналіз міжнародного ринку та пошук потенційних партнерів; • зв'язок з випускниками-іноземцями, • сприяння розвитку глобальної зайнятості випускників; • інтеграція досвіду іноземних студентів та студентів, громадян приймаючої країни; • підвищення обізнаності співробітників та студентів у міжкультурних питаннях; • організація волонтерства за кордоном; • зв'язок з міжнародними мережами та асоціаціями (такими як Світова мережа університетів, Міжнародна асоціація університетів).
--	---	--

На основі системного аналізу широкої сукупності джерел [292; 309; 311; 513; 514; 521], присвячених організації міжнародної діяльності університетів та структурно-функціонального аналізу досвіду американських університетів нами здійснено класифікацію моделей управління міжнародною діяльністю на інституційному рівні.

1. *Централізована* модель (див. рис. 2.9) передбачає наявність структурної одиниці в межах ЗВО, що виконує всі функції, пов'язані з міжнародною діяльністю. У великих університетах утворюються відділення в межах такого підрозділу, в той час як в університетах меншого розміру обов'язки щодо виконання відповідної діяльності розподілено між працівниками відділу. Серед досліджуваних закладів таку модель організації міжнародної діяльності мають Університет Алабами [525], Державний університет Кеннесоу [379], Університет Міннесоти [543], Ратжерс Університет Нью Джерсі [381], Університет Темпл [517].

Рис. 2.9. Узагальнена схема централізованої моделі організації міжнародної діяльності.

Університет Міннесоти має у складі структурний підрозділ під назвою Глобальні програми та стратегічний альянс (Global Program and Strategy Alliance), що слугує центральним міжнародним відділом для системи університетів, працює для підвищення ефективності міжнародної діяльності усіх кампусів у системі. Цей відділ є провідною управлінською структурою глобалізації викладання, навчання, науково-дослідної роботи та іншої діяльності [543]. Основні напрями діяльності офісу включають: створення ресурсу інформації, інновацій, співробітництва; розвиток зовнішніх зв'язків, навчання, залучення та підтримка студентів та науковців; науково-дослідна, викладацька, сервісна діяльність та підтримка викладачів і студентів.

Серед основних обов'язків відділу: розробка стратегії розвитку міжнародної активності університету; інтернаціоналізація навчальних програм; підтримка міжнародних наукових проектів викладачів та магістрантів і докторантів; забезпечення безпеки та охорони здоров'я під час перебування за кордоном; фінансування міжнародної діяльності; визнання успіхів та заохочення міжнародної діяльності засобами нагород та заохочень.

Структура відділу Глобальні програми та стратегічний альянс, відображена на рисунку 2.10, є прикладом централізованої моделі організації міжнародної діяльності.

Рис. 2.10. Структура міжнародного відділу Університету Міннесоти.

2. *Дистрибутивна* модель (див. рис. 2.11) передбачає існування підрозділу, що виконує окремі функції, пов'язані з управлінням міжнародною діяльністю, в той час як частина функцій, що традиційно відносять до функцій міжнародного відділу [309; 311; 521], розподілені між іншими підрозділами університету, залежно від видів міжнародної діяльності навчального закладу. Так, наприклад, функції, пов'язані з рекламою чи представницькі функції виконує відділ маркетингу та зв'язків з громадськістю. За умови навчання іноземних студентів в університеті відділ міжнародної діяльності може вирішувати візові питання, але питання їх поселення, інтеграції, зарахування на навчання вирішують інші структурні підрозділи. Така модель організації міжнародної діяльності потребує постійних контактів та ефективних зворотних зв'язків між структурними підрозділами.

Рис. 2.11. Узагальнена схема дистрибутивної моделі організації міжнародної діяльності.

Кожен університет вирішує, які функції має виконувати міжнародний відділ, і які – інші підрозділи університету чи факультетів або коледжів. Така модель організації міжнародної діяльності дуже поширена серед досліджуваних університетів. Вона є характерною для менших за розміром дослідницьких університетів, чотирирічних коледжів, університетів, що пріоритизують певну сферу міжнародної діяльності. Таку модель управління міжнародною діяльністю мають Державний університет Делавару [270], Університет Вермонту [549], Університет Іллінойсу – Спрінгфілд [537] та ін.

3. *Координована модель* (див. рис. 2.12) передбачає наявність в університеті кількох підрозділів, що здійснюють організацію та управління міжнародною діяльністю і взаємодіють між собою, однак є окремими структурними одиницями і можуть бути підзвітними різним керівникам та/або входити до складу різних структурних одиниць університету.

Рис. 2.12. Узагальнена схема координованої моделі організації міжнародної діяльності (На прикладі Університету Каліфорнії - Берклі).

Так, в Університеті Каліфорнії – Берклі, що входить до системи Університет Каліфорнії, існує декілька адміністративних структурних підрозділів, що мають різні місії та функції: *міжнародний відділ, відділ глобальних ініціатив, відділ навчання за кордоном, відділ міжнародних відносин, відділ по роботі з гостьовими науковцями та постдоками* (див. табл. 2.9). Крім того, існують академічні та дослідницькі структурні підрозділи, що виконують різні функції, пов’язані з міжнародною діяльністю. Названі структурні одиниці співпрацюють між собою а також з іншими підрозділами університету для вирішення спільних завдань, однак кожна є окремою структурою і має окремий стратегічний план розвитку.

Таблиця 2.9

Адміністративні одиниці, що координують міжнародну діяльність в Університеті Каліфорнії – Берклі

Підрозділ	Місія
Відділ глобальних ініціатив	координувати глобальну діяльність університету, від індивідуальних досліджень до партнерств на інституційному рівні.
Міжнародний відділ [528]	покращувати академічний досвід іноземних студентів та науковців в університеті, демонструючи найвищий рівень знань та досвіду у консультуванні, міграційних послугах, захисті та складанні програм.

Продовження таблиці 2.9

Відділ навчання за кордоном [529]	популяризувати та підтримувати міжнародний обмін та освіту; надавати спільноті університету можливість набути досвіду, що розвиває глобальну перспективу, крос-культурну компетенцію та вміння цінувати різноманітність; підтримувати іноземних студентів, науковців та учасників програм навчання за кордоном, щоб збагатити якість їх міжнародного досвіду та зробити внесок в їх академічний успіх; заохочувати участь університету в глобальній науці та міжнародних обмінах.
Відділ міжнародних відносин [530]	популяризувати університет на міжнародній арені та просувати навчальну, наукову та суспільну місію університету засобами зв'язку з випускниками, їх батьками та друзями за кордоном, щоб надихати на підтримку, співробітництво та включення; стимулювання філантропії серед міжнародних донорів; координування та управління мережею випускників за кордоном.
Відділ по роботі з гостьовими науковцями та постдоками	створити динамічну спільноту науковців рівня постдок та покращити досвід їх перебування в університеті, зробити їх перебування легким та приємним.

Крім Університету Каліфорнії – Берклі, координовану модель організації міжнародної діяльності застосовують Університет Коннектикуту, Університет Каліфорнії – Сан Дієго [533; 534], Університет Іллінойсу – Чикаго.

4. *Інтегрована модель* (див. рис. 2.13) передбачає відсутність окремого міжнародного відділу в університеті та інтеграцію міжнародної діяльності у функції інших підрозділів університету. Так, окремі питання навчання іноземних студентів можуть бути передані приймальній комісії, відділу обслуговування студентів, навчальному та позанавчальному відділу тощо. Організація наукової роботи за участю іноземних партнерів при наявності адмініструється підрозділами, що відповідають за управління науковою роботою. Менеджмент програм обміну може виконувати відділ національних обмінів, служба у справах кар'єри, працевлаштування та стажувань. В окремих випадках питання міжнародної діяльності може вирішувати міжнародний відділ на рівні системи університетів або, для університетів, що мають кампуси різного розміру в різних містах, офіс міжнародної діяльності головного або найбільшого кампусу. Так, наприклад, серед обов'язків відділення міжнародних студій та зв'язків Державного університету Оклахоми

є надання підтримки офісам міжнародних зв'язків усіх коледжів у системі [457].

Рис. 2.13. Узагальнена схема інтегрованої моделі організації міжнародної діяльності.

Інтегрована модель організації міжнародної діяльності характерна для невеликих за розміром університетів або кампусів, а також закладів вищої освіти, у яких міжнародна діяльність не є пріоритетною, гуманітарних чотирирічних коледжах або у тих, де розвиваються тільки окремі сфери міжнародної діяльності, частіше за все наявність невеликої кількості іноземних студентів та програм навчання за кордоном.

Отже, структурно-функціональний та системний аналіз дозволили виділити чотири моделі організації міжнародної діяльності університетів США на інституційному рівні, а саме централізована, дистрибутивна, координована та інтегрована моделі. Факторами, що впливають на вибір організаційної структури відділів конкретних університетів є: розмір університету, інтенсивність міжнародної діяльності, організаційна культура університету, пріоритетні сфери міжнародної діяльності, позиція керівництва вишу щодо інтернаціоналізації, профіль ЗВО.

2.3. Змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності університетів США

Змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності університетів США нами визначено як положення, що визначають зміст і форми міжнародної діяльності університету та передбачають з'ясування специфіки діяльності університетів у сфері міжнародного співробітництва.

Змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності університетів США вивчалися шляхом аналізу міжнародної діяльності 75 університетів США серед яких 43 дослідницьких та 22 магістерських університети різного рівня, 7 бакалаврських коледжів, 7 спеціалізованих закладів, 9 університетів, що виникли з педагогічних навчальних закладів. При вивченні досвіду застосовувалися методи структурно-функціонального, системного, логіко-структурного, компаративного аналізу, що дали можливість з'ясувати *принципи, виміри, види, напрями та форми* міжнародної діяльності державних університетів США (див. рис. 2.15).

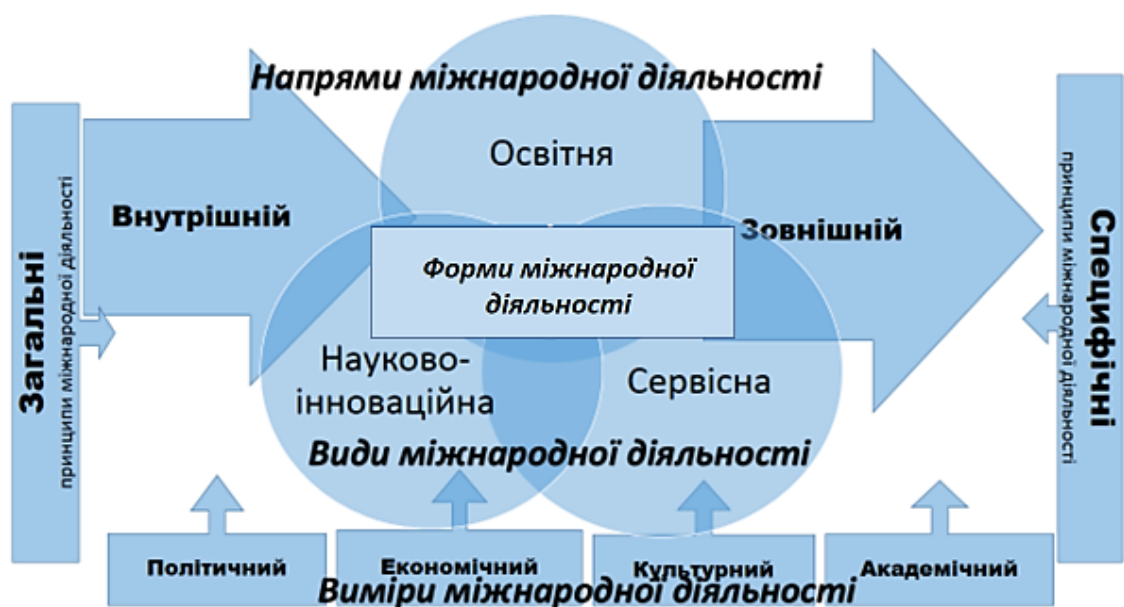

Рис. 2.15. Змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності державних університетів США.

Виявлено, що університети США організують міжнародну діяльність на основі загальних принципів, якими університети керуються в усіх сферах діяльності ЗВО (принцип демократичності, принцип науковості, принцип

правомірності та законності, принцип гуманізації тощо) та специфічних. До специфічних принципів міжнародної діяльності відносимо: *принцип мобільності* – рух та взаємообмін є обов'язковим елементом міжнародної діяльності; *принцип полікультурності* – передбачає рівність різноманітних культур, рас та етносів, їх співіснування на засадах толерантності, взаємоповаги та взаємозбагачення; *принцип різноманітності* – вимагає створення середовища, де наявні різні ідеї та погляди, шляхом встановлення рівності членів академічної спільноти незалежно від раси, походження, релігії, віку, громадянства, фізичних та розумових вад, а також вад зовнішності як наслідок хвороби та генетичних особливостей, гендерної ідентичності та її вираження тощо і надання усім можливостей для самореалізації, що переноситься в тому числі на партнерів у міжнародному співробітництві; *принцип взаємовигідності* – полягає в наявності вигоди від співробітництва (не завжди рівнозначної) для всіх партнерів.

Крім того заклади вищої освіти та неурядові організації застосовують принципи, що забезпечують ефективність різних сфер міжнародної діяльності. Наприклад, Асоціація американських університетів сформулювала принципи створення спільних навчальних програм. Зокрема, виділено принципи: академічної свободи, інституційної автономії, відсутності дискримінації, забезпечення відповідних умов праці, усвідомлення відмінностей країни-партнера [213].

Системний аналіз досліджуваного феномену дозволив виокремити чотири взаємопов'язані виміри міжнародної діяльності університетів США: політичний, економічний, культурний та академічний.

Політичний вимір полягає: у спрямованості міжнародної діяльності на реалізацію завдань зовнішньої політики, підтримку миру та формування відповідної ідеології; підготовку державних службовців до роботи в інших країнах, а також навчання урядовців з інших держав; створення центрів досліджень глобальних проблем, регіональних студій, вивчення іноземних мов та культур, що забезпечують інформаційні потреби США в міжнародних

відносинах; розвиток можливостей формування партнерств та стратегічних альянсів.

Економічний вимір полягає в отриманні економічної вигоди від міжнародної діяльності, що є результатом створення нових робочих місць для викладачів та співробітників, залучення та збереження талановитих кадрів, підготовки випускників, конкурентоспроможних на ринку праці, підвищення конкурентоспроможності університету, прямих фінансових вигод отримання від платні за навчання.

Культурний вимір міжнародної діяльності університетів США передбачає формування позитивного ставлення до американської культури та цінностей, пропаганду певного типу культури, виховання міжкультурної толерантності.

Академічний вимір пов'язаний з впливом міжнародної діяльності на якість освіти, змінами в організаційній культурі ЗВО, створенням для американських студентів конкуренції з боку талановитих іноземних громадян, які часто є найкращими в своїй країні, що стимулює до покращення результатів навчання; підвищенням статусу університету, адже ефективна міжнародна діяльність є необхідною умовою для університету світового класу.

Зазначені виміри, зміст та взаємодія яких, враховуються при формуванні стратегії міжнародної діяльності та виборі пріоритетів її розвитку.

Як з'ясовано в підрозділах 2.1 та 2.2., міжнародна діяльність університетів не є об'єктом зовнішнього контролю та оцінки з боку держави та штату. За таких умов університети отримують великий ступінь автономії і свободу розвитку власних стратегій міжнародної діяльності, а також потребують приділення уваги внутрішньому контролю.

Американськими науковцями розроблено типологію інституційних планів інтернаціоналізації [247]. Виділено три категорії планів, а саме 1) інституційні стратегічні плани (Institutional Strategic Plans), 2) плани

структурних підрозділів (Unit Plans), 3) спеціалізовані документи, присвячені питанню інтернаціоналізації (Distinct Documents). Плани, в яких інтернаціоналізація є частиною загальних інституційних планів, були віднесені до першої категорії. Плани, що стосувалися виключно інтернаціоналізації увійшли в категорію спеціалізованих документів. Плани конкретних факультетів або відділів потрапили в третю категорію. У кожній з представлених категорій було виділено кілька типів документів.

Таблиця 2.10

Типологія планів інтернаціоналізації за Л. Чайлдрес

Інституційні стратегічні плани (ІСП) (Institutional Strategic Plans)	Спеціалізовані документи (ІД) (Distinct Documents)	Плани структурних підрозділів (ПСП) (Unit Plans)
Інтегрований (влитий) (Infused) Куля (Bullet) Секційний (Section)	Загальний (general) Специфічний (specific)	План навчального відділу План відділу міжнародної освіти

У першій категорії виділено інтегрований план, план «куля» і секційний план. *Інтегрований план* містить міжнародний компонент в усіх секціях, *план «куля»* передбачає наявність у тексті документа кількох пунктів, присвячених інтернаціоналізації чи міжнародній освіті без виділення у плані окремої специфічної секції. Третій тип стратегічних планів – *секційний* містить спеціальну секцію, присвячену міжнародній чи глобальній освіті [247; с. 291].

Щодо другої категорії документів – спеціалізованих документів ЗВО, то їх присвячено безпосередньо процесу інтернаціоналізації, серед них виділяють загальні та спеціальні документи. Документи, що містять загальні цілі та місію, відносяться до перших, спеціальні плани, як правило, включають крім цілей, конкретні плани впровадження, потрібні ресурси та джерело їх надходження, часові рамки, графік виконання. Загалом індивідуальні плани, присвячені інтернаціоналізації, чітко визначають та деталізують цілі інтернаціоналізації, а також фінансові, програмні та людські ресурси, які допоможуть реалізувати поставлені цілі.

Стратегічні плани структурних підрозділів дозволяють конкретизувати цілі та узгодити власні цілі та план підрозділу з загальними цілями навчального закладу і привести їх у відповідність до інституційних пріоритетів у сфері інтернаціоналізації.

Дослідження планів інтернаціоналізації, виконане американською дослідницею Л. Чайлдрес [247], показало, що найбільш ефективними у сфері впровадження міжнародних ініціатив у численних підрозділах кампусу та зміни ідеології навчального закладу виявилися спеціалізовані плани. Це пов'язано з тим, що інституційні стратегічні плани дуже загальні, не містять деталей, що передбачає реалізація цілей, а плани окремих структурних підрозділів передбачають включення міжнародних ініціатив лише до роботи кількох окремих відділів. Науковець дійшла висновку, що чим детальніше у плані інтернаціоналізації визначено процеси, ресурси, кошти та особи, відповідальні за його впровадження в установі, тим успішніше реалізовується план і тим ефективніше відбувається процес інтернаціоналізації.

Установи, які мають спеціалізовані документи щодо інтернаціоналізації, часто узгоджують їх із загальним стратегічним планом закладу вищої освіти і роблять частиною інституційної стратегії. Чим більш детальним є план упровадження у структурних підрозділах інтернаціоналізації, тим більше значення установа приділяє створенню централізованого механізму організації діяльності, наприклад наявності спецгрупи та налагоджених каналів комунікації між стейкхолдерами для розповсюдження ресурсів та поширення ідеї інтернаціоналізації в межах університету.

Університети застосовують організаційний, системний та стратегічний підходи до розвитку міжнародної діяльності, використовують методи, що застосовуються в галузі економіки, маркетингу та стратегічного менеджменту (див. табл. 2.11). Серед найбільш поширених методів такі: аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища, SWOT-аналіз, метод конкурентних переваг М. Портера, матриці І. Ансофа, метод Делфі тощо, частими є випадки поєднання кількох з названих методів. На їх основі

здійснюється визначення перспективних напрямів розвитку міжнародної діяльності, її планування та моніторинг. Наприклад, Державний університет Аппалаччі (Appalachian State University) при плануванні процесу залучення іноземних студентів на навчання проводить SWOT-аналіз, застосовує метод М. Портера, вивчає діяльність конкурентів [210].

Таблиця 2.11

Методи, що застосовуються у плануванні міжнародної діяльності

Метод	Сутність
Аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища (PESTLE – political, Economic, sociocultural, technological) [462]	Передбачає вивчення внутрішніх факторів розвитку університету, політичних, економічних, соціокультурних та технологічних факторів.
SWOT-аналіз	Передбачає вивчення сильних та слабких сторін, можливостей та загроз. Метод запропонований у 60-ті роки, набув популярності через те, що надає можливість вивчати одночасно зовнішнє та внутрішнє середовище організації.
Метод конкурентних переваг М. Портера [388; 468]	Застосовується для формування стратегії взаємодії з конкурентами, передбачає вивчення таких елементів: провайдери послуг; споживачі; потенційні конкуренти; продукти-замінники, конкуренцію на ринку товарів чи послуг та акцентування власних переваг.
Матриця І. Ансофа [209]	Використовується для вибору стратегії позиціонування товару чи послуги на ринку, існує чотири можливих варіанти: стратегія проникнення на ринок, стратегія розвитку ринку, стратегія розвитку продукту і стратегія диференціації. Як світові лідери, вищі навчальні заклади США університети часто застосовують стратегії розвитку продукту та диференціації, пропонуючи споживачам унікальні або особливі можливості.
Метод Делфі [414]	Метод експертних оцінок, полягає у прийнятті рішень заручаючись думкою експертів. Цей метод застосовується в роботі комітету з інтернаціоналізації або спеціалізованих комісій, а також при розробці нових міжнародних програм, виборі стратегічних партнерів.
Форсайтне планування [442]	Метод дослідження довгострокових тенденцій розвитку та визначення можливостей ефективної реалізації стратегії.
Сценарне планування [476]	Включає передбачення сценаріїв розвитку організації, вивчення середовища організації з метою формулювання альтернативних варіантів розвитку і вибору ефективних стратегій взаємодії з зовнішнім середовищем.

У теорії інтернаціоналізації вищої освіти існують різні підходи до розкриття змістових напрямів міжнародної діяльності університетів. Так, провідні дослідники інтернаціоналізації вищої освіти Д. Найт та Х. де Віт

розглядають їх в контексті організаційного підходу до інтернаціоналізації, виділяючи такі напрями: академічні програми, науково-дослідні програми, міжнародна науково-технічна допомога, транснаціональна освіта та позанавчальна діяльність (див. табл. 2.12) [392]. Їх точку зору поділяє також Ж. Чіанг [472].

Таблиця 2.12

Напрями міжнародної діяльності університетів за Дж. Найт та Х. де Вітом [392]

Напрями	Форми реалізації
Академічні програми	Програми студентського обміну, вивчення іноземних мов, інтернаціоналізований курикулум, тематичні або регіональні студії, програми навчання/ працевлаштування за кордоном, навчання іноземних студентів, процес навчання/ викладання, крос-культурне навчання, програми мобільності, запрошення гостьових лекторів та науковців.
Науково-дослідні програми	Центри регіональних та тематичних студій, спільні науково-дослідні проекти, міжнародні конференції та семінари, публікація наукових статей та досліджень, угоди про міжнародні наукові дослідження, програми наукового обміну, встановленні зв'язків з іноземними партнерами в науковій сфері.
Міжнародна технічна допомога	Навчання викладачів та студентів установи партнера на базі університету, навчання викладачів та студентів установи-партнера на базі приймаючого університету, консультації з питань розробки курикулуму, навчально-наукова робота, надання книжок, обладнання та інструктування з їх застосування, консультації з адміністративних питань, плата коштів, що виникають у результаті необхідності підтримувати співробітництво.
Позанавчальна діяльність	Студентські клуби та асоціації, міжнародні та міжкультурні заходи, зв'язки з культурними та етнічними групами, асоціації, групи та програми підтримки для студентів
Транснаціональна освіта	Офшорні програми та кампуси, програми дистанційного навчання, програми-близнюки, дочірні кампуси, франчайзингові угоди, віртуальні, електронні або веб-програми та інститути.

Р. Мідлхерст класифікує змістові напрями міжнародної діяльності в контексті інтернаціоналізації «вдома» та «за кордоном», де основним критерієм є мобільність. У цій категорії виділено: академічну мобільність, міжнародні проекти, мобільність програм та мобільність провайдерів освітніх послуг. Їх було висвітлено в Розділі 1. [436].

Науковці Університету Каліфорнії, Берклі, застосували кластерний аналіз, розробили класифікацію міжнародної діяльності сучасного

університету на основі даних, отриманих від університетів США [292]. Вчені об'єднують форми міжнародної діяльності у сім кластерів (див. табл. 2.13): індивідуальні ініціативи професорсько-викладацького складу; залучення іноземних науковців та студентів; мобільність; зміни в навчальних програмах та методах навчання; транснаціональні ініціативи; створення мереж; ініціативи з трансформації культури та ідеології ЗВО [292].

Таблиця 2.13

Класифікація форм міжнародної діяльності сучасного університету

Кластер	Форми міжнародних ініціатив
1. Індивідуальна ініціатива професорсько-викладацького складу.	Співробітництво в науково-дослідній сфері; викладацька діяльність та розробка навчальних курсів; керівництво академічними програмами.
2. Залучення іноземних науковців та студентів.	Набір іноземних студентів; залучення іноземних викладачів та адміністративного персоналу; прийом гостей науковців та лекторів; короткотривалі курси, конференції, гостьові делегації; літні сесії, розширені програми та програми вивчення мов.
3. Мобільність.	Програми обміну та мобільності; програми навчання за кордоном, професійні стажування, підвищення кваліфікації, дослідницькі проекти та практикуми.
4. Зміни у навчальних програмах та методах навчання.	Поетапні зміни в навчальних програмах; іноземні мови та культури; крос-культурна комунікація та інтеркультурна компетенція; нові методи та технології навчання; позанавчальна діяльність та діяльність ініційована студентами.
5. Транснаціональні ініціативи.	Співробітництво та партнерство з іноземними установами; парні, подвійні та спільні ступені; спільні ступені, що передбачають навчання у різних місцях; угоди артикуляції, програми-близнюки; франшизи; партнерства, що включають інтенсивну наукову діяльність; стратегічні альянси; філії, дочірні кампуси, перехідні офіси.
6. Мережі.	Академічні та наукові мережі; консорціуми; мережі випускників.
7. Ініціативи з трансформації культури та ідеології ЗВО.	Міжнародна ідеологія: зміна культури кампусу, зацікавлене лідерство.

Ми вважаємо за доцільне розглядати напрями міжнародної діяльності університетів відповідно до теорії інтернаціоналізації вищої освіти. За допомогою застосування структурно-функціонального та порівняльного аналізу нами виділено два напрями міжнародної діяльності університету: зовнішній та внутрішній. Внутрішній напрям стосується діяльності, що

реалізується в університеті і не потребує перетину кордонів, зовнішній – міжнародної діяльності, що проводиться університетом поза межами країни.

Застосування структурно-функціонального аналізу в ході вивчення змістово-процесуальних засад міжнародної діяльності університетів США дало можливість виділити такі види міжнародної діяльності університетів США: *освітня, науково-інноваційна і сервісна*, що відповідають традиційним функціям університетів США, їх співвідношення представлено в рис. 2.16.

Рис. 2.16. Види міжнародної діяльності університетів США.

Вважаємо за доцільне не виділяти економічну (зовнішньо-економічну) діяльність як окремий вид, що спостерігаємо в теорії освіти в Україні [56; 146], а розглядати комерціалізацію діяльності ЗВО як особливу тенденцію розвитку системи вищої освіти США, де традиційно вища освіта є платною, а державне фінансування не є основним джерелом наповнення бюджету університету, і, як зазначалося в підрозділі 1.3, стратегія отримання прибутку є пріоритетною стратегією інтернаціоналізації. Будь-який вид міжнародної діяльності університетів США спрямований на отримання певних зисків – економічних, академічних, репутаційних тощо.

Освітня діяльність є традиційною і першочерговою для ЗВО. У контексті міжнародної діяльності до цієї категорії можна включити: навчання іноземних студентів, курси англійської мови для іноземців, курси іноземних мов, програми кредитної мобільності, стажування за кордоном, запрошення

іноземних викладачів, мобільність навчальних програм, віртуальна мобільність та ін. Вважаємо за доцільне віднести до цієї категорії культурну (культурно-просвітницьку), ідеологічну, а також виховну роботу, що реалізовується у сфері міжнародної діяльності.

Міжнародна науково-інноваційна діяльність включає міжнародні науково-дослідні проекти, дослідницькі мережі та консорціуми, центри досліджень іноземних мов та культур, а також центри дослідження проблем міжнародного або глобального значення, науково-дослідні центри за кордоном, спільні науково-дослідні центри, конференції, наукові зустрічі, круглі столи тощо. Незважаючи на те, що найбільшого розвитку цей вид міжнародної діяльності набуває в дослідницьких університетах, він має важливе значення для магістерських і навіть бакалаврських програм ЗВО всіх типів і рівнів.

Міжнародна сервісна діяльність передбачає задоволення потреб різних категорій суб'єктів, шляхом надання додаткових послуг, що часто є необхідними для реалізації стратегічних цілей університету. До цієї категорії включено широкий спектр видів діяльності, в тому числі розважальна, туристична, культурно-масова, спортивна. Міжнародна сервісна діяльність призначена для надання: іноземним студентам та викладачам університету, іноземним ЗВО та міжнародним організаціям, культурним, навчальним та дослідницьким центрам за кордоном, бібліотекам, іноземним урядам та зарубіжним фахівцям, американським фахівцям, що працюють в іноземних країнах або з закордонними партнерами, місцевій громаді та національним меншинам. Прикладом такого виду міжнародної діяльності є участь у проектах міжнародної технічної допомоги, забезпечення добробуту іноземних студентів на території університету.

Як проілюстровано на Рис. 2.16, часто міжнародні ініціативи мають елементи двох видів діяльності, наприклад, навчання іноземних студентів у магістратурі включає елементи наукової діяльності. Наукові центри можуть проводити заходи спрямовані на навчання та розвиток певних умінь та

навичок, або навіть одразу трьох видів міжнародної діяльності – проведення циклу лекцій для іноземних науковців у рамках урядових програм, проведення тижня міжнародної освіти тощо. Напрями та види міжнародної діяльності університетів США представлено в таблиці 2.14.

Таблиця 2.14

Напрями та види міжнародної діяльності державних університетів США

Види міжнародної діяльності	Напрями міжнародної діяльності	
	Зовнішній	Внутрішній
Освітня	Програми навчання за кордоном, програми стажування за кордоном, франчайзинг, відкриття кампусів університету за кордоном, твіннінгові угоди, створення навчальних консорціумів, літні школи за кордоном.	Навчання іноземних студентів, впровадження нових методів та технологій навчання, відкриття центрів вивчення іноземних мов, створення програм з англійської мови для іноземців та викладання англійської як іноземної, курсів інтенсивного вивчення мов, створення програм обміну для студентів, створення можливостей професійного розвитку для іноземців, залучення професорсько-викладацького складу із зарубіжних країн до роботи в університеті, літні школи, курси підвищення кваліфікації, програми дистанційного навчання, електронні або веб-програми, курси онлайн навчання.
Науково-інноваційна	Створення мереж, відвідування конференцій, симпозіумів тощо, створення лабораторій та експериментальних баз за кордоном, участь у міжнародних проектах, участь у міжнародних консорціумах, дослідницьких групах, участь у міжнародних наукових асоціаціях та товариствах.	Реалізація міжнародних наукових проектів, запрошення іноземних науковців та дослідників для проведення досліджень, проведення конференцій, семінарів, симпозіумів, створення можливостей проходження польової практики для іноземних науковців, спільна публікація результатів досліджень, створення міжнародних лабораторій та експериментальних баз, забезпечення іноземним дослідникам можливості створення власних проектів або лабораторій, створення на базі університету міжнародних дослідницьких та інноваційних центрів.
Сервісна	Програми міжнародної технічної допомоги, навчання викладачів та студентів установи-партнера	Студентські клуби та асоціації, співпраця з культурними та етнічними групами; асоціації, групи

Продовдження таблиці 2.14

	на базі приймаючого університету, участь у проектах міжнародних організацій, надання книжок, обладнання, засобів навчання, проведення консультацій, міжнародні студентські клуби та мережі, відвідування розважальних, культурно-масових заходів за кордоном.	та програми підтримки для студентів; міжнародні та міжкультурні заходи, організація дозвілля.
--	---	---

Структурно-функціональний підхід до вивчення міжнародної діяльності університетів США уможливив виокремлення форм міжнародної діяльності університетів в умовах глобалізації, а саме: *партнерства, програми, проекти, навчальні курси, спільні публікації, міжнародні конференції та семінари тощо.*

Для виконання міжнародної діяльності заклади вищої освіти заключають *партнерства*. Важливою формою міжнародної діяльності в державних університетах США є створення глобальних партнерств. Партнерства дозволяють університетам здійснювати обмін інформацією та ресурсами, щоб мати змогу ефективно відповідати на виклики глобалізованого суспільства. Дослідники Дж. Самоф та К. Бідемі [385] визначають академічні інституційні партнерства як співробітництво, що має бути (не завжди рівнозначно) взаємовигідним, розширювати інституційні та індивідуальні можливості обох закладів та поважати суверенність і незалежність закладів, що співпрацюють. Відділ міжнародної діяльності університету Індіани пропонує інше визначення, що представляє міжнародне партнерство як дво-національну або мульти-національну спільноту у вищій освіті, де наявна постійна мобільність людей, ідей та проектів з одного закладу до іншого, а також розробка нових проектів та спільних ідей [255]. Таким чином, перше визначення характеризує характер та результат взаємодії, в той час як друге – наголошує на обміні ідей та спільних цілях.

Дж. Філден стверджує, що заклади вищої освіти формують партнерства на трьох рівнях [310, с. 28-29].

Партнерства *першого* рівня є стратегічними, зазвичай встановлюються на рівні керівництва навчальним закладом, залучають усі підрозділи та включають більшість сфер діяльності закладу вищої освіти, наукове та академічне співробітництво. Партнерів у таких угодах обирають ретельно, зважаючи на можливі ризики та перспективи.

Партнерства *другого* рівня створюються та втілюються на рівні факультетів з урахуванням напрямку та галузі, передбачають підтримку керівництва закладу, часто включають академічний обмін викладачів та студентів.

Партнерства *третього* рівня включають зв'язки між науковцями різних навчальних закладів, засновані на спільних наукових інтересах, часто передбачають обмін викладачами з метою коротких науково-педагогічних візитів. Керівництво закладу зазвичай не стежить за усіма зв'язками третього рівня, особливо, якщо партнерство не передбачає фінансової чи адміністративної відповідальності.

Партнерства поділяються на трансакційні та трансформаційні. Перші подібні до бізнес угод, де послуги надаються у спосіб, що нагадує ринкові трансакції, в той час як другі вважаються зв'язками вищого рівня, оскільки вони змінюють чи трансформують певні університетські структури – відділи, підрозділи, інститути, що співпрацюють. Трансформаційні партнерства об'єднують ресурси та розглядають зв'язки як джерела інституційного росту та спільного навчання, вони часто подовжуються та постійно розробляють нові ініціативи [455]. Сутнісні характеристики кожного типу партнерств представлено в таблиці 2.15.

Таблиця 2.15

Сутнісні характеристики видів партнерства

Трансакційні партнерства	Трансформаційні партнерства
Контакти, засновані на взаємній вигоді. Відсутність інституційних змін. Інструментальна природа. Обмін або продаж ресурсів.	Спільні цілі, проекти, продукти. Поєднання ресурсів. Наявність інституційних змін. Важливість не лише продукту, а і взаємодії.

Продовження таблиці 2.15

	<p>Зосередження на побудові відносин між партнерами, а не лише на виготовленні продукту.</p> <p>Зростання тривалості та обсягів співробітництва з часом.</p> <p>Створення бази для глобального навчання.</p> <p>Заснування дво-(мульти-) національного закладу вищої освіти в рамках глобальної системи, що динамічно розвивається.</p>
--	---

Часто партнерства виникають як результат особистих контактів викладачів та розвиваються з індивідуальних ініціатив. Викладачі та науковці встановлюють зв'язки з колегами за кордоном, які мають схожі наукові інтереси. Контакти можуть бути тимчасовими або припинятися і поновлюватися за потребою, однак багато з них підтримуються довгий час. В окремих дисциплінах, наприклад антропологія, археологія, історія мистецтва, морська біологія тощо, специфікою дисципліни є потреба в даних, матеріалах та джерелах, що знаходяться за межами рідної країни, а також взаємодії з науковцями, які можуть забезпечити доступ до ресурсів або надати інформацію. Багато дисциплін та міждисциплінарних дослідницьких установ займаються вирішенням проблем міжнародного або глобального значення [216]. Прикладами такого виду співробітництва є співпраця з метою отримання нових даних, спільної публікації результатів досліджень, дослідницькі проекти, за участі науковців та аспірантів, що фінансуються урядами кількох країн. Ініціативи можуть бути незначними, нетривалими або ж масштабними проектами, що залучають фінансування, від якого залежить діяльність організації. Науковці зазвичай розширюють свої контакти на конференціях та наукових зустрічах.

Наприклад, розглянемо *партнерства, що передбачають інтенсивну дослідну діяльність*. Основною метою такої діяльності є створення нових знань, розвиток та інновації. Здебільшого такі партнерства утворюються на основі спільних наукових інтересів за індивідуальної ініціативи викладачів та науковців. Однак можуть бути стимульовані керівництвом закладу як реакція

на можливості, що надаються урядом США, іноземними університетами або дослідними інститутами. Наприклад, Національне управління з аеронавтики та космічного простору (National Aeronautics and Space Administration (NASA)) фінансує консорціум університетів з дослідження космічного простору (space-grant colleges), який включає державні університети з кожного штату, що отримали спеціальний грант, призначений на дослідження в цій галузі. Для іноземних науковців пропонується можливість проводити дослідження в лабораторіях університетів-учасників консорціуму, створено численні наукові проекти відкриті для іноземних дослідників [446].

Так, університет Нью Джерсі Ратжерс (Rutgers, the State University of New Jersey) [483], є учасником науково-технічних проектів світового рівня за участі дослідників із різних країн. Наприклад, консорціум створення Великого південноафриканського телескопу (Southern African Large Telescope). Консорціум включає науковців 10 різних країн, які сконструювали 10-метровий оптичний телескоп, що дозволить оптимізувати дослідження в галузі спектроскопії [381]. Крім названого університету, консорціум включав ще два державні та один приватний університет США. Партнерами проекту стали також університети Великої Британії, Німеччини, Нової Зеландії, а також науково-дослідні установи Південної Африки, Польщі та Індії [500].

Програми є однією з найпоширеніших форм міжнародної діяльності в умовах глобалізації. Університети беруть участь у програмах, заснованих урядами країн, агенціями, підтримуваними урядом, фондами, приватним сектором, безпосередньо самими університетами. Ця форма міжнародної діяльності настільки поширена, що структурні підрозділи, відповідальні за міжнародну діяльність в університетах, часто носять назву «відділ міжнародних програм». Програми створюються для реалізації різних видів та напрямів міжнародної діяльності: програми академічного обміну, програми спільних та подвійних дипломів, програми навчання за кордоном, програми

навчання іноземних студентів тощо. Далі схарактеризуємо окремі види програм.

Програми обміну й академічної мобільності. Такі програми часто включаються університетами США до навчальних програм або пропонуються як можливість отримання додаткового освітнього досвіду. Розвиток мобільності підтримується ініціативами урядів країни, програма імені В. Фулбрайта у США та міжнародна програма студентського обміну UGRAD (Global Undergraduate Exchange Program), програма Еразмус в Європі, DAAD в Німеччині та ін. Подібні ініціативи вигідні для університетів США через те, що забезпечують додаткове фінансування програм мобільності. Однак на відміну від програми Еразмус [303], метою якої стало безпосереднє збільшення кількості мобільних студентів, і яка підтримує велику їх кількість, часто урядові програми США спрямовані на залучення найталановитіших студентів або мають обмежений перелік дисциплін [292]. Уряди таких країн як Іран, Нігерія, Південна Корея та Китай фінансували програми обміну, що надавали студентам можливість отримати вищу освіту в США або Європі. Нарівні з можливостями для студентів діють програми або проекти для викладачів. У 2014 році кількість іноземних науковців у США становила, за даними Інституту міжнародної освіти, 124861 особа [368]. Ключовим фактором при встановленні партнерства, що передбачає обмін, є зменшення фінансових та адміністративних витрат на основі угоди обох сторін.

Програми навчання за кордоном, стажування, підвищення кваліфікації. У США термін «програми навчання за кордоном» (study abroad) означає бакалаврські програми, що надають можливість навчатися в іншій країні терміном від двох тижнів до академічного року [292]. Дані програми організуються американськими університетами або консорціумами університетів. У 2001 р. Державний департамент США заснував Міжнародну стипендію імені Бенджаміна А. Гілмана (Benjamin A. Gilman International Scholarship) – грант, що надає студентам бакалаврських програм з

обмеженими фінансовими ресурсами (підтверджується отриманням федерального гранту Пелл) можливість навчатися чи проходити стажування за кордоном для формування навичок, що є критичними в галузі знань, яку вони вивчають [230].

Одним із пріоритетів розвитку міжнародної діяльності університетів США є збільшення та урізноманітнення контингенту учасників таких програм, адже за даними Інституту міжнародної освіти, основною категорією студентів, які беруть у них участь, є білі студенти гуманітарних спеціальностей (мова, історія, архітектура, мистецтво тощо) [369]. Для цього університети розвивають велику кількість програм. Наприклад, Державний університет Гранд Воллі (Grand Valley State University), штат Мічиган пропонує більше 4000 програм розроблених спільно з зарубіжними університетами та організаціями [325]. Однак значна частина досліджуваних університетів обмежують кількість програм, співпрацюючи лише з перевіреними партнерами для зменшення ризиків та забезпечення студентам приємного перебування за кордоном. Наприклад, Університет Колорадо у м. Болдер (University of Colorado – Boulder) має всього 33 програми, створені спільно з зарубіжними університетами-партнерами [536]. Спеціально розроблений або узгоджений курикулум у певній мірі обмежує взаємодію з приймаючою країною та її системою освіти, однак забезпечує цілісність програми навчання полегшує оцінювання та визнання результатів навчання. Вибір програм навчання за кордоном постійно розширюється, так, університети пропонують окрім традиційних програм навчальні тури та курси, що проводяться викладачами, стажування, науково-дослідні проекти під керівництвом викладачів (faculty-led programs), зарахування на навчання до зарубіжного університету на семестр або рік. Наприклад, Державний Університет Кеннесо (Kennesaw State University) має відділення в м. Монтепулчіано, Італія і пропонує студентам закладів системи університетів Джорджії можливості навчання за кордоном на літніх програмах, або 4–5-ти тижневих програмах протягом року, викладання

проводиться педагогами університету за схваленою програмою, студенти майже не контактують з іноземцями [377]. Інтенсивність занурення до міжнародного середовища, термін перебування за кордоном та якість міжнародного досвіду відрізняється залежно від програми [292]. Про результативність діяльності університетів у даній сфері свідчить стабільне зростання кількості учасників програм навчання за кордоном, адже за даними Інституту міжнародної освіти кількість американських студентів, які беруть участь у програмах навчання за кордоном, зросла майже на 40% в період з 2003 по 2014 роки [368].

Подвійні та спільні ступені. Подібні ініціативи надають студентам можливість отримати дипломи обох навчальних закладів. Наприклад, Університет Темпл (Temple University) пропонує для іноземців навчання за програмою 3+2. Студенти отримують ступінь бакалавра в своїй країні, навчаючись за програмою Університету Темпл, після чого мають пільги на вступ до магістратури університету, закінчивши яку отримують дипломи обох університетів. Програма діє для університетів-партнерів в Китаї, Кореї, Нідерландах, Тайвані, Японії [517]. Університет західного Кентакі пропонує спільні магістерські програми з університетами Європи, за умовами яких студенти мають отримати щонайменше 30 кредитів у кожному з університетів партнерів, щоб мати змогу одержати подвійний диплом [581]. Існують також спільні програми, що дозволяють отримати ступінь доктора філософії. Подібні програми часто створюються з дисциплін, що мають міжнародний фокус, наприклад, міжнародна економіка, регіоназнавство, міжнародні відносини тощо.

Спільні ступені, що передбачають навчання в кількох країнах. Передбачає об'єднання кількох (трьох або чотирьох) університетів різних країн, які розробляють спільну навчальну програму, що передбачає періодичну зміну місця навчання. Найчастіше такі програми організуються на магістерському рівні. Так, окремі навчальні заклади США долучалися до

проектів Еразмус і входили до консорціумів, що пропонують спільні магістерські програми.

Об'єднані угоди, програми-близнюки та франчайзинг. За умовами об'єднаних угод студенти розпочинають навчання в рідній країні з правом переведення і подальшого завершення навчання в американському університеті. Університети США відкривають навчальні програми в країнах, що розвиваються. Дані програми є популярними в країнах, де є попит на якісну освіту на бакалаврському рівні. Програми-близнюки тісно пов'язують навчальну програму американського університету з програмою університету приймаючої країни [292; 403]. Наприклад, згаданий вище університет Темпл, що пропонує університетам-партнерам навчати бакалаврів за його програмами [517].

Франчайзингові угоди передбачають забезпечення американським університетом навчальних програм, контроль за якістю та надання диплому по завершенню навчання, в той час як місцеві університети організують навчальний процес. Даний вид діяльності критикується через домінування стратегії отримання прибутку і низьку якість освіти [403].

Американські навчальні заклади пропонують оффшорні навчальні програми для іноземних громадян. Подібні ініціативи можуть включати як онлайн курси, так і традиційну аудиторну роботу, можуть створюватися спільно з установою-партнером у країні, де вони діють або самостійно. Такі програми передбачають отримання диплома або сертифіката.

Наприклад, в Україні діє Україно-американський гуманітарний інститут «Вісконсинський міжнародний Університет (США) в Україні» створений у 1997 році. Заклад пропонує бакалаврські програми з управління бізнесом, менеджменту та міжнародного менеджменту. Студенти можуть отримати український диплом, диплом міжнародного зразка, студенти можуть навчатися дистанційно або вивчати курси он-лайн, надається можливість навчання за кордоном протягом семестру, найуспішнішим

студентами пропонується стипендія для навчання в закладах-партнерах університету в США [585].

Проекти є поширеною формою міжнародної діяльності сучасного університету, у формі проектів можуть реалізовуватися усі види міжнародної діяльності. Проекти можуть бути самостійною ініціативою, або елементом програми чи партнерства. Наприклад, науково-дослідні програми передбачають реалізацію наукових та інноваційних проектів, одиничних, таких, що належать до циклу і мають певну тематику або постійно діючих. Міжнародні проекти можуть виконуватися в будь-якій сфері діяльності університету, їх результатами можуть ставати конференції, спільні публікації, створення спільних наукових та ресурсних центрів тощо.

Системний аналіз міжнародної діяльності університетів США дозволив констатувати, що навчання іноземних студентів є особливою сферою діяльності ЗВО, у яку вкладається велика кількість ресурсів. Процес роботи з іноземними студентами включає такі етапи: рекрутинг, зарахування, забезпечення комфортного навчального середовища та роботу з випускниками (див. рис. 2.17).

Рис. 2.17. Етапи роботи з іноземними студентами.

Саме на залучення іноземних студентів до навчання у США часто спрямований міжнародний маркетинг ЗВО, серед засобів міжнародного маркетингу, що застосовуються університетами США, вважаємо за потрібне назвати такі:

1. Інтернет (веб-сайти, соціальні медіа, Youtube, Google тощо). Наприклад, для успішної кампанії набору іноземних студентів важливо розуміти специфіку місцевості, де вони проживають, зокрема лінгвістичні та культурні особливості та особливості процесу прийняття рішень студентами.

Соціальні медіа дають змогу враховувати потреби студентів, носіїв різних мов та культур. Так, окремі університети США мають сторінки на популярних соціальних мережах Китаю, Японії, країн СНД, що дає змогу інформувати більшу кількість абітурієнтів та сприяє розвитку академічного обміну.

2. Ярмарки міжнародної освіти є традиційними заходами, що надають можливість майбутнім абітурієнтам ознайомитися з програмами, які пропонує ЗВО, поспілкуватися з представниками, отримати відповіді на запитання. Традиційно вони проводилися представниками відділів міжнародних зв'язків університетів за кордоном, офісів мережі Education USA або урядових та неурядових агенцій приймаючої країни. Протягом останнього десятиліття, коли Інтернет став масово розповсюдженим доступним явищем, популярності набирають віртуальні он-лайн ярмарки, що мають низку значних переваг.

3. Залучення компаній-агентів стало особливо популярним у часи глобальної економічної кризи, адже дозволяють університетам довірити маркетингову кампанію в певних країнах спеціалістам, заощадити ресурси об'єднуючись з іншими ЗВО штату або системи університетів [329].

4. Зустрічі з абітурієнтами та їх батьками – цей напрям роботи частіше виконують університети, що мають представництва у приймаючій країні, офшорні кампуси, відділи міжнародного співробітництва, інформаційні офіси [508].

5. Відвідування місцевих подій. Представники обирають заходи, де матимуть змогу представити університет, розширити контакти, знайти та зацікавити потенційних партнерів.

6. Брошури, буклети, постери, передбачають виготовлення та розповсюдження матеріалів, що рекламують університет.

7. Предмети побуту з емблемами університету. Над створенням бренду та іміджу університету часто працює команда штатних фахівців, з

моменту виникнення ЗВО мають символ, кольори, емблеми, що допомагає формувати організаційну ідентичність студентів та випускників.

8. Конференції часто надають можливість для презентації ЗВО та пошуку іноземних партнерів, ефективними є як відвідування, так і організація конференцій на базі ЗВО.

9. Баннери, бігборди, реклама у транспорті.

Процес зарахування на навчання іноземних студентів може варіюватися в залежності від вимог конкретної установи, однак окремі умови вступу є спільними для всіх університетів. Так, абітурієнт зобов'язаний надати: аплікаційну форму, документ про попередню освіту з результатами навчання, для підтвердження яких університети проводять власну процедуру визнання або звертаються до третіх осіб (офісів Education USA, агенцій з визнання, урядових органів країни прибуття студента); підтвердження достатнього фінансового забезпечення; сертифікат про знання англійської мови; копію паспорта; сертифікат про складання стандартизованих тестів (SAT або GRE) та додаткові документи – вступні есе, рекомендаційні листи, інформація щодо складу сім'ї. Університети з високим вступним конкурсом проводять інтерв'ю або встановлюють додаткові вимоги.

Університети, в яких навчається велика кількість іноземних абітурієнтів, мають окремий підрозділ або секцію у складі міжнародного відділу або приймальної комісії для обслуговування безпосередньо цієї категорії вступників, однак у будь-якому випадку такі відділення мають тісні зв'язки з приймальною комісією та службами підтримки іноземних студентів університету.

Потреба посиленої підтримки національної безпеки та суворі міграційні процедури вимагають наявності дозволу на видання спеціальних візових форм I-20, що дають можливість отримати студентську візу, працівників обізнаних з процедурою надання візи й здатних працювати з системою SEVIS. Такі фахівці проходять тренування [569].

Вважаємо за доцільне окремо розкрити умови, що, на нашу думку, забезпечують ефективність цієї сфери міжнародної діяльності та популярність закладів вищої освіти США серед іноземних студентів.

Ознайомчі програми (орієнтації). Більшість університетів пропонують спеціальні програми для іноземних студентів терміном від кількох годин або днів до кількох тижнів або навіть протягом першого семестру. Такі програми допомагають студентам швидше адаптуватися та інтегруватися [510].

Академічні консультанти усвідомлюючи, що студенти приїздять з країн із різними академічними культурами, можуть мати труднощі і потребувати допомоги в питаннях, які є буденними для американських студентів ЗВО пропонують спеціальні консультації іноземним студентам.

Страховання здоров'я не є обов'язковим для отримання студентської візи. Однак, оскільки вартість медичних послуг в США є значною, університети беруть на себе зобов'язання забезпечити іноземним студентам доступ до медичного обслуговування через програми страхування, пропонуючи власні програми або можливість обрати інший варіант, попередньо встановивши стандарти. Часто придбання страхового полісу є обов'язковим при зарахуванні на навчання [374; 379].

Підтримка фізичного та психічного здоров'я. Університети пропонують послуги, що забезпечують можливість вести здоровий спосіб життя, особливу увагу приділяють психічному здоров'ю, оскільки студенти-іноземні можуть мати специфічні проблеми, наприклад, мати проблеми з адаптацією, почуватися ізольованими, сумувати за рідною країною відчувати культурний шок та переживати труднощі в навчанні через застосування незвичних для них методів навчання та навчання іноземною мовою. Для подолання усіх вищезгаданих викликів та багатьох інших створюються служби, призначаються відповідні працівники, які мають спеціальну підготовку, до роботи залучаються консультанти, вихідці з країни походження студента, а також студенти старших курсів або волонтери.

Державний університет Нью Йорка акцентує увагу на навчанні іноземців з особливими потребами [509].

Курси англійської мови. Університети встановлюють мінімальний рівень володіння мовою для абітурієнтів, що має підтверджуватися міжнародним сертифікатом [325; 532]. Однак навіть виконавши дану вимогу студенти можуть мати потребу вдосконалювати знання англійської мови, для таких студентів усі університети, що стали об'єктом дослідження, пропонують курси вивчення мови, програми, де навчають писати есе та виконувати письмові завдання, знайомлять із різними стилями тощо [256; 536; 532; 541].

Для студентів, які мають труднощі у навчанні, пропонуються *тьюторські програми*, водночас талановитих іноземних студентів можуть залучати як тьюторів із різних предметів при роботі з американськими студентами.

Інструменти оцінки. Важливим елементом діяльності університетів США є оцінювання, ЗВО застосовують опитування, анкетування, інтерв'ю для з'ясування ступеня задоволеності іноземних студентів процесом рекрутингу, програмами навчання та якістю роботи університетських служб, такі методи дозволяють оцінити діяльність компаній агентів та закордонних офісів університету в процесі рекрутингу з метою покращення.

Асоціації іноземних студентів. Університети створюють студентські клуби та асоціації, вони можуть включати як студентів з однієї країни (Китай, Корея, Індія тощо), так і загальні міжнародні клуби, які приймають студентів різних національностей, у тому числі американців. Міжнародний центр Університету Каліфорнії в Сан Дієго проводить заходи спрямовані на інтеграцію іноземних студентів та популяризацію міжнародної діяльності, такі як міжнародний тиждень, орієнтаційні зустрічі, інформаційні лекції з різних питань, що можуть цікавити студентів. На базі міжнародного центру діє волонтерська організація Друзі міжнародного центру, яка ставить за мету

підтримку іноземних студентів, поширення дружби, розуміння, та співробітництво [533].

Фінансова допомога може надаватися у формі стипендій або позик. Досить часто навчання студентів фінансується спонсорами, якими можуть бути як університети, фонди та програми, так і уряди іноземних країн. Уряд таких країн як Іран, Нігерія, Південна Корея та Китай фінансував програми обміну, що надавали студентам можливість отримати вищу освіту в США або Європі [292]. Для приваблення талановитих студентів університети віділяють стипендії, програми магістерського та аспірантського рівня пропонують безкоштовне навчання з працевлаштуванням в якості асистента викладача, або наукового асистента, особливо значною є пропозиція для кандидатів спеціальностей STEM [403]. Університети у співпраці з банками пропонують також позики для іноземців зі зниженими процентними ставками, або можливістю відстроченої виплати.

Позанавчальна діяльність. Іноземні студенти заохочуються до включення в життя університету. Наприклад, участі у заходах, що проводить університет, спортивних гуртках та змаганнях за університет, культурних програмах та святах.

Програми інтеграції родин іноземних студентів. За умови приїзду студента до США з родиною, окремими університетами пропонуються послуги для дружин/чоловіків та дітей іноземних студентів та викладачів. Зазвичай, ці обов'язки бере на себе відділ по роботі з іноземними студентами або студентські асоціації в університеті. Волонтерська організація Друзі міжнародного центру, що діє в Університеті Каліфорнії в Сан Дієго, проводить такі заходи як зустріч за кавою щосереді для членів сімей іноземних студентів та науковців, ініціативи з вивчення мови, плетіння, гуртки за інтересами, тимчасовий догляд за дітьми; орієнтаційні зустрічі для студентів та їх сімей, міжнародні обіди тощо [533].

Наявність інформативної та зручної веб-сторінки університету. Сайт університету буде корисним для іноземних студентів як до приїзду, так і під

час навчання в університеті, за таких умов університети вкладають ресурси в розроблення та підтримку власних сайтів, де міститься повна доступна інформація, яка може знадобитися студентам. Підрозділи, відповідальні за міжнародну діяльність, часто мають фахівців або окремий відділ відповідальний за технічну підтримку міжнародної діяльності. Університети пропонують віртуальні тури кампусом, участь у віртуальних ярмарках, можливість спілкуватися з представниками університету он-лайн для абітурієнтів, щоб надати їм якомога більше інформації.

Програма співпраці з випускниками. Випускники розглядаються як відмінний ресурс не тільки в якості потенційних донорів, а і через те, що можуть рекомендувати навчальний заклад абітурієнтам зі своєї країни та інформувати їх про події, що організовуються університетом. Розвиток формальних програм зв'язків з випускниками є порівняно новим явищем. Зустрічі випускників є важливим щорічним заходом, який проводить кожен ЗВО, однак відвідування таких заходів зазвичай коштує дорого для випускників, які живуть за кордоном тому онлайн-заходи часто стають доповненням зустрічі, що проводиться на території університету.

Таким чином, державні університети США пропонують іноземним студентам широкий спектр послуг, що допомагає забезпечити їм комфортне навчальне середовище, сформувати організаційну ідентичність та вирішити проблеми з труднощами в навчанні та фінансовими проблемами.

Структурно-функціональний та причинно-наслідковий аналіз дали змогу виокремити засоби розвитку міжнародної діяльності, якими є угоди про співробітництво (міжурядові, міжуніверситетські), гранти, програми (урядові, університетські, приватних фондів та бізнес структур). Розвиток міжнародної діяльності спрямований на створення ефективних глобальних партнерств; збільшення кількості та диверсифікацію учасників програм навчання за кордоном; збільшення числа іноземних студентів, як навчаються в університетах; збільшення фінансування міжнародних ініціатив та пошуки шляхів нарощування прибутку, що надходить від міжнародної діяльності;

забезпечення формування в академічній спільноті глобального світогляду; підтримка контакту з іноземними випускниками.

Отже, змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності університетів США становлять: принципи (загальні та спеціальні), виміри (економічний, політичний, академічний, культурний), напрями (зовнішній та внутрішній), види (освітні, науково-інноваційна, сервісна) та форми міжнародної діяльності.

Висновки до розділу 2

Застосування методу структурно-функціонального аналізу освітньої політики США дозволило констатувати, що систему управління міжнародною діяльністю державних університетів на федеральному рівні представлено урядовими та неурядовими (громадськими та приватними) суб'єктами. З'ясовано, що до основних урядових структур, що регулюють міжнародну діяльність державних університетів, належать Державний департамент США та Міністерство освіти США. Встановлено, що на федеральному рівні діють два типи програм міжнародної діяльності у сфері освіти: програми публічної дипломатії та програми сприяння розвитку; основними інструментами впливу є нормативно-правові (закони, стратегії, положення) та фінансові (фінансування міжнародних ініціатив на конкурсній основі: гранти, стипендії). Наступну категорію суб'єктів управління становлять неурядові організації, серед яких виділено такі групи: *асоціації вищих навчальних закладів* (Асоціація державних ленд-грантових університетів, Асоціація американських університетів, Асоціація американських коледжів та університетів, Американська асоціація муніципальних коледжів, Асоціація державних коледжів та університетів, Національна асоціація незалежних коледжів та університетів) *спеціалізовані організації* (Американська рада з питань освіти, Інститут міжнародної освіти, Рада з міжнародних наукових обмінів, Форум з питань навчання за кордоном, Американська рада з набору іноземних

студентів і т. ін.) та *професійні об'єднання* (Асоціація міжнародних діячів освіти, асоціація адміністраторів міжнародної освіти і т. ін.). Виявлено, що неурядові організації реалізують діяльність за такими напрямками: підвищення якості освіти, забезпечення ефективності міжнародної діяльності вишів, підтримка всебічної інтернаціоналізації, створення можливостей розвитку професійних контактів та зв'язку із окремими стейкхолдерами, навчальна та тренінгова діяльність, дослідницька та аналітична діяльність, захист інтересів учасників об'єднання та професійний розвиток. Доведено, що співробітництво урядових структур, неурядових організації і приватного сектору створює у США сприятливі можливості для розвитку міжнародної діяльності державних університетів.

Застосування системного підходу дозволило дійти висновку, що традиційно уряди штатів незначною мірою впливають на розвиток міжнародної діяльності державних університетів. Разом із тим виявлено, що протягом останнього десятиліття потреба збереження конкурентоспроможності вишів спонукала уряди окремих штатів залучатися до процесу інтернаціоналізації. Визначено, що проявом такої тенденції є формування відповідної освітньої політики, створення стратегічних планів, що включають міжнародну діяльність, укладання партнерств на рівні штату з урядами та університетами інших країн та створення умов для розвитку міжнародних науково-дослідних проектів. З'ясовано, що системи університетів є структурою, що підтримує розвиток міжнародної діяльності в окремих штатах, оскільки наявність на рівні системи міжнародних програм і відділів створює для студентів та викладачів додаткові можливості набуття міжнародного досвіду.

Застосування загальнонаукових методів аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення уможлиблює констатацію того, що організація міжнародної діяльності в державних університетах США відрізняється залежно від розміру, організаційної культури, основних сфер міжнародної діяльності вишу, однак у більшості з них створено спеціально підрозділи для управління

міжнародною діяльністю. Виокремлено такі моделі управління міжнародною діяльністю університету: *централізована* модель, що передбачає наявність структурної одиниці в межах вишу, яка виконує всі функції, пов'язані з міжнародною діяльністю; *дистрибутивна* модель, що передбачає існування підрозділу, який виконує основні функції, пов'язані з управлінням міжнародною діяльністю, в той час як певну частину обов'язків розподілено між іншими підрозділами університету; *координована* модель, що передбачає наявність в університеті кількох підрозділів, котрі здійснюють управління міжнародною діяльністю і є окремими структурними одиницями; *інтегрована модель*, що передбачає відсутність міжнародного відділу як структурної одиниці в університеті та інтеграцію міжнародної діяльності у функції інших підрозділів університету.

У результаті застосування методу структурно-функціонального аналізу визначено змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності державних університетів США. Їх складають: спеціальні принципи (мобільності, полікультурності, різноманітності та взаємовигідності), виміри (економічний, політичний, академічний, культурний), напрями (зовнішній та внутрішній), види (освітня, науково-інноваційна, сервісна) та форми міжнародної діяльності. Констатовано, що основними формами міжнародної діяльності університетів США в умовах глобалізації є партнерства, програми та проекти. У роботі виокремлено засоби міжнародної діяльності, якими є угоди про співробітництво (міжурядові, міжуніверситетські), гранти, програми (урядові, університетські, приватних фондів та бізнес-структур).

Таким чином, застосування системного підходу до вивчення міжнародної діяльності державних університетів США уможливило розкриття особливостей управління міжнародною діяльністю державних університетів США на федеральному та штатовому рівнях, визначення організаційних та змістово-процесуальних засад міжнародної діяльності державних університетів США на інституційному рівні.

РОЗДІЛ 3

ПРОГНОСТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ТВОРЧОГО ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ США В УКРАЇНІ

У розділі з'ясовано особливості розвитку міжнародної діяльності університетів України, схарактеризовано нормативні засади, конкретизовано етапи розвитку, обґрунтовано особливості організації і управління, здійснено аналіз існуючих бар'єрів розвитку міжнародної діяльності університетів України, а також подано рекомендації щодо творчого використання досвіду США в управлінні міжнародною діяльністю університетів на національному, регіональному, інституційному та індивідуальному рівні.

3.1. Організація міжнародної діяльності в університетах України

Інтенсифікація міжнародної діяльності визнана важливим аспектом модернізації вищої освіти України та провідним механізмом забезпечення інтеграції системи вищої освіти у міжнародний освітній простір, що зазначено у основних документах про освіту: «Законі про вищу освіту» (2014 р.) [56], «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021» [98] (2012 р.), «Стратегії інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобальних викликів» (2009 р.) [155] а також Законі України Про наукову та науково-технічну діяльність» [57].

Законом України «Про вищу освіту» (2014 р.) урегульовано державну політику в галузі міжнародного співробітництва у вищій освіті. Так, у статті 26 Закону зазначено, що одним з основних завдань вищого навчального закладу є налагодження міжнародних зв'язків та провадження міжнародної діяльності в галузі освіти, науки, спорту, мистецтва і культури [56].

Держава здійснює заходи щодо розвитку та зміцнення взаємовигідного міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти і науки відповідно до двосторонніх і багатосторонніх міжнародних договорів.

Держава створює умови для міжнародного співробітництва вищих навчальних закладів усіх форм власності, шляхом:

1) встановлення відповідних бюджетних призначень у державному бюджеті;

2) фінансування внесків за членство в міжнародних організаціях, участі в заходах таких організацій; відрядження за кордон учасників освітнього процесу для науково-педагогічної та наукової роботи чи стажування відповідно до умов міжнародних договорів, а також договорів між вищими навчальними закладами та іноземними партнерами, укладених на виконання освітніх і наукових проектів, що реалізуються за рахунок міжнародних грантів і коштів технічної допомоги [41].

Необхідно зазначити відсутність в Україні чіткої державної політики щодо розвитку міжнародної діяльності та стратегії інтернаціоналізації. Так, не існує державної стратегії інтернаціоналізації або іншого документу, що визначає засади та регулює впровадження глобального виміру у вищу освіту України.

Однак у вищезазначених нормативних документах виділено підрозділи, що стосуються міжнародної діяльності у вищій освіті. Так, згідно з «Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012-2021» (2012 р.) метою міжнародного співробітництва в освіті є: «забезпечення інтеграції національної системи освіти в міжнародний освітній простір» [66, с. 35], реалізація цієї мети досягається шляхом застосування різних видів та форм міжнародної діяльності. Згідно зі «Стратегією інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобальних викликів» міжнародне співробітництво у сфері вищої освіти передбачає:

- укладання з іншими державами та реалізацію міжурядових та міжвідомчих угод про співробітництво в галузі освіти і науки;

- організацію освітніх і наукових обмінів, стажування та навчання за кордоном учнів, студентів, педагогічних і науково-педагогічних працівників;
- розширення участі навчальних закладів, педагогів, науковців, учнів та студентів у різних проектах та програмах міжнародних організацій та співтовариств (програми Темпус, Еразмус Мундус, Жан Моне та інші);
- вивчення досвіду зарубіжних партнерів із модернізації системи освіти, зокрема вивчення системи професійного зростання в рамках концепції «Навчання протягом життя»;
- проведення спільних наукових досліджень з актуальних проблем розвитку освіти та інших галузей господарства;
- проведення міжнародних наукових конференцій, семінарів, симпозіумів тощо;
- навчання іноземних громадян та осіб без громадянства у вищих навчальних закладах України;
- проведення спільних конкурсів, фестивалів, форумів тощо [155].

Міністерство освіти і науки є основним органом виконавчої влади, відповідальним за управління вищою освітою на державному рівні. Управління міжнародного співробітництва та європейської інтеграції є структурним підрозділом Міністерства та відповідає за зовнішні освітні та наукові зв'язки, координує міжнародну взаємодію Міністерства з іноземними державами, міжнародними організаціями та Європейським союзом [94].

Основними завданнями Управління міжнародного співробітництва МОН України є такі:

- 1) розроблення та виконання міжнародних двосторонніх договорів з іноземними державами визнання документів про освіту та проставлення апостилю (шляхом координування діяльності ДП «Інформаційно-іміджевий центр»);
- 2) вироблення політики щодо іноземних студентів (шляхом координування діяльності ДП «Український центр міжнародної освіти»);

- 3) адміністрування стипендійних можливостей для навчання українських студентів за кордоном, що передбачені відповідними двосторонніми угодами;
- 4) співпраця з міжнародними організаціями, ініціювання та підтримка спільних міжнародних освітніх проектів;
- 5) комунікація з освітніми та науковими структурами та агенціями Європейського Союзу, координація програм ЄС (Еразмус+, Горизонт 2020);
- 6) координування міжнародної технічної допомоги, бенефіціаром якої є МОН;
- 7) адміністрування двосторонніх міжнародних наукових проектів;
- 8) комунікація з Урядовим офісом з питань європейської інтеграції; здійснення моніторингу виконання Асоціації Україна-ЄС;
- 9) забезпечення дотримання протоколу та організаційний супровід закордонних відряджень керівництва та працівників Міністерства;
- 10) навчання закордонних українців в Україні [94].

Активізація міжнародної діяльності в українських університетах та врегулювання управління такою діяльністю спостерігається протягом двох останніх десятиліть. Системний аналіз процесів розроблення стратегії міжнародної діяльності університетів України супроводжується формуванням нормативно-правової бази, оформленням організаційно-процесуальних засад міжнародної діяльності відповідно до таких етапів: формальний (середина 90-х років ХХ ст. – 2002 р.), інтеграційний (2003 – 2009 рр.), аналітично-стратегічний (2010 р. – до теперішнього часу).

Протягом *формального* етапу (середина 90-х – 2002 р.) відбувається усвідомлення необхідності впровадження міжнародного виміру в діяльність навчального закладу (див. рис. 3.1). У цей час спостерігається залучення науковців до міжнародної діяльності, поява в університетах структурних підрозділів та штатних одиниць, які здійснюють організацію міжнародного співробітництва, встановлюють міжнародні зв'язки засобами підписання міжнародних двосторонніх угод.

Формальний етап <i>90-ті роки XX століття – 2002 р.</i>	
<p>Наднаціональний рівень: <i>Політичні чинники:</i> розпад Радянського Союзу; потреба інтеграції в міжнародний освітній простір; <i>Академічні чинники:</i> ринковізація, масовізація глобалізація, інформатизація освіти.</p>	<p>Інституційний рівень: <i>Економічні чинники:</i> економічна криза, пошуки нових джерел фінансування <i>Академічні:</i> потреба підвищення якості освіти, відсутність необхідних компетенцій викладачів та адміністрації ВНЗ</p>
<p>Національний рівень: <i>Економічні чинники:</i> економічна криза; потреба перебудови економіки; перехід від планової до ринкової економіки; значне скорочення фінансування освіти. <i>Юридичні:</i> реформування нормативних засад розвитку освіти; розроблялося законодавство про навчання іноземців в Україні. <i>Академічні чинники:</i> потреба в оновленні навчальних програм, особливо з гуманітарних дисциплін; потреба у підвищенні якості освіти, формування стандартів; корупція в освіті; фінансування міжнародної діяльності за залишковим принципом.</p>	<p><i>Домінуюча стратегія інтернаціоналізації:</i> стратегія нарощування/розширення потенціалу</p> <p>Основні характеристики етапу: Міжнародна діяльність має казуїстичний характер, децентралізована, розвиток міжнародної діяльності забезпечується індивідуальною ініціативою викладачів, вищі навчальні заклади стають реципієнтами та бенефіціарами програм міжнародної технічної допомоги</p> <p><i>Основні напрями міжнародної діяльності:</i> навчання іноземних громадян, проекти міжнародної технічної допомоги, мобільність викладачів, укладання угод про співробітництво з зарубіжними організаціями та ЗВО</p>

Рис. 3.1. Формальний етап.

Першими напрямками міжнародної діяльності, на яких орієнтувалися українські ЗВО, стали навчання іноземних громадян і розширення міжнародних контактів. Відповідні структурні підрозділи з'явилися у вишах для адміністрування програм обміну, обслуговування потреб іноземних студентів, організації міжнародних заходів. Українські ЗВО підписували угоди про співробітництво з закордонними партнерами, однак на практиці більшості закладів не вистачало ресурсів, щоб реалізовувати проекти.

Протягом *інтеграційного* етапу (2003 – 2009 рр.) відбувалася активізація міжнародної діяльності в університетах України (див. рис. 3.2). Зазначимо, що цей процес характеризувався обмеженою студентською мобільністю, а інтернаціоналізація сприймалася як засіб підвищення якості освіти. Саме в цей час Україна приєдналася до Болонського процесу (2005 р.), що прискорило інтеграцію України в європейський простір вищої освіти. Приєднання України до Болонського процесу позначилося на інтернаціоналізації вищої освіти, прийняття європейської структури освіти та перехід до кредитно-трансферної системи, оновлення навчальних програм окремих дисциплін у відповідності до європейських стандартів сприяло розвитку інтернаціоналізації вдома.

Інтеграційний етап 2003 - 2009 р.	
<p>Наднаціональний рівень: <i>Політико-економічні, культурні чинники:</i> інтеграція в Європейський простір вищої освіти; глобалізація. <i>Академічні чинники:</i> ринковізація, інформатизація, масовізація освіти. <i>Культурні:</i> застосування англійської як мови міжнародного спілкування.</p>	<p>Інституційний рівень: <i>Економічні чинники:</i> економічна криза, пошуки нових джерел фінансування. <i>Академічні:</i> потреба підвищення якості освіти, низький рівень розвитку компетенцій необхідних для розвитку міжнародної діяльності.</p>
<p>Національний рівень: <i>Освітньо-політичні, юридичні чинники:</i> прийняття Національної доктрини розвитку освіти (2002); Закону України «Про вищу освіту» (2002) Закону про транскордонне співробітництво (2004), Наказ МОН України «Про затвердження Плану дій щодо забезпечення якості вищої освіти України та її інтеграції в європейське і світове освітнє співтовариство на період до 2010 року» (2007). <i>Демографічні:</i> зниження народжуваності, міграція; виїзд кваліфікованих фахівців за кордон. <i>Академічні чинники:</i> потреба у підвищенні якості освіти, формування стандартів; приєднання України до Болонського процесу, європеїзація освіти.</p>	<p><i>Домінуюча стратегія інтернаціоналізації:</i> стратегія отримання прибутку, стратегія нарощування/розширення потенціалу.</p> <p>Основні характеристики етапу: Міжнародна діяльність контролюється адміністрацією ЗВО та Міністерством освіти і науки, вищі навчальні беруть участь у міжнародних проектах.</p> <p><i>Основні напрями міжнародної діяльності:</i> навчання іноземних громадян, проекти міжнародної технічної допомоги, мобільність викладачів та студентів, участь у міжнародних проектах.</p>

Рис. 3.2. Інтеграційний етап.

Для реалізації міжнародного співробітництва ЗВО України заключають міжнародні численні партнерства з іноземними університетами та організаціями, які закріплюються угодою про міжнародне співробітництво. Однак згідно з класифікацією представленою Дж. Філденом [231], більшість з них – партнерства третього рівня, які часто не мали суттєвого співробітництва через невідповідність ресурсів університетів-партнерів, а передбачали виконання одиничного міжнародного заходу, наприклад, проведення конференції, виконання спільного дослідження чи науково-педагогічний візит тощо.

Протягом етапу здійснюється розроблення основних підходів до управління міжнародною діяльністю університетів. ЗВО України залучаються до участі в міжнародних консорціумах, міжнародних науково-технічних проектах Європейської комісії (Tempus, Erasmus Mundus, Lifelong Learning Program), ЮНЕСКО, ПРООН тощо, здійснюють спроби участі у процесах міжнародного трансферу технологій, вступають до міжнародних організацій, заключають угоди про співробітництво з іноземними організаціями та бізнес-установами.

Протягом *аналітично-стратегічного* етапу (2010 р. – до теперішнього часу) міжнародна діяльність університетів України законодавчо урегульовується, відбувається формування національної й інституційних стратегій міжнародної діяльності вищих навчальних закладів (див. рис. 3.3). Так, з 2010 р. міжнародна активність та міжнародне визнання стають важливими показниками при оцінці ефективності діяльності університету; значно зростає кількість міжнародних проектів за участі українських вищих закладів освіти; спостерігається динамічний розвиток мобільності студентів та професорсько-викладацького складу; розширюються регіони міжнародного співробітництва; стрімко зростає кількість іноземних студентів у навчальних закладах України; відбувається диференціація професійних функцій співробітників відділів міжнародних зв'язків.

Аналітично-стратегічний етап 2010 р. – по теперішній час.	
<p>Наднаціональний рівень: <i>Політико-економічні, культурні чинники:</i> європейська інтеграція, глобалізація. <i>Академічні чинники:</i> ринковізація, європеїзація, інформатизація освіти. <i>Культурні:</i> застосування англійської як мови міжнародного спілкування.</p> <p>Національний рівень: <i>Освітньо-політичні, юридичні чинники:</i> прийняття «Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021» (2012); Закон України «Про вищу освіту» (2014), підписання «Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС» (2014); прийняття Стратегії сталого розвитку Україна 2020 (2015) та Положення про реалізацію права на академічну мобільність. <i>Політичні:</i> підписання угоди про асоціацію з ЄС, загострення конфлікту з Російською Федерацією. <i>Демографічні:</i> міграція; виїзд кваліфікованих фахівців за кордон <i>Академічні чинники:</i> інтеграція в європейське освітнє співтовариство, оцінка державою рівня міжнародного визнання ВНЗ, потреба у постійному підвищенні ефективності міжнародної діяльності університетів.</p>	<p style="text-align: center;">Інституційний рівень:</p> <p><i>Економічні чинники:</i> пошуки нових джерел фінансування, потреба підвищення конкурентоспроможності ЗВО. <i>Академічні:</i> потреба підвищення якості вищої освіти.</p> <p><i>Домінуюча стратегія інтернаціоналізації:</i> стратегія отримання прибутку, стратегія нарощування/розширення потенціалу.</p> <p>Основні характеристики етапу: Зростання ролі держави в управлінні міжнародною діяльністю, формування нормативно-правової бази, вищі навчальні беруть участь у міжнародних програмах, поява агенцій, що регулюють окремі аспекти міжнародної діяльності.</p> <p><i>Основні сфери міжнародної діяльності:</i> навчання іноземних громадян, проекти міжнародної технічної допомоги, мобільність викладачів та студентів, участь у міжнародних проектах.</p>

Рис. 3.3. Аналітично-стратегічний етап.

Зазначимо, що міжнародна діяльність вищих навчальних закладів України включає зовнішню економічну діяльність та міжнародне академічне співробітництво. Зовнішньо економічна діяльність виділена як окремий вид міжнародної діяльності на законодавчому рівні. Її напрями містяться у Статті 76 Закону України «Про вищу освіту» (див. табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Напрями міжнародної діяльності університетів України

Основні напрями міжнародного співробітництва	Напрями зовнішньоекономічної діяльності у сфері вищої освіти
<p>1) участь у програмах двостороннього та багатостороннього міждержавного і міжуніверситетського обміну студентами, аспірантами, докторантами, педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками;</p> <p>2) проведення спільних наукових досліджень;</p> <p>3) організація міжнародних конференцій, симпозіумів, конгресів та інших заходів;</p> <p>4) участь у міжнародних освітніх та наукових програмах;</p> <p>5) спільна видавнича діяльність;</p> <p>6) надання послуг, пов'язаних із здобуттям вищої та післядипломної освіти, іноземним громадянам в Україні;</p> <p>7) створення спільних освітніх і наукових програм з іноземними вищими навчальними закладами, науковими установами, організаціями;</p> <p>8) відрядження за кордон педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників для педагогічної, науково-педагогічної та наукової роботи відповідно до міжнародних договорів України, а також договорів між такими вищими навчальними закладами та іноземними партнерами;</p> <p>9) залучення педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників іноземних вищих навчальних закладів для участі в педагогічній, науково-педагогічній та науковій роботі у вищих навчальних закладах України;</p> <p>10) направлення осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах України, на навчання у закордонних вищих навчальних закладах;</p> <p>11) сприяння академічній мобільності наукових, науково-педагогічних працівників та осіб, які навчаються;</p> <p>12) інші напрями і форми, не заборонені законом [56].</p>	<p>1) організація підготовки осіб з числа іноземних громадян до вступу у вищі навчальні заклади України та осіб з числа громадян України до навчання за кордоном;</p> <p>2) провадження освітньої діяльності, пов'язаної з навчанням іноземних студентів, а також підготовка наукових кадрів для іноземних держав;</p> <p>3) організація навчання за кордоном;</p> <p>4) виконання наукових досліджень і науково-технічних розробок [56].</p>

Протягом останнього десятиліття міжнародна діяльність у вищій освіті заохочується та оцінюється. Міністерство освіти і науки України у співпраці з Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти проводить апробацію Національної системи рейтингового оцінювання діяльності вищих

навчальних закладів [122]. Система включає п'ять показників діяльності навчального закладу, одним з яких є міжнародна активність закладу вищої освіти.

Критерій «Міжнародна активність» оцінює позицію університету в процесах інтернаціоналізації вищої освіти через систему 20 рейтингових індикаторів. Змістова складова включає результати діяльності в міжнародних проектах та програмах, отримання грантів; участь викладачів, студентів, аспірантів, докторантів у міжнародних заходах (наукові конференції, симпозиуми та семінари, викладання, стажування, наукові дослідження, виробнича практика та навчання за кордоном); публікації в провідних зарубіжних виданнях та цитування; навчання іноземних громадян; участь студентів та викладачів у міжнародних виставках, фестивалях, творчих конкурсах та спортивних змаганнях [122].

Оцінку міжнародної діяльності як складову ефективності роботи навчального закладу робить міжнародна група експертів у співпраці з Європейським центром з вищої освіти (ЮНЕСКО СЕПЕС) і центром «Євроосвіта». Заклади вищої освіти оцінюються за трьома показниками: якість науково-педагогічного потенціалу, якість навчання, міжнародне визнання. Відповідно до окреслених критеріїв складається академічний рейтинг вищих навчальних закладів «Топ-200 Україна» [121].

Організаційні та змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності університетів України з'ясовано на основі даних 30 українських ЗВО різного профілю, розміру та рівня розвитку міжнародної діяльності за даними рейтингу «Топ-200 Україна». Серед них 12 класичних університетів та 18 – спеціалізованих, у тому числі 7 педагогічних. Вивчалися документи закладів вищої освіти, веб-сайти університетів та сторінки підрозділів, відповідальних за міжнародну діяльність, документи, що регламентують діяльність ЗВО, звіти про міжнародну діяльність тощо.

Виявлено, що університети застосовують такі індикатори успіху при оцінці міжнародної діяльності: кількість іноземних громадян, які навчаються в

університеті; кількість програм спільних та подвійних дипломів, кількість міжнародних ЗВО та організацій-партнерів (угод про співробітництво), кількість студентів, які навчаються на програмах, що пропонують спільні та подвійні дипломи; кількість проведених міжнародних заходів (конференцій, симпозіумів, круглих столів тощо), кількість студентів та викладачів, які брали участь у програмах академічної мобільності; кількість іноземних викладачів; кількість цитувань у міжнародних наукометричних базах, кількість закордонних публікацій, кількість спільних публікацій з закордонними партнерами, членство в міжнародних організаціях та асоціаціях [99; 105; 158].

Університети України виділяють освітню та наукову міжнародну діяльність. Географія співробітництва досліджуваних ЗВО України різноманітна, однак найпопулярнішим є європейський регіон, усі університети мають найбільшу кількість угод з європейськими ЗВО та організаціями. Це пояснюється участю України в Болонському процесі, порівняно близьким розташуванням, наявністю великої кількості програм та проектів. Популярними є також країни Північної Америки та Азії. Менш поширеним є співробітництво в освітній та науковій сфері з Африканськими, Південно-американськими та Австралійськими університетами. Лише університети-лідери та провідні університети технічного профілю мають угоди про співробітництво з університетами цих регіонів. Поширеним явищем є співробітництво з діаспорами та спілками українців за кордоном, крім того університети співпрацюють з міжнародними організаціями, підтримуваними урядом, такими як Британська Рада, Німецька служба академічних обмінів DAAD, Інформаційне Агенство США, ПРООН тощо.

Дані університетів свідчать, що приєднання до Болонського процесу позитивно позначилося на розвитку міжнародної діяльності українських ЗВО.

Зокрема, ЗВО України успішно брали участь у міжнародних проектах програм Європейського Союзу, серед них програми Темпус, Еразмус Мундус, Жан Моне, 7 Рамкова програма, Тюнінг та інші. З 2014 року українські ЗВО беруть участь у конкурсах програми Еразмус +, а також

Горизонт 2020, рамковій програмі з наукових досліджень та інновацій Європейського Союзу, розпочатій у 2014 р.

Важливою для вищої освіти України і зокрема міжнародної діяльності університетів стала програма Темпус – програма Європейського Союзу, що діяла в період з 1990 по 2013 рр., створена, щоб сприяти модернізації вищої освіти у країнах-партнерах, з січня 2014 була включена у програму Еразмус+. Україна [352, с. 12] долучилася до проекту Темпус в 1993. Проекти, виконані за участі українських ЗВО мали на меті покращення управління та менеджменту університету, оновлення навчальних програм, розробку нових навчальних курсів та програм, професійний розвиток учителів особливо в таких галузях як економіка, іноземні мови, суспільні науки, європейські студії та право. Університети всіх регіонів України було залучено до проектів (див. табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Проекти Темпус за участі українських університетів

	TEMPUS I та II	TEMPUS III	TEMPUS IV				
	1990-1999	2000-2006	2008	2009	2010	2011	2012
Спільні проекти	35	80	12	9	5	8	16
Короткі проекти	14	0	0	0	0	0	0
Структурні проекти (Tempus III)	0	29	0	3	0	1	7
Структурні проекти (Tempus IV)							
Усього	49	109	12	12	5	9	23

Одним з пріоритетів програми Темпус в Україні, визначеним українськими освітянами та Європейською комісією, стало впровадження Болонського процесу.

Згідно зі звітом програми, участь у програмі Темпус для України мала такі результати:

1) розроблення нових курсів та навчальних програм, що відповідають вимогам ринку праці;

2) оновлення знань та навичок професорсько-викладацького складу, опанування новітніх методів та форм навчання;

3) впровадження нових методів навчання та оцінювання;

4) покращення інтернаціоналізації засобами стійких зав'язків між установами, що співпрацюють та часто продовжували співпрацю після завершення проекту;

5) визначення умов запровадження в Україні нових ступенів та двоциклової системи вищої освіти [294].

Так, наприклад, Одеський державний економічний університет брав участь у проектах програми ТЕМПУС, спрямованих на реформування та удосконалення управління міжнародною діяльністю. Результатом проектів “Mobility Network – Europe – Black Sea” (Академічна мобільність – Європа – Чорне море) 2001-2003 рр., MIRO – модернізація офісів міжнародних зв'язків 2005-2006 рр., TUNING – удосконалення освітніх систем в Європі 2005-2006 рр. та 2007-2008 рр. стала структурна та змістова перебудова роботи відділу міжнародних зв'язків університету та підвищення ефективності управління міжнародною діяльністю та навчальною роботою в цілому [184; с. 62].

Серед позитивних результатів програми Темпус в Україні – підвищення інтернаціоналізації вищої освіти. Наприклад, проект «Контроль якості інтернаціоналізації освіти» (Quality Assurance Tools for Management of Internationalization), що включав 8 університетів-партнерів з п'яти країн світу, а саме – Armenii, Azerbaydjanu, Bilorusi, Rosiyskoi Federacii ta Ukraini i trivav u period z sichnia 2009 po sichen 2012 рр. Основними цілями проекту було визначено:

1. Самооцінку стану інтернаціоналізації та визначення прогалів у діяльності навчального закладу.

2. Формулювання та встановлення цілей у сфері інтернаціоналізації.

3. Створення тренувальної програми, спрямованої на допомогу в реалізації індивідуальних робочих програм та досягненні цілей інтернаціоналізації.

4. Друге оцінювання, порівняння з результатами дворічної давності як засіб перевірки наскільки успішно втілювалися рекомендації.

У рамках проекту, проводилися тренування та майстер-класи, що висвітлювали різні аспекти інтернаціоналізації. Було здійснено порівняльне дослідження в установах-партнерах, за результатом якого розроблено рекомендації для кожного університету з урахуванням специфіки регіону, створювалася інфраструктура необхідна для інтернаціоналізації [473].

Іншою програмою Європейської Комісії, що зробила внесок у розвиток міжнародної діяльності в університетах України, стала програма Еразмус Мундус. Метою програми було просування європейської вищої освіти, покращення та збільшення кар'єрних можливостей студентів і заохочення міжкультурного взаєморозуміння засобами співробітництва з третіми країнами, у відповідності до цілей зовнішньої політики Європейського Союзу, для підтримки розвитку вищої освіти в третіх країнах. Програма діяла за трьома напрямками:

Напрямок 1. Спільні навчальні програми (магістерські та аспірантські курси) – спільні навчальні програми створювалися та адмініструвалися консорціумом ЗВО, що включали Європейські університети та університети третіх країн. Програми пропонують інтегровані навчальні курси та видають один спільний або кілька дипломів.

Напрямок 2. Програма розвитку партнерства. Програма передбачала утворення партнерства між Європейськими університетами та університетами певного регіону, сутністю яких було створення можливостей академічної мобільності між двома регіонами на різних рівнях (бакалаврський, магістерський, аспірантський, докторський) та мобільності викладачів та співробітників.

Напрям 3. Популяризація європейської освіти. Програма передбачала підвищення привабливості вищої освіти країн Європи, створення позитивного іміджу, підвищення рівня обізнаності про Європейську вищу освіту в світі.

Європейські програми стали основними в розвитку академічної мобільності студентів та викладачів університетів України. Вони пропонують кредитну та ступеневу мобільність: перша передбачає навчання за кордоном протягом певного терміну, зазвичай від кількох тижнів до академічного року з метою отримання кредитів, друга – завершення повного циклу навчання і отримання диплому в приймаючій країні. Так, за даними Європейської комісії, в період з 2004 по 2013 роки 329 українських студентів одержали стипендії для здобуття ступеня магістра або доктора філософії за спільними Європейськими програмами [302]. Українські заклади вищої освіти взяли участь у 31 проекті в рамках другого напряму програми в період з 2007 по 2013, які надали можливість навчання, проведення дослідження, викладання чи стажування в європейських ЗВО 1457 українцям [302; с. 7]. Крім того, університети отримали можливість розвивати мобільність навчальних програм, створювати з Європейськими ЗВО спільні магістерські та аспірантські програми.

Структура управління міжнародною діяльністю в навчальних закладах України не є стандартною, вона відрізняється залежно від розміру, типу та спрямування навчального закладу, ступеня розвитку міжнародної діяльності. В університетах України створено структурні підрозділи, відповідальні за реалізацію міжнародної діяльності. У різних навчальних закладах їх представлено відділами міжнародних зв'язків, підрозділами міжнародного співробітництва, департаментами міжнародного співробітництва, відділами міжнародних відносин та ін.

Структурні підрозділи, що відповідають за міжнародне співробітництво, організовують свою діяльність на основі законодавства України: Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Постанов Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів Міністерства освіти

і науки України, статуту закладу вищої освіти, рішень вченої ради та ректорату, локальних нормативних актів університету та положення про міжнародний відділ.

Як правило, підрозділ, відповідальний за міжнародне співробітництво, аналізує внутрішню ситуацію в країні, зовнішнє середовище навчального закладу та його позицію на міжнародному ринку освітніх послуг, розробляє стратегію міжнародної діяльності закладу вищої освіти та відповідає за її впровадження, розширення і поглиблення міжнародних зв'язків [130].

На основі аналізу документів та веб-сайтів університетів з'ясовано, що відділи міжнародних зв'язків виконують комплексні обов'язки, що відображено в таких їх основних функціях: координаційній, аналітичній, інформаційній, сервісній, організаційній, представницькій, навчальній, маркетинговій.

Координаційна функція полягає у здійсненні організації та контролю міжнародної діяльності в університеті.

Аналітична функція спрямована на виконання діяльності, що уможливорює формулювання довготривалих перспектив, актуальних цілей, створення і втілення стратегії розвитку міжнародної діяльності університету.

Інформаційна функція включає два аспекти: 1) інформування учасників академічного процесу про тенденції розвитку міжнародної діяльності; можливості розвитку міжнародного співробітництва в науковій, економічній, методичній та культурній сфері; міжнародні проекти; гранти; консультації представників структурних підрозділів університету з питань міжнародних програм та проектів, академічної мобільності тощо, 2) надання міжнародним організаціям, закордонним навчальним закладам інформації про університет та його реклама.

Сервісна функція пов'язана з наданням послуг викладачам, співробітникам та студентам в організації відряджень, закордонних стажувань, академічної мобільності; організація прийому фахівців та студентів із закордонних установ.

Організаційна функція передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на забезпечення безперервного розвитку міжнародного співробітництва.

Представницька функція полягає у створенні іміджу університету за кордоном, представленні університету на міжнародних заходах.

Навчальна функція передбачає просвітницьку діяльність, спрямовану на забезпечення викладачів, співробітників та студентів можливості здійснювати міжнародну активність у відповідності до актуального розвитку глобального середовища та пристосовуватися адаптації до змін.

Маркетингова функція забезпечує зв'язок з громадськістю, діяльність спрямована на формування позитивного іміджу навчального закладу, позиціонування університету на міжнародному ринку освітніх послуг.

У кожному університеті організація діяльності підрозділу, відповідального за міжнародне співробітництво, має свої особливості. Так, у деяких університетах до штатного розкладу введено посаду проректора з міжнародної діяльності, який відповідає за розвиток та моніторинг міжнародного співробітництва закладу, в інших університетах ці функції покладено на проректора з наукової роботи або першого проректора. Посади координаторів міжнародної діяльності уведено на рівні підрозділів закладів вищої освіти (див. рис. 3.4).

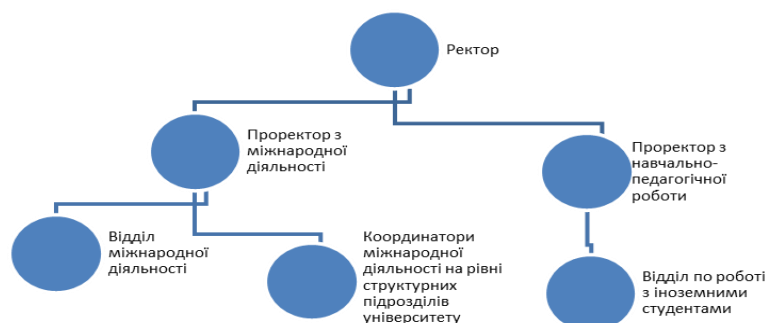

Рис.3.4. Організація міжнародної діяльності в університетах України.

Як правило, ЗВО складають план міжнародної діяльності на рік. Щорічно університети подають до Міністерства науки і освіти звіт про

виконану діяльність. У звіті зазначається кількість діючих угод про академічне співробітництво, а також угоди, за якими фактично виконувалась діяльність, форми міжнародного співробітництва та результат.

Аналіз досліджуваного українського ЗВО показав, що, чим більшим є навчальний заклад і що інтенсивніше розвивається міжнародна діяльність, то більш складною і розгалуженою є структура управління цією діяльністю. Наприклад, Київський політехнічний інститут має координовану модель організації міжнародної діяльності, представлену в Додатку, яку визначає як міжнародна платформа. Вона включає загальноуніверситетські адміністративні підрозділи – департамент міжнародного співробітництва, відділ академічної мобільності та центр міжнародної освіти; міжнародні центри, що реалізують діяльність у трьох сферах (наука, освіта і культура), а також міжнародні офіси інститутів та факультетів [99]. До цієї категорії університетів можна віднести і структуру управління міжнародною діяльністю Сумського державного університету, де у межах відділу міжнародних зв'язків виокремилися структурні підрозділи, які виконують специфічну діяльність у рамках окреслених напрямів, а саме, група загально-організаційного забезпечення, група грантових програм, група міжнародної академічної мобільності, група рекламно-інформаційного забезпечення [158]. Університет має також департамент міжнародної освіти – окремий підрозділ для роботи з іноземними студентами [159].

Серед досліджуваних університетів немає жодного, де представлено інтегровану модель організації міжнародної діяльності, тобто кожен університет має окремий організаційний підрозділ, відповідальний за реалізацію міжнародної діяльності. Більше половини університетів мають дистрибутивну модель організації міжнародної діяльності. Наприклад, у Національному університеті «Львівська політехніка» адміністрування міжнародної наукової діяльності включено до обов'язків підрозділів науково-дослідної частини [100]. Менші університети поєднують

міжнародну діяльність з іншими сферами діяльності ЗВО, наприклад, Національний університет «Острозька академія» має відділ міжнародного співробітництва та фандрайзингу [105], а Білоцерківський національний аграрний університет Відділ зовнішньоекономічної та інвестиційної діяльності, роботи з іноземними студентами [18]. Навчання іноземних громадян – особливий вид міжнародної діяльності вищого навчального закладу, його організація в різних університетах відрізняється. Як правило, в університетах створено окремі підрозділи для надання послуг іноземним студентам, при цьому питання організації навчання іноземних студентів не входять до повноважень проректора з міжнародної діяльності.

Кількість іноземних студентів є важливим індикатором рівня інтернаціоналізації вищої освіти. Україна входить до 20 країн за кількістю іноземних студентів, що навчаються у закладах вищої освіти. Станом на 2016 рік за даними Українського державного центру міжнародної освіти в Україні навчається 64066 іноземних громадян зі 147 країн світу [167].

Як проілюстровано на рис. 3.5, кількість іноземних громадян в Українських університетах стабільно зростала і в 2013 році становила майже 70 тисяч студентів, однак у результаті загострення конфлікту з Російською Федерацією, кількість іноземних студентів у ЗВО України знизилася на 10%, протягом останніх років вона поступово зростає, однак до цього часу не досягла попереднього максимуму. Майже 40% іноземців прибуває з країн пост-радянського простору (Азербайджан, Туркменістан, Узбекистан, Грузія), крім того в Україні навчається значна кількість громадян Індії (12%) та країн Африки [167].

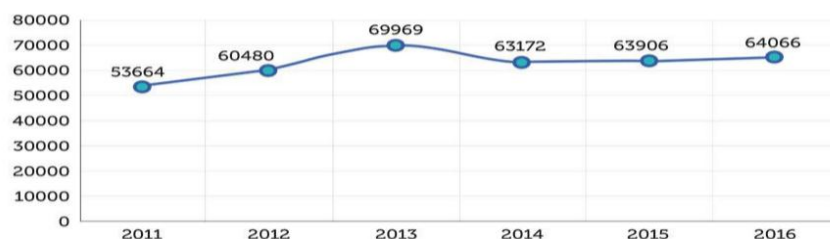

Рис. 3.5. Динаміка росту кількості іноземних студентів в Україні в період з 2011 по 2016 роки.

Покращення іміджу України на міжнародному ринку освітніх послуг потребує вирішення проблем, з якими зустрічаються іноземні студенти під час навчання в українських університетах. Основні проблеми у сфері навчання іноземних громадян включають: 1) відсутність достатньої кількості джерел інформації про можливості отримання освіти в Україні; 2) юридичні питання. Зокрема, необізнаність іноземних студентів зі своїми правами та обов'язками, незнання умов контракту про навчання, потреба підписувати контракт складений мовою, якою не володіє студент та ін. [234], 3) незадовільна якість освіти; 4) проблеми у студентському середовищі; відсутність стратегій залучення іноземних студентів на державному рівні; 5) порушення етичних норм компаніями агентами та/або університетами у роботі з іноземними громадянами.

З 2003 року в Україні діє Український державний центр міжнародної освіти, основною метою якого є популяризація пропозиції щодо отримання освіти в Україні громадянами інших країн. Центр співпрацює з українськими ЗВО та компаніями-агентами із залучення іноземців на навчання в Україні, органами державної влади України, дипломатичними представництвами України в інших країнах, посольствами зарубіжних країн в Україні.

Для вирішення проблем, наявних в Україні у галузі міжнародної освіти Український державний центр міжнародної освіти визначив нові пріоритетні напрями роботи. Так з 2014 року працює за такими напрямками:

- 1) забезпечення ефективного позиціонування України на міжнародному ринку освітніх послуг;
- 2) активна популяризація української освіти на цільових зарубіжних ринках;
- 3) створення моделі набору іноземних студентів на навчання в Україні на принципах прозорості, відповідальності та комплексної профорієнтації;
- 4) забезпечення моніторингу кількісних та якісних показників надання українськими навчальними закладами освітніх послуг іноземцям, підготовка

статистики та прогнозів для прийняття Міністерством освіти і науки стратегічних рішень у цій галузі;

5) здійснення реєстрації запрошень іноземцям на навчання, що видаються навчальними закладами, ведення обліку іноземців, які прибувають в Україну на навчання, а також моніторинг діяльності компаній-агентів навчальних закладів із популяризації української освіти за кордоном;

б) надання інформаційної підтримки навчальним закладам у питаннях організації в'їзду та перебування іноземців в Україні з метою навчання, надання консультацій з питань нормативно-правового регулювання тощо;

7) участь у підготовці нормативно-правових документів, що регулюють питання організації навчання іноземців в Україні [166].

На базі Українського державного центру міжнародної освіти проводяться освітні ярмарки, семінари та лекції питань організації міжнародної діяльності. Так, для керівників відділів міжнародних зв'язків проводяться семінари за участі представників Міністерства закордонних справ, Державної прикордонної служби, Державної міграційної служби [166].

Адміністрація університетів усвідомлює необхідність впровадження міжнародного виміру в усі функції навчального закладу. На основі структурно-функціонального та причинно-наслідкового аналізу виділено основні бар'єри, що стримують розвиток міжнародної діяльності університетів України. До них ми відносимо економічні, адміністративні, компетентнісні:

Економічні бар'єри зумовлені недостатнім фінансуванням, наявною матеріальною базою та економічно-фінансовими можливостями навчального закладу.

Адміністративні бар'єри зосереджені в організації управління міжнародною діяльністю. Як правило, застарілі підходи до управління міжнародною діяльністю не дозволяють університетам швидко адаптуватися до мінливого зовнішнього середовища. Відсутність зворотного зв'язку між адміністрацією, відділом міжнародних відносин та іншими учасниками

академічного середовища суттєво впливають на ефективність досліджуваної діяльності.

Компетентнісні бар'єри виникають через відсутність необхідних компетенцій адміністраторів міжнародної діяльності та інших учасників академічного процесу. Наприклад, відсутність достатнього рівня володіння іноземними мовами викладачами та співробітниками, відсутність навичок грантрайтингу, управління міжнародними проектами та досвіду участі у конкурсах на здобуття грантів іноземних програм і фондів, відсутність навичок розробки та впровадження стратегії маркетингу освітніх послуг тощо.

Вищеназвані бар'єри перешкоджають розвитку міжнародної діяльності університетів, що призводить до того, що українські ЗВО не можуть скласти конкуренцію своїм іноземним партнерам, а отже, втрачають цінність для навчального закладу як потенційні партнери у міжнародних освітніх та науково-технічних проектах.

Отже, міжнародна діяльність визнана важливим завданням закладів вищої освіти України. Активно формується нормативна база, що унормовує управління міжнародною діяльністю, однак до цього часу в Україні не існує державної стратегії міжнародної діяльності, а також немає концепції інтернаціоналізації підтримуваної на національному рівні. Економічні, адміністративні та компетентнісні бар'єри стримують розвиток міжнародної діяльності. Але протягом останніх років університети інтенсифікують міжнародну діяльність, зростає рівень академічної мобільності, збільшується кількість ЗВО задіяних у міжнародних проектах, міжнародна активність та визнання стають важливим формальним критерієм успішності українських ЗВО, кількість іноземних студентів в системі вищої освіти України збільшується попри численні труднощі.

3.2. Рекомендації щодо творчого використання досвіду США з організації та управління міжнародною діяльністю університетів в Україні.

Враховуючи необхідність реформування системи управління вищою освітою, зокрема міжнародною діяльністю закладів вищої освіти України, в умовах глобалізації та інтеграції до світового освітнього простору доцільним буде використання елементів досвіду США в управлінні міжнародною діяльністю університетів. Застосування порівняльного підходу та методу наукової екстраполяції дозволило розробити рекомендації щодо підвищення ефективності міжнародної діяльності університетів України на національному, регіональному, інституційному та індивідуальному рівнях.

На національному рівні:

Стратегічний аспект. Вища освіта США має відмінну репутацію у країні знаходиться значна кількість університетів світового класу та лідерів міжнародних рейтингів закладів вищої освіти і навчальних програм, що є результатом багаторічного цілеспрямованого процесу. Країна вкладає ресурси в підтримку та популяризацію бренду «Освіта США». США є «Меккою» для науковців із різних галузей по всьому світу, які прибувають для проведення досліджень, популяризації результатів наукової діяльності, стажування. Заклади вищої освіти проводять інноваційні, найактуальніші дослідження. У той час як українська освіта асоціюється з корупцією, низькою якістю, невизнанням за кордоном документів про освіту виданих українськими ЗВО, талановитими науковцями, які емігрують за кордон. Деякі країни навіть вносять Україну або (окремі навчальні заклади) до так званого «чорного списку» країн, дипломи про освіту яких не визнаються. Вищезазначені факти не сприяють виникненню у іноземців позитивного ставлення до української вищої освіти. У даному контексті за необхідне вважаємо створення позитивного іміджу України та української вищої освіти, руйнування її репутації «фабрики дипломів», натомість формування та

популяризацію позитивного бренду «Освіта в Україні». Це вимагатиме розробки маркетингової кампанії та залучення додаткових ресурсів, а також адміністративних заходів, що включають контроль та регулювання діяльності ЗВО, зокрема у сфері експорту освітніх послуг. Однак за даними Державного центру міжнародної освіти станом на 2016 рік, в Україні навчається 64066 [167] іноземних громадян, за прогнозами експертів ОЕСР кількість мобільних студентів у світі в 2025 році зросте до 8 мільйонів [214], вдала кампанія дозволить Україні зберегти свої позиції на міжнародному ринку освітніх послуг та залучити більшу кількість іноземних студентів, що збільшить надходження коштів до бюджету країни, підвищить та урізноманітнить студентську демографію в університетах України в умовах зменшення числа молоді студентського віку, дозволить створити нові робочі місця.

Законодавчий аспект. З метою розроблення нормативно-правового забезпечення міжнародної діяльності закладів вищої освіти України в умовах глобалізації та відповідно до пріоритету інтеграції вищої освіти України до світового простору вищої освіти, доцільним є розробка цілісної стратегії розвитку міжнародної діяльності, що визначає напрями та засоби розвитку міжнародної діяльності на національному рівні. Так, у США затверджено першу міжнародну стратегію «До глобального успіху через міжнародну освіту та співробітництво», документ, який визначає напрями розвитку міжнародної діяльності у вищій освіті США.

Освітньо-політичний аспект. Важливим фактором успішності процесу міжнародної діяльності в університетах США стала підтримка менш успішних університетів, організація кампаній поширення інтернаціоналізації, семінарів з інтернаціоналізації, конференцій для адміністраторів та керівників навчальних закладів.

Вважаємо, що буде доцільно запровадити подібну практику в Україні та розробити механізми підтримки менш успішних університетів.

У США функціонує Асоціація діячів міжнародної освіти, створена у 1948 році з метою покращення організації навчання іноземних студентів, напрями діяльності якої висвітлено в розділі 2. Так як учасники з досвіду знають труднощі у процесі інтернаціоналізації вищої освіти та інші актуальні проблеми держави, які може вирішити підтримка розвитку міжнародної діяльності, їх рекомендації сприятимуть позитивним змінам. Асоціація акумулює та поширює позитивний досвід організації міжнародної освіти, інтернаціоналізації вищої освіти на території США. В Україні на рівні держави до цього часу не існує організації, яка б дозволяла учасниками обмінюватися досвідом у галузі організації міжнародної діяльності та накопичувати і поширювати позитивні практики, а також мати можливість впливати на уряд у прийнятті рішень, що стосуються інтернаціоналізації вищої освіти. Необхідним є створення подібної організації в Україні, куди будуть входити представники навчальних закладів різного типу та регіонів. Організація такого типу зможе впливати на формування державної політики у сфері інтернаціоналізації та заохочувати заклади вищої освіти до активізації міжнародної діяльності.

Організаційно-педагогічний аспект. Важливою складовою міжнародної діяльності українських ЗВО є сфера навчання іноземних студентів.

США є лідером серед країн, провайдерів освітніх послуг для іноземних студентів, застосовуючи, окрім традиційних форм, дистанційну освіту, франчайзинг, оффшорні кампуси, он-лайн курси та інші форми навчання іноземних громадян. Україна наразі входить до першої двадцятки країн за кількістю іноземних студентів у світі. До українських навчальних закладів студентів приваблює доступність вищої освіти, низька вартість життя порівняно з країнами Європи та США, низькі вимоги до рівня знань абітурієнтів, досить проста процедура отримання візи. Станом на 2016 рік іноземні студенти навчаються в 185 українських ЗВО, що мають ліцензію на навчання іноземних студентів. Велика кількість вищих навчальних закладів США пропонують програми дистанційного навчання та онлайн курси, що приваблюють як домашніх, так і численну кількість іноземних студентів. Українські навчальні

заклади приймають іноземних студентів на заочну форму навчання, у цьому контексті актуальним вважаємо розвиток дистанційного навчання та розробку он-лайн курсів для іноземних студентів.

Як зазначалося в підрозділі 2.3, у США велика увага приділяється процесу набору, інтеграції іноземних студентів та забезпечення їм комфортного навчального середовища. В Україні необхідним є створення національної агенції з залучення іноземних студентів та інформаційної агенції з питань навчання в Україні. З 2003 року в Україні діє Центр міжнародної освіти, однак організація тривалий час виконувала переважно адміністративні функції, здійснювала контроль, вела статистику. З 2014 року визначено нові пріоритети діяльності центру, що передбачають більше його залучення в покращення досвіду навчання іноземних громадян в Україні.

Створення офіційної веб-сторінки за підтримки Міністерства освіти і науки, Центру міжнародної освіти, що надає повну та правдиву інформацію щодо питань навчання в Україні іноземним студентам. Сайт повинен містити форум, де студенти могли б спілкуватися та консультувати один одного, надавати поради співвітчизникам та іноземним громадянам. В Україні існує значна кількість сайтів, що надають інформацію іноземним студентам, однак створюють їх переважно рекрутингові компанії, зацікавлені в тому, щоб привабити якомога більшу кількість студентів. Інформація на сайтах зазвичай неправдива, неповна або представлена перебільшена чи прикрашена версія, що не відповідає дійсності. В результаті очікування абітурієнта не виправдовується, і в окремих випадках розчаровані студенти залишають Україну, що не сприяє створенню позитивного іміджу системи вищої освіти України.

Окремою проблемою є діяльність компаній-агентів із залучення іноземних студентів, що не завжди є чесною та прозорою. Частими є випадки, коли компанії не виконують частину своїх обов'язків передбачену контрактом, надають студентам неправдиву інформацію, не інформують про їх права та обов'язки, вимагають невиправдано високу ціну за оплату своїх послуг тощо.

Існують також порушення в роботі з навчальними закладами. За таких умов існує необхідність контролю діяльності компаній-агентів з боку держави. У США з 2008 року діє Американська рада з набору іноземних студентів (American International Recruitment Council (AIRC)) створена для забезпечення інтересів іноземних студентів та вищих навчальних закладів, яка акредитує агенції з набору іноземних студентів, розробляє етичні стандарти їх діяльності. Доцільним вважаємо заснування подібної установи в Україні. Корисним також стане створення організації, що буде відстоювати інтереси компаній-агентів та надасть їм можливість обмінюватися досвідом і поширювати кращі практики.

Забезпеченню комфортних умов для навчання іноземних студентів сприятиме створення неурядових, некомерційних організацій, у тому числі студентських, що надаватимуть їм допомогу, зокрема поширюватимуть інформацію щодо систему вищої освіти, особливості навчання та проживання в Україні, розкриватимуть питання оформлення документів тощо.

Позитивною є практика організації та проведення у США щорічних конференцій за підтримки національних та міжнародних професійних асоціацій та організацій. Такі заходи дають учасникам змогу обмінюватися досвідом, створювати мережі та партнерства. Незважаючи на те, що заходи спрямовані на вдосконалення міжнародної діяльності університетів України проводяться в рамках проектів міжнародної технічної допомоги, а також проектів Європейського союзу в рамках програми Еразмус+, а Український центр міжнародної освіти щорічно проводить конференції та ярмарки з міжнародної освіти, в Україні до цього часу не існує систематичних заходів спрямованих на поширення позитивного досвіду навчання, розширення професійних контактів, які б охоплювали велику кількість стейкхолдерів. За таких умов проведення щорічних конференцій, семінарів, симпозіумів стане конструктивним.

Наявність у США значної кількості професійних асоціацій створює можливості вдосконалення управління міжнародною діяльністю. У цьому контексті актуальним буде створення національної мережі адміністраторів

міжнародної діяльності та ресурсних центрів з інтернаціоналізації, глобалізації, міжнародної діяльності закладів вищої освіти в Україні.

Актуальним для українських університетів буде визначення місця відділу міжнародних зв'язків в організації та управлінні міжнародною діяльністю університету, розробка та запровадження програм професійної освіти і професійного розвитку менеджерів міжнародної діяльності університетів. За прикладом США, доцільно розробити перелік компетенцій працівників відділу, що необхідно мати або розвивати для успішної діяльності адміністраторам міжнародної діяльності.

У контексті зростання популярності рейтингів як інструмента визначення успішності ЗВО важливим стане запровадження на державному рівні системи мотивації ЗВО розвивати міжнародну діяльність та інтернаціоналізацію вищої освіти. Наприклад, у США існують як інституційні, так і індивідуальні нагороди національного рівня, що відзначають успіхи в міжнародній діяльності і надаються національно визнаними неурядовими організаціями.

Потенційними сферами співробітництва між університетами США та України в міжнародній діяльності вважаємо: програми обміну для студентів, програми подвійних дипломів або інтегровані навчальні програми.

На регіональному рівні:

Організаційно-педагогічний аспект. Заклади вищої освіти США утворюють національні, регіональні та місцеві консорціуми, що виконують різні функції в тому числі і поширення інтернаціоналізації. Спільні цілі та об'єднані ресурси підвищують ефективність інноваційної діяльності університетів та дозволяють зменшити витрати. В Україні доцільним було б створення регіональних консорціумів, зокрема за участі закладів однакового профілю, що мають схожі виклики та потреби, для відкриття можливостей обміну інформацією, організацій спільних подій за участі міжнародних фахівців або експертів, здійснення міжнародних проектів тощо.

Навчально-методичний аспект. Доцільним для закладів вищої освіти України стане проведення семінарів, майстер-класів для адміністраторів

міжнародної діяльності, адміністраторів ЗВО та викладачів менш успішних університетів або таких, що розташовані в невеликих містах із залученням міжнародних фахівців, а також представників українських ЗВО, що показують кращі результати міжнародної діяльності, презентації позитивного досвіду конкретного ЗВО. Цікавим в контексті даного дослідження є досвід Лабораторій інтернаціоналізації в США, згадуваний в підрозділі 2.1. даного дослідження.

На інституційному рівні:

Стратегічний аспект. Узагальнення результатів дослідження теоретичних, організаційних та змістово-процесуальних засад міжнародної діяльності державних університетів США та системного аналізу міжнародної діяльності університетів України дозволили розробити прогностичну модель розвитку даної сфери діяльності університетів (див. рис. 3.6.).

Розроблена модель є відкритою динамічною системою, що включає чотири взаємопов'язані блоки, а саме: концептуально-цільовий, організаційний, змістово-процесуальний та оцінно-результативний блоки.

Концептуально-цільовий блок включає суспільні потреби, місію міжнародної діяльності, концепцію інтернаціоналізації, стратегію розвитку та принципи міжнародної діяльності.

Суспільні потреби на глобальному, національному, регіональному та інституційному рівні визначають міжнародну діяльність університету. Концепція інтернаціоналізації слугує концептуальним забезпеченням міжнародної діяльності університетів і визначає теоретичні засади розвитку зазначеного процесу, розкриває сутність, його компоненти та зв'язки між ними, модель управління та ін. У конкретному навчальному закладі вона може виходити з загальнодержавної концепції і повторювати її або бути модифікованою з урахуванням організаційного контексту. Необхідно зазначити, що в Україні до цього часу немає прийнятої та загально підтримуваної концепції.

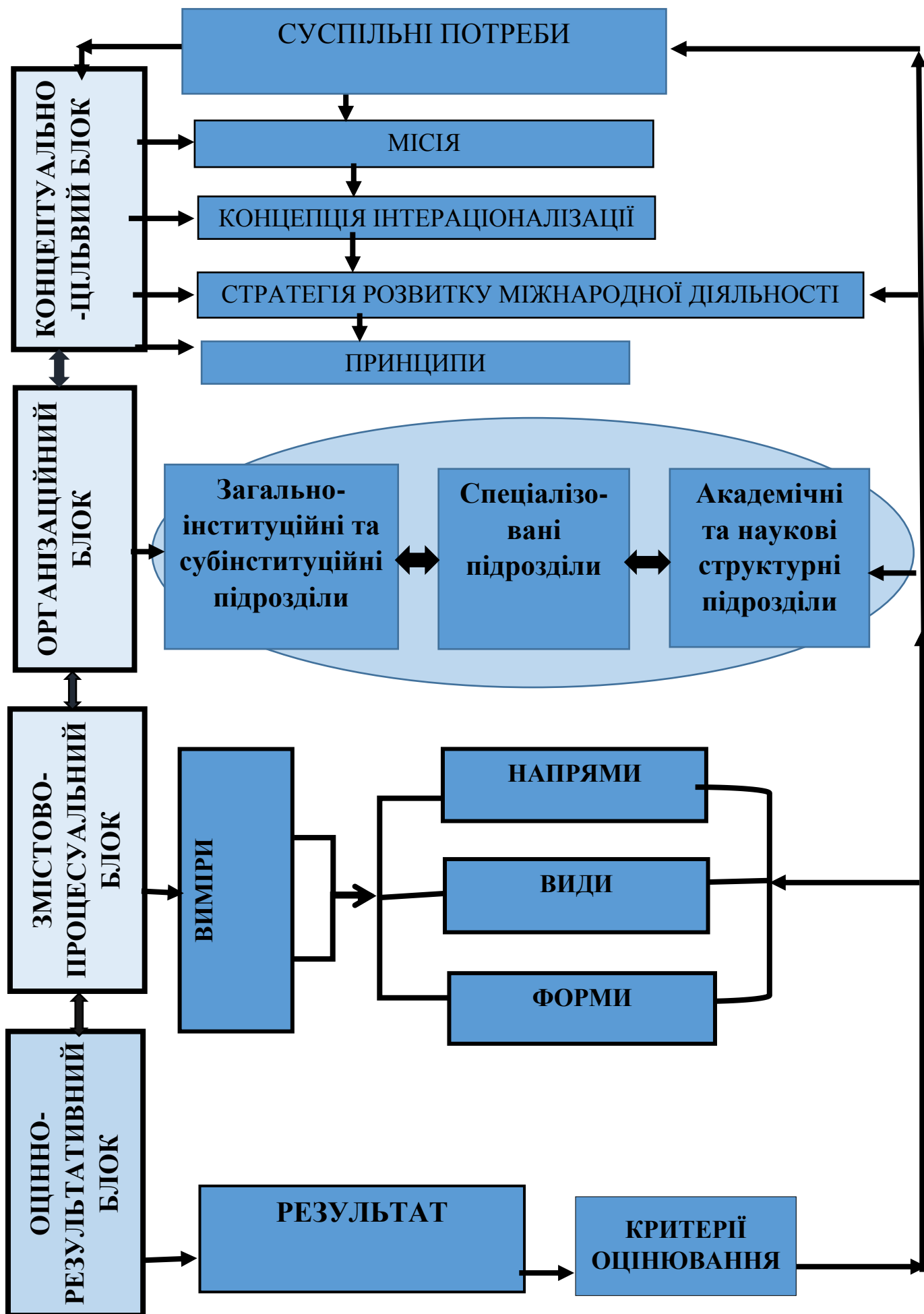

Рис. 3.6. Модель розвитку міжнародної діяльності університетів України.

Місія міжнародної діяльності визначає основні завдання міжнародної діяльності університету в цій сфері діяльності. Місія та стратегія розвитку ЗВО мають включати міжнародний вимір. Стратегія розвитку міжнародної діяльності є основною умовою розвитку ефективної міжнародної діяльності закладів різного типу, розміру, спеціалізації та форми власності. Так, пріоритети розвитку міжнародної діяльності можуть бути інтегрованими до загальної стратегії розвитку університету та стратегічного бачення та/або мати окрему стратегію інтернаціоналізації, глобального розвитку, міжнародної діяльності.

Принципи міжнародної діяльності включають загальні та специфічні положення, відповідно до яких організовується та здійснюється міжнародна діяльність. До специфічних принципів міжнародної діяльності відносимо принципи мобільності, полікультурності, взаємовигідності. Загальні принципи є спільними для всіх видів діяльності закладів вищої освіти, вони включають: законність, гуманізм, демократичність, ефективність, систематичність, цілеспрямованість, економічну раціональність, академічну чесність тощо.

Організаційний блок передбачає наявність в університеті організаційної структури міжнародної діяльності, а також залучення до процесу інтернаціоналізації якомога більшої кількості стейкхолдерів. Організаційна структура повинна створюватися відповідно до пріоритетів розвитку міжнародної діяльності та організаційного контексту. Важливим є створення в ЗВО ефективних зв'язків підрозділів, відповідальних за міжнародну діяльність з іншими структурними одиницями.

Так, відділ міжнародних зв'язків є окремою адміністративною структурою, яка в той самий час координує діяльність інших підрозділів (інститутів, факультетів та кафедр), де відповідальна особа забезпечує виконання міжнародної діяльності і може надавати поради відділу міжнародних зв'язків щодо планування, організації та стратегії міжнародної діяльності, враховуючи досвід та результати міжнародного співробітництва.

Відділ міжнародних зв'язків звітує за виконану діяльність адміністрації навчального закладу, адміністрація навчального закладу, в свою чергу, враховує потребу у впровадженні міжнародного виміру до усіх сфер діяльності навчального закладу в процесі управління і підтримує діяльність та пропозиції відділу як осередку експертизи з міжнародної діяльності. Відділ із роботи з іноземними студентами є особливою структурною одиницею, яка виконує специфічні функції, однак ефективно співпрацює з іншими підрозділами університету. Так, відділ із роботи з іноземними студентами може брати участь у розробці стратегії, так як співробітники безпосередньо отримують уявлення про імідж університету на міжнародному ринку освітніх послуг через взаємодію з іноземними студентами. ЗВО необхідно прагнути до покращення взаємодії відділу міжнародного співробітництва з усіма структурними підрозділами навчального закладу.

Для стимулювання процесу інтернаціоналізації доцільним стане створення в навчальних закладах комітету з розвитку міжнародної діяльності університету, який включатиме проректора з міжнародної діяльності (або проректора, до повноважень якого входить координація міжнародної діяльності на рівні університету), осіб відповідальних за розвиток міжнародної діяльності в межах структурних підрозділів, членів студентського самоврядування, представників відділу міжнародної діяльності або іншого структурного підрозділу відповідального за міжнародну діяльність. Даний орган забезпечить наявність формальних лідерів, які надаватимуть керівництво процесу інтернаціоналізації та допоможуть залучити до процесу інших викладачів та студентів.

Як показує досвід США, забезпечення підтримки інтернаціоналізації адміністрацією та професорсько-викладацьким складом є важливим компонентом успіху процесу інтернаціоналізації. У цьому контексті актуальним для українських ЗВО стане проведення майстер-класів для професорсько-викладацького складу про важливість інтернаціоналізації, правильне визначення пріоритетів у розвитку міжнародної діяльності закладу

вищої освіти або структурного підрозділу, специфіку складання стратегічного плану, ролі академічної спільноти у процесі забезпечення внутрішньої інтернаціоналізації тощо.

Цей компонент передбачає також наявність у ЗВО системи мотивації викладачів та співробітників до активізації міжнародної діяльності, зокрема матеріального та інших видів заохочення участі в міжнародній діяльності. Наприклад, запровадження нагород за активний внесок у розвиток міжнародної діяльності.

Змістово-процесуальний блок включає виміри, напрями, види, форми та засоби міжнародної діяльності університету. Вимірами міжнародної діяльності університетів України є економічний, політичний, академічний. На сьогодні в Україні менше уваги приділено культурному виміру, на відміну від США, де традиційно співіснують представники різних культур і пропагується різноманітність та інклюзивність. В умовах глобалізації основними формами міжнародної діяльності університетів стають партнерства, програми та проекти. Існує необхідність удосконалення процедури укладання міжнародних партнерств, формування стандартів реалізації міжнародних програм та проектів в Україні, адже на сьогодні університети керуються вимогами міжнародних організацій та зарубіжних партнерів у питаннях забезпечення безпеки перебування за кордоном, менеджменту ризиків, формування етичних стандартів співробітництва.

При плануванні міжнародної діяльності необхідно визначити, які її сфери може розвивати університет. За умов обмежених ресурсів, більшість університетів України не можуть підтримувати велику кількість різних міжнародних ініціатив, а, отже, доцільно переглянути існуючі міжнародні проекти, виявити, які з них є найбільш успішними, які з них можна об'єднати для досягнення кращих результатів, оцінити потребу продовження менш успішних або виявити шляхи подолання наявних труднощів.

Перспективними напрями міжнародної діяльності університетів України вважаємо збільшення кількості учасників програм обміну як серед

студентів, так і серед викладачів; збільшення кількості іноземних студентів; забезпечення формування в академічній спільноті глобального світогляду, зокрема з метою підготовки студентів до життєдіяльності у глобальному суспільстві.

Оцінно-результативний блок передбачає наявність вимірюваних індикаторів успіху в розвитку міжнародної діяльності, визначених університетом. Це можуть бути як кількісні, наприклад, кількість іноземних студентів, міжнародних проектів, спільних публікацій, так і якісні показники – рівень розвитку необхідних умінь, зокрема знання іноземних мов, інтеркультурної компетенції, ступінь централізації управління міжнародною діяльністю, а також безпосередньо рівень розвитку міжнародної діяльності або інтернаціоналізації у ЗВО.

Університети США та окремі структурні підрозділи при плануванні міжнародної діяльності визначають цілі, які конкретизуються в завданнях і передбачають наявність вимірюваних індикаторів успіху. В Україні існує необхідність впровадження системи оцінки результатів міжнародної діяльності структурних підрозділів університету, створення процедури звітності.

Організаційно-педагогічний аспект. Вивчення успішних практик, що застосовують університети США, дає змогу дійти висновку щодо ефективності проведення аналізу актуального стану міжнародної діяльності університету та здійснення переліку міжнародних заходів за участі структурних підрозділів університету, оцінки їх результативності та ефективності, проведення систематизації угод про міжнародне співробітництво укладених на різних рівнях (рівні університету, факультету, кафедри, індивідуальні міжнародні ініціативи викладачів та співробітників); варто з'ясувати, які з одиничних заходів можна об'єднати для досягнення більш високого результату.

Позитивним стане підвищення видимості університетів в інтернет-мережі шляхом представленості університету в міжнародних базах:

Webometrics та ін., наукометричних Scopus, електронних Google scholar, Academia тощо, заохочення викладачів до публікації результатів досліджень іноземною мовою, участь у міжнародних проектах. Необхідно створити англomовну сторінку університету та систематично поновлювати інформацію, важливою умовою є наявність доступної інформації для потенційних партнерів та іноземних студентів, а також контактів відділу міжнародних зв'язків.

Університети пріоритизують професіоналізацію міжнародної діяльності, що серед іншого включає наявність у ЗВО фахівців, які мають спеціальну підготовку. Участь у міжнародних науково-технічних проектах є перспективним напрямом розвитку міжнародної діяльності для університетів України, наявність професійних проектних менеджерів – фахівців з підготовки, заявок на участь у міжнародних проектах допоможе підвищити ефективність даного виду діяльності та надасть можливість ефективно здійснювати координацію проектів.

Статус англійської мови як мови міжнародного спілкування дає США перевагу в глобальному освітньому просторі, однак заклади вищої освіти США заохочують вивчення іноземних мов як одного із засобів інтернаціоналізації вищої освіти. Як зазначалося вище, одним із важливих компетентністних бар'єрів для розвитку міжнародної діяльності в університетах України є знання іноземних мов. Заохочувати вивчення іноземних мов серед викладачів та науковців університету, зокрема через зарахування проходження курсів іноземних мов як підвищення кваліфікації, впровадження стандартів знання іноземних мов для викладачів, необхідних при прийнятті на посаду, подовженні контракту про працевлаштування або підвищенні. Доцільним буде створення курсів іноземних мов для викладачів на базі університету.

Як уже зазначалося, вищі навчальні заклади США приділяють багато уваги добробуту іноземних студентів на території кампусу, зокрема інтеграції студентів. В Україні доцільним буде створити більший вибір

позакласних заходів, проводити заходи спрямовані на інтеграцію та сприяння адаптації іноземних громадян до навчання та проживання в Україні. Залучати іноземних студентів до роботи у студентських гуртках та асоціаціях закладу вищої освіти, що сприятиме формуванню в українських студентів інтеркультурної компетенції, підвищить рівень їх глобальної свідомості та в такий спосіб готуватиме їх до ефективної життєдіяльності в глобальному суспільстві й одночасно дозволить іноземним студентами швидше адаптуватися до життя та навчання в Україні, вивчати чи практикувати мову.

В університетах США існують програми підготовки працівників до роботи з іноземними студентами, їх пропонують як спеціалізовані та професійні організації, так і окремі університети, курси розробляються для викладачів, працівників міжнародного відділу та працівників адміністративних підрозділів, якщо університет не може самостійно підготувати програми, то залучаються послуги третіх осіб. Для більшості ЗВО України корисним стане запровадження курсів для викладачів по роботі з іноземними студентами, а також створення на базі університетів ресурсних центрів з навчання іноземних громадян та кросс-культурних центрів.

Провідні університети США вкладають ресурси у інформаційно-комунікаційні технології. У міжнародних офісах є співробітники відповідальні за розвиток веб-сторінки міжнародного відділу. Так, на сайті університету іноземні студенти можуть знайти повну інформацію про навчальні програми, процес прийому на навчання, життя в США та на території кампусу, окремі навчальні заклади пропонують віртуальні тури університетом та можливість он-лайн спілкування з представниками університету, крім традиційного способу спілкування зі студентами за допомогою електронної пошти. Аналіз веб-сайтів українських університетів виявив, що інформація про міжнародну діяльність та навчання іноземних студентів не завжди повна, подається українською мовою, її представлення викликає труднощі в пошуку необхідної інформації. За таких умов необхідним є подальше удосконалення веб-сайтів університетів з метою

зробити їх зручними для користувача, зокрема потенційних іноземних студентів та партнерів.

Університети США широко застосовують соціальні медіа в роботі з іноземними студентами, починаючи з етапу вибору абітурієнтом університету. Застосування соціальних медіа в роботі зі студентами надає навчальному закладу можливість контролювати процес спілкування та адаптуватися до інтересів потенційних студентів. Соціальні медіа мають кілька переваг, серед яких актуальність, швидкість, низька вартість та можливість індивідуалізації, що свідчать про їх значний потенціал у залученні абітурієнтів. Соціальні медіа дають змогу враховувати стиль спілкування студентів при комунікації, надають можливість спілкуватися попри відстань та скоротити витрати на рекламу, а також дозволяють спілкуватися рідною для потенційних студентів мовою. Застосування соціальних медіа в залученні іноземних громадян до навчання в Україні та підтримки зв'язку з випускниками має значний потенціал, оскільки не вимагає великих витрат від закладу вищої освіти, що є актуальним в умовах потреби скорочення витрат, дозволяє надавати студентам інформацію щодо навчального закладу та забезпечує можливість спілкування між абітурієнтами, студентами, випускниками та адміністративним персоналом університету.

За даними дослідників [251; 490], одним із важливих факторів, що приваблюють іноземних студентів, є наявність стипендій та іншої фінансової допомоги. Більшість університетів США мають стипендії для талановитих іноземних студентів, які показують високі результати в навчанні та громадській діяльності, кошти виділяються університетом, фондами та професійними асоціаціями, приватними установами. Наявність у закладах вищої освіти України можливостей отримання фінансування або часткового фінансування привабить більшу кількість студентів, а також дозволить зацікавити талановиту молодь та підвищить успішність студентів.

Наприклад, невелика кількість стипендій може надаватися за результатами навчання після першого або другого року навчання.

На індивідуальному рівні:

Статистичні дані та досвід університетів США, що мають високі показники розвитку міжнародної діяльності свідчать, що успіх університету залежить від участі якомога більшої кількості стейкхолдерів у процесі інтернаціоналізації. Для цього оцінюють внесок кожного, академічну спільноту університету закликають до постійного розвитку та заохочують індивідуальні ініціативи.

У цьому контексті сформульовано такі рекомендації, що сприятимуть підвищенню ефективності міжнародної діяльності університету:

Для адміністраторів міжнародної діяльності:

- проведення самооцінки професійної діяльності – виявлення сильних і слабких сторін, можливостей професійного розвитку та ризиків;
- систематична участь у семінарах та майстер-класах, що розвивають професійні вміння;
- вивчення досвіду успішних українських університетів, особливо, таких що мають схожі умови організації міжнародної діяльності, а також вивчення позитивного досвіду університетів інших країн, у тому числі університетів світового класу, з метою подальшого впровадження позитивних практик в університеті;
- долучення до міжнародних професійних спільнот, асоціацій, організацій та активна участь у заходах, що вони проводять.

Для викладачів:

- систематична участь у міжнародних конференціях вдома та за кордоном;
- постійне розширення мережі професійних контактів;
- розширення мережі міжнародних зв'язків із науковцями в одній галузі;
- долучення до участі в міжнародних професійних асоціаціях, мережах, спільнотах;

- стажування за кордоном, проведення досліджень або викладання в зарубіжних ЗВО;
- інформування студентів про актуальні можливості набуття міжнародного досвіду;
- покращення знання іноземних мов, зокрема англійської;
- підвищення глобальної свідомості студентів, формування в студентів інтеркультурної компетенції.

Необхідно зауважити, що не всі елементи позитивного досвіду США в організації міжнародної діяльності університетів можуть бути застосовані в Україні, зважаючи на різницю в політичному, економічному, культурному, освітньому житті, а також особливості систем вищої освіти. Однак представлені рекомендації дозволять подолати низку проблем, що існують у сфері міжнародної діяльності університетів та підвищити ефективність їх діяльності, а також сприятимуть модернізації системи вищої освіти України.

Висновки до розділу 3

На основі методів історико-логічного та структурно-функціонального аналізу схарактеризовано стан міжнародної діяльності університетів України, виокремлено нормативно-правові, організаційні та змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності.

Виявлено, що в основоположних державних документах, що унормовують діяльність закладів вищої освіти в Україні, визначено пріоритети розвитку їх міжнародної діяльності. Держава підтримує та певною мірою заохочує міжнародну діяльність у вищій освіті, однак на сьогодні не існує цілісної державної стратегії розвитку міжнародної діяльності в системі вищої освіти. Зазначено, що основним органом влади, відповідальним за управління міжнародною діяльністю на державному рівні, є Управління міжнародного співробітництва та європейської інтеграції Міністерства освіти і науки України. З'ясовано, що означений

підрозділ регулює зовнішні освітні та наукові зв'язки, координує міжнародну взаємодію МОН України з іноземними державами та міжнародними організаціями. Застосування методу історико-логічного аналізу дозволило виокремити етапи розвитку міжнародної діяльності університетів України: формальний (середина 90-х рр. ХХ ст. – 2002 р.), інтеграційний (2003–2009 рр.), аналітично-стратегічний (2010 р. – до теперішнього часу).

Структура управління міжнародною діяльністю в закладах вищої освіти України відрізняється залежно від розміру, типу та місії навчального закладу. На основі застосування емпіричних методів, зокрема вивчення документів 30 університетів, включених до рейтингу «Топ 200 Україна» від 2016 р., з'ясовано, що структурні підрозділи, відповідальні за реалізацію міжнародної діяльності, виконують такі функції: координаційну, аналітичну, організаційну, інформаційну, сервісну, представницьку, навчальну, маркетингову.

На основі структурно-функціонального аналізу виявлено, що пріоритетними та найбільш перспективними сферами міжнародної діяльності університетів України є навчання іноземних студентів та участь у міжнародних проектах, зокрема фінансованих європейськими програмами.

На основі застосування компаративного підходу та методу наукової екстраполяції обґрунтовано можливості творчого використання позитивного досвіду міжнародної діяльності державних університетів США в Україні:

1. На національному рівні.

Законодавчий аспект: розробка цілісної стратегії міжнародної діяльності, спрямованої на створення та популяризацію бренду «Освіта в Україні», що визначає напрями та засоби розвитку міжнародної діяльності в системі вищої освіти на національному рівні. Освітньо-політичний аспект: заохочення та підтримка міжнародної діяльності університетів;

створення в Україні національної спеціалізованої професійної організації (асоціації, мережі), що уможливить обмін позитивним досвідом та накопичення і поширення ефективних практик. Організаційно-педагогічний аспект: запровадження зовнішнього моніторингу та оцінки якості міжнародної діяльності університетів та їх структурних підрозділів як складової системи забезпечення якості діяльності вишів; створення національної рекрутингової агенції з залучення іноземних студентів та інформаційної агенції з питань навчання в Україні; створення офіційної веб-сторінки за підтримки МОН України, що надає повну та правдиву інформацію щодо питань навчання в Україні іноземним громадянам; розробка та запровадження програм професійної освіти та професійного розвитку менеджерів міжнародної діяльності університетів; створення неурядових, некомерційних організацій, у тому числі студентських, що сприятимуть соціальній та дидактичній адаптації іноземних студентів; створення національної мережі адміністраторів міжнародної діяльності університетів та ресурсних центрів з інтернаціоналізації вищої освіти; розробка стандарту компетенцій працівників відділів міжнародної діяльності.

2. На регіональному рівні.

Організаційно-педагогічний аспект: створення регіональних консорціумів для розширення можливостей обміну інформацією, організації спільних заходів за участі міжнародних фахівців або експертів, здійснення міжнародних проектів тощо. Навчально-методичний аспект: проведення семінарів, майстер-класів для адміністраторів міжнародної діяльності, університетів, презентація позитивного досвіду конкретних українських вишів.

3. На інституційному рівні.

Стратегічний аспект: розробка університетами інституційних стратегій розвитку міжнародної діяльності як важливого механізму здійснення їх місії. У контексті реалізації означеного аспекту у роботі

представлено прогностичну модель розвитку міжнародної діяльності університету в Україні. Розроблена модель містить чотири взаємопов'язані блоки, а саме: концептуально-цільовий, організаційний, змістово-процесуальний та оцінно-результативний. У межах концептуально-цільового блоку виділено такі складники: суспільні потреби, місія міжнародної діяльності університету, концепція інтернаціоналізації, стратегія розвитку міжнародної діяльності та принципи зазначеної діяльності. Організаційний блок відображає структуру міжнародної діяльності, що передбачає залучення до процесу інтернаціоналізації якомога більшої кількості стейкхолдерів. Змістово-процесуальний блок включає виміри, напрями, види, форми та засоби міжнародної діяльності університету. В умовах глобалізації основними формами міжнародної діяльності університетів стають партнерство, програми та проекти. Оцінно-результативний блок передбачає наявність вимірюваних індикаторів успіху в розвитку міжнародної діяльності, визначених університетом, національними та міжнародними стандартами якості діяльності закладів вищої освіти.

Організаційно-педагогічний аспект: оптимізація моделі управління міжнародною діяльністю університету відповідно до структури університету, організаційної культури, основних сфер міжнародної діяльності, традицій вишу; вдосконалення співробітництва усіх підрозділів вишу задля реалізації завдань, передбачених стратегією міжнародної діяльності університету; розробка та запровадження програм професійного розвитку викладачів, спрямованих на формування фахових компетентностей, необхідних для роботи з іноземними студентами; впровадження внутрішнього та зовнішнього моніторингу й оцінки якості міжнародної діяльності університету і його структурних підрозділів як складової системи забезпечення якості діяльності вишу; розробка системи науково-методичного забезпечення дидактичної та соціальної адаптації іноземних громадян до навчання та проживання в Україні, профілактики міжетнічних та

міжрелігійних конфліктів; удосконалення системи позанавчальної роботи з іноземними студентами відповідно до їх актуальних потреб та можливостей університету; розвиток програм дистанційного та он-лайн навчання для іноземних студентів.

Навчально-методичний аспект: створення на базі університетів ресурсних центрів із навчання іноземних громадян та кросс-культурних центрів позанавчальної роботи з іноземними студентами.

4. На індивідуальному рівні.

Сформульовано рекомендації для адміністраторів міжнародної діяльності та викладачів закладів вищої освіти з питань розвитку професійної компетентності та інтернаціоналізації, що сприятимуть підвищенню ефективності міжнародної діяльності університету.

Таким чином, застосування загальнопедагогічних методів, методу структурно-функціонального аналізу, емпіричних методів аналізу документації та практичної діяльності українських вишів у досліджуваній сфері дозволило схарактеризувати нормативні, організаційні та змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності університетів України. Застосування методів моделювання та наукової екстраполяції дозволило розробити прогностичну модель розвитку міжнародної діяльності університетів України, надати рекомендації щодо творчого використання позитивного досвіду міжнародної діяльності державних університетів США в Україні.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні відповідно до мети та завдань розкрито теоретичні, організаційні та змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності державних університетів США на федеральному, регіональному та інституційному рівнях. Визначено можливості використання позитивного досвіду США в аспекті досліджуваної проблеми в умовах реформування освіти в сучасній Україні. Одержані в результаті дослідження результати дозволяють дійти **висновків**, що мають теоретичне і практичне значення.

1. Охарактеризовано стан розроблення досліджуваної проблеми у вітчизняних і зарубіжних порівняльно-педагогічних розвідках. Виявлено, що у вітчизняній педагогічній компаративістиці організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності університетів США не були предметом цілісного дослідження. Окремі аспекти досліджуваного явища висвітлювалися вітчизняними науковцями в роботах з філософії освіти, порівняльної педагогіки, міжнародних відносин, політології, державного управління, економіки. Констатовано, що в зарубіжних наукових розвідках предмет дослідження розкрито переважно в контексті теорії інтернаціоналізації освіти та управління інтернаціоналізацією, теорії міжнародних відносин.

У межах висвітлення теоретичних засад міжнародної діяльності в державних університетах США схарактеризовано поняттєвий апарат дослідження. «Організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності університетів США» визначено як вихідні положення, що визначають специфіку організації і здійснення міжнародної діяльності університету. Уточнено поняття «Міжнародна діяльність університету», яке визначається як процес, що передбачає міжнародне/глобальне співробітництво університету з національними, міжнародними та зарубіжними суб'єктами з метою реалізації освітньої, наукової та

соціальної місії університету, забезпечення його конкурентоспроможності та інституційного розвитку, реалізації завдань зовнішньої політики держави.

2. На підставі з'ясування факторів розвитку міжнародної діяльності державних університетів США (економічні, політичні, освітні, демографічні, культурні) та відповідно до таких критеріїв, як трансформація мети й основних завдань міжнародної діяльності американських вишів, виокремлено її етапи: 1) зарубіжних освітніх подорожей з метою вивчення та творчого запозичення європейських моделей вищої освіти (50-ті р. XVIII ст. – 80-ті р. XIX ст.), в межах якого відбувалося усвідомлення потреби нарощування потенціалу вищої освіти в умовах швидкої індустріалізації країни та боротьби за її незалежність; 2) суб'єктизації міжнародної діяльності американських університетів (80-ті рр. XIX ст. – поч. XX ст.) з метою підвищення якості вищої освіти; 3) інтенсифікації співробітництва із зарубіжними партнерами (20–50-ті рр. XX ст.) – міжнародна діяльність позиціонується як засіб встановлення миру та взаєморозуміння між націями; 4) інституалізації структур управління міжнародною діяльністю (60–80-ті рр. XX ст.) – міжнародна діяльність визнається інструментом забезпечення національних інтересів та гарантії безпеки держави; 5) професіоналізації міжнародної діяльності (90-ті рр. XX ст. – 2002 р.) – відбулося формування концептуальних засад міжнародної діяльності та впровадження на їх основі професійних технологій міжнародної діяльності; 6) глобалізації просторового поля та концептуальних засад міжнародної діяльності (2003 р. – до теперішнього часу) – характеризується цілісним та системним підходом до управління міжнародною діяльністю, всебічною інтернаціоналізацією університету з метою забезпечення лідерських позицій США на глобальному ринку освітніх послуг.

3. Виявлено організаційні засади міжнародної діяльності державних університетів США на федеральному, штатовому та інституційному рівнях. З'ясовано, що систему управління міжнародною діяльністю університетів на федеральному рівні представлено урядовими та неурядовими (громадськими та приватними) суб'єктами. Основними інструментами регулювання міжнародної діяльності державних університетів є нормативно-правові та фінансові. Виділено три категорії міжнародних неурядових організацій, залучених до регулювання міжнародної діяльності: асоціації університетів, спеціалізовані організації (сприяння розвитку окремих аспектів міжнародної діяльності) та професійні об'єднання (адміністраторів, науковців, викладачів). Встановлено, що уряди штатів, як правило, не є активними суб'єктами процесу управління міжнародною діяльністю університетів. На інституційному рівні представлено моделі організації міжнародної діяльності університету (централізовану, дистрибутивну, координовану, інтегровану), специфіку яких зумовлено структурою вишів, їх організаційною культурою та основними сферами міжнародної діяльності.

4. Визначено змістово-процесуальні засади міжнародної діяльності державних університетів США: принципи, виміри, види, напрями, засоби, форми. З'ясовано принципи реалізації досліджуваного феномену: мобільності, полікультурності, різноманітності та взаємовигідності. Констатовано, що вимірами міжнародної діяльності державних університетів США є такі: політичний, економічний, культурний, академічний. Її основними видами є освітня, науково-інноваційна та сервісна, що реалізуються в рамках зовнішнього та внутрішнього напрямів міжнародної діяльності. Схарактеризовано партнерство, програми та проекти як форми міжнародної діяльності, умови ефективності процесу навчання іноземних студентів в університетах США.

5. Обґрунтовано можливості творчого використання позитивного досвіду міжнародної діяльності державних університетів США в Україні на

національному, регіональному, інституційному та індивідуальному рівнях. З урахуванням актуального стану розвитку міжнародної діяльності в університетах України, особливостей управління міжнародною діяльністю, елементів зовнішнього середовища подано рекомендації, що стосуються стратегічного, освітньо-політичного, організаційно-педагогічного, навчально-методичного аспектів організації та управління міжнародною діяльністю в університетах України. З огляду на потреби подальшої модернізації управління міжнародною діяльністю закладів вищої освіти в Україні, найбільш актуальними визначено такі аспекти інновацій у досліджуваній сфері: розробка цілісної стратегії розвитку міжнародної діяльності на державному та інституційному рівнях; створення професійної організації адміністраторів міжнародної діяльності університетів; створення національної рекрутингової агенції із залучення іноземних студентів; створення регіональних консорціумів університетів, що серед іншого розвивають методичне забезпечення управління міжнародною діяльністю.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів міжнародної діяльності державних університетів США. На подальшу розробку заслуговують окремі змістові напрями міжнародної діяльності, маркетингові стратегії в управлінні міжнародною діяльністю, проблеми організації навчання іноземних студентів, програм обміну, створення та адміністрування глобальних партнерств тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абашкіна, Н. В. (1998). *Принципи розвитку професійної освіти в Німеччині: монографія*. Київ: Вища школа,
2. Авшенюк, Н. М. (2011). Розвиток транснаціональної вищої освіти в контексті глобалізації ринків освітніх послуг. *Теорія і практика управління соціальними системами*, 4, 69–77.
3. Авшенюк, Н. М. (2009). Інтернаціоналізація вищої освіти в умовах глобалізації світового освітнього простору. *Педагогіка та психологія*. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 468, 3–11.
4. Авшенюк, Н. (2011). Соціально-економічні детермінанти розвитку транснаціональної вищої освіти на зламі ХХ–ХХІ століть. *Порівняльна професійна педагогіка*, 1, 52–61.
5. Авшенюк, Н. М. (2015). *Тенденції розвитку транснаціональної вищої освіти у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.*: монографія за наук. Ред. Лещенко М.П., К.: Інститут обдарованої дитини.
6. Адаменко, О. В., Разорьонова, М. В. (2011). Проблеми навчання в Україні іноземних громадян як об'єкт педагогічних дисертаційний досліджень 1990-2010 років. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. вип. 29, 3–6.
7. Алексюк, А.М. (1998). *Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія*: Підручник для студ., аспір. та молодих викладачів навч. закладів. Київ: Либідь.
8. Андрущенко, В., Молодиченко, В. (2010). Академічна мобільність: проблема реалізації в Україні і в світі. *Вища освіта України*, 1, 34–42.
9. Антонюк, Л. Л., Сацик, В. І. *Концепції міжнародної конкурентоспроможності університетів*. Доступ через http://meim.kneu.edu.ua/get_file.php?id=2292

10. Антонюк, Т. Д. (2015). *Міжнародні зв'язки київських університетів у 1991-2012 р.* Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД».
11. Арсеньева, Д. Г., Алексанкова, А. М. (2008). *Организация международной деятельности вуза: Учеб. пособие.* СПб.: Изд-во Политехн. ун-та.
12. Бабін, Б. В., Короленко В. О., Александрова О. О. (2007). *Впровадження Болонського процесу у вищій школі України – проблеми та перспективи. Міжнародні програми національний досвід.* Донецьк: ДЮІ ЛДУВС.
13. Баєва, О. (2010). Державно-громадські засади управління вищою освітою США в контексті досвіду для ВНЗ України. *Освіта і управління*, 1, 143–149.
14. Баєва, О. (2010). Державно-громадське управління якістю вищої освіти: досвід США. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*, 2, 5–9.
15. Бесчастний, В. М. (2009). Оптимізація управління вищими навчальними закладами. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 2. Доступ через <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=14>
16. Біла книга національної освіти України Київ: Акад. пед. наук України, 2009 Доступ через
17. Білокопитов, В. І. (2010). Взаємозв'язок процесів інтернаціоналізації вищої освіти та забезпечення її якості на європейському освітньому просторі. *Вища освіта України*. 1(19), 41–47.
18. Білоцерківський національний аграрний університет. *Відділ зовнішньоекономічної та інвестиційної діяльності.* Доступ через <http://btsau.edu.ua/uk/content/viddil-zovnishnoekonomichnoyi-ta-investytsiynoyi-diyalnosti-roboty-z-inozemnuyu-studentamy>
19. Бойченко, М. (2011). Вплив інтернаціоналізації на розвиток інноваційних процесів в управлінні європейською вищою освітою. *Порівняльно-педагогічні студії*, 2. Доступ через

<http://pps.udpu.org.ua/article/view/18608/16351>

20. Бойченко, М. А. (2010). *Тенденції управління сучасною загальною середньою освітою США*: (дис. канд. пед. наук). Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Суми.

21. Болюбаш, Я. (2004). Болонський процес подолання стереотипів Я. Болюбаш. *Освіта України*, 21, 5.

22. Болюбаш, М. Ф., Шинкарук, В. Д, Грубінко, В. В., Бабин, І. І. (2004). *Вища освіта України і Болонський процес : навч. посіб.* В. Г. Кремень (ред). Тернопіль: Навчальна книга – Богдан.

23. Бондар, Т. І. (2009). *Тенденції розвитку студентського самоврядування в системі вищої освіти США*. (Дис. канд. пед. наук). Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького. Черкаси.

24. Бурлакова, О. О. (2006). *Відтворення вищої освіти України у європейському освітньому просторі*. (Дис. канд. філос. наук). Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. Київ.

25. Вербицька, С. (2010). Забезпечення якості вищої освіти в умовах інтернаціоналізації глобального освітнього простору. *Порівняльно-педагогічні студії*, 3–4. 78, –86.

26. Верхогляд, О., Романовська, О., Романовський, О. (2010). Проблеми міжнародної співпраці у сфері вищої освіти: контроль за якістю освіти. Національний і міжнародний аспекти. *Вища школа*, 1, 15–23.

27. Верхогляд, О., Романовська, О., Романовський, О. (2010). Розвиток американського законодавства у сфері вищої освіти в ХХ-ХХІ у сфері вищої освіти. *Вища школа*. 5/6, 68–78.

28. Васильєва, М. О. (2011). *Зарубіжна допомога в системі пріоритетів зовнішньої політики США*. (дис. канд. політ. наук). Національна академія наук України, Інститут світової економіки і міжнародних відносин, Київ.

29. Галус О. М. (2008). Системний підхід до управління процесом

адаптації студентів за умов багаторівневої педагогічної освіти. Г. П. Васянович (ред.) *Психолого-педагогічні основи професійної адаптації майбутніх фахівців : моногр.* (С. 32-53) Львів: СПОЛОМ.

30. Гулецька, Я. Г. (2008). *Полікультурна освіта студентської молоді в університетах США.* (Автореф. дис. канд. пед. наук). Київ національний університет імені Т. Шевченка.

31. Дарманський, М.М. (1997). *Соціально-педагогічні основи управління освітою в регіоні.* Хмельницький: Поділля.

32. Дебич, М. (2015). Європейський підхід до інтернаціоналізації вищої освіти. *Вища освіти України*, 1, 75–80.

33. Дебич, М. (2016). Інтернаціоналізація вищої освіти в глобалізованому світі: тенденції та виклики. *Вища освіта*, 6, 31–40.

34. Десятов, Т.М. (2012). Актуальні проблеми освіти дорослих у контексті глобалізації. *Порівняльна професійна педагогіка*, 1, 6–13.

35. Донченко, В. (2013). Пріоритетні завдання управління міжнародною діяльністю в університетах США в умовах глобалізації. *Наукові записки. Психолого-педагогічні науки*, 5, 243–248.

36. Донченко, В. (2013). Пріоритетні напрями міжнародної діяльності сучасного університету в умовах інтернаціоналізації освіти. *Педагогіка і психологія професійної освіти*, 4, 102–110.

37. Донченко, В. М. (2014). Зарубіжні моделі інтернаціоналізації вищої освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 6, 10–19.

38. Донченко В. М. (2015). Механізми державного врегулювання міжнародної діяльності університетів США. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*, 43, 138–146.

39. Донченко, В. (2015). Основні напрями міжнародної діяльності університетів України. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, 18 (1), 78–83.

40. Донченко, В. М. (2015). Глобалізація та інтернаціоналізація в управлінні міжнародною діяльністю сучасного університету. *Вісник*

Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки, 4 (82), 122–126.

41. Донченко, В. (2013). Міжнародна діяльність університету як фактор інноваційного розвитку. *Управління якістю в освіті та промисловості: досвід, проблеми та перспективи: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції*. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 113.

42. Донченко, В. (2013). Соціальні медіа як засіб залучення іноземних студентів до навчання в університетах США. *Педагогічна компаративістика 2013: трансформації в освіті зарубіжжя та український контекст: матеріали науково-практичного семінару*. Київ: Педагогічна думка, 132–134.

43. Донченко, В. М. (2013). Теоретичні основи культурної адаптації іноземних студентів в університетах США. *Мистецька освіта в контексті європейської інтеграції: інтеркультурний вимір: матеріали III Міжнародної наукової конференції*. Суми, 39–40.

44. Донченко, В. (2014). Моделі інтернаціоналізації вищої освіти на інституційному рівні. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 1*. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 59–61.

45. Донченко, В. (2014). Фактори розвитку пропозиції освітніх послуг у міжнародній освіті: досвід України та США. *Педагогічна компаративістика – 2014: якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст: матеріали науково-практичного семінару*. Київ: Педагогічна думка, 46–48.

46. Донченко, В. (2015). Методичне забезпечення управління міжнародною діяльністю в державних університетах США. *Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 4*. Суми: Видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 155–157.

47. Донченко, В. (2016). Підвищення рівня інтернаціоналізації в Україні: можливості використання позитивного досвіду США. *Чверть століття українсько-американської дружби: досвід гідний майбутнього:*

збірник матеріалів III американознавчої мультидисциплінарної конференції. Львів, 301–305.

48. Донченко, В. (2016). Бренди у міжнародній освіті: світовий досвід та українські перспективи. *Європейський університет: імідж, мобільність та соціальні перспективи: матеріали I міжнародної конференції для студентів та молодих учених*. Суми: ФОП Цьома С. П., 163–166.

49. Донченко, В. (2016). Інтернаціоналізація вищої освіти як засіб нарощування «м'якої сили» в зовнішній політиці США. *Наукові абриси III тисячоліття, індустрія хай-тек та проблеми інноваційної освіти в умовах кросс-культурних взаємодій: тези виступів учасників Міжнародної наукової наукової конференції*. Суми: ФОП Цьома С. П., 172–174.

50. Дудко, О. С. (2011). Міжнародний піар у позиціонуванні суб'єктів міжнародної діяльності в мультикультурному середовищі. *Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия "Филология. Социальные коммуникации"*, 24 (63), 4, 279–286.

51. Жижко, Т. А. (2011). *Теоретичні засади розвитку університетської освіти: європейський контекст*. (Дис. ... д-ра філос. наук). Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ.

52. Журавльова, Ю. О. (2009). *Механізми державного управління реформуванням вищої освіти України в умовах євроінтеграції*. (Дис. канд. наук з держ. упр.). Одеський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. Одеса.

53. Заболотна, О. А. (2005). *Соціалізація учнівської молоді в загальноосвітніх та альтернативних закладах середньої освіти в США* (Дис. канд. пед. наук). Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. Умань.

54. Заболотна, О. А. (2015). *Управління грантами в українському університеті: творче поєднання світового досвіду та національних реалій*.

Теорії та технології інноваційного розвитку вищої освіти: глобальних і регіональний контексти : монографія. А. А. Сбруєва ред. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 324–343

55. Закон України «Про освіту» 2145-VII від 05.09.2017. (2017). Доступ через http://www.osvita.org.ua/pravo/law_05/part_01.html

56. Закон України «Про вищу освіту» 1556-VII від 01.07.2014. (2014). Доступ через <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

57. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». (2015). Доступ через <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/848-19/page>

58. Згуровський, М. (2006). *Болонський процес: головні причини та шляхи структурного реформування вищої освіти України*. Київ: НТУУ «КПІ».

59. Зінченко, В. В. (2015). Інституційний вимір інтернаціоналізації і трансформації систем освіти в умовах неоліберальної глобалізації. *Вища освіта України*, 3, 180–209.

60. Зязюн, І. А. (2005). Болонський процес в Україні і Європі. *Трибуна*, 1–2, 14–16.

61. Калашнікова, С. А. (1999). *Управління державним сектором вищої освіти США* (дис. канд. наук з держ упр.). Українська академія державного управління при Президенті України. Київ.

62. Кільова, Г. О. (2009). *Трансформація філософської парадигми освіти в контексті Болонських декларацій*. (Дис. канд. філос. наук). Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ.

63. Кнодель, Л. (2011). Структура вищої освіти США на сучасному етапі розвитку суспільства. *Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації: український науковий журнал*, 1, 239–246.

64. Ковальчук, Р. Л. (2011). Інтернаціоналізація освіти: міжнародно-правовий досвід і національна практика. *Науковий вісник Чернівецького університету. Правознавство*, 604, 40–43.

65. Козієвська, О. (2013). Проблема вибору галузей навчання іноземними студентами: міжнародний розподіл. *Вища школа*, 2, 60–72.
66. Козієвська, О. (2012). Стратегії інтернаціоналізації вищої освіти: міжнародний досвід та українські перспективи. *Вища школа*, 7, 30–39.
67. Козлова, О. (2004). *Системний підхід як методологічний орієнтир в управлінні навчальним закладом*. Педагогічні науки: Збірник наукових праць. Частина друга, 23–32.
68. Кондратюк, С. М., Мордвінова, І. В. (2015). Генеза здоров'язбережувального виховання в польських школах. *Теорія і методика навчання й виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: від історії до інновацій: [колективна] монографія*. (с. 288–305). Суми: ВВП "Мрія".
69. Корсак, К. В. (2005). Європейський простір вищої освіти і Україна. *Вища школа*, 1, 47–56
70. Корсунов В.И. (2009). Классификация американских вузов и вопросы их диверсификации. *Вестник высшей школы (Alma Mater)*, 2, 52–60.
71. Кошманова, Т. С. (2002). *Розвиток педагогічної освіти у США (1960 - 2000 рр.)*: (дис. д-ра пед. наук). Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. Київ.
72. Красовська, О. Ю. (2011). Інтернаціоналізація вищої освіти в умовах глобального освітнього простору. *Вісник Академії митної служби України. Сер. : Економіка*. 2. 102–109.
73. Красуля, А. В. (2015). *Організаційно-педагогічні засади фандрайзингової діяльності в державних університетах США* (дис. канд. пед. наук). Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Суми.
74. Кремень, В. (2011). Вища освіта в структурі цивілізаційних змін. *Вища освіта України*, 1, 8–11.
75. Курбатов, С. (2011). Інтернаціоналізація як сутнісна складова університетської місії в сучасних умовах. *Вища освіта України*, 3, 183–192.

76. Курбатов, С. (2010). Людиноцентристська парадигма як інструмент ефективної інтернаціоналізації в галузі освіти. *Філософія освіти*, 1-2(9), 115–122.
77. Кучеренко, Д. Г., Мартинюк О. В. (2011). *Стратегії розвитку освітніх систем країн світу : монографія*. Київ: ППК ДЗСУ.
78. Лавриченко Н. М. (1997). Реформування освіти в європейських країнах за умов їх інтеграції. *Шлях освіти*, 2. 20–24.
79. Лендель, М., Свеженцева, О., Гойдаш, Ю., Нагоркін, М. (2016). Інтернаціоналізація освіти та наукових досліджень Ужгородського національного університету (за звітними матеріалами за 2015-2016 н. р.). *Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць*, 1 (16). 9–20.
80. Лещенко, М. (2008). *Сучасна міжнародна педагогічна реальність. Професійна освіта: педагогіка і психологія: польсько-український, українсько-польський щорічник*. Ченстохова. 321–326.
81. Лиман, І. (2012). Міжнародні зв'язки Бердянського державного педагогічного університету. *Вища школа*, 4, 46–53.
82. Листопад, О. В. (2011). Освіта в стратегічних завданнях інноваційного розвитку Канади. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: науковий журнал*, 8 (18), 70–81.
83. Литовченко, І. (2016). Генеза корпоративного університету у США. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал*, 4(58), 42–48.
84. Локшина, О. І. (ред). (2004). *Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи: Посібник*. Київ: К.І.С.
85. Луговий, В.І. Проблема адаптації системи вищої освіти України до стандартів європейського освітнього простору. *Вища освіта України*, 1, 407–415.
86. Лунячек, С. В. (2009). Розвиток системи вищої освіти США в умовах децентралізації влади. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.:*

Педагогіка і психологія. Ялта, 21(5), 34–46.

87. Лянной, Ю. О. (2014). Зміст професійної підготовки магістрів з фізичної реабілітації в університетах Канади. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал*, 2, 463–470.

88. Масальський, В. (2008). Практика співробітництва Донецького національного університету з іноземними освітянськими партнерами друга половина 90-х – 2005 роки. *Журнал «Схід»*. Український культурологічний центр, Донецьк. Доступ через http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=28039

89. Маслов, В. І., Боднар, О. С., Горащ, К. В. (2012). *Наукові основи та технології компетентного управління загальноосвітнім навчальним закладом: монографія*. Тернопіль: Крок.

90. Матвієнко, О. В. (2005). *Стратегії розвитку середньої освіти в країнах Європейського Союзу : монографія*. Київ Ленвіт.

91. Мацик, К. В. (2007). *Крос-культурна комунікація в освітньому сегменті інформаційного суспільства*. (Дис. канд. філос. наук). Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». Київ.

92. Медведева, Н. В. (2007). *Международная деятельность вуза в условиях интеграции России в общеевропейское образовательное пространство*. (Дис. канд. пед. наук). ГОУ ВПО Челябинский государственный университет. Челябинск.

93. Мельник, С., Матросов, В. (2012). Перспективи розвитку системи експорту освітніх послуг в Україні. *Вища школа*, 1, 43–53.

94. Міністерство освіти і науки України. *Управління міжнародного співробітництва та європейської інтеграції*. Доступ через <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/pro-ministerstvo/departamenti-ta-upravlinnya/upravlinnya-mizhnarodnogo-spivrobotnictva-ta-yevropejskoyi-integraciyi>

95. Мокій, О.А. (2008). *Міжнародний трансфер технологій в умовах євроінтеграції України*. (Автореф. дис. канд. екон. наук) НАН України. Інститут світової економіки і міжнародних відносин. Київ.
96. Мотунова, І. Г. (2012). Іноземні студенти в українських ВНЗ як прояв академічного капіталізму. *Методологія теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: збірник наукових праць*, 18. 411–417.
97. Національна доктрина розвитку освіти № 347/2002 від 17.04.2002. (2002). Доступ через <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>
98. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021. (2012) Доступ через <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>
99. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» імені І. Сікорського. *Департамент міжнародного співробітництва*. Доступ через http://kpi.ua/kpi_links
100. Національний університет «Львівська політехніка». *Інтернаціоналізація*. Доступ через <http://www.lp.edu.ua/internationalization>
101. Національний університет «Острозька академія». *Відділ міжнародного співробітництва та фандрайзингу*. Доступ через <https://www.oa.edu.ua/ua/foreign/>
102. Ніколаї, Г. (2015). Система вищої технічної освіти в республіці Польща. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал*, 6, 433–441.
103. Ніколаєнко, С. М. (2008). *Теоретико-методологічні основи управління інноваційним розвитком системи освіти України: монографія*. Київ: Київ. національний торговельно-економічний університет.
104. Оболенська, Т., Циркун, О. (2016). Концептуальні підходи до міжнародного співробітництва між вищими навчальними закладами. *Міжнародна економічна політика*, 2(25), 41–58.
105. Оболонський, О. П. (2008). *Концептуальне забезпечення американського глобалізму на початку XXI століття*. (дис. канд. політ. наук) Національна академія наук України, Інститут світової економіки і

міжнародних відносин. Київ.

106. Овчарук, О. (2004). Дистанційна освіта у європейських країнах та США у контексті розвитку інноваційних технологій. *Засоби і технології єдиного інформаційного освітнього простору*. Київ: Атіка. 170–175.

107. Огієнко, О. І. (2015). Міжнародна діяльність як фактор інноваційного розвитку університетів США. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал*, 8, 218–224.

108. Огієнко, О. І. (2014). Полікультурні засади вищої освіти Великої Британії, США, Канади і Австралії. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал*, 10, 173–184.

109. Огієнко, О. І. (2012). Тенденції та особливості глобалізації та інтернаціоналізації: досвід німецькомовних країн. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал*, 8, 95–105.

110. Отрощенко, Л. С. (2011). Інтернаціоналізація та глобалізація вищої освіти Німеччини. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал*, 4/5, 181–187.

111. Павловський, К. (2005). *Трансформація вищої освіти в 21 столітті: польський погляд*. Київ.

112. Панченко, Є. (2011). Дослідницький університет: гарвардські принципи. *Університетська освіта*, 1, 38-47.

113. Першукова, О. О. (2011). Державна мовна політика США з навчання іноземних мов: проблеми формування світогляду школярів. *Педагогіка і психологія*, 1, 102–112.

114. Плинокос, Д. Д. (2010). Тенденції розвитку діяльності з надання освітніх послуг іноземним громадянам у ВНЗ України. *Наукові праці КНТУ. Економічні науки*, 17.

115. Поберезська, Г. Г. (2005). *Тенденції розвитку вищої освіти країн Західної Європи та України*. (Дис. канд. пед. наук). Київ.

116. Подобєдова, Т. Ю. (2006). Тенденції розвитку освіти міжнародного співробітництва українських університетів. Проблеми сучасної педагогічної освіти : [зб. ст.]. Сер.: Педагогіка і психологія. Вип. 9 ; Ч. 2 / Ялта, 152–157.
117. Полешко, Л. (2002). Міжнародні і партнерські стосунки між вищими навчальними закладами. *Право України*, 4, 162–183.
118. Пуховська, Л. П. (2007). Міжнародна діяльність в умовах інтеграції: досвід Центрального Інституту післядипломної освіти АПН України. *Післядипломна освіта в Україні*, 1, 80–83.
119. Пуховська, Л. П. (1999). Проблеми інтеграції педагогічної освіти в загальноєвропейський освітній простір. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка педагогічні науки*, 3, 67–71.
120. Пшенична, Л. В. (2009). *Державне сприяння адаптації системи вищої освіти в Україні до вимог болонського процесу*. (Дис. канд. наук з держ. урп.). Національна академія державного управління при Президентові України Харківський регіональний інститут державного управління. Харків
121. Рейтинг вищих навчальних закладів «Топ-200 Україна» – 2015/2016 рік. (2016, травень). Доступ через <http://www.euroosvita.net/index.php/?category=1&id=4757>
122. Рейтинг МОН – 2013. Національна система рейтингового оцінювання вищих навчальних закладів (2013). Доступ через www.mon.gov.ua/img/zstored/files/Рейтинг_МОН_2013.doc
123. Рибаченко, Л. І. (2001). *Підготовка іноземних студентів у навчальних закладах України (1946 – 2000 рр.)*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Луганський державний педагогічний університет імені Т.Шевченка. Луганськ.
124. Рижков, М. М. (2007). *Доктринальний вимір стратегії зовнішньої політики США: від стримування до глобальної демократизації*. (дис. д-ра політ. наук). Київський Національний університет імені Т.Г. Шевченка. – Київ.

125. Рідей, Н., Паламарчук, С., Шофолов, Д. (2012). Міжнародні стандарти як інструмент управління якістю освіти в Україні та США. *Порівняльно-педагогічні студії*, 3(13). Доступ через <file:///C:/Users/%D0%92%D0%98%D0%A2%D0%90/Downloads/18794-28200-1-SM.pdf>
126. Рогова, Т.В. (2016). Наукові підходи до удосконалення й модернізації вищої освіти. *Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія»*, 52, 21–27.
127. Романовська, О. О., Романовська, О. Ю, Романовський, О. О. (2010). *Досвід вищої освіти Сполучених Штатів Америки ХХ-ХХІ століття. Кн. 2. Особливості вищої освіти США кінця ХХ – початку ХХІ століття : навч. посіб.* Вінниця : Нова Книга.
128. Романовський, О. О. (2012). *Інноваційна діяльність дослідницьких підприємницьких університетів США: монографія.* Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова.
129. Ромін, А. В. (2014). Механізми вдосконалення міжнародного співробітництва вищих навчальних закладів України. *Теорія та практика державного управління*, 1 (44), 1–6.
130. Сахаров, В.Є., Ільницький Д.О. (2011). Методичні засади оцінювання міжнародної конкурентоспроможності дослідницьких університетів світового рівня. *Актуальні проблеми економіки*, 11(125), 153–168.
131. Сбруєв, М.Г. (2015). Технології грантового супроводу науково-дослідних проектів в університетах США. *Теорії та технології інноваційного розвитку вищої освіти: глобальних і регіональний контексти : монографія / за заг. ред. А. А. Сбруєвої.* – Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 305–323.
132. Сбруєва, А. (2015). Розвитку вищої освіти в умовах глобальної фінансово-економічної кризи: європейський та американський контекст. Сбруєвої, А. А. (ред). *Теорії та технології інноваційного розвитку вищої*

освіти: глобальних і регіональний контексти : монографія. (С. 10–30). Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.

133. Сбруєва, А. А. (2002). Інтернаціоналізація вищої освіти: сутність поняття та системні зміни парадигми. *Педагогічні науки*. Суми: СумДПУ, 3, 255–262.

134. Сбруєва, А. А. (2004). *Тенденції реформування середньої освіти розвинених англomовних країн в контексті глобалізації (90-ті рр. ХХ – початок ХХІ ст.) : монографія*. Суми: ВАТ «Сумська обласна друкарня»; Видавництво «Козацький вал»,– 500 с.

135. Сбруєва, А. (2012). Інтеграція університету в національну інноваційну систему: світовий досвід та Українські проблеми. *Порівняльно-педагогічні студії*, 3, 133–141

136. Сбруєва, А. (2013). Інтернаціоналізація вищої освіти: пріоритети комплексної стратегії Європейського союзу. *Вища освіта України*, 3, 89–95.

137. Сбруєва, А. (2001). Глобалізація – інтернаціоналізація: співвідношення понять в контексті розвитку міжнародної вищої освіти. М. Б. Євтух (ред.). *Теоретичні питання освіти і виховання: зб. наук. пр.* Київ: КДЛУ, 15, 125–128.

138. Сбруєва, А. А. (2010). Управління науковою роботою в державних університетах США: структурно-функціональні аспекти. *Порівняльно-педагогічні студії*, 1–2, 68–75.

139. Сбруєва, А. А. (2008). *Глобальні та регіональні тенденції розвитку вищої освіти в умовах побудови суспільства знань*. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка.

140. Сбруєва, А. (2007). Лісабонська стратегія розвитку єдиного європейського простору неперервної освіти. *Шлях освіти*, 2, 14–18.

141. Сбруєва, А., Козлов, Д. (2016). Інтернаціоналізація як драйвер розвитку інноваційної системи університету. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 6, 71–87.

142. Семенов, О. (2016). Соціокультурний компонент у підготовці

іноземних студентів-медиків. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 6 (60), 87–97.

143. Семенюта, Т.В. (2008). *Контрманіпулятивний вектор оцінювання сучасної зовнішньої політики США*. (Дис. канд. політ. наук). НАН України. Інститут світової економіки і міжнародних відносин. Київ.

144. Сисоєва, С., Батченко, Н. (2011). *Вища освіта України: реалії сучасного розвитку: монографія*. Київ: ВД ЕКМО.

145. Сікорська, І. М. (2006). *Удосконалення державного управління вищою освітою в контексті європейської інтеграції*. (Дис. канд. наук з держ. упр.) Донецький державний університет управління. Донецьк.

146. Сікорська, І.М. (2015). Аналіз міжнародної діяльності вищого навчального закладу як стратегічного напрямку інтернаціоналізації. *Вища освіта України*, 3 (дод.2), 268–277.

147. Скубашевська, Т. С. (2005). *Мовні стратегії у формуванні міжкультурного діалогу у європейському просторі (соціально-філософський аналіз)*. (Дис. канд. філос. наук). Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ.

148. Смолікевич, Н. (2008). Вища освіта США: Організаційно-педагогічні аспекти привабливості для студентів іноземців. *Вісник Львівського університету: серія педагогічна*, 23, 194-201.

149. Солощенко, В. М. (2011). *Інтернаціоналізація університетської освіти в німецькомовних країнах (кінець ХХ – початок ХХІ століть)* (дис. канд. пед. наук). Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка. Суми.

150. Співаковська, Т.В., Гнатівська, Д.П (2010). Можливості виходу українських вищих навчальних закладів на міжнародний ринок освітніх послуг. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*, 7, 79–86.

151. Степаненко, С. (2001). Система вищої освіти у США: фінансування і технологія. *Вища школа*, 6, 71–87.

152. Степаненко, І. В. (2015). Ключові питання інтернаціоналізації

вищої освіти: колізії інструментального і культурного гуманітарного вимірів. *Вища освіта України*, 3 (дод. 2), 158–180.

153. Степаненко, І. В. (2015). Філософсько-методологічні проблеми узгодження національного, загальноєвропейського і глобального у процесах інтернаціоналізації вищої освіти. *Гілея: науковий вісник: зб. наук. праць*. Київ: Вид-во «Гілея», 100(9), 203–212.

154. Степанов, Є. П. (2004). *Формування культури міжетнічних відносин у студентів вищих навчальних закладів*. (Дис. канд. пед. наук). Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. Луганськ.

155. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобальних викликів. (2009). Г.О. Андрощук, І.Б. Жилияєв, Б.Г. Чижевський, М.М. Шевченко (Авт.-упоряд.). Київ: Парламентське вид-во.

156. Стратегія сталого розвитку "Україна - 2020". (2015). Доступ через <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/ru/5/2015#n10>

157. Суліма, Є. (2012). Вища освіта в контексті національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2020 роки. *Вища школа*, 3, 7–15.

158. Сумський державний університет. *Відділ міжнародних зв'язків Сумського державного університету*. Доступ через <http://sumdu.edu.ua/ukr/international/office.html>

159. Сумський державний університет. *Департамент міжнародної освіти*. Доступ через <http://study.sumdu.edu.ua/uk/>

160. Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка [Електронний ресурс] : http://www.sspu.sumy.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=51&Itemid=9

161. Сусловська, Т. Є. (2011). *Організаційно-економічні форми інтернаціоналізації університетської діяльності*. (автореф. дис. канд. екон. наук). ДВНЗ Київський національний економічний університет імені В. Гетьмана. Київ.

162. Сухомлинська, О. В. (2003). *Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем*. К.: АПН.
163. Татяниченко, О. О. (1997). *Педагогічні умови спілкування з іноземними студентами в процесі навчання*. (Автореф. дис. канд. пед. Наук) Київський національний університет імені Т. Шевченка. - Київ.
164. Тітарчук, В. (2006). Соціокультурна глобалізація вищої освіти: тенденції та наслідки. *Віче*, 22, 37-39.
165. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. (2014). Доступ через http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011/print1509916676639379
166. Український державний центр міжнародної освіти (2014). Доступ через <http://intered.com.ua/інформація-про-Центр>
167. Український державний центр міжнародної освіти. *Іноземні студенти в Україні* (2016). Доступ через <http://studyinukraine.gov.ua/uk/zhittya-v-ukraini/inozemni-studenti-v-ukraini/>
168. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини Доступ через http://udpu.org.ua/viewpage.php?page_id=812
169. Устименко-Косоріч, О. А. (2014). Порівняльний аналіз змісту підготовки баяністів-акордеоністів у вищих мистецьких закладах Сербії й України. *Освіта та педагогічна наука*, 1, 57–65
170. Херсонський державний університет класичний університет дослідницького типа [Електронний ресурс] : <http://www.kspu.edu/InternationalActivities/DInternatRelations.aspx>
171. Холявко, Н. І. (2012). Модель управління науково-освітніми міжнародними проектами в системі державної інноваційної політики. *Науковий вісник ЧДІЕУ*, 1 (13), 39–45.
172. Хомерікі, О.А. (2012). Інтернаціоналізація і інтеграція, як напрямки глобалізації освіти: процеси синтезу і диференціації. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*, 16, 76-84.

173. Хриков, Є.М. (2013). Розгляд суперечностей в педагогічних дослідженнях. *Шлях освіти*, 1, 2–7.
174. Чабала, О. (2015). Інтернаціоналізація та глобалізація як ключові чинники міжнародного співробітництва в сфері вищої освіти. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: зб. наук. пр.*. Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, О. Г. РОМАНОВСЬКИЙ (ред). Харків: НТУ «ХП», – Вип. 43 (47), 112–126.
175. Черницька, Т. В. (2009). *Міжнародне науково-технічне співробітництво в умовах глобалізації* (дис. канд. ек. наук). Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». Київ.
176. Чернівецький національний університет. Відділ міжнародних зв'язків. Доступ через <http://interof.chnu.edu.ua/index.php?page=ua>
177. Чернякова, Ж. (2011). Порівняльна характеристика процесів глобалізації та інтернаціоналізації в контексті формування сучасної освітньої політики. *Порівняльно-педагогічні студії*, 2(8), 78-84.
178. Чернякова, Ж. Ю. (2013). Моніторинг якості інтернаціоналізованої освіти: досвід Великої Британії. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя : Психолого-педагогічні науки*, 3, 196-201.
179. Чернякова, Ж. Ю. (2013). *Інтернаціоналізація освітнього простору старшої школи Великої Британії : монографія*. Сум. держ. пед. ун-т. – Суми : видавничо-виробниче підприємство «Мрія» ТОВ, – 200 с.
180. Чирва, А. (2013). Інтернаціоналізація вищої освіти Канади на національному рівні. *Педагогічні науки*, 1(57), 55–60.
181. Чирва, А. С. (2007). Актуальні завдання вищої освіти у контексті інтернаціоналізації. *Педагогічні науки : зб. наук. пр.* – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 4, 89–95.
182. Чоботюк, О.І. (2002). *Міжнародний науково-технічний трансфер у перехідній економіці*. (Автореф. дис. канд. екон. наук). Київський національний університет імені Т. Шевченка. Київ.

183. Шеремет, Л. А. (2012). *Порівняльний аналіз впровадження настанов Болонського процесу в Україні та Німеччині (філософський аспект)*. (Дис. канд. філос. наук). Інститут вищої освіти, Національна академія педагогічних наук України. Київ.
184. Шубартовський, Г. (2011). Інтернаціоналізація університетської освіти. *Вища школа*, 4, 59–63.
185. Шутова, М. О. (2004). *Проблеми реформування загальної середньої освіти в США (1950-ті-1990-ті рр.)*. (дис. канд. пед. наук). Київський національний лінгвістичний університет. Київ
186. Яблонський, В. А. (1998). *Вища освіта України на рубежі тисячоліть: проблеми глобалізації та інтернаціоналізації*. Київ.
187. Яцейко, М. Г. (2008). *Демократизація як закономірність модернізації освіти в контексті глобалізації*. (Дис. канд. філос. наук). Інститут вищої освіти, Національна академія педагогічних наук України. Київ.
188. ACE's Center for Internationalization and Global Engagement. (2013). Leadership Network for International Education. Retrieved from <http://www.acenet.edu/news-room/Pages/Leadership-Network-for-International-Education.aspx>
189. ACE's Center for Internationalization and Global Engagement. Internationalization Laboratory. Retrieved from <http://www.acenet.edu/news-room/Pages/ACE-Internationalization-Laboratory.aspx>
190. Agreement between the European Community and the United States of America renewing a programme of cooperation in higher education and vocational education and training Official // Journal of the European Union/ 2006. Retrieved from: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:346:0034:0040:EN:PDF>
191. Alberts, H. C. (2007). Beyond the headlines: changing patterns in international student enrollment in the United States. *GeoJournal*, 68(2-3), 141–153.

192. Allen, H. W. (2010). What Shapes Short-Term Study Abroad Experiences? A Comparative Case Study of Students' Motives and Goals. *Journal of Studies in International Education*, 14(5), 452-470.
193. Altbach, Ph. G. (2001). Universities and globalization: Critical perspectives; the globalization of higher education. *The Journal of Higher Education*, 72, 254–256.
194. Altbach, Ph., Reisbeg, L., Rumbley, L. E. (2009). Trends in Global Higher Education : Tracking and Academic Revolution. Chestnuthill, MA : Boston College Center for International Higher Education.
195. Altbach, Ph. G., Teichler, U. (2001, spring). Internationalization and Exchanges in a Globalized University. *Journal of Studies in International Education*. 5 (1), 5-25.
196. Altbach, Ph., Knight, J. (2007, Fall/Winter). The Internationalization of Higher Education: Motivations and Realities. *The Journal of Studies in International Education*. 11(3/4), 291-305.
197. Altbach, Ph. G, Salmi J. (Eds.). (2011). *The Road to Academic Excellence The Making of World-Class Research Universities* Washington DC.
198. Al-Youssef J. *The internationalization of higher education institution : A case study of a British University*. Doctoral dissertation. Retrieved from http://opus.bath.ac.uk/16605/1/EdD_Thesis_-_Joanna_Al-Youssef.pdf
199. American Academy in Rome. Retrieved from <http://www.aarome.org/about/school-classical-studies>
200. American Association of Community Colleges. Retrieved from <http://www.aacc.nche.edu/Resources/aaccprograms/international/Pages/default.aspx>
201. American Association of State Colleges and Universities. Retrieved from <http://aascu.org/Programs/InternationalPrograms/>
202. American Council on Education (ACE). Retrieved from: <http://www.acenet.edu/about-ace/Pages/default.aspx#tabContent-1>

203. American Council on Education. *Educating Americans for a world in flux: Ten ground rules for internationalizing higher education*. – Washington, DC : American Council on Education, 1995. – 16 p.

204. American council for Education. Center for Internationalization and Global Education. Model for Comprehensive Internationalization. Retrieved from <http://www.acenet.edu/news-room/Pages/CIGE-Model-for-Comprehensive-Internationalization.aspx>

205. American Council on Education. Center for Internationalization and Global Engagement [Electronic resource]: URL : <http://www.acenet.edu/news-room/Pages/Center-for-Internationalization-and-Global-Engagement.aspx>

206. American Council for Education. *The Internationalization Collaborative*. Retrieved from <http://www.acenet.edu/news-room/Pages/The-Internationalization-Collaborative.aspx>

207. American International Recruitment Council. Retrieved from <https://www.airc-education.org/content.asp?contentid=134>

208. Andringa R.C. (2001, November, 16). *The Internationalization of Higher Education: Can the American Experience Advance Peace and Learning in the World?* Symposium at Peking University.

209. Ansoff, I. (1957, September-October). Strategies for Diversification, *Harvard Business Review*, 35(5), 113–124.

210. Appalachian State University. (2008). *International Students Enrollment Management Plan*. Boone. North Carolina.

211. Association of American Colleges and Universities. Retrieved from <https://www.aacu.org/>

212. Association of American Universities. Retrieved from <https://www.aau.edu/>

213. Association of American Universities. (2014). *Principles and Guidelines for Establishing Joint Academic Programs and Campuses Abroad*. Retrieved from

<https://www.aau.edu/sites/default/files/AAU%20Files/AAU%20Documents/Principles-and-Guidelines-for-Establishing-Joint-Academic-Programs-FINAL.pdf>

214. Association of International Education Administrators (AIEA). Retrieved from <http://www.aieaworld.org/>

215. Association of International Education Administrators. (2016). *What is an SIO?* Retrieved from <http://www.aieaworld.org/what-is-an-sio->

216. Association of International Education Administrators. (2016). *Standards of Professional Practice for International Education Leaders and Senior International Officers.* Retrieved from <http://www.aieaworld.org/assets/docs/Standards/b03.02.standardscolor.pdf>

217. Association of Public Land-grant Universities. Retrieved from <http://www.aplu.org/members/commissions/international-initiatives/>

218. Association of Public Land-grant Universities (APLU). *International Initiatives.* Retrieved from <http://www.aplu.org/members/commissions/international-initiatives/index.html>

219. Association of Public Land-grant Universities. *Malone International Leadership Award.* Retrieved from <http://www.aplu.org/members/commissions/international-initiatives/malone-awards.html>

220. Association of Public Land-grant Universities. *Institutional Award for Global Learning, Research, and Engagement.* Retrieved from: <http://www.aplu.org/projects-and-initiatives/international-programs/institutional-award-for-global-learning-research-and-engagement/index.html>

221. Ayoubi, R. M., Massoud. H. K. (2007). The Strategy of Internationalization in Universities: A quantitative evaluation of the intent and implementation in UK universities. *International Journal of Educational Management*, 21(4), 329-349.

222. Baines L., Chiarelott L. (2010). Public/private partnerships: a Trojan horse for higher education? *Journal of Computing in Higher Education*, 22(3), 153–161.

223. Bartell M. (2003). Internationalization of universities: A university culture-based framework. *Higher Education*, 45(1), 43–70.
224. Beck K. (2012). Globalization/s: Reproduction and Resistance in the Internationalization of Higher Education. *Canadian Journal of Education*, 35(30), 133–148.
225. Beecher, B., Streitwieser, B. (2017) A risk management approach for the internationalization of higher education. *Journal of the Knowledge Economy*, 31, 1–23.
226. Beerkens E. (2004). Global Opportunities and Institutional Embeddedness Higher Education Consortia in Europe and Southeast Asia. CHER Conference 17-19 September 2004; University of Twente, Enschede Track D: Consortia, networks, entrepreneurship, stakeholders
227. Beerkens E. (2003, Summer). Globalisation and Higher Education Research. *Journal of Studies in International Education*, 7(2), 128–148.
228. Beerkens, E., Derwende M. (2007). The paradox in international cooperation: Institutionally embedded universities in a global environment. *Higher Education*, 53(1), 61–79.
229. Bell, M. (2008, May). Beyond the Supermarket: Lost Opportunities in Summer Study Abroad for Singapore Sojourners in Australia. *International Journal of Asia Pacific Studies*, 4(1), 61-78.
230. Benjamin A. Gilman International Scholarship. Retrieved from <https://www.gilmanscholarship.org/program/program-overview/>
231. Berdahl R. (2014). *Thoughts on the History of University Systems in the US*. Research & Occasional Paper Series: CSHE, University of California, Berkeley. Retrieved from https://cshe.berkeley.edu/sites/default/files/publications/rop.cshe_.8.14_berdahl.univsystems.7.16.2014.pdf
232. Besana, A. (2014). Economics and Marketing of USA Universities: International Conference on Applied Economics (ICOAE) 2014. *Procedia Economics and Finance*, 14, 68–77.

233. Bleiklie, I. (2005) Organizing higher education in a knowledge society. *Higher Education*, 49(1-2), 31–59.

234. Bocheva, H., Bondarenko, O., Kholondovych, I. (2011). *International Students in Ukraine: Education or Exploitation?* Social Action Centre/No Borders Project. Retrieved from <http://helsinki.org.ua/files/docs/1321359448.doc>

235. Brennan, M., Dellow, D. A. (2013, Spring). International Students as a Resource for Achieving Comprehensive Internationalization. *New Directions for Community Colleges*, 161, 27-37.

236. Breslauer G. W. UC Berkeley's Adaptations to the Crisis of Public Higher Education in the US: Privatization? Commercialization? or Hybridization? Retrieved from: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED545190.pdf>

237. Bureau of Educational and Cultural Affairs (ECA). Retrieved from <https://eca.state.gov/about-bureau>

238. Butler, D.-A. C. *Comprehensive Internationalization: Examining the What, Why, And How At Community Colleges*. Dissertations, Theses, and Masters Projects. Paper 1463428422. doi: <http://dx.doi.org/10.21220/W46P4M>

239. California State University. *International Programs*. Retrieved from <http://csuip.calstate.edu/index.cfm?fuseaction=abroad.home>

240. University of California. Retrieved from <https://www.universityofcalifornia.edu>

241. University of California. *Education Abroad Program*. Retrieved from <http://uc.eap.ucop.edu/>

242. Carnoy, M., Rhoten, (2002). D. What does globalization mean for educational change? A comparative approach. *Comparative Education Review*, 46(1), 1–9.

243. Castells M. (2000). *The Rise of the Network Society: The Information Age: Economy, Society, and Culture* Vol.I. Cambridge, MA: Blackwell Publishers Inc.

244. Chang, M. (2011). Helping the International Student Understand the American University. *New Directions for Higher Education*, 153, 21–24.
245. Chao, R. Y. Jr. (2014). Idealism and Utilitarianism in Internationalization of Higher Education. *International Higher Education*, 78, 3–4.
246. Chase, R. B., Zhang, A. (1998). Operations management: internationalization and interdisciplinary integration. *International Journal of Operations & Production Management*, 18(7), 663–667
247. Childress L. K. (2009, Number). Internationalization Plans for Higher Education Institutions. *Journal of Studies in International Education*, 13(3), 289–309.
248. Childress Lisa, K. (2006, November). *Internationalization Plans for American Higher Education Institutions: The Development and Monitoring of Written Commitments to Internationalization*. Anaheim, CA. Retrieved from <http://eric.ed.gov/?redir=http%3a%2f%2fdx.doi.org%2f10.1177%2f1028315308329804>
249. Chin, G. S., Meng-Chun, J. (2012, April). Managing higher education institution internationalization: Contemporary efforts of a university in Taiwan. *International Journal of Research Studies in Management*, 1(1) 3–16.
250. Choudaha R. (2013, March) *Social Media in International Student Recruitment*. Association of International Education Administrators (AIEA).
251. Choudaha, R., Chang, L. (2012). *Trends in International Student Mobility*. Retrieved from: <http://www.uis.unesco.org/Library/Documents/research-trends-international-student-mobility-education-2012-en.pdf>
252. Chuen-Yen, L., Wang, C., Orsega, S., Tramont, E. C, Koita, O., Polis M. A., Siddiqui S. (2014). International Collaborative Research Partnerships: Blending Science with Management and Diplomacy. *Journal of AIDS & Clinical Research*. Retrieved from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4516384/>
253. Chun-Mei Zh., Douglass J. (2011). International Students: A Profile of Characteristics and Engagement. Student Experience in the Research University

(SERU) Hill April 30, 2011. Ca.: Berkley : Center for Studies in Higher Education, UC Berkeley.

254. CIGE Model for Comprehensive Internationalization. Retrieved from <http://www.acenet.edu/news-room/Pages/CIGE-Model-for-Comprehensive-Internationalization.aspx>

255. Clark M. (2015). *Partnership Building 101: Partnership Types, Case Studies and Best Practices*. Institute of International Education. Retrieved from http://www.uwlax.edu/uploadedFiles/Offices-Services/International_Education/Webinar%20%20-%20Partnership%20Building%20101_Partnership%20Types,%20Case%20Studies%20and%20Best%20Practices.pdf

256. Clemson University. Global Engagement. Retrieved from <http://www.clemson.edu/administration/global-engagement/resources.html#featured>

257. Collins, R. A (2010). *Graphic Method for Exploring Business Environment*. Retrieved from <https://www.businessballs.com/strategy-innovation/pest-market-analysis-tool-20/>

258. Committee on friendly relations among foreign students. (1917). *Educational Guide: A handbook of Useful Information for Foreign Students in the United States of America*. New York.

259. Coryell, J. E., Durodoye, B. A., Wright, R. R, Pate P. E. and Nguyen, Sh. (2012). Case Studies of Internationalization in Adult and Higher Education : Inside the Processes of Four Universities in the United States and the United Kingdom. *Journal of Studies in International Education*, 16(1), 75–98.

260. Council on International Education Exchange. Retrieved from <https://www.ciee.org/about>

261. Crum S. (2007, February). The Choctaw Nation: Changing the Appearance of American Higher Education, 1830–1907. *History of Education Quarterly*, 47(1), 49-68.

262. Cummings W. (2001). Current Challenges of International Education. *ERIC Digest EDO-HE*, 9, 3–4.
263. Currie J. (1998). Introduction. *Universities and Globalization*. (pp. 1–13). Thousand Oaks, CA: Sage publications.
264. Davies, B. (2003). The Role of the International Experience in Leadership Development. *Management in Education*, 16(5), 29–32.
265. Davies, G.P (2014). *Creating Global Citizens Challenges and Opportunities for Internationalization at HBCUs*. American Council for Education. Washington DC.
266. Davies, J. L. (1995). University Strategies for Internationalisation in Different Institutional and Cultural Settings: A Conceptual Framework. *Policy and Policy Implementation of Higher Education: EIAE occasional paper*, 8, 3–18.
267. De Araujo, A. A. (2011, June). Adjustment Issues of International Students Enrolled in American Colleges and Universities: A Review of the Literature. *Higher Education Studies*, 1(1), P. 2–8.
268. de Gayardon A., de Wit H. (2016). *Global Dimensions of the Boston College Lynch School of Education: Analysis of a Faculty Survey*. Boston College Center for International Higher Education. Retrieved from: http://www.bc.edu/content/dam/files/research_sites/cihe/pubs/CIHE%20Perspective/CIHE_Perspectives_No2.pdf
269. DeLong, M., Geum, K., Gage, K., McKinney, E., Medvedev, K., Park J. (2011). Cultural Exchange: Evaluating an Alternative Model in Higher Education. *Journal of Studies in International Education*, 15(1), 41–56.
270. Delaware State University. International Programs. Retrieved from <http://www.desu.edu/international-programs/office-international-affairs>
271. Department of Education and Training Queensland Government Australia (2009). *International Education Agent Management: A Best Practice Guide for the Queensland VET Sector*. Queensland government.

272. Desrochers L. A. (2011). *The Birth of a Research University: UC Merced, No Small Miracle*. Center for Studies in Higher Education – UC Berkeley. Retrieved from <https://cshe.berkeley.edu/sites/default/files/publications/rops.14.11.desrochers.merced.9.29.11.pdf>

273. Dewey, P., Duff, S. (2009). Reason before passion: faculty views on internationalization in higher education. *Higher Education*, 58(4), 491–504.

274. De Wit, H. (1998). *Measuring success in the internationalisation of higher education*. Published by the European Association for International Education (EAIE), 22, 9–21.

275. De Wit, H. (2002). *Internationalization of higher education in the United States of America and Europe: A historical, comparative and conceptual analysis*. Westport, CT: Greenwood.

276. De Wit, H. (2010). *Internationalisation of Higher Education in Europe and its Assessment, Trends and Issues*. Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie.

277. De Wit, H. (2011). *Trends, Issues and Challenges in Internationalisation of Higher Education*. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam. Centre for applied research on economics and Management.

278. De Wit, Hans (2011). “Globalisation and Internationalisation of Higher Education” [introduction to online monograph]. *Revista de Universidad y Sociedad del Conocimiento (RUSC)*, 8(2), 241–248. Retrieved from <http://rusc.uoc.edu/ojs/index.php/rusc/article/view/v8n2-dewit/v8n2-dewit-eng>

279. De Wit, H. (ed.) (2013). *An Introduction to Higher Education Internationalisation*. Milan: Centre for Higher Education Internationalisation: Università Cattolica del Sacro Cuore.

280. De Wit, H., Hanter, F., Howard, L., Ergon-Polak E. (2015). *Interantionalization of Higher Education: Study*. Directorat General for Internal Policies: Policy department structural and cohesive policies: Culture and Education.

281. Dixon M. (2006). Globalisation and International Higher Education: Contested Positionings. *Journal of Studies in International Education*, 10(4), 319–333.

282. Dobbins M., Martens K. (2010). Contrasting Case – the U.S.A. and Its Weak Response to Internationalization Processes in Education Policy. In *Transformation of Education Policy*. K. Martens, M. Windzio, A. Weymann. (Eds.) Hampshire: Palgrave MacMillan, 179–195.

283. Dolby N. (2007). Reflections on Nation: American Undergraduates and Education Abroad. *Journal of Studies in International Education*, 11(2), 141–156.

284. Donchenko, V. (2015). University International Cooperation as a Means for Regional Integration and Development. *Regional development and integration. New challenges for the EU: EURINT conference proceedings*. «Alexandru Ioan Cuza» University of Iași, Centre for European Studies, Romania, 131–140.

285. Donchenko, V. (2015). Global Dimension of Higher Education: the Role of International Office. Debates on Globalization. Approaching National Identity through *Intercultural Dialogue*. Section: *Psychology and Education Sciences: proceedings II International conference*. Tîrgu-Mureș, Romania, 415–422.

286. Dooris, M. J., Kelley, J. M., James F. (2002, Fall). Trainer Strategic Planning in Higher Education. *New Directions for Higher Education*, 116, 5– 11.

287. Douglass, J. A., King, C. J., Feller I. A Room with a View: Globalization, Universities, and the Imperative of a Broader U.S. Perspective In *Globalization's Muse: Universities and Higher Education Systems in a Changing World*. (pp 1–11). Berkeley, CA: Berkeley Public Policy Press.

288. Douglass, J.A., Edelstein, R., and Hoareau, C. (2011). *A Global Talent Magnet: How a San Francisco/Bay Area Higher Education Hub Could Advance California's Comparative Advantage In Attracting International Talent and Further Build US Economic Competitiveness*. Retrieved from

<http://cshe.berkeley.edu/publications/docs/ROPS.CalBayAreaHEHub.6.13.2011.pdf>

289. Douglass, J.A. *International Berkeley: Enrolling International Students Yesterday and Today, Debates on the Benefits of Multicultural Diversity, and Macro Questions on Access and Equity*. Retrieved from https://cshe.berkeley.edu/sites/default/files/publications/rops.cshe_.3.2014.douglas.s.internationalberkeley.4.4.2014.pdf

290. Douglass, J.A. (2014). Profiling the Flagship University Model: An Exploratory Proposal for Changing the Paradigm from Ranking to Relevancy. Retrieved from https://cshe.berkeley.edu/sites/default/files/publications/rops.cshe_.5.14.douglass.flagshipuniversities.4.24.2014.pdf

291. East Carolina University. (2008). Internationalization Goals for 2009 and a Plan for Achieving Them: A Report of the ECU Ad Hoc Strategic Planning Committee for International Affairs. Retrieved from

292. Edelstein, R.J., Douglass, J. A. (2012). *Comprehending the International Initiatives of Universities: A Taxonomy of Modes of Engagement and Institutional Logics*. Retrieved from <http://cshe.berkeley.edu/publications/docs/ROPS.Edelstein&Douglass.IntHEdTaxonomy.12.12.12.pdf>

293. Edmiston, D. (2009). An examination of integrated marketing communication in US public institutions of higher education. *International Journal of Educational Advancement*, 8(3/4), 152–175.

294. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency. (2013). *The Main Achievements of the TEMPUS Programme in Eastern Europe 1993-2013*. Brussels. Retrieved from http://eacea.ec.europa.eu/tempus/tools/documents/tempus_study_issue16_achiev_EastCount_en_130726.pdf.pdf

295. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency. *Jean Monnet Programme*. Retrieved from http://eacea.ec.europa.eu/llp/jean_monnet/jean_monnet_en.php

296. EducationUSA. Retrieved from <https://educationusa.state.gov/>

297. Edwards, J. (2007, Fall/Winter). Challenges and Opportunities for the Internationalization of Higher Education in the Coming Decade: Planned and Opportunistic Initiatives in American Institutions. *Journal of Studies in International Education*, 11, 373–381.

298. Egron-Polak, E., Hudson, R. (2014, April). *Internationalization of Higher Education: Growing expectations, fundamental values*. Executive summary IAU 4th Global Survey. IAU.

299. Ellingboe B. J. (1997). *The Most Frequently Asked Questions about Internationalization*. IIE. Open Doors on the Web.

300. Elkin, G., Farnsworth, J., Templer, A. (2008). Strategy and the internationalisation of universities. *International Journal of Educational Management*, 22 (3), 239–250.

301. Engel, L. C., Olden, K. (2012). *One size fits all: Globalization and standardization of US education*. In B. Shaklee & S. Bailey (eds.). *Internationalizing Teacher Education*. Lanham, MD: Rowman and Littlefield.

302. Erasmus Mundusto Erasmus+ *Eastern Partnership Countries Facts and Figures*. (2014, May). European Commission. Retrieved from http://eacea.ec.europa.eu/erasmus_mundus/tools/documents/repository/em_eastern_partnerhsip_may2014.pdf

303. Erasmus Programme. Retrieved from <http://www.erasmusprogramme.com/>

304. Erichsen, E. A., Bolliger, D. U. (2011). Towards understanding international graduate student isolation in traditional and online environments. *Educational Technology Research and Development*, 59(3), 309–326.

305. Eustace R.W. (2007). *Factors Influencing Acculturative Stress among International Students in the United States*. (Doctoral dissertation). Kansas Manhattan, Kansas State University.

306. Executive Memorandum on International Education (2000). Retrieved from http://www.nafsa.org/uploadedFiles/NAFSA_Home/Resource_Library_Assets/Public_Policy/president_clinton_issues_1.pdf?n=173

307. Fan L. (2009, March). On the Construction of Modern University System and the Transformation of Government Functions. *Journal of Politics and Law*, 2(1), 10-15.

308. Fernandes J. (2006). Trends in International Student Mobility: A Study of the Relationship between the UK and China and the Chinese Student Experience in the UK. *Scottish educational review*, 38(2), 133-144.

309. Fielden J. The Management of Internationalisation in Universities Retrieved from http://www.braude.ac.il/files/Tempus_Iris/Assts/WP2/Articles_and_Material/The_management_of_internationalisation_in_universities.pdf

310. Fielden J. (2011). *Getting to Grips with Internationalisation Resources for UK Higher Education Institutions*. London: Leadership Foundation for Higher Education.

311. Fielden, J. (2008). *The practice of internationalisation: managing international activities in UK universities*. Research Series, 1. London: UK Higher Education International Unit.

312. Florida State University. *Global FSU*. Retrieved from <http://cge.fsu.edu/aboutus.html>

313. Forum on Education Abroad. Retrieved from <https://forumea.org/>

314. Forum on Education Abroad. (2015). *Standards of Good Practice for Education Abroad 5th Edition*. Pennsylvania.

315. Foskett, N. (2010). Global markets, national challenges, local strategies: The strategic challenge of internationalization. In Maringe, F., Foskett,

N. (Eds.), *Globalisation and internationalisation in higher education: Theoretical, strategic and management perspectives* (pp. 35-50). London, England: Continuum.

316. Fulbright Program. Retrieved from <https://us.fulbrightonline.org/about/history>

317. Fulbright Program. *Notable Fulbrighters*. Retrieved from <https://eca.state.gov/fulbright/fulbright-alumni/notable-fulbrighters>

318. Gargano T. (2009). (Re)conceptualizing International Student Mobility : The Potential of Transnational Social Fields. *Journal of Studies in International Education*, 13(3), 331-346.

319. Geiger, R., Heller, D. E. (2011). *Financial Trends In Higher Education: The United States*. University Park, PA: Center for the Study of Higher Education The Pennsylvania State University.

320. Ghasempour, A., Liaghatdar, M. J., Jafari E. (2011, December). The Internationalization of Higher Education: An Effective Approach for Iran Higher Education. *Higher Education Studies*, 1(2), 35-40.

321. Going global: UK universities must do more than talk the international talk. Retrieved from <http://www.theguardian.com/higher-education-network/blog/2013/aug/27/university-international-strategy-global-growth>

322. Gopal A. (2011). Internationalization of Higher Education: Preparing Faculty to Teach Cross-culturally. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 23(3), 373-381.

323. Globalization. In *International Relations Theory*. Retrieved from <http://www.irtheory.com/know.htm>

324. Gornitzka, A., Larsen, I. M. (2004). Towards professionalisation? Restructuring of administrative work force in universities. *Higher Education*, 47(4), 455–471.

325. Grand Valley State University. Retrieved from <http://www.gvsu.edu/pic/history-and-information-101.htm>

326. Grand Valley State University. Padnos International Center. *PIC Policy on Study Abroad Providers*. Retrieved from <http://www.gvsu.edu/studyabroad/policies-541.htm>

327. Green, M., Olson Ch. (2003). *Internationalizing Campus: A User's Guide*. Washington, D. C.: American Council on Education.

328. Green, M. F., Ferguson A. (2011). *Internationalisation of U.S. Higher Education in a Time of Declining Resources*. Australian Government Department of Education, Employment and Workplace Relations. Australian Education International.

329. Green, M. F, Ferguson, A. (2012, Winter). US Internationalization Faces the Recession. *International Higher Education*, 66, 12–14.

330. Green, M., Ferguson A. (2011). *Internationalization of Education in a Time of Declining Resources Report*. Australian Education International.

331. Green M. (2013). Acting as Global Citizens: A Challenge to U.S. Colleges and Universities. Trends & Insights. NAFSA: Association of International Educators. Retrieved from https://www.nafsa.org/_/File/_/ie_novdec13_forum.pdf

332. Green M. F. (2012). *Measuring and Accessing Internationalization*. NASFA: Association for International Education. Retrieved from http://www.nafsa.org/uploadedFiles/NAFSA_Home/Resource_Library_Assets/Publications_Library/Measuring%20and%20Assessing%20Internationalization.pdf

333. Green M. F. (2005). *Internationalization in U.S. Higher Education: The Student Perspective*. Washington: American Council on Education.

334. Green M. F. (2014). *The Best in the World? Not in Internationalization*. Trends & Insights. NAFSA: Association of International Educators. Retrieved from http://www.nafsa.org/Explore_International_Education/Trends/TI/The_Best_in_the_World__Not_in_Internationalization/

335. Grothus, U. (2003). The contribution of international academic co-operation and exchange to the development and advancement of society. *Higher Education in Europe*, 28(1), 109–111.

336. Guest, D., Livett, M., Stone N. (2006). Fostering International Student Exchanges for Science Students. *Journal of Studies in International Education*, 10(4), 378–395.

337. Haines D. (2013). "More Aware of Everything": Exploring the Returnee Experience in American Higher Education. *Journal of Studies in International Education*, 17(1), 19–38.

338. Haines S.G., Bandt A. (2002). *Successful strategic human resource planning*. Systems Thinking Press.

339. Haines S.G. (2004). *ABCs of strategic management : an executive briefing and plan-to-plan day on strategic management in the 21st century*. Systems Thinking Press.

340. Halfman, W., Leydesdorff, L. (2010.) Is Inequality Among Universities Increasing? Gini Coefficients and the Elusive Rise of Elite Universities, *Minerva: A Review of Science, Learning and Policy*, 48(1), 55–72.

341. Halfond, J. A., Boyd, D. P. (1997). The McDonaldization of Higher Education: A Fable. *International Journal of Value Based Management*, 10(3), 207–212.

342. Hammond E.H (2009). Internationalization in higher education and global access in a digital age. *Library Management*, 30(1/2), 88–98.

343. Harvard University. *Harvard International Office*. Retrieved from <http://www.hio.harvard.edu/about-us>

344. Harman K. (2002). Merging Divergent Campus Cultures into Coherent Educational Communities: Challenges for Higher Education Leaders. *Higher Education*, 44(1), 91–114.

345. Heck R. H. Administrative Effectiveness in Higher Education: Improving Assessment Procedures / Ronald H. Heck, Linda K. Johnsrud, and Vicki J. Rosser // *Research in Higher Education*. – 2000. –Vol. 41, No. 6. – P. 663-684.

346. Heitor M. (2015). How university global partnerships may facilitate a new era of international affairs and foster political and economic relations. *Technological Forecasting and Social Change*. doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.techfore.2015.01.005>

347. Held D. (2007). *Globalization Theory: Approaches and Controversies* / David Held and Anthony McGrew. – Oxford: Polity.

348. Hemsley-Brown, J.V., Goonawardana, S. (2007). Brand Harmonisation in the International Higher Education. *Market, Journal of Business Research*, 60, 942–948.

349. Henard, F., Diamond, L., Roseveare, D. (2002). *Approaches to Internationalisation and Their Implications for Strategic Management and Institutional Practice: A Guide for Higher Education Institutions*. OECD.

350. Higher Education: Approaches to Attract and Fund International Students in the United States and Abroad United States. (2009). Government Accountability Office.

351. Higher Education in a Globalized Society. (2004). UNESCO Education Position Paper. UNESCO.

352. Higher Education in Ukraine Tempus. Retrieved from http://eacea.ec.europa.eu/tempus/participating_countries/overview/ukraine_tempus_country_fiche_final.pdf

353. Horn, A. S., Hendel, D. D., and Fry, G. W. (2007, Fall/Winter). Ranking the International Dimension of Top Research Universities in the United States. *Journal of Studies in International Education*, 11(3/4), 330–358.

354. Hudzik J.K. (2011). *Comprehensive Internationalization: From Concept to Action*. Washington, D.C.: NAFSA: Association of International Educators.

355. Hudzik J. K. *Emerging Models of Higher Education. Internationalization: Concept to Action, Challenge and Opportunity* www.stint.se/0ef9-a50e408eeb-18c007793f22910f

356. Hunt, J. B. Jr., Tierney, T. J. (2006). *American Higher Education : How Does It Measure Up for the 21st Century?*. May San Jose, California: The National Center for Public Policy and Higher Education.
357. Husen T. (1994). International Education. In *The International Encyclopedia of Education*. (pp. 2972–2978). Pergamon.
358. Hutcheson Ph. (2011). Goals for United States higher education: from democracy to globalization. *History of Education*, 40(1), 45–57.
359. Immetman, Au., Schneider, P. (1998, Fall). Assessing Student Learning in Study-Abroad Programs: A Conceptual Framework and Methodology for Assessing Student Learning in Study-Abroad programs. *Journal of Studies in International Education*, 2, 59-80.
360. Important Events (2002). James Forest, Kevin Kinser // *Higher Education in the United States: An Encyclopedia*. New York: ABC-CLIO Publishers. Retrieved from http://www.higher-ed.org/HEUS/Important_Events.pdf
361. Indiana University Purdue University, Indianapolis. Retrieved from <http://international.iupui.edu/>
362. Indiana University Purdue University, Indianapolis. Retrieved from <http://international.iupui.edu/events-programs/spouse-support.html>
363. Indiana University, Bloomington
364. Indiana University. Office of the Vice President for International Affairs. *IU Worldwide*. Retrieved from <https://worldwide.iu.edu/>
365. Institute of International Education. (2014). Retrieved from <http://www.iie.org/What-We-Do#.WBKySNSLTbQ>
366. Institute of International Education. History. Retrieved from <http://www.iie.org/en/Who-We-Are/History>
367. Institute of International Education. (1920). First annual report. New York.
368. Institute of International Education. (2016). International Scholar Totals by Place of Origin, 2014/15 – 2015/16. *Open Doors Report on International*

Educational Exchange. Retrieved from <https://www.iie.org/Research-and-Insights/Open-Doors/Data/International-Scholars/All-Places-of-Origin>

369. Institute of International Education. (2016) Student Profile. *Open Doors Report on International Educational Exchange*. Retrieved from <https://www.iie.org/Research-and-Insights/Open-Doors/Data/US-Study-Abroad/Student-Profile>

370. Institute of International Education. (2011). *Research and Publications. Open doors 2011 fast facts*. Retrieved from <http://www.iie.org/Research-and-Publications/Open-Doors>

371. Institute of International Education. (2013). *Research and Publications. Open doors 2013 fast facts*. Retrieved from <http://www.iie.org/Research-and-Publications/Open-Doors>

372. International Education Act of 1966. Retrieved from <http://uscode.house.gov/statutes/pl/89/698.pdf>

373. Jandhyala B. G. (2008). Higher education: a public good or a commodity for trade? Commitment to higher education or commitment of higher education to trade. *Prospects*, 38(4), 449–466.

374. Kansas University. International Programs. Retrieved from <http://international.ku.edu/whatwedo>

375. Kehm, B., Teichler, U. (2007). Research on Internationalisation in Higher Education. *Journal of Studies in International Education*, 11(3-4), 260–273.

376. Keillogg E.D. (1984, September). Providing International Dimension to Curricula of Agricultural Students. *NACTA Journal*, 18–25.

377. Kennesaw State University. *KSU in Tuscany*. Retrieved from <http://dga.kennesaw.edu/about/>

378. Kennesaw State University. Division of Global Affairs. (2014). *Strategic Plan for Internationalization*. Retrieved from <http://dga.kennesaw.edu/about/docs/ksu-strategic-plan-for-internationalization-2014-17.pdf>

379. Kennesaw State University. Division of Global Affairs. Retrieved from <http://dga.kennesaw.edu/ksuintuscany/About.php>

380. Keohane, R., and Martin, L., (1995). The Promise of Institutional Theory. *International Security*, 20(1), 26-41.

381. Keohane R. (2012). Twenty Years of Institutional Liberalism. *International Relations*, 26(2). Retrieved from <http://wws.princeton.edu/faculty-research/research/item/twenty-years-institutional-liberalism>

382. Kerr, D., M., (2015). *A Leading University with International Reach: Internationalization at Western Kentucky University*. (Doctoral dissertation). Papers 107. Retrieved from <http://digitalcommons/wku/diss/107>

383. Kezar A. (2005, November). Redesigning for Collaboration within Higher Education Institutions: An Exploration into the Developmental Process. *Research in Higher Education*, 46(7), 831-860.

384. King J.C. (2008). *Ethics and Leadership: Reflections From A Public Research University*. Retrieved from http://cshe.berkeley.edu/publications/docs/ROPS.King.Georgia_Tech.Ethics.3.4.08.pdf

385. King, C. J., Douglass J. A. (eds). (2007). *A Reflection and Prospectus on Globalization and Higher Education: CSHE*. Results of a Symposium Organized by the Center for Studies in Higher Education University of California – Berkeley. Berkeley: Center for Studies in Higher Education University of California.

386. King J.C. (2013). On the Apportionment of Administrative Governance Functions within Multi-Campus Universities and University Systems. *Research and Occasional Paper Series: CSHE*, University of California, Berkeley. Retrieved from https://cshe.berkeley.edu/sites/default/files/publications/rops.cshe_16.13.king_administrativegovernance.12.11.2013.pdf

387. King J.C. (2014). *Change and Governance at the University of California: Comparative Case Studies*. Retrieved from

https://cshe.berkeley.edu/sites/default/files/publications/rops.cshe_.11.14.king_.changeatuc.11.1.2014.14.pdf

388. King, M.A. (2015). *A Strategic Assessment of the Higher Education Industry: Applying the Porter's Five Forces for Industry Analysis*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/254351314_A_Strategic_Assessment_of_The_Higher_Education_Industry_Applying_the_Porter's_Five_Forces_for_Industry_Analysis

389. Kirschner, B.W., Dickson, Rh., Blosser C. (1996). From Cooperation to Collaboration: the Changing Culture of a School/University Partnership. *Theory into Practice*, 35(3), 205–213.

390. Knight J. (1994). Internationalization: Elements and checkpoints. (CBIE Research № 7). Ottawa, Canada: Canadian Bureau for International Education.

391. Knight J. (2001). Monitoring the Quality and Progress of Internationalization. *Journal of Studies in International Education*, 5(3), 228–240.

392. Knight, J., De Wit, H. (1995). Strategies for Internationalization of Higher Education: Historical and Conceptual Perspectives. In *Strategies for Internationalization of Higher Education: A Comparative Study of Austria, Canada, Europe and the United States of America*. (pp. 5–32). Amsterdam: EAIE, OECD/IMHE.

393. Knight, J. (2008). *Higher Education in Turmoil: The Changing World of Internationalization*. Rotterdam: Sense Publishers.

394. Knight J. (2005). *An International Model: Responding to New Realities and Challenges, Higher Education in Latin America: The International Dimension*. Washington: The World Bank.

395. Knight, J. (2003, fall). Updating the definition of internationalization. *International Higher Education*, 1–3.

396. Knutson, S., Kushnarenko, V. (2015). Ukraine: The New Reforms and Internationalization. *International Higher Education*, 78, 28–29.

397. Kratochwil F. (2008). Constructivism: what it is (not) and how it matters. *Approaches and Methodologies in the Social Sciences*. (pp. 80–98). Cambridge: Cambridge University Press.

398. Kuftyrev I. (2010). *Case Study International Relations: New Horizons for University Strategic Management*. Indiana University Bloomington.

399. Kushnarenko, V., Knutson, S. (2015). Internationalization of Higher Education in Post-Soviet Ukraine. *International Higher Education*, 78, 25–27.

400. Lan H. (2009). Corporate strategic management: Static and dynamic paradigms. *Frontiers of Business Research in China*, 3(1), 50–62.

401. Lane, J.E., Kinser, K. (2008). The Private Nature of cross-Border Higher Education. *International Higher Education*, 53, 11–17.

402. Lane J. (2012). *Higher Education and International Relations: A (very) Brief Overview of Governmental Strategies*. Retrieved from http://www.rockinst.org/pdf/public_policy_forums/2012-03-06-Lane%20Government%20Strategies.pdf

403. Lane, J. E., Kinser, K., Knox, D. (2013). Regulating Cross-Border Higher Education: A Case Study of the United States. *Higher Education Policy*, 26, 147–172. doi: 10.1057/hep.2012.23.

404. Lane, J. E. (2013). The Systemness of Internationalization Strategies: How Higher Education Systems Are Aiding Institutions with Globalization. In J. E. Lane, D. B. Johnstone (Eds.), *Higher Education Systems 3.0: Harnessing Systemness, Delivering Performance* (pp. 261–282). Albany: SUNY Press.

405. Lane, J. E., Kinser, K. (2014). *Transnational Education a Maturing Phenomenon*. Albany: State University of New York.

406. Lane, J.E., Owen, T. L, Ziegler, P. (2014). *States go Global: State Government Engagement in Higher Education Internationalization*. Albany, NY: Rockefeller Institute of Government.

407. Lane, J.E., Owen, T. L. (2014). *State engagement in higher education internationalization efforts: What should international officers know?* Association for International Education Administrators: issue brief.

408. Lee, J. J., Rice, Ch. (2007). Welcome to America? International student perceptions of discrimination. *Higher Education*, 53(3), 381–409.

409. Levin R. (2006). Universities Branch out from their Student Bodies to their Research Practices, Universities are Becoming more Global. *Newsweek*. Retrieved from <http://www.msnbc.msn.com/id/14320413/site/newsweek/>

410. Light T. (1993). Erasing Borders : the Changing Role of American Higher Education in the World. *European Journal of Higher Education*, 28(3), 253–271.

411. Lim, K E., Meier, B. (2012). International Students' Use of Social Network Services in the New Culture: A Case Study with Korean Youths in the United States. *Asia Pacific Education Review*, 13(1), 113–120.

412. Lobnibe, J.-F. (2009). International Students and the Politics of Difference in US Higher Education. *Journal for Critical Education Policy Studies*, 7(2), 347–368.

413. Lombardi, J. V., Craig, D. D., Capaldi, E. D., Gater, D. S. (2002, August). *University Organization, Governance, and Competitiveness the Top American Research Universities* An Annual Report from The Lombardi Program on Measuring University Performance.

414. Loo, R. (2002). The Delphi method: a powerful tool for strategic management", *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 25(4), 762-769, <https://doi.org/10.1108/13639510210450677>

415. Lopez, D. A., Lopez, D. C., Andrade, L. I., Lopez, B. A. (2011). Functional Patterns in International Organizations for University Cooperation in Latin America and the Caribbea. *Journal of Studies in International Educatio*, 15 (2), 203–215.

416. Luijten-Lub, A., Van der Wende, M., Huisman, J. (2005). On Cooperation and Competition: A Comparative Analysis of National Policies for Internationalisation of higher Education in Seven Western European Countries. *Journal of Studies in International Education*, 9(2), 147–163.

417. Lumby J. (2006). International Perspectives on Leadership and Management. *Management in Education*, 20(4), 7–10.

418. Lyall K. (2011). *Seeking Sustainable Public Universities the Legacy of the Great Recession*. Berkeley: CSHE. Retrieved from <http://cshe.berkeley.edu/publications/docs/ROPS.Lyall.SustainUniversities.6.22.11.a.pdf>

419. Lytovchenko I. (2015). Origins and formation of corporate education in the USA. *Comparative professional pedagogy*, 5(3), 53–57.

420. Mak, A. S., Kennedy, M. (2012). Internationalising the Student Experience: Preparing Instructors to Embed Intercultural Skills in the Curriculum. *Innovative Higher Education*, 37(4), 323–334.

421. Maliniak, D., Oakes, A., Michael, S., Tierney Peterson J. (2011). International Relations in the US Academy. *International Studies Quarterly*, 55, 437–464.

422. Mamiseishvili, K. (2012). International Student Persistence in U.S. Postsecondary Institutions. *Higher Education: The International Journal of Higher Education and Educational Planning* 64(1), 1-17. doi: 10.1007/s10734-011-9477-0.

423. *Mapping internationalization on US Campuses: 2012 edition*. Washington DC: American Council on Education,

424. Marginson S. (2006). Dynamics of national and global competition in higher education. *Higher Education*, 52(1), 1–39.

425. Marginson S. (2011). Imagining the Global. In R. King, S. Marginson, R. Naidoo (Eds). *Handbook on Globalization and Higher Education*. (pp. 10–39). Netherlands: Springer.

426. Marks J. L. (2011). *Fact Book on Higher Education: U.S. Regions and 50 States in Perspective*. Marks Atlanta, GA: Southern Regional Education Board.

427. Martin M. (2000). *Managing University-Industry relations: A study of institutional practices from 12 different countries*. Paris: International Institute for Educational Planning/ UNESCO.

428. Matijašević, J., Carić, M. (2009, September, 25-26). International Cooperation in the Field of Higher Education and Research, Programs, Support, Possibilities and Dissemination. *Internationalisation and the Role of University Networks Proceedings of the EMUNI Conference on Higher Education and Research*. Portorož, Slovenia.

429. Matta C.B. (2010). *Comprehensive U.S. Higher Education Internationalization: Exploring Study Abroad as an Indicator*. Chicago, Illinois.

430. McCabe L. T. (2001). Globalization and Internationalization: The Impact on Education Abroad Program. *Journal of Studies in International Education*, – Vol. 5, №2. – P. 138–145.

431. McGill Peterson, P., Addington, L. M. (2013, Winter). Mapping Internationalization: Accelerated Activity with Mixed Results. *International Higher Education*. Boston College Center for International Higher Education, 70, 7–9.

432. Mehta J. (2013). How Paradigms Create Politics: The Transformation of American Educational Policy, 1980-2001. *American Educational Research Journal*, 50(2), 285–324.

433. Memorandum on International Education Policy. (2000, April 19). Administration of William J. Clinton. Retrieved from https://www.nafsa.org/uploadedFiles/NAFSA_Home/Resource_Library_Assets/Public_Policy/president_clinton_issues_1.pdf?n=173

434. Merx G. (2003, winter). The Two Waves of Internationalization in U.S. Higher Education. *International Educator*, 13–21

435. Mestenhauser J.A. (2003, summer). Building Bridges. *International Educator*, 6–11.

436. Middlehurst R. (2008). Developing institutional internationalisation policies and strategies: an overview of key issues. *Internationalisation of European higher education: an EUA/ACA handbook*. Berlin, Germany : RAABE.

437. Miller T. (2003). Governmentality or Commodification? US Higher Education. *Cultural Studies*, 17(6). 897–904.

438. Mitchell, D. E., Nielsen S. Y. (2012). Internationalization and Globalization in Higher Education. In H. Cuadra-Montiel (Ed.) *Education and Management Agendas*. Retrieved from <http://www.intechopen.com/books/globalization-education-and-management-agendas/internationalization-and-globalization-in-higher-education>

439. Montgomery, C., McDowell, L. (2009). Social Networks and the International Student Experience An: International Community of Practice? *Journal of Studies in International Education*, 1(4), 455–466.

440. Moreira A. C. (2009). The Evolution of Internationalization Towards a New Theory? *Economia Global e Gestão*, 14(1), 41–59.

441. Morgenthau J. H. (1954). *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*, 3rd ed. Chicago: University of Chicago Press.

442. Munck, R., McConnell, G. (2009, October-December). University Strategic Planning and the Foresight/Futures Approach An Irish Case Study. *Planning for Higher Education*, 38(1), 31–40.

443. Mutual Educational and Cultural Exchange Act of 1961. Retrieved from <https://www2.ed.gov/about/offices/list/ope/iegps/fulbrightsaysact.pdf>

444. Naigui, L., Yongping, Zh. (2008). The changing role of the state vis-a-vis higher education in a global context. *Frontiers of Education in China*, 3(1), 45–63.

445. NAFSA: Association of International Educators. Retrieved from <http://www.nafsa.org/>

446. NASA. Education. Retrieved from <https://www.nasa.gov/offices/education/about/index.html>

447. Natale, S. M., Doran, C. (2012). Marketization of Education: An Ethical Dilemma. *Journal of Business Ethics*, 105(2), 187–196.

448. National Association of Independent Colleges and Universities. Retrieved from <https://www.naicu.edu/>

449. Neave G. (1992). *Managing Higher Education International Cooperation: Strategies and Solutions*. Document for UNESCO. Paris.
450. Nicholson, M. (1998). *International Relations A Concise Introduction*. New York: NYU Press.
451. Norback L.E. (2000). New Modes of Internal Governance of Higher Education Institutions: the Case of Goteborg University. *Tertiary Education and Management*, 6(1), 57–75.
452. Novelli, M., Robertson, S. L. *The Politicization of Development Aid to Education after September 11*. Bristol: the Centre for Globalisation, Education and Societies, University of Bristol. Retrieved from <http://www.bris.ac.uk/education/people/academicStaff/edslr/publications/09mn/>
453. Nye J. (2005). *Soft power and higher education*. Retrieved from: <https://net.educause.edu/ir/library/pdf/ffp0502s.pdf>
454. Nye J. (2008). *The Powers to Lead*. New York: Oxford University Press.
455. Obst, D., Sutton S. B. (2011). The Changing Landscape of International Partnerships. In *Developing Strategic International Partnerships Models for Initiating and Sustaining Innovative Institutional Linkage* (pp. 13-23). New York, NY: Institute of International Education.
456. OECD. (2004). Internationalisation of Higher Education: The OECD Policy Brief. *OECD Observer*. Retrieved from http://www.aic.lv/bologna/Bologna/Bol_semin/Sorbonne/0408_OECD_Internationalisation_HE_Vincent-Lancrin.pdf
457. Oklahoma State University. School of Global Studies and Partnerships. Retrieved from <http://global.okstate.edu/about>
458. Olson, Ch. L., Green, M. F., Hill, B. A. (2006). *A Handbook for Advancing Comprehensive Internationalization: What Institutions Can Do and What Students Should Learn*. Washington: American Council on Education.
459. Parker W. C. (2011). “International Education” in U.S. Public Schools. *Globalisation, Societies and Education*, 9(3-4), 487–501.

460. Parsons R. L. (2010). The Effects of an Internationalized University Experience on Domestic Students in the United States and Australia. *Journal of Studies in International Education*, 14(4), 313–334.

461. Pausits, A., Reisky F. (2011). Modernisation of University Management in the West Balkan Region. *EAIR 32nd Annual Forum in Valencia, Spain 1–4 September 2010*. Valencia: Universitat Politècnica de Valencia.

462. Pest analysis tool (2004). <https://www.businessballs.com/strategy-innovation/pest-market-analysis-tool-20/>

463. Peter Sz. (2016). Internationalization Strategies for the Global Knowledge Society. *CBIE PhD Research Series*. Canadian Bureau for International Education.

464. Philbin S. P. (2011). An Investigation of the Development and Management of University Research Institutes. *Journal of Research Administration*, XLII(1). 103–122.

465. Plouin, J. (ed.) (2010, September 14). *Mobilizing Resources for International Development Cooperation in Education: What Innovative Mechanisms and Partnerships?* In UNESCO Future Seminar, Paris: UNESCO's Bureau for Strategic Planning.

466. Plymouth State University <https://www.plymouth.edu/global>

467. Poole D.A. (2000). *The Strategic Management of International Entrepreneurial Activities at Australian Universities* (Doctoral dissertation) Sydney: University of Technology.

468. Porter, M. (2008, January). The Five Competitive Forces that Shape Strategy. *Harvard Business Review*.

469. Pritchard, R., Skinner, B. (2002, winter). Cross-Cultural Partnerships between Home and International Students. *Journal of Studies in International Education*, 6(4), 323–353.

470. Proposal for Expanded International Education at the University of Colorado. (1965). Final Report of the Committee to Study the Role of the University of Colorado in International Education. University of Colorado.

471. Puntney K. N. (2012). International Careers: The Gap between Student Interest and Knowledge. *Journal of Studies in International Education*, 16(4), 390–407.
472. Qiang Zh. (2003). Internationalization of Higher Education: toward a conceptual framework. *Policy Futures in Education*, 1(2), 248–270.
473. Quality Assurance Tools for Management of Internationalization (2009). Retrieved from <http://www.c3l.uni-oldenburg.de/qatmi/>
474. Racine, N., Villeneuve, P. Y., Theriault, M. (2003, Fall). Attracting Foreign Students: The Case of Two Universities in Quebec. *Journal of Studies in International Education*, 7(3), 241–252.
475. Resnick, D. P. (2012, April). Innovative Universities: When, Why and How? *Journal of Educational Planning and Administration*. 26(2), 331–341.
476. Rieley, J. B., (1996). Scenario Planning in Higher Education. Retrieved for https://www.researchgate.net/publication/234589223_Scenario_Planning_in_Higher_Education
477. Riemens, M. (2011). International academic cooperation on international relations in the interwar period: the International Studies Conference. *Review of International Studies*, 37(2), 911–928.
478. Rizvi F. (2004). Debating globalization and education after September 11. *Comparative Education*, 40, 157–171.
479. Rhodes Scholarship. Retrieved from <https://www.rhodeshouse.ox.ac.uk/scholarship/what-is-the-rhodes-scholarship/>
480. Rouhani S. (2007). *Internationalisation of the South African Public Higher Education Sector: 1994– 2001* (Doctoral dissertation). Johannesburg: University of the Witwatersrand.
481. Rowland J. (2013). We Can Work It Out: Putting Our Best Foot Forward in International Higher Education Initiatives. *Penn State Journal of Law and International Affairs*, 2(1), 118–149.

482. Rudzki, R. E. J. (1995). The Application of a Strategic Management Model to the Internationalization of Higher Education Institutions. *Higher Education*, 29, 421–441.

483. Rutgers, the State University of New Jersey. *Global Rutgers*. Retrieved from <http://global.rutgers.edu>

484. Ruettimann B. G. (2011). The Globalization Types Model: a Normative Model to Analyze Industry Globalization Logics Bruno G. Ruettimann: International Conference On Applied Economics – ICOAE 2011. – P. 519–529.

485. Russell, J., Rosenthal, D., Thomson, G. (2010). The international student experience: three styles of adaptation Jean Russell. *Higher Education*, 60, 235–249.

486. Samoff, J., Carrol, B. (2004). The Promise of Partnership and Continuities of Dependence: External Support to Higher Education in Africa. *African Studies Review*, 47(1), 67–199.

487. Scholte J. A. (2004, September). Globalization Studies: Past and Future: A Dialogue of Diversity. *Globalizations*, 1(1), 102–110.

488. Shaftel, J., Shaftel, T., Ahluwalia, R. (2007, fall). International Educational Experience and Intercultural Competence. *International Journal of Business and Economics*, 6(1), 25–34.

489. Sharma B., Roy J. A. (1996). Aspects of the internationalization of management education. *Journal of Management Development*, 15(1), 5–13.

490. Shenoy A. (n.d.). *International Students - The Global Commerce Of Higher Education*. Retrieved from <http://education.stateuniversity.com/pages/2128/International-Students-GLOBAL-COMMERCE-HIGHER-EDUCATION.html>

491. Sherry, M., Thomas, P., Chui, W. H. (2010). International students: a vulnerable student population. *Higher Education*, 60, (1), 33–46.

492. Slaughter, Sh., Cantwell, B. (2012). Transatlantic moves to the market: the United States and the European Union. *Higher Education*, 63(5), 583–606.

493. Slaughter A.-M. (2011). *International Relations. Principal Theories*. Retrieved from https://www.princeton.edu/~slaughtr/Articles/722_IntlRelPrincipalTheories_Slaughter_20110509zG.pdf
494. Slippery Rock University. *Office of Global engagements* <http://www.sru.edu/academics/globalengagement/Pages/GlobalEngagement.aspx>
495. Smelser N. J. (2013). *Dynamics of American Universities*. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED529726.pdf>
496. Smeby, J., Trondal, J. (2005). Globalisation or europeanisation? International contact among university staff. *Higher Education*, 49(4), 449–466.
497. Smith K. (2010, November). Assuring quality in transnational higher education: a matter of collaboration or control? *Studies in Higher Education*, 35(7), 793–806.
498. Smithee, M. B. (2012). Finding Leadership for the Internationalization of U.S. Higher Education. *Journal of Education and Leadership*. 2(1). Retrieved from <http://www.jielusa.org/home>
499. Söderqvist M. (2007). *Internationalization and its Management at Higher Education Institution: applying Conceptual, Content and Discourse Analysis*. Helsinki: Helsinki School of Economics. HSE print.
500. Southern African Large Telescope. Retrieved from <https://www.salt.ac.za/about/>
501. Steiner-Khamsi, G. (2006). The Development Turn in Comparative and International Education. *European Education: Issues and Studies*, 38 (3), 19-47.
502. Steiner-Khamsi, G. (2009). Knowledge-based regulation and the politics of international comparison. *Nordisk Pedagogik*, 29 (1), 61-71.
503. Stier J. (2004). Taking a critical stance toward internationalization ideologies in higher education: idealism, instrumentalism and educationalism. *Globalisation, Societies and Education*, 2, 1–28.
504. Streitwieser, B. Le, E, Rust, V. (2012). Research on Study Abroad Mobility and Student Exchange in Comparative Education Scholarship. *Research in International and Comparative Education*, 7(1), 1–4.

505. Stromquist N.P. (2007). Internationalization as a response to globalization: Radical shifts in university environments. *Higher Education*. 53(1). – P. 81–105.
506. State University of New York. *Office of Global Affairs*. Retrieved from <http://system.suny.edu/global/>
507. SUNY. Study Abroad Consortium and Programs. Retrieved from <http://www.suny.edu/studyabroad/>
508. SUNY and the World: Toward Comprehensive Internationalization. A White Paper by the SUNY and the World Innovation Team. (2011). New York: SUNY.
509. SUNY. Office of Global Affairs. (2011). *Establishing and International Students' Presence on Your Campus: Model Practices and Recommendations*. International Students Recruitment Committee of the International Recruitment Council.
510. Sutton S. B. (2010). Transforming Internationalization through Partnerships. *International Educator*. 19(1), 60-63.
511. Talloires Network. Retrieved from <http://talloiresnetwork.tufts.edu/>
512. Tavernier K. (2005). Relevance of Strategic Management for Universities. *Tijdschrift voor Economie en Management*, 5, 78 –90.
513. Taylor J. (2004, summer). Toward a Strategy for Internationalisation: Lessons and Practice From Four Universities. *Journal of Studies in International Education*, 8(2), 149–171.
514. Teichler U. (2009, March). Internationalisation of Higher Education: European Experiences. *Asia Pacific Education Review*, 10(1), 93–106.
515. Teichler U. (2004). The Changing Debate on Internationalisation of Higher Education. *Higher Education*, 48(1), 5–26.
516. Teichler, U., Sadlak, J. (eds). (2000). *Higher Education Research: Its Relationship to Policy and Practice*. Oxford: IAU Press: Pergamon.
517. Temple Univesity. International Affairs. Retrieved from <http://www.temple.edu/international/about/index.html>

518. Tomlinson J. (1999). *Globalization and Culture*. Chicago: University of Chicago Press.

519. Towson University. International Programs. Retrieved from <http://www.towson.edu/internationalprograms/>

520. Thelin J. R. (2007, fall). Expectations and Reality in American Higher Education. *The NEA Higher Education Journal Thought and Action*.

521. Torenbeek J. (2005). *Managing an International Office*. Amsterdam: EAIE.

522. Trilokekar R. D. (2015). From Soft Power to Economic Diplomacy? A Comparison of the Changing Rationales and Roles of the U. S. and Canadian Federal Governments in International Education *Research & Occasional Paper Series: CSHE.2.15*. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED559382.pdf>

523. Trow M. (2000). *From Mass Higher Education to Universal Access: The American Advantage*. Ca: University Of California, Berkeley. Retrieved from <http://cshe.berkeley.edu/publications/docs/PP.Trow.MassHE.1.00.pdf>

524. UNESCO. *World Declaration on Higher Education* (1998). Retrieved from http://www.unesco.org/education/educprog/wche/declaration_eng.htm

525. University of Alabama. Capstone International Center. Retrieved from <http://international.ua.edu/about-the-cic/>

526. University of Alaska, Fairbanks. International Programs and Initiatives. Retrieved from <http://uaf.edu/oip>

527. University of Arkansas, Little Rock. International Student Services. Retrieved from <http://ualr.edu/international/>

528. University of California, Berkeley. Berkeley International Office. Retrieved from http://internationaloffice.berkeley.edu/about_us

529. University of California, Berkeley. Berkeley Study Abroad. Retrieved from <http://studyabroad.berkeley.edu/>

530. University of California, Berkeley. Office of International Relations Retrieved from <https://international.berkeley.edu/>

531. University of California, Berkeley. *UC Education Abroad Program*. Retrieved from <http://studyabroad.berkeley.edu/eap>

532. University of California, Berkeley. *Admission Requirements*. <http://grad.berkeley.edu/admissions/requirements/>

533. University of California, San Diego. International Affairs. Retrieved from <http://ia.ucsd.edu/about>

534. University of California, San Diego. Global Education. Retrieved from http://global.ucsd.edu/?_ga=2.166369662.1575025106.1524460516-540017329.1524460516

535. University of Chicago. Office of International Affairs. *English Language requirements*. Retrieved from <https://internationalaffairs.uchicago.edu/page/english-language-requirements>

536. University of Colorado, Boulder. Office of International Education. Retrieved from <http://www.colorado.edu/international/office-international-education>

537. University of Colorado. Office of International Education. Statistics. Retrieved from <https://www.colorado.edu/issr/about-us/statistics>

538. University of Georgia. Retrieved from <http://international.uga.edu>

539. University of Idaho. International Programs <https://www.uidaho.edu/international>

540. University of Illinois, Springfield. Center for Academic Success. International Programs. <http://www.uis.edu/internationalprograms/>

541. University of Iowa. International Programs. Retrieved from <http://international.uiowa.edu/about>

542. University of Kentucky Retrieved from <http://www.uky.edu/>

543. University of Minnesota. Global Programs and Strategy Alliance. Retrieved from <https://global.umn.edu/about/gps.html>

544. University of Minnesota. Admission Requirements. Retrieved from <https://admissions.tc.umn.edu/freshman/english.html>

545. University of Maryland. (2008, May). *The Strategic Plan for the University of Maryland*. Retrieved from <https://provost.umd.edu/SP07/PlanApril29.pdf>

546. University of Mississippi. Office of Global Engagement. Retrieved from <http://international.olemiss.edu/>

547. University for North Alabama. (2013). *University of North Alabama SWOT analysis*. Retrieved from https://www.una.edu/administration/docs/13-18%20swot_edited%207-20131.pdf

548. University of Utah, Office of Global engagements. Retrieved from <http://global.utah.edu/>

549. University of Vermont. Internationalization. Retrieved from <http://www.uvm.edu/~intrnatl/?Page=internationalization.php>

550. University of Vermont. Global Gateway. Retrieved from <http://www.uvm.edu/~intrnatl/>

551. University of Wyoming. Global Engagement Office. Retrieved from <http://www.uwyo.edu/intprograms/>

552. Urias, D. Yeakey, C. C. (2009). Analysis of the U.S. Student Visa System: Misperceptions, Barriers, and Consequences. *Journal of Studies in International Education*, 13(1), 72–111.

553. United States Agency for International Development (USAID). Retrieved from <https://www.usaid.gov/>

554. U.S. Department of Education. Retrieved from <https://www.ed.gov/>

555. U.S. Department of Education. *International Affairs Office*. Retrieved from <https://sites.ed.gov/international/what-we-do/>

556. U.S. Department of Education. *Framework for Developing Global and Cultural Competencies to Advance Equity, Excellence and Economic Competitiveness*. Retrieved from http://www.aieaworld.org/assets/docs/Conference_Materials/2017/Session_Materials/framework-for-cultural-and-global-competency-january-2017-final-2.pdf

557. U.S. Department of Education. (2012, November). *Succeeding Globally Through International Education and Engagement: U.S. Department of Education International Strategy 2012–2016*. Retrieved from <https://www2.ed.gov/about/inits/ed/international/international-strategy-2012-16.pdf>

558. U.S. Department of Education. *Global and Cultural Competency*. Retrieved from <https://sites.ed.gov/international/global-and-cultural-competency/>

559. U.S. Department of Education. International Affairs Office. *Cooperation with Other Countries*. Retrieve from <https://sites.ed.gov/international/what-we-do/cooperation-with-other-countries/>

560. U.S. Department of Education. Post World War II and the Emergence of Title VI Language and Area Studies Programs. Retrieved from <http://www2.ed.gov/about/offices/list/ope/iegps/history.html>

561. U.S. Department of State. Retrieved from <http://www.state.gov/s/d/rm/index.htm#mission>

562. U.S. Department of State. (2014). *Chile-California: A Partnership for the Twenty-First Century*. Retrieved from <http://tinyurl.com/luy9lax>

563. U.S. Department of State. Bureau of Educational and Cultural Affairs. *Disabilities in Exchange Programs*. Retrieved from <https://eca.state.gov/programs-initiatives/disabilities-exchange-programs>

564. U.S. Department of State. Bureau of Educational and Cultural Affairs. *Mandela Washington Fellowship for Young African Leaders*. Retrieved from <https://exchanges.state.gov/non-us/program/mandela-washington-fellowship-young-african-leaders>

565. U.S. Department of State. Bureau of Educational and Cultural Affairs. *The Fulbright Program*. Retrieved from <https://eca.state.gov/fulbright>

566. U.S. Department of State. Bureau of Educational and Cultural Affairs. *The International Visitor Leadership Program*. Retrieved from <https://eca.state.gov/ivlp>

567. U.S. Department of State. Bureau of Educational and Cultural Affairs. *MOOC Camp* <https://eca.state.gov/programs-initiatives/mooc-camp>

568. Department of State. Bureau of Educational and Cultural Affairs. *Programs and Initiatives*. Retrieved from <https://eca.state.gov/programs-initiatives>

569. U.S. Immigration and Custom Enforcement. *Student and Exchange Visitor Information System (SEVIS)*. Retrieved from <https://www.ice.gov/sevis>

570. Van Dijk, H., Meijer, K. (1997). The Internationalization Cube: A Tentative Model for the Study of Organizational Designs and the Results of Internationalization in Higher Education. *Higher Education Management*, 9(1), 157–166.

571. Van deWater, J., Green, M. F., & Koch, K. (2008). *International partnerships: Guidelines for colleges and universities*. Washington, DC: American Council on Education.

572. Vasquez J. (1998, winter). *The Power of Power Politics: From Classical Realism to Neotraditionalis*. New York: Cambridge University Press.

573. Vest Ch. (2005). World Class Universities: American Lessons. *International Higher Education*, 38, 6–7.

574. Warwick, Ph., Moogan, Y. (2011). *Internationalisation Strategy in UK Universities: what works?* (Working Paper No. 62). University of York. Retrieved from <https://www.york.ac.uk/media/tyms/documents/research/workingpaper/working%20paper%2062.pdf>

575. Warwick Ph. (2012). The international business of higher education – A managerial perspective on the internationalisation of UK universities. *The international Journal of management education*, 12, 91–103.

576. Wende M. van der (2013, November 3-6) *On Mergers and Missions: Implications for Institutional Governance and Governmental Steering: Draft Paper for the WCU-5 Conference Global Outreach of World-Class Universities: How It is Affecting Higher Education*. Shanghai.

577. Wende, M. C. van der (2001). Internationalization policies: about new trends and contrasting paradigms. *Higher education policy*, 14, 249–259.

578. Wei, H. (2013). An empirical study on the determinants of international student mobility: a global perspective. *Higher Education*, 66(1), 105–122.

579. Wendt, A. (1999). *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

580. Wendy, W. (2004, spring) International Cooperation in Higher Education: Theory and Practice. *Journal of Studies in International Education*, 8, (1), 32–55.

581. Western Kentucky University. *Office of International Programs*. <https://www.wku.edu/oip/>

582. Wiers-Jenssen, J. (2008). Does Higher Education Attained Abroad Lead to International Jobs? *Journal of Studies in International Education*, 12(2), 101–130.

583. Wiley, D., Root, Ch. (2003, January 24). *Educational Partnerships with Foreign Institutions for Increasing the Quality of International Education in the United States*. Prepared for a national conference, Global Challenges and U.S. Higher Education: National Needs and Policy Implications.

584. Wilson, H. E. (1955, September). The Role of the University in International Relations. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 301 Higher Education under stress, 86 –92.

585. Wisconsin International University in Ukraine. Retrieved from <http://www.wiuu.edu.ua/uk/>

586. Yan, K., Berliner, D. C. (2011). Chinese International Students in the United States: Demographic trends, motivations, acculturation features and adjustment challenges. *Asia Pacific Education Review*, 12(2), 173–184.

587. Yuryeva I. (2010). *Internationalization of Higher Education in Ukraine*. Ost-West-Dialog University of Kassel. Kassel: Kassel University Press.

588. Zephranie B. *Systemic Barriers to the Implementation of International Education Policy: A Comparative Analysis of the United States and France*. (Master's Theses). Retrieved from http://ecommons.luc.edu/luc_theses/507

589. Zolfaghari, A., Sabran, M. Sh., Zolfaghari A. (2009, May) Internationalization of higher education: Challenges, strategies, policies and programs. *US-China Education Review*, 6(5), 1–9.

ДОДАТКИ
ДОДАТОК А
Довідки про впровадження

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Вул. Києво-Московська, 24, м. Глухів, Сумська обл., 41400, тел.: (05444) 2-34-27, факс: (05444) 2-34-74
E-mail: gdpu@sm.ukrtel.net, gnpuoffice@gmail.com, код ЄДРПОУ 02125527

Від 26.10.2016 № 2730
На № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження з теми:
«Організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності
державних університетів США»
здобувача наукового ступеня кандидата педагогічних наук
Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка
ДОНЧЕНКО ВІКТОРІЇ МИКОЛАЇВНИ
зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Апробація та впровадження результатів наукового дослідження Донченко Вікторії Миколаївни здійснювалася в Глухівському національному педагогічному університеті впродовж 2014-2016 років.

Актуальність дослідження Донченко В.М. замовлена протиріччям між зростаючими вимогами сучасного суспільства до надання вищої освіти міжнародного виміру та недостатнім рівнем готовності вітчизняної системи вищої освіти до відповідних змін.

Матеріали дослідження розкривають теоретичні засади міжнародної діяльності університету, характеризують міжнародну діяльність університетів США в історичному розвитку та висвітлюють специфіку організації міжнародної діяльності в державних університетах США. Дослідницею схарактеризовано актуальний стан розвитку міжнародної діяльності вищих навчальних закладів України та сформульовано рекомендації для удосконалення міжнародної діяльності на національному, регіональному, місцевому та інституційному рівні.

Рекомендації щодо організації міжнародної діяльності подані у дисертаційному дослідженні можуть застосовуватися в роботі з іноземними студентами, розробці стратегії міжнародної діяльності ВНЗ, реалізації окремих видів міжнародної діяльності. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження збагатять теорію управління навчальним закладом у сфері міжнародного співробітництва.

Зроблено висновки щодо доцільності впровадження результатів дослідження в навчально-виховний процес та процес організації міжнародної діяльності університету.

Довідка видана для пред'явлення за місцем вимоги.

Проректор з наукової роботи
та міжнародних зв'язків

В.П. Зінченко

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад

"ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО"

65020, м.Одеса, вул. Старопортофранківська, 26. Тел.: (048) 723-40-98, факс: (048) 732-51-03
E-mail: pdpu@pdpu.edu.ua

від 25.10.16 № 2500/24
на № _____ від _____

АКТ ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ

про впровадження результатів дисертаційного дослідження з
теми: «Організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності
державних університетів США» здобувача наукового ступеня кандидата
педагогічних наук Сумського державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка Донченко Вікторії Миколаївни

Спеціальність 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Довідка засвідчує, що результати наукового дослідження аспірантки Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка Донченко Вікторії Миколаївни впроваджувалися впродовж 2014-2016 років.

В сучасних умовах потрібні спеціалісти нової генерації, які б могли ефективно працювати в глобальному середовищі. Реформування української вищої освіти передбачає серед іншого модернізацію управління міжнародною діяльністю університету. У дослідженні Донченко В.М. здійснено цілісний аналіз розробки проблем організації та управління міжнародною діяльністю в університетах США.

Зміст навчальних дисциплін «Педагогіка», «Історія педагогіки» доповнено матеріалом щодо історичного розвитку міжнародної діяльності в університетах США, особливостями організації навчання іноземних студентів, інформацією про пріоритетні напрями міжнародного співробітництва США, зокрема у сфері вищої освіти.

Висловлюємо переконання, що впровадження результатів дисертаційного дослідження сприяло поглибленню знань студентів про

особливості системи вищої освіти США, зокрема організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності, вихованню у студентів почуття толерантності, формуванню мультикультурної компетенції, а також засвоєнню норм міжкультурного спілкування.

Довідка видана для пред'явлення в Спеціалізовану вчену раду.

Проректор
з наукової роботи

Т. І. Койчева

В. о. декана факультету початкового навчання

В. А. Балакірєва

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ПРИДНІПРОВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ»
 49600, м. Дніпропетровськ, вул. Чернишевського, 24А, тел. (056) 745-23-72, факс (0562) 47-07-88,
www.pgasa.dp.ua E-mail: postmaster@mail.pgasa.dp.ua

28.10.16 № 37-01-251

на № _____

03977

ДОВІДКА

про апробацію та впровадження результатів дисертаційного дослідження з теми:
**«Організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності державних
 університетів США»** аспірантки кафедри педагогіки Сумського державного
 педагогічного університету імені А.С.Макаренка

Донченко Вікторії Миколаївни

Спеціальність 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

в учбовий процес кафедри міжнародної економіки ДВНЗ «Придніпровська
 Державна Академія Будівництва та Архітектури» (ПДАБА)

Рекомендації щодо організації міжнародної діяльності подані у дисертаційному дослідженню доцільно використовувати в роботі з іноземними студентами, розробці стратегії міжнародної діяльності ВНЗ, реалізації окремих видів міжнародної діяльності кафедри міжнародної економіки ПДАБА.

Матеріали дослідження розкривають теоретичні засади міжнародною діяльності університету, характеризують міжнародну діяльність університетів США в історичному розвитку та висвітлюють специфіку організації міжнародної діяльності в державних університетах США. Дослідницею описано стан розвитку міжнародної діяльності вищих навчальних закладів України та сформульовано рекомендації для удосконалення міжнародної діяльності на наднаціональному, національному, регіональному, місцевому та інституційному рівні.

Основні положення та висновки дисертаційного дослідження впроваджені у навчальний процес кафедри міжнародної економіки ДВНЗ «ПДАБА» при викладанні курсів з міжнародних стратегій економічного розвитку, міжнародних економічних відносин та міжнародного менеджменту.

Ректор ДВНЗ «ПДАБА»

[Handwritten signature]

д.т.н., проф., Большаков В.І.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
 20300, Черкаська обл., м. Умань, вул. Садова, 2, тел. (04744) 3-45-82, факс (04744)
 3-45-82, E-mail: udpu@udpu.org.ua УДПУ р/р 35228202004420, банк одержувача УУДКСУ
 в Черкас.обл. МФО 820172, код 02125639

11.10.2016 № 2923/01
 На № _____ від _____

Г

Г

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Донченко Вікторії Миколаївни

з теми: «Організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності державних університетів США» зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Апробація та впровадження результатів наукового дослідження Донченко Вікторії Миколаївни здійснювалася на базі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини в 2014-2016 рр. Ідеї та основні положення наукової роботи впроваджувалися у навчальний процес університету при роботі з різними категоріями слухачів:

- зі студентами на семінарських заняттях обговорювалися рекомендації, розроблені Донченко В.М. на основі позитивного досвіду державних університетів США в організації та управлінні міжнародною діяльністю та можливості їх втілення в Україні. Зміст навчальних дисциплін (історія педагогіки, педагогіка вищої школи, педагогічний менеджмент, вища освіта і болонський процес) доповнено матеріалом щодо організації міжнародної діяльності в університетах України та США.

- з викладачами та співробітниками проводилися семінари та обговорювалися актуальні питання залучення іноземних громадян на навчання та організації їх навчання і перебування в Україні, сприяння їх адаптації та інтеграції; створення стратегії інтернаціоналізації університету, удосконалення організаційного та методичного забезпечення міжнародної діяльності ВНЗ України.

Навчально-методичні матеріали отримали схвальні відгуки за їхню ефективність, результативність, оскільки сприяють оптимізації педагогічного процесу щодо формування готовності майбутніх викладачів ВНЗ до педагогічної діяльності.

004359
 Ректор

О.І. Безлюдний

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ім. А.С.МАКАРЕНКА

вул. Роменська, 87 м. Суми
40002, Україна

Тел. (0542) 22-14-95, факс 22-15-17

E-Mail: rector@sspu.sumy.ua

Код ЄДРПОУ 02125510

27.10.2016 № 7795 На №

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE
SUMY MAKARENKO STATE
PEDAGOGICAL UNIVERSITY

vul.Romenska, 87 Sumy
40002, Ukraine

Tel. (380) (542) 22-14-95, fax 22-15-17

E-Mail: rector@sspu.sumy.ua

CodeUSREOU02125510

від

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження з
теми: «**Організаційно-педагогічні засади міжнародної діяльності державних
університетів США**» здобувача наукового ступеня кандидата педагогічних наук
Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка
Донченко Вікторії Миколаївни

Спеціальність 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Апробація та впровадження результатів дослідження Донченко Вікторії Миколаївни здійснювалась в Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка протягом 2014-2016 років.

Результати дослідження впроваджено у навчально-виховний процес та процес організації і управління міжнародною діяльністю. Зміст навчальних дисциплін (історія педагогіки, управління навчальним закладом, порівняльна педагогіка) доповнено матеріалом щодо історичного розвитку міжнародної діяльності в університетах США, особливостей організації міжнародної діяльності, інформацією про програми академічної мобільності, що існують в американських університетах, а також пріоритетні напрями міжнародного співробітництва США, зокрема у сфері вищої освіти.

У сфері організації та управління міжнародною діяльністю рекомендації, сформульовані Донченко Вікторією Миколаївною, використовувалися у роботі з іноземними студентами, при підготовці студентів до участі у програмах академічної мобільності і навчання за кордоном, індивідуальних консультаціях викладачів щодо участі у грантових конкурсах.

Результати дослідження обговорювалися на засіданні кафедри педагогіки (протокол №1 від 30.08.2016). Позитивно оцінюючи результати дисертаційного дослідження вважаємо, що вони мають теоретичне і практичне значення.

Завідувач кафедри педагогіки

А.А. Сбруєва

Проректор
з науково-педагогічної роботи

В.І. Шейко

Додаток Б

Список публікацій здобувача за темою дисертації та відомостві про апробацію

Наукові праці,

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Донченко, В. (2013). Пріоритетні завдання управління міжнародною діяльністю в університетах США в умовах глобалізації. *Наукові записки. Психолого-педагогічні науки*, 5, 243–248.
2. Донченко, В. (2013). Пріоритетні напрями міжнародної діяльності сучасного університету в умовах інтернаціоналізації освіти. *Педагогіка і психологія професійної освіти*, 4, 102–110.
3. Донченко, В. М. (2014). Зарубіжні моделі інтернаціоналізації вищої освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 6, 10–19.
4. Донченко В. М. (2015). Механізми державного врегулювання міжнародної діяльності університетів США. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*, 43, 138–146.
5. Донченко, В. (2015). Основні напрями міжнародної діяльності університетів України. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, 18 (1), 78–83.
6. Донченко, В. М. (2015). Глобалізація та інтернаціоналізація в управлінні міжнародною діяльністю сучасного університету. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*, 4 (82), 122–126.
7. Donchenko, V. (2015). University International Cooperation as a Means for Regional Integration and Development. *Regional development and integration. New challenges for the EU: EURINT conference proceedings*. «Alexandru Ioan Cuza» University of Iași, Centre for European Studies, Romania, 131–140.
8. Donchenko, V. (2015). Global Dimension of Higher Education: the Role of International Office. *Debates on Globalization. Approaching National Identity through Intercultural Dialogue. Section: Psychology and Education Sciences: proceedings II International conference*. Tîrgu-Mureș, Romania, 415–422.

Наукові праці,

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

9. Донченко, В. (2013). Міжнародна діяльність університету як фактор інноваційного розвитку. *Управління якістю в освіті та промисловості: досвід, проблеми та перспективи: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції*. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 113.
10. Донченко, В. (2013). Соціальні медіа як засіб залучення іноземних студентів до навчання в університетах США. *Педагогічна компаративістика*

2013: трансформації в освіті зарубіжжя та український контекст: матеріали науково-практичного семінару. Київ: Педагогічна думка, 132–134.

11. Донченко, В. М. (2013). Теоретичні основи культурної адаптації іноземних студентів в університетах США. *Мистецька освіта в контексті європейської інтеграції: інтеркультурний вимір: матеріали III Міжнародної наукової конференції*. Суми, 39–40.

12. Донченко, В. (2014). Моделі інтернаціоналізації вищої освіти на інституційному рівні. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 1*. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 59–61.

13. Донченко, В. (2014). Фактори розвитку пропозиції освітніх послуг у міжнародній освіті: досвід України та США. *Педагогічна компаративістика – 2014: якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст: матеріали науково-практичного семінару*. Київ: Педагогічна думка, 46–48.

14. Донченко, В. (2015). Методичне забезпечення управління міжнародною діяльністю в державних університетах США. *Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 4*. Суми: Видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 155–157.

15. Донченко, В. (2016). Підвищення рівня інтернаціоналізації в Україні: можливості використання позитивного досвіду США. *Чверть століття українсько-американської дружби: досвід гідний майбутнього: збірник матеріалів III американознавчої мультидисциплінарної конференції*. Львів, 301–305.

16. Донченко, В. (2016). Бренди у міжнародній освіті: світовий досвід та українські перспективи. *Європейський університет: імідж, мобільність та соціальні перспективи: матеріали I міжнародної конференції для студентів та молодих учених*. Суми: ФОП Цьома С. П., 163–166.

17. Донченко, В. (2016). Інтернаціоналізація вищої освіти як засіб нарощування «м'якої сили» в зовнішній політиці США. *Наукові абрисы III тисячоліття, індустрія хай-тек та проблеми інноваційної освіти в умовах кросс-культурних взаємодій: тези виступів учасників Міжнародної наукової наукової конференції*. Суми: ФОП Цьома С. П., 172–174.

Основні положення дисертації було представлено у повідомленнях на наукових, науково-практичних конференціях різних рівнів:

1. Міжнародна науково-практична конференція «Управління якістю в освіті та промисловості : досвід, проблеми та перспективи» (22-24 травня 2013 року м. Львів) Національний університет «Львівська політехніка» - очна
2. Міжнародна наукова конференція «Теоретичні та методичні засади розвитку мистецької освіти в контексті європейської інтеграції» (1-3 жовтня 2013 року, м. Суми) Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка - очна
3. Всеукраїнський науково-практичний семінар «Педагогічна компаративістика 2013: трансформації в освіті зарубіжжя та український контекст» (10 червня 2013 року, м. Київ) Інститут педагогіки НАПН України - очна
4. Міжнародна науково-практична конференція Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін (4-5 березня 2014 року, м. Суми). Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка; отримано сертифікат учасника конференції. - очна
5. Науково-практичний семінар Педагогічна компаративістика – 2014: якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст (5 червня 2014 року м. Київ) - очна
6. EURINT 2015 III Міжнародна конференція «Регіональний розвиток та інтеграція. Нові виклики для ЄС» 21-23 травня, Ясси, Румунія - очна
7. II Міжнародна конференція «Глобалізація, міжкультурний діалог та національна ідентичність» 28-29 травня 2015, Тиргу Муреш, Румунія - очна
8. Національна конференція з досліджень у сфері освіти «Навчальні спільноти в ХХІ столітті. Виклики вищої освіти» 18-20 червня, 2015, Ясси, Румунія – очна
9. IV Міжнародна науково-практична конференція «Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка» Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (2 грудня 2015 р., м. Суми) - очна.
10. Міжнародна науково-практична конференція для студентів та молодих учених «Європейський університет: імідж, мобільність та соціальні перспективи» (Суми, 16-17 травня 2016 р.) – очна
11. Міжнародна наукова конференція «Наукові абрисы III тисячоліття, індустрія хай-тек та проблеми інноваційної освіти в умовах кросс-культурних взаємодій» (Суми, 17-18 червня 2016 року). - очна
12. III американознавча мультидисциплінарна конференції «Чверть століття українсько-американської дружби: досвід гідний майбутнього» (Львів, 12-13 квітня 2016 року) - очна

Додаток В

Англо-український словник часто вживаних понять дослідження

1. academic excellence – відмінне навчання
2. academic mobility – академічна мобільність
3. academic official – співробітник університету
4. academic reputation – академічна репутація
5. activity clusters – група заходів з міжнародної діяльності
6. adjustment issues – проблеми з адаптацією
7. administrative functions – адміністративні функції
8. administrative support – адміністративна підтримка
9. administrative unit – адміністративний підрозділ
10. aggressive outreach – активна рекламна кампанія/пропаганда/популяризація
11. AIEA (Association of International Education Administrators) – Асоціація адміністраторів міжнародної освіти
12. AIRC (American International Recruitment Council) – Американська рада з питань залучення іноземних студентів
13. alumni – колишні випускники навчального закладу
14. American Council on Education – Американська рада з питань освіти
15. authorization – авторизація, дозвіл
16. autonomy – автономія
17. branch campuses – дочірні філіали навчального закладу
18. broad institutional community – велика інституційна спільнота
19. budget constraints – обмеження у бюджеті
20. campus diversity – різноманіття студентського контингенту університету
21. capacity building approach – стратегія нарощування/розширення потенціалу
22. Carnegie Endowment for International Peace (CEIP) – Фонд Карнегі за міжнародний мир
23. centralized management – централізоване управління
24. cognizant officials – компетентні фахівці
25. commercial brand – комерційний бренд
26. compliance office – відділ внутрішнього контролю
27. comprehensive internationalization – всебічна інтернаціоналізація
28. comprehensive research institution – багатопрофільна науково-дослідна установа
29. conservative recruitment – консервативні форми залучення студентів
30. contingency fund – фонд фінансування надзвичайних обставин
31. coordination – управління, координація
32. country-specific – залежить від конкретної країни
33. cross-border higher education – міжнародна освіта
34. dean of international programs – керівників міжнародних програм

35. decentralized campus – децентралізований
36. deep internationalization – глибока інтернаціоналізація
37. demand-driven programs – навчальні програми зумовлені наявністю попиту
38. demand-side factors – фактори сторони попиту
39. de-risking strategy – стратегія уникнення або мінімізації ризиків
40. development assistance efforts – діяльність спрямована на сприяння розвитку
41. development programs – програми розвитку (програми міжнародної технічної допомоги)
42. domestic student – студент, який є громадянином країни, в якій навчається
43. downward mobility – низхідна мобільність
44. draft policies – попередня програма (міжнародних ініціатив)
45. education fair – ярмарок освітніх послуг
46. education services – освітні послуги
47. emergency response – реакція на виникнення непередбачених обставин
48. endemism – ендемізм, особливість характерна для певного середовища (регіону, країни, місцевості, громади)
49. enrollment – зарахування
50. enrollment capacity – максимально можлива кількість зарахованих студентів
51. exchange visitor – особа, яка приїздить за обміном
52. export service – експорт послуг
53. external environment – зовнішнє середовище
54. face-value – номінальний
55. faculty exchanges – обмін професорсько-викладацьким складом
56. faculty-led programs – міжнародні програми, що створюються і контролюються викладачами
57. faculty productivity – продуктивність професорсько-викладацького складу
58. fellowship – стипендія на проходження стажування, проведення дослідження тощо
59. financial aid – фінансова допомога
60. focused work group – робоча група
61. foreign student – іноземний студент
62. fostering international education – сприяння
63. foundation – фундація
64. franchising arrangement – франчайзингова угода
65. global activity – глобальна /міжнародна діяльність
66. global affairs – глобальні справи
67. global community – глобальна спільнота
68. global engagement – глобальна діяльність/співробітництво

69. global higher education landscape – глобальний стан вищої освіти
70. global initiatives – глобальні ініціативи/заходи, глобальна діяльність
71. global labor market – глобальний ринок праці
72. Global Studies – глобальні студії
73. globalization – глобалізація
74. globally mobile student – глобально мобільний студент
75. government-affiliated – за підтримки уряду
76. graduate – студент, який навчається на магістерській програмі чи в аспірантурі
77. graduate degree program – магістерська програма
78. grant – грант
79. greying population – сивіючих суспільствах
80. high achieving international students – іноземні студенти, які мають високі досягнення у навчанні
81. higher education hub – центра діяльності вищої освіти
82. highly trained individuals – фахівці з вищою освітою
83. high-profile private institution – провідний приватний університет
84. high-quality education – освіта високого рівня
85. high-skilled workforce – висококваліфікована робоча сила
86. host-country – приймаюча країна
87. ІЕ (Institute of International Education) – Інститут Міжнародної освіти
88. immigration procedure – процедура імміграції
89. immigration-friendly policies – політика, що заохочує імміграцію
90. independent contractors – незалежні агенти
91. inequality in higher education – нерівність у вищій освіті
92. institutional logic – інституційна логіка
93. institutional model – інституційна модель
94. institutional support structure – міжвідомча система підтримки
95. integration – інтеграція
96. intergrated approach to internationalization – інтегрований підхід до інтернаціоналізації
97. intercultural – міжкультурний
98. intercultural training – інтеркультурне навчання
99. internal environment – внутрішнє середовище
100. international academic cooperation – міжнародне академічне співробітництво
101. international academic inequality – міжнародна академічна нерівність
102. international activity – міжнародна діяльність
103. international challenge – міжнародні виклики
104. international collaboration – міжнародне співробітництво
105. international context – міжнародний контекст
106. international cooperation – міжнародне співробітництво
107. international cooperation strategy – стратегія міжнародною діяльності

108. international education – міжнародна освіта
109. international educational exchange – міжнародний академічний обмін
110. international experience – досвід навчання, стажування, роботи за кордоном
111. international initiative – міжнародна ініціатива, захід
112. international knowledge network – міжнародна мережа знань
113. international operations – міжнародні заходи
114. international partnership – міжнародне партнерство
115. international profile – міжнародні характеристики
116. international programs office – офіс міжнародних програм
117. international relations – міжнародні відносини
118. international relations administration – управління міжнародною діяльністю
119. international relations management – управління міжнародною діяльністю
120. international student – іноземний студент
121. international student adaptation – адаптація іноземних студентів
122. international student market – ринок міжнародної освіти
123. international student recruitment – залучення іноземних студентів, рекрутинг
124. International Studies – міжнародні студії
125. internationalist model of internationalization – інтернаціоналістична модель інтернаціоналізації освіти
126. international relations clubs – клуби міжнародних відносин
127. internationalization – інтернаціоналізація
128. intrinsic value – внутрішня цінність
129. joint programs – спільні програми
130. knowledge communication system – система передачі знань
131. knowledge society – суспільство знань
132. knowledge-based economy – економіка, заснована на знаннях
133. labor market – ринок праці
134. language requirement – вимоги до рівня володіння мовою
135. lifelong learning – навчання протягом життя
136. local control – місцевий контроль
137. merit-based funding – фінансування, що виділяється у відповідності до успішності наукової та навчальної роботи
138. modes of engagement – режими взаємодії
139. multi-institutional academic partnership – багатостороннє академічне партнерство
140. multi-national – багатонаціональний
141. mutual understanding approach – стратегія розвитку взаєморозуміння
142. NAFSA: National Association of Foreign Student Advisors – Національна асоціація консультантів іноземних студентів

143. NAFSA: Association of International Educators – Асоціація діячів міжнародної освіти
144. name-brand university – відомий університет, назва якого стала брендом
145. nation`s international education system – національна система міжнародної освіти
146. national brand – національний бренд
147. network – мережа
148. non-endemic – неендемійний, невластивий даній місцевості
149. nongovernmental organization – неурядові організації
150. non-resident student – студент, який не є громадянином штату, де він навчається
151. off-shore academic programs – офшорні академічні програми
152. organizer – організатор
153. out-of-state students – студент, який не є громадянином штату, в якому навчається
154. overseas activities – міжнародна діяльність
155. overseas student – іноземний студент
156. paradigm paralyses – параліч (освітньої) парадигми (система освіти не встигає адаптуватися до змін)
157. peer government program – програма, що виконуються в рамках договорів між урядами
158. permanent resident – іноземець, який постійно проживає на території країни
159. post graduate program – аспірантська програма
160. post-graduate degree – ступінь доктора філософії
161. postgraduate level – рівень аспірантури
162. postsecondary education – вища освіта
163. private-sector entities – заклади приватного сектору
164. project manager – менеджер проекту
165. promotion channel – рекламний канал
166. promotion efforts – рекламні заходи
167. prospective students – абітурієнт
168. public diplomacy programs – програми публічної дипломатії
169. public university – державний університет,
170. pull factors – фактори привабливості, (фактори, що зумовлюють вибір країни навчання іноземними студентами)
171. push factors – фактори поштовху (фактори, що спонукають студентів їхати на навчання в іншу країну)
172. quality-assurance regulations – положення, що контролюють забезпечення якості освіти
173. reallocating resources – перерозподіл ресурсів
174. recruitment of students – залучення студентів; рекрутинг

175. re-entry programs – програми для студентів, які повернулися після завершення програм навчання за кордоном
176. registry – реєстр
177. research university – дослідницький університет
178. resident tuition – плата за навчання для жителів штату
179. resource – ресурс
180. revenue-generating approach – стратегія отримання прибутку
181. revenue streams – потік фінансових надходжень
182. savvy student customers – кмітливі студенти-споживачі
183. scholarship – стипендія, фінансова допомога від університету, фонду чи інших спонсорів
184. self-funded student – студент, який навчається за власні кошти, або кошти своєї родини, не має жодної фінансової допомоги у вигляді стипендій чи грантів
185. skilled migration approach – стратегія кваліфікованої міграції
186. soft power – м'яка сила
187. source country – країна, з якої приїздять на навчання іноземні студенти
188. sponsorship – спонсорська фінансова та/або організаційна підтримка
189. standardized process – стандартизована процедура
190. state appropriation – державне фінансування
191. state-sponsored entity – заклад, що фінансуються державою
192. steering committee – організаційний комітет
193. student influx – наплив студентів
194. student permit – студентський дозвіл, посвідка на проживання
195. student-visa policy – правила надання студентських віз
196. study abroad program – програма навчання за кордоном
197. supply-side factors – фактори сторони пропозиції
198. technology-enriched – технологічно-оснащений
199. tertiary degree – академічний ступінь у вищій освіті
200. tertiary education – вища освіта
201. to pursue a degree – навчатися за програмою, яка дає науковий ступінь
202. transcript – додаток до диплому про освіту
203. translocalist model of internationalization – транслокальна модель інтернаціоналізації освіти
204. undergraduate – студент, який навчається на бакалаврській програмі
205. undergraduate degree program – бакалаврська програма
206. upward mobility – висхідна мобільності
207. vocationally oriented institution – заклад професійної освіти
208. workload – робоче навантаження
209. world-recognized institution – всесвітньо визнана установа

Додаток Г

Таблиця Г.1

Визначення поняття глобалізація зарубіжними науковцями

Автор	Визначення	рік
К. Стайгліц	Інтеграція країн та народів світу, що виникла як результат великого скорочення коштів транспорту та комунікації та падіння штучних бар'єрів потоку товарів, послуг, капіталу, знань, та (в меншій мірі людей через кордони)	2003
Дж. Каррі	Поняття глобалізація застосовується для позначення неоліберальної економічної ідеології та її матеріальних стратегій, що мають на меті збільшення прибутку та влади транснаціональних корпорацій та подібних стратегій, що дають можливість урядовим агенціям набути економічних переваг та бути конкурентоспроможними	2003
Дж. Седлак	Вираження нової геополітики в якій контроль над територією має менше значення ніж контроль та доступ до всіх типів ринків, здатність створювати та використовувати знання та здатність розробляти нові технології та людські ресурси	1998
Ж.-К. Смебі та Дж. Трондаль	глобалізація як світовий систематичний процес зростаючої інтеграції, партнерських зв'язків та взаємозалежності національних економік.	2005
Ф. Альтбах	реальність, яку формують постійно зростаюча інтеграція світової економіки, нові інформаційні та комунікаційні технології, пріоритетна роль англійської мови, поява міжнародної мережі знань та інші сили, що не контролюються навчальним закладом.	2001
Ф. Альтбах та Дж. Найт	економічні, політичні та культурні сили (стимули), що спонукають вищу освіту до інтенсифікації міжнародної активності	2007

Систематизовано на основі джерел [193; 195; 196; 227; 327; 354].

Додаток Д

Теорія управління інтернаціоналізацією

Таблиця Д.1

Моделі управління інтернаціоналізацією університету

Назва моделі	Характеристика	Основний критерій	Особливості
Модель Дейвіса	Процесуальний підхід	місце інтернаціоналізації серед цілей організації; стиль впровадження	Ігнорування зовнішнього середовища ВНЗ та зворотного зв'язку
Модель Х. ван Дійка та К. Мейєра	Процесуальний підхід	політика ВНЗ щодо інтернаціоналізації; підтримка інтернаціоналізації; метод впровадження	Розроблена з урахуванням положення концепція Г. Келлера
Модель Г. Ніва	Процесуальний підхід	ступінь централізації; організаційна стратегія інтернаціоналізації	Складність розмежування підходів до процесу інтернаціоналізації, ігнорування зовнішнього середовища та його впливу
Модель Р. Рудзкі	Діяльнісний підхід, процесуальний підхід	організаційна стратегія інтернаціоналізації	Заснована на засадах стратегічного менеджменту, враховує організаційний контекст та зовнішнє середовище
М. ван дер Венде	Процесуальний підхід	інтернаціоналізація як інноваційний процес	Стадії процесу інтернаціоналізації
М. Сьодерквіст, «модель п'яти-крокової еволюції»	цілісний системний підхід	інтернаціоналізація як динамічний, комплексний, лінійний процес	заснована на засадах цілісного менеджменту
Дж. Найт цикл інтернаціоналізації	Комплексний підхід	процес інтернаціоналізації як неперервний цикл	Дана модель дескриптивна; альтернативні варіанти не пропонуються
К. Меннінг	Системний підхід	ступінь централізації	Врахування зовнішнього особливостей середовища

Систематизовано на основі джерел [264; 198; 449; 482; 577; 499].

Додаток Е
Кількість іноземних студентів в університетах США
 Таблиця Е.1

Динаміка росту кількості іноземних студентів у період
з 1991/1992 по 2015/2016

Навчальний рік	Загальна к-сть іноземних студентів	% різниця	Загальна к-сть студентів у ЗВО США	% Іноземних студентів
1991/92	419,585	3.0	14,359,000	2.9
1992/93	438,618	4.5	14,487,000	3
1993/94	449,749	2.5	14,305,000	3.1
1994/95	452,635	0.6	14,279,000	3.2
1995/96	453,787	0.3	14,262,000	3.2
1996/97	457,984	0.9	14,368,000	3.2
1997/98	481,280	5.1	14,502,000	3.3
1998/99	490,933	2.0	14,507,000	3.4
1999/00	514,723	4.8	14,791,000	3.5
2000/01	547,867	6.4	15,312,000	3.6
2001/02	582,996	6.4	15,928,000	3.7
2002/03	586,323	0.6	16,612,000	3.5
2003/04	572,509	-2.4	16,911,000	3.4
2004/05	565,039	-1.3	17,272,000	3.3
2005/06	564,766	-0.05	17,487,000	3.2
2006/07	582,984	3.2	17,672,000	3.3
2007/08	623,805	7.0	17,958,000	3.5
2008/09	671,616	7.7	18,264,000	3.7
2009/10	690,923	2.9	20,428,000	3.4
2010/11	723,277	4.7	20,550,000	3.5
2011/12	764,495	5.7	20,625,000	3.7
2012/13	819,644	7.2	21,253,000	3.9
2013/14	886,052	8.1	21,216,000	4.2
2014/15	974,926	10.0	20,300,000	4.8
2015/16	1,043,839	7.1	20,264,000	5.2

Систематизовано на основі джерел [371; 368; 369].

Додаток Ж
Державні університети США
з найвищою чисельністю іноземних студентів

Таблиця Ж.1

Динаміка росту кількості іноземних студентів

№	ЗВО	Місто	Штат	2014-2015 навчальний рік	2015-2016 Навчальний рік	% Прирість
1.	Державний університет Арізони – Темпл	Темпл	Арізона	11330	12751	12,5
2.	Університет Іллінойсу – Урбана-Шампейн	Шампейн	Іллінойс	11223	12085	7,7
3.	Університет Каліфорнії – Лос Анжелес	Лос Анжелес	Каліфорнія	10209	11513	12,8
4.	Університет Пердю – Вест Лафайет	Вест Лафайет	Індіана	10230	10563	3,3
5.	Університет Вашингтону	Сіетл	Вашингтон	8035	8256	2,8
6.	Державний університет Мічигану	Іст Лансінг	Мічиган	8146	8256	1,4
7.	Університет Техасу	Даллас	Річардсон	7064	8145	15,3
8.	Державний університет Пенсильванії	Юнів'юсіті Парк	Пенсильванія	7728	8084	4,6
9.	Університет Мічигану – Енн Арбор	Енн Арбор	Мічиган	7423	7630	2,8
10.	Університет Каліфорнії – Сан Дієго	Ла Жолла	Каліфорнія	5898	7556	28,1
11.	Університет Каліфорнії – Берклі	Берклі	Каліфорнія	6874	7313	6,4
12.	Університет Індіани – Блумінгтон	Блумінгтон	Індіана	7009	7159	2,1
13.	Державний університет Огайо – Коламбус	Коламбус	Огайо	7121	7117	-0,1

Продовження Таблиці Ж. 1

14.	Університет Міннесоти – Твін Сітіз	Міннеаполіс	Міннесота	6984	7037	0,8
15.	Державний університет Нью Йорка – Баффало	Баффало	Нью Йорк	6852	7026	2,5
16.	Техаський університет A&M	Коледж Стейшн	Техас	6690	6940	3,7
17.	Університет Флориди	Гейнсвіл	Флорида	6148	6751	9,8
18.	Університет Вісконсину – Медісон	Медісон	Вісконсин	5,977	6440	7,7

Систематизовано на основі джерел [368; 369].

Додаток 3 Неурядові спеціалізовані організації

Таблиця 3.1

Функції неурядових спеціалізованих організацій у сфері міжнародної діяльності університетів

Назва організації	Характеристика організації
Альянс для міжнародного обміну (Alliance of International Exchange) (Альянс для міжнародного освітнього та культурного обміну)	є асоціацією 90 неурядових організацій, заснованою в 1993 році, яка служить платформою для творення освітньої політики у галузі міжнародних обмінів. Організація здійснює популяризацію, забезпечує можливості професійного розвитку для учасників спільноти, та формує усвідомлення у широкої публіки потенціалу освітніх обмінів.
Північно Американський консорціум співробітництва у вищій освіті (Consortium for North American Higher Education Collaboration (CONAHEC))	неприбуткова мережа, що включає 180 акредитованих закладів вищої освіти Канади, США, Мексики та окремі університети інших країн. Організація просуває консолідацію спільноти вищої освіти Північної Америки та її відносини з іноземними партнерами засобами поширення співробітництва та кооперації і надання платформи, що дозволяє учасникам проводити зустрічі, спілкуватися розвивати спільні проекти.
Об'єднана мережа асоціацій з питань інтернаціоналізації вищих навчальних закладів (Inter-association Network on Campus Internationalization (INCI))	група з 12 організацій та асоціацій вищих навчальних закладів, що займаються інтернаціоналізацією вищих навчальних закладів та глобальним навчанням.
Коаліція з міжнародної освіти (The Coalition for International Education)	Група з 30 національних організацій з вищої освіти, що поділяють інтерес до програм та ініціатив Міністерства освіти, що поширюють глобальну компетенцію США. Коаліція сприяє забезпеченню консенсусу в питаннях формування політики та проблем, що впливають на ініціативи з міжнародної освіти спрямовані на навчання американців іноземним мовам та культурам народів світу; інформує уряд, органи управління освітою, приватний сектор та засоби масової інформації про національні потреби у сфері міжнародної освіти та навчання іноземних мов.
Програма міжнародного студентського обміну International Student Exchange Program	Організація надає студентам університетів США та Канади можливість навчатися за кордоном. Основні види діяльності: підтримка студентів, викладачів та консультантів; допомога у підготовці документів та обробка заявок, реклама можливостей навчання за кордоном, консультації студентів перед від'їздом, відвідування кампусів.
EnglishUSA	Організація, що підтримує розвиток інтенсивних програм з вивчення англійської мови, забезпечує професійний розвиток керівників програм та їх викладачам, створює стандарти інтенсивних програм з вивчення англійської мови.

Продовження Таблиці 3.1

Рада американських науково-дослідних центрів за кордоном Council of American Overseas Research Centers (CAORC)	Приватна неприбуткова федерація незалежних науково-дослідних центрів за кордоном, що поширює передові наукові дослідження, зокрема у сферах гуманітарних та соціальних наук з особливою увагою до збереження та фіксування культурної спадщини, розуміння та інтерпретації сучасних суспільств. Розпочала діяльність у 1986 році за кошти грантів від фондів імені Ендрю Меллона, Рокфеллера, Ексонф та Дж. П. Гетті, фінансується частково Державним департаментом США, а також за кошти приватних фондів. Організація підтримує міжнародний обмін дослідників та сприяє розвитку міжнародних партнерств у сфері наукових досліджень.
Інститут міжкультурної комунікації The Intercultural Communication Institute (ICI)	Неприбуткова благодійна організація, місією якої є забезпечення розуміння та цінування культурного різноманіття на міжнародній та національній арені.
Центри освіти та досліджень з міжнародного бізнесу Centers for International Business Education and Research (CIBERs)	Були створені конгресом з метою збільшення міжнародного порозуміння та конкурентоспроможності. Завдяки професіоналізму викладачів та співробітників, організація здійснює заходи для розвитку досліджень та методики викладання міжнародного бізнесу та підтримки прикладних досліджень з теми конкурентоспроможність США на глобальному ринку.

Джерело:

1. Alliance of International Exchange <https://www.alliance-exchange.org/>
2. Consortium for North American Higher Education Collaboration <https://www.conahec.org/>
3. Inter-association Network on Campus Internationalization <https://campusinternationalization.org/about-inci/>
4. Coalition for International Education <http://www.usglobalcompetence.org/about/cie.html>
5. International Student Exchange Program <https://www.isepstudyabroad.org/>
6. EnglishUSA <http://www.englishusa.org/>
7. Council of American Overseas Research Centers <https://www.caorc.org/>
8. Intercultural Communication Institute <https://intercultural.org/>
9. Centers for International Business Education and Research <http://us-ciberweb.org/>

Компоненти, що забезпечують ефективність всебічної інтернаціоналізації

1. Чітка позиція (зобов'язання) навчального закладу щодо інтернаціоналізації. Стратегічне планування стосується основних стейкхолдерів і передбачає наявність зобов'язання реалізовувати міжнародну діяльність і конкретної програми дій. Механізми формальної оцінки посилюють зобов'язання шляхом встановлення конкретних цілей та необхідності звітувати про ступінь їх реалізації.

Ефективність першого компоненту забезпечується наявністю:

Стратегічного планування. Інтернаціоналізація або глобальна діяльність є пріоритетом у місії навчального закладу і загальному стратегічному плані а також плані інтернаціоналізації.

Комітету з інтернаціоналізації. Керуючий орган, що складається з представників кампусу і призначений для контролю процесу впровадження міжнародних ініціатив.

Університетських стейкхолдерів. Фокус групи, опитування, відкриті дискусії, що обґрунтовують пріоритети, вирішують нагальні питання та дають можливість переконати в необхідності інтернаціоналізації, сприяють залученню студентів, професорсько-викладацького складу, працівників та інших стейкхолдерів.

Оцінки. Виходячи з визначених цілей, прогрес та результати міжнародної діяльності вимірюється і оцінюється.

2. Адміністративне лідерство, структура і підбір кадрів. Залучення керівників закладу та відповідна організація адміністрування і звітності.

Лідери. Президент та голова наглядової ради визнають необхідність інтернаціоналізації і є залучені у процес від початку до кінця.

Міжнародний відділ. Наявність офісу або офісів призначених для координування міжнародної діяльності в університеті. Викладачі або працівники, що відповідають за безпосереднє звітування перед президентом або головою наглядової ради про стан міжнародної діяльності.

3. Навчальний план, допоміжний навчальний план (co-curriculum) та результати навчання. Основною метою вищої освіти є навчання студентів, де значущість інтернаціоналізації критична. Інтернаціоналізований навчальний план та допоміжний навчальний план забезпечують надання студентам міжнародної перспективи і розвиток глобальної компетенції. Очікувані результати навчання, що має глобальну перспективу передбачають знання і вміння, котрі мають розвиватися під час вивчення навчальних дисциплін і курсів.

Вимоги до загальноосвітніх курсів. Включення до програми курсів іноземних мов, регіональних студій, обговорення глобальних проблем є вимогою до програм бакалаврського рівня.

Інтернаціоналізовані курси. Навчальні курси, котрі включають міжнародну перспективу і висвітлюють глобальні проблеми, що стосуються спеціальності студента.

Допоміжні програми. Програми та заходи, що піднімають глобальні питання, посилюють міжнародний компонент навчальної програми, заохочують дискусії та взаємодію між студентами різних національностей і культур та підтримують процес інтеграції і добробут іноземних студентів в університеті.

Результати навчання студентів. Загально-університетські стратегії включають глобальні компетенції, передбачають очікувані результати навчання та їх оцінку.

Технології. Технології застосовуються для впровадження інноваційних методів глобального навчання, наприклад, спільне навчання або співпраця зі студентами та викладачами за кордоном.

4. Процедури та практика мотивації викладачів. Як основна рушійна сила викладання та навчання в університеті інституційні процедури та механізми, що надають викладачам можливість розвинути міжнародну компетенцію і є здатними збільшити вплив цього досвіду на навчання студентів.

Політика щодо надання безстрокової угоди про працевлаштування у ЗВО (tenure) та підвищення. Включення міжнародного досвіду як необхідної умови для отримання підвищення або укладання безстрокової угоди про працевлаштування у ЗВО.

Керівництво до пошуку кадрів. Міжнародний досвід та інтереси є одним з критеріїв оцінки кандидатів на посаду викладача.

Мобільність викладачів. Викладачі мають можливість викладати, проводити дослідження і відвідувати конференції за кордоном. Створені адміністративні та фінансові механізми підтримки участі викладачів у міжнародних програмах.

Професійний розвиток. Семінари, тренінги та інші програми допомагають викладачам розвивати міжнародну компетенцію і включити міжнародну перспективу у навчальні дисципліни.

5. Студентська мобільність. Студентська мобільність є важливим елементом міжнародної діяльності. Наступні умови допомагають забезпечити її успішність:

Можливість трансферу кредитів. Студенти можуть заробити кредити навчаючись за кордоном за визнаними програмами.

Фінансова підтримка. Фінансова підтримка надається студентам для навчання на визнаних програмах за кордоном, доступні ресурси допомагають студентам знайти додаткове фінансування. Стипендії та інші види фінансової допомоги доступні для іноземних студентів.

Орієнтація та програми для студентів, що повертаються з закордону (re-entry). Настановчі зустрічі та програми підтримки студентів, що повернулися допомагають посилити результати навчання за кордоном і інтегрувати знання набуті під час перебування за кордоном. Академічні та культурні настановчі та зустрічі доступні для іноземних студентів.

Постійна підтримка і програми для іноземних студентів. Наявність структур, що надають академічну і соціальну підтримку, і програм, котрі сприяють інтеграції іноземних студентів.

6. Співробітництво та партнерство. Встановлення та управління успішною співпрацею і закордонними партнерствами є ключовим аспектом інтернаціоналізації. Подібні зв'язки можуть забезпечити можливості для викладачів і студентам отримати міжнародний досвід, удосконалити навчальні програми, отримати прибуток та підвищити статус університету в країні та за кордоном.

Джерело [204]

Додаток К

Програма професійного розвитку Education USA

Угода про співробітництво між Державним департаментом США,
Бюро у справах освіти і культури та Інститутом міжнародної освіти

Компетенції консультанта Education USA

Вступ

Компетенції консультанта Education USA створені для того щоб дати визначення, що значить бути консультантом (радником). Розроблені працівниками відділу професійного розвитку REACs та Education USA компетенції представляють основні обов'язки консультанта та узагальнюють знання, вміння, та відношення, необхідні для ефективного виконання обов'язків.

Усвідомлюючи, що очікування від професії консультанта відрізняються залежно від часу та місця а також, що консультанти розвивають професійні навички з досвідом, виділено три рівня компетенцій – компетенції першого, другого та третього рівня.

✓ Компетенції першого рівня зосереджені на роботі зі студентами та збільшенні знань про систему освіти США, Державний департамент США та принципи і організаційні засади Education USA.

✓ Компетенції другого рівня включають обов'язки управління центром, стратегічне планування і популяризація та презентація EducationUSA.

✓ Компетенції третього рівня зосереджені на забезпеченні ресурсу для колег, розвитку вмінь, проведенні тренінгів та отримання нових знань.

Застосування компетенцій

Компетенції повинні служити основою професійного розвитку консультанта. REACs застосовують компетенції для того, щоб допомогти консультантам ставити професійні цілі, оцінювати свій прогрес та розвиток, визначати потреби професійного розвитку та підбирати доцільні види діяльності для розвитку необхідних умінь. Працівники EducationUSA та REACs використовують їх для розробки тренінгів, що призначені для розвитку конкретних компетенцій та підвищення професійного рівня, та вирішує проблеми наявні в мережі.

Не очікується, що всі консультанти виконуватимуть усю зазначену діяльність або що вони всі досягнуть компетенцій вищого рівня. Ресурси відрізняються за місцем, та консультанти часто поєднують консультації з іншими професійними і особистісним обов'язками. Консультанти повинні працювати з REACs, визначити відповідні види діяльності, ставити реалістичні та контрольовані цілі професійного розвитку.

Компетенція 1: Допомогти студентам отримати успішний досвід навчання в США

Рівень 1:

- Встановлювати ефективні стосунки зі студентами під час:
 - Індивідуальних консультаційних сесій;
 - Групових консультаційних сесій;
 - Застосовувати усі доступні засоби комунікації (e-mail, телефон, соціальні медіа тощо).
- Застосовувати ключові інформаційні ресурси для допомоги студентам у пошуку коледжу:
 - Галузеві пошукові системи.
 - Сайт EducationUSA.

- Вебсайт Ради акредитації вищої освіти та інші ресурси, що визначають акредитаційний статус навчального закладу.
- Інші ресурси EducationUSA та Державного департаменту США (щотижневе оновлення інформації).
 - Допомогти студентам завершити апікаційний процес надаючи допомогу в:
 - Процедурі подачі заяви на вступ до різних університетів, включаючи потрібні матеріали та застосування стандартної заявки.
 - Стандартизованих тестах, включаючи роз'яснення акронімів та інформування про необхідну кількість балів.
 - Поясненні елементів успішних есе та рекомендаційних листів.
 - З'ясуванні чк працюють приймальні комісії в університетах США, як приймаються рішення.
 - Допомогати студентам знайти фінансування для їх навчання в США.
 - Пояснювати різницю у вартості послуг різних типів навчальних закладах та навчальних програм.
 - Основи системи фінансової допомоги у США, включаючи різницю між фінансуванням програм бакалаврського та магістерського рівня, інформувати про ресурси, що доступні для іноземних студентів.
 - Основні стипендіальні програми доступні для іноземних студентів.
 - Допомогати студентам у процедурах оформлення візи, надаючи консультації про:
 - типи віз необхідні для різних категорій громадян (студентів, інтернів, практиканти та ін.).
 - Вимоги та процедура подачі документів.
 - Систему SEVIS та особливості її функціонування.
 - Планувати та проводити орієнтацію до від'їзду студентів.
 - Інструктувати зарахованих студентів з культурних, соціальних та академічних питань за потребою.
 - У роботі слідувати правилам та етичним принципам у роботі зі студентами.

Рівень 2:

- Розвиток інноваційно-консультаційної діяльності та прагнення до постійного росту у виконанні діяльності.
 - Здатність вести та консультувати конкурсний клуб коледжу чи інші консультаційні групи, консультування студентів з питань програм USAP, Opportunity та ін.
 - Надавати додаткову інформацію, допомагаючи студентам у процесі пошуку коледжу, включаючи:
 - Які з ЗВО США мають сильні програми з певних дисциплін.
 - Які з ЗВО США найчастіше приймають студентів з певного регіону.
 - Які заклади у рідній країні посилають студентів на навчання в США, а які заклади найменш активні.
 - Як відрізнити заклади, що «видають папірець» від легітимних установ.
 - Які заклади надають фінансову підтримку, тобто надають стипендію чи фінансову допомогу.
 - Як діє професійна орієнтація в США в як вона пов'язана з вибором університету чи програми навчання.
 - Полегшувати процес вступу до ЗВО для студентів шляхом:
 - Оцінювання та критика апікаційних есе допомоги студентам писати есе для конкретних навчальних закладів чи специфічних навчальних програм.

- Розуміння як ЗВО застосовують соціальні медіа у процесі кампанії набору студентів, заохочення студентів підтримувати зв'язок з ЗВО за допомогою соціальних медіа.
- Вміння аналізувати та оцінювати документи студента, надавати інформацію закладам США про документи, що видають в країні.
- Встановлювати зв'язок з працівниками приймальних комісій ЗВО США для сприяння зарахування більшої кількості студентів.
- Пояснення абітурієнтам правила складання тестів необхідних для вступу в університет США.
- Давати поради студентам щодо фінансування навчання:
- Програми з низькою вартістю навчання (наприклад програми дворічних коледжів та програми на які можна вступити після їх закінчення).
- Галузеві стипендії (спортивні, музичні тощо).
- Навчати розуміти список можливостей фінансування EducationUSA.
- Порівнювати вартість навчання в США та інших країнах.
- Оцінювати можливості родини претендувати на фінансову допомогу.
- Розуміти та пояснювати студентам нюанси процесу подачі візи, включаючи типові труднощі та можливості їх уникнути, допомагати вирішити проблеми у разі їх виникнення.
- Розуміти принципи функціонування кампусів та мати змогу надати інформацію про особливості життя студента в США.

Рівень 3

- Знати велику кількість американських навчальних закладів, включаючи сильні навчальні програми закладів, організаційну культуру кампусів, щоб мати змогу допомагати студентам у процесі пошуку коледжу.
- Продовжувати будувати та підтримувати зв'язки з приймальними комісіями університетів США, для того, щоб мати змогу допомогти студентам зробити найкращий вибір. Ділитися контактами з менш досвідченими консультантами, що навчати їх будувати власну систему контактів. Оприлюднювати інформацію про статистику набору студентів, політику фінансової підтримки конкретних установ.
- Розуміти і вміти пояснити як тенденції розвитку студентської мобільності та інші зміни в системі освіти США впливають на діяльність консультантів та міжнародний обмін в цілому.
- Навчати менш досвідчених консультантів щодо технік, порад та допомагати їм навчитись вирішувати проблеми, що виникають у студентів процесі вступу до ЗВО.
- Додавати нові матеріали до бази EducationUSA для застосування іншими науковцями (навчальні матеріали, найкращі практики).

Компетенції 2: Пропагувати вищу освіту США

Рівень 1:

- Розуміти та вміти пояснити базову структуру та характеристики системи вищої освіти США студентам та іншим зацікавленим особам:
 - Типи навчальних закладів (державні, приватні, дослідницькі університети, коледжі гуманітарної спрямованості, технічні школи тощо) та їх особливості.
 - Структуру ступенів та моделей навчальних програм.
 - Систему акредитації.
 - Систему оцінювання.
 - Унікальні характерні риси та переваги системи освіти США.
 - Організаційну культуру кампусів та особливості студентського життя.
 - Відмінності системи освіти США від системи освіти рідної країни студента.

- Вміти висвітлити особливості навчання в американському коледжі.
- Надавати контакти відвідувачам, представникам університетів США та влаштовувати візити до місцевих навчальних закладів.

Рівень 2:

- Розуміти та вміти пояснити інші аспекти функціонування вищої системи освіти США студентам та іншим зацікавленим особам, в тому числі наступні:
 - Система класифікацій Карнегі та характеристика закладів кожного типу.
 - Кредитна система навчання.
 - Рейтинги, включаючи різні системи, переваги та недоліки рейтингів.
 - Стандарти академічної чесності, зокрема визначити плагіат.
 - Розвивати розуміння переваг і недоліків системи освіти США та різні типи закладів і вміти задіяти інших та конструктивний діалог з даних питань.
- Допомогти визначити серед місцевих навчальних закладів потенційних партнерів університетів США, що шукають партнерів за кордоном, мати змогу організувати зустрічі.

Рівень 3:

- Бути обізнаним з новинами в системі вищої освіти США та розуміти як тенденції розвитку студентської мобільності, національне законодавство та законодавство штату та інші варіанти розвитку вищої освіти впливають на студентську мобільність.
- Визначити потенційно успішні можливості співробітництва між навчальними закладами США та місцевими установами, допомогти сторонам встановити зв'язок, супроводжувати представників університету США на зустрічах за кордоном.

Компетенція 3 Управління консультаційним центром

Рівень 1.

- Розуміти і вміти пояснити структуру мережі Education USA, включаючи внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів (пр. студенти, координатори, адміністратори програм, працівники посольств тощо), їх ролі та їх очікування від науковців до студентів та інших клієнтів.
 - Ефективно спілкуватися з усіма стейк-холдерами центру, застосовуючи відповідний ланцюг спілкування та методи комунікації в межах мережі.
 - Збирати і упорядковувати статистичні дані центру правильно і відповідно до графіку, користуватися Обліковою системою центру і Програмою моніторингу діяльності у відповідності до вимог Державного Департаменту.
 - Організувати фізичний консультаційний центр, що обслуговує потреби студентів та інших стейкхолдерів.
 - Розуміти як застосовувати базові інструменти соціальних медіа для маркетингу та рекламної діяльності, включаючи соціальні медіа та інструменти, популярні у конкретному регіоні. Діяти відповідно стратегіям приймаючого закладу стосовно використання соціальних медіа та поширювати їх.
 - Демонструвати добре розвинені організаційні вміння і здатність до тайм-менеджменту.

Рівень2:

- Розуміти і вміти пояснити структуру Державного департаменту США, включаючи роль Бюро у справах освіти, регіональних відділів тощо, яким чином Education USA задіяно у стратегічний ресурсний план місцевого відділення посольства.
 - Впливати на формування та відповідати на потреби внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів, розвивати ефективні робочі відносини з усіма стейкхолдерами.
 - Створювати мережу контактів (пр. представники американських та місцевих ЗВО, випускники, контакти з програмами обміну, спонсором яких є уряд США тощо) і знати з ким зв'язатися для отримання допомоги у вирішенні конкретних питань.

- Аналізувати статистичні дані центру, робити звіти і давати рекомендації посиляючись на доступні дані.
- Робити внесок у план маркетингової діяльності центру, включаючи постановку і виконання цілей рекламної діяльності.
- Керувати бюджетом центру.
- Брати участь у стратегічному плануванні (на рівні центру, країни і т.д.).
- Розробити річний план консультацій і інших графіків і строки діяльності центру, відповідно до графіку набору студентів університетами США.
- Залучати та керувати волонтерами та інтернами у роботі центру та під час рекламних кампаній.
- Керувати мережами та когортами в соціальних медіа (пр. розробити базу даних, залучати нових «друзів»). Розробити стратегії підвищення трафіку соціальних медіа.
- Розробити та залучити мережу випускників при центрі.

Рівень 3

- Знати пріоритети Державного департаменту та їх потенційний вплив на EducationUSA та діяльність центру.
- Наймати працівників, навчати, координувати та оцінювати їх діяльність.
- Мотивувати працівників та надавати керівництво з професійного розвитку.
- Служити прикладом для працівників центру та інших консультантів.
- Контролювати розробку бюджету центру.
- Контролювати розробку і впровадження маркетингового плану центру.
- Керувати ініціативами зі стратегічного планування.
- Надавати контакти і представляти інших консультантів, яким необхідно завести контакти в певній галузі.
- Створювати відчуття єдності в усіх стейкхолдерів та бажання працювати разом для досягнення спільної мети.
- Знаходити можливість для впровадження інновацій в роботу центру.
- Розвивати менеджерські вміння менш досвідчених консультантів.

Компетенція 4: Представляти та захищати інтереси EducationUSA

Рівень 1:

- Демонструвати розуміння місії EducationUSA включаючи цілей публічної дипломатії США, і зобов'язання її виконувати, доводити важливість діяльності EducationUSA різним зацікавленим групам, включаючи приймаючі організації та секцію державних справ.
- Розуміти і дотримуватися керівництва і політики EducationUSA, включаючи політики, що стосується комерційних агентів, Етичних принципів та Положення про безкоштовні послуги.
- Поширювати позитивне ставлення до США, репутацію американської вищої освіти та її переваги та віру в цінність міжнародного обміну.
- Проводити всі заходи на високому професійному рівні, гарантувати клієнтам відмінне обслуговування.
- Активно розвивати співробітництво з організаціями та установами (пр. посольства) з метою підтримки студентів та реалізації цілей EducationUSA.

Рівень 2:

- Демонструвати інноваційність, творчість та ініціативу у поширенні місії EducationUSA.
- Бути здатним проілюструвати вплив EducationUSA, використовуючи кількісні (пр. статистику) та якісні (особисті історії студентів) дані.

- Бути активним та вмотивованим у всіх сферах діяльності.
- Бути терплячим під час роботи зі стейкхолдерами та робочого процесу, долати виклики, що виникають під час роботи.
 - Розвивати приязне і толерантне ставлення до всіх стейкхолдерів, навіть під час вирішення складних питань.

Рівень 3:

- Демонструвати особисту зацікавленість в успіху EducationUSA та бажання постійно удосконалювати програму в цілому.
- Представляти EducationUSA на конференціях та інших подіях як адвокат мережі та міжнародної освіти.
 - Надавати наставництво менш досвідченим консультантам з приводу етичних питань та дотримання політики центру в конкретних робочих ситуаціях.
 - Заохочувати відкриті та ввічливі дискусії між стейкхолдерами, зокрема такі, що стосуються конфліктів чи складних питань.
 - Виконувати зобов'язання поширювати професію консультанта і сприяти професійному розвитку менш досвідчених консультантів.
 - Демонструвати особистий інтерес до міжнародної освіти як галузі та віру в її потенціал.

Компетенція 5: Розвивати професійну компетенцію та робити вклад у базу знань мережі.

Рівень 1:

- Розуміти шлях професійного розвитку консультанта та знати доступні можливості підвищення кваліфікації (пр. тренування в межах країни, Навчальний інститут EducationUSA, вебінари тощо) та бути готовим брати участь у відповідних заходах, спрямованих на професійний розвиток визначеними самостійно а також REAC.
 - Застосовувати знання та вміння отримані на тренінгах та інших заходах з професійного розвитку в їх роботі, бути здатним визначити вплив подібних можливостей на ефективність їх роботи як консультантів.

Рівень 2:

- Активно шукати можливості подальшого професійного розвитку та навчання, і застосовувати набуті знання та вміння.
 - Розвивати знання з окремої галузі та доповнювати ресурси та надавати можливості навчання для інших консультантів у цій галузі.

Рівень 3:

- Продовжувати розвивати знання з певної галузі. Доповнювати інформаційні ресурси та навчальні матеріали (статті, вебінари тощо), що можуть застосовуватися всією мережею. Визначати нові сфери інтересу, проводити дослідження набувати додаткового досвіду.
 - Служити в якості наставника для інших консультантів, надаючи поради та поширюючи кращі практики з різних питань.
 - Брати участь у проведенні навчальних заходів для консультантів Рівня 1 та Рівня 2, за вимогою допомагати REAC в організації регіональних конференцій.
 - Визначати для себе профільні навчальні можливості та можливості професійного розвитку, включаючи планування індивідуальних наукових проектів.

Переклад автора.

Додаток Л

Особливості управління вищою освітою на рівні штату

Таблиця Л.1

Органи управління вищою освітою на рівні штату та окремі їх повноваження

Тип ради	Координаційні ради/агенції, уповноважені координувати заклади вищої освіти			Система університетів як орган управління для всіх державних університетів	На рівні штату немає ради, що координує всі державні університети		Службові агенції у вищій освіті (фінансова допомога студентам, ліцензування, статистика)	
	Наявність кількох управлінських рад на рівні систем університетів та державних установ				Дві або більше системи університетів, що мають управлінські повноваження та кілька інституційних управлінських рад	Рада в кожному державному закладі вищої освіти		
Відповідальність за планування на рівні штату	Так	Так	Так	Так	Немає установи, що здійснює планування на рівні штату, плани створюються для конкретного закладу		Планування для конкретного закладу вищої освіти	
Бюджет	Спільний бюджет	Контроль та рекомендації	Необмежені повноваження	Так для державної системи	Бюджет на рівні системи різний для кожної системи		Планування тільки для конкретної установи	Немає установи уповноваженої здійснювати планування на рівні штату та створювати бюджет
	Алабама Арizona	Небраска Орегон	Вашингтон	Аляска Гаваї	Арканзас Каліфорнія	Нью Йорк Північна	Мічиган	Аляска Арканзас

Продовження таблиці Л.1

Колорадо Іллінойс Індіана Кентуккі Луїзіана Массачусеттс Меріленд Монтана Нью Мексико Огайо Оклахома Південна Кароліна Теннессі Західна Вірджинія	Техас Вірджинія		Ідаго Канзас Мічиган Невада Північна Дакота Род Айленд Південна Дакота Юта Округ Колумбія	Коннектикут Делавар Флорида Джорджія Айова Мен Міннесота Міссісіпі Нью Хемпшир Нью Джерсі	Кароліна Пенсильванія Вермонт Вісконсин Вайомінг		Каліфорнія Коннектикут Делавар Флорида Айова Міннесота Нью Гемпшир Нью Джерсі Нью Йорк Пенсильванія Вісконсин Округ Колумбія
--	--------------------	--	--	--	--	--	--

Джерела [404; 407]

Таблиця Л.2

Структури управління вищою освітою на рівні штату

Штат	Органи управління на рівні штату	Органи управління на надінституційному рівні	Системи університетів штату
Айова	Рада регентів; Управління у справах освіти		
Алабама	Комітет з питань вищої освіти Алабами;	Опікунська рада системи Університет Алабами; Системи муніципальних коледжів Алабами	Університет Алабами

Продовження таблиці Л.2

Аляска	Рада регентів Університету Аляски		Університет Аляски
Арізона	Рада регентів Арізони		
Арканзас	Координаційна рада вищої освіти Арканзасу;	Опікунська рада Університету Арканзасу; Опікунська рада Державного університету Арканзасу; Опікунська рада Університету південного Арканзасу	Університет Арканзасу Державний університет Арканзасу Університет південного Арканзасу
Вайомінг	Комітет муніципальних коледжів Вайомінгу		
Вашингтон	Державне управління муніципальних та технічних коледжів; Координаційна рада з питань вищої освіти Вашингтону		
Вермонт		Опікунська рада державних коледжів Вермонту; Опікунська рада Університету Вермонту та державного аграрного коледжу	Система державних коледжів Вермонту;
Вірджинія	Державне управління у справах вищої освіти Вірджинії	Державне управління муніципальних коледжів	
Вісконсин		Управління системи технічних коледжів Вісконсину; Рада регентів системи Університету Вісконситу	Система Університетів Вісконсину
Гаваї		Рада регентів Університету Гаваїв	Система Університет Гаваїв
Делавер	<i>Існують тільки інституційні органи управління</i>		
Джорджія		Рада штату у справах технічної освіти та освіти дорослих; Рада регентів системи Університетів Джорджії	Система університетів Джорджії; Система Технічних коледжів Джорджії

Продовження таблиці Л.2

Західна Вірджинія	Комісія Західної Вірджинії з політики у вищій освіті; Рада у справах муніципальної та технічної освіти Західної Вірджинії		
Ідаго	Управління у справах освіти і рада регентів Університету Ідаго		
Іллінойс	Управління у справах вищої освіти; Рада управління муніципальних коледжів Іллінойсу;	Опікунська рада Університету Іллінойсу; Опікунська рада Університету південного Іллінойсу	Університет Іллінойсу; Університет південного Іллінойсу
Індіана	Комітет у справах вищої освіти Індіани;	Опікунська рада муніципальних коледжів штату Ійві тек; Опікунська рада системи Університет Пердью; Опікунська рада Університету Індіани	Університет Пердью; Університет Індіани; Система муніципальних коледжів штату Ійві тек
Каліфорнія		Рада регентів Університету Каліфорнії Опікунська рада Державного Університету Каліфорнії Рада управління Муніципальних коледжів Каліфорнії	Університет Каліфорнії Державний Університет Каліфорнії Система муніципальних коледжів Каліфорнії
Канзас	Рада регентів штату		
Кентуккі	Рада з питань вищої освіти	Рада регентів системи муніципальних і технічних коледжів Кентуккі	Система муніципальних і технічних коледжів Кентуккі
Колорадо	Комітет з питань вищої освіти Колодаро	Рада регентів Університету Колорадо; Рада управління системи Державний університет Колорадо Рада управління Муніципальних коледжів та закладів професійної освіти	Університет Колорадо; Державний університет Колорадо Система муніципальних коледжів та закладів професійної освіти

Продовження таблиці Л.2

Коннектикут	Рада регентів з вищої освіти		Система Державний університет Коннектикуту
Луїзіана	Рада регентів Луїзіани	Наглядова рада Державного університету Луїзіани та коледжу аграрної освіти та механіки; Наглядова рада Університету південної Луїзіани та коледжу аграрної освіти та механіки; Наглядова рада Університету Луїзіани Наглядова рада системи муніципальних та технічних коледжів Луїзіани	Система Державних університетів Луїзіани; Система Південного університету; Система Університет Луїзіани; Система муніципальних та технічних коледжів Луїзіани
Массачусеттс	Управління у справах вищої освіти Массачусетсу	Опікунська рада Університету Массачусетсу	Університет Массачусетсу
Мен		Опікунська рада системи університетів Університет Мену; Опікунська рада системи муніципальних коледжів Мену	Система університетів Мену; Система муніципальних коледжів Мену
Меріленд	Комітет у справах вищої освіти Меріленду	Рада регентів системи Університет Меріленду	Система університетів Меріленду
Міннесота		Рада регентів університету Міннесоти; Опікунська рада державних коледжів та університетів Міннесоти	Університет Міннесоти; Система державних коледжів та університетів Міннесоти
Міссісіпі	Державне управління у справах муніципальних та дворічних коледжів		
Міссурі	Координаційна рада у вищій освіті	Рада кураторів Університету Міссурі	Університет Міссурі
Мічиган	Асоціація державних університетів Мічигану	Опікунська рада державних закладів вищої освіти	

Продовження таблиці Л.2

Монтана		Рада регентів у вищій освіті	Система Університет Монтани; Система Державний університет Монтани;
Небраска	Координаційна рада у вищій освіті	Рада регентів Університету Небраски; Опікунська рада державних коледжів Небраски	Система Університет Небраски; Система державних коледжів Небраски
Невада	Рада регентів Невади		Система вищої освіти Невади
Нью Джерсі	<i>Існують тільки інституційні органи управління</i>		
Нью Йорк	Рада регентів Університету штату Нью Йорк	Опікунська рада державного університету Нью Йорку; Опікунська рада міського університету Нью Йорка	Система Державний університет Нью Йорку; Система Міський університет Нью Йорку
Нью Мексико	<i>Існують тільки інституційні органи управління</i>		
Нью Гемпшир	Координаційна рада у вищій освіті Нью Гемпшира	Опікунська рада системи університетів Нью Гемпшира; Опікунська рада системи муніципальних коледжів Нью Гемпшира	Система університетів Нью Гемпшира; Система муніципальних коледжів Нью Гемпшира
Огайо	Рада регентів Огайо (дорадчий орган)		Система університетів Огайо
Оклахома	Рада регентів у справах вищої освіти	Рада регентів Регіональної системи університетів Оклахоми; Рада регентів Університету Оклахоми; Рада регентів коледжів аграрної освіти та механіки	Система державних університетів Оклахоми Університет Оклахоми;
Орегон	Координаційна комісія у вищій освіті		

Продовження таблиці Л.2

Пенсильванія		Опікунська рада державних університетів Пенсильванії; Управління системи державної вищої освіти Пенсильванії	Система державної вищої освіти Пенсильванії
Південна Дакота		Рада регентів Південної Дакоти	
Південна Кароліна	Державна комісія у справах вищої освіти	Рада штату з технічної та загальної освіти	Університет Південної Кароліни
Північна Дакота	Управління у справах вищої освіти		Система університетів Північної Дакоти
Північна Кароліна		Рада управління університету Південної Кароліни; Державне управління у справах муніципальних коледжів	Університет Північної Кароліни
Род Айленд	Рада з питань вищої освіти		
Теннессі	Комісія у справах вищої освіти Теннессі	Рада регентів Теннессі; Рада регентів Університету Теннессі	Система університет Теннессі
Техас	Координаційна рада у справах вищої освіти Техасу	Рада регентів системи Університет Техасу; Рада регентів системи університетів аграрної освіти та механіки Техасу (A&M University system); Рада регентів системи університетів північного Техасу; Рада регентів технічних університетів Техасу; Рада регентів системи Університет Х'юстона; Рада регентів системи державних технічних коледжів Техасу; Рада регентів системи Державних університетів Техасу	Університет Техасу; Система університетів аграрної освіти та механіки Техасу (A&M University system); Система Університетів північного Техасу; Система технічних університетів Техасу; Університет Х'юстона; Система державних університетів Техасу; Система державних технічних коледжів Техасу

Продовження таблиці Л.2

Флорида	Управління у справах освіти штату;	Рада управління системи державних університетів штату	Система державних університетів Флориди
Юта		Рада регентів штату Юта	Система вищої освіти Юти
Округ Коламбія	Опікунська рада Університету Округу Коламбія		

Систематизовано автором на основі автентичних джерел

Додаток Л.3

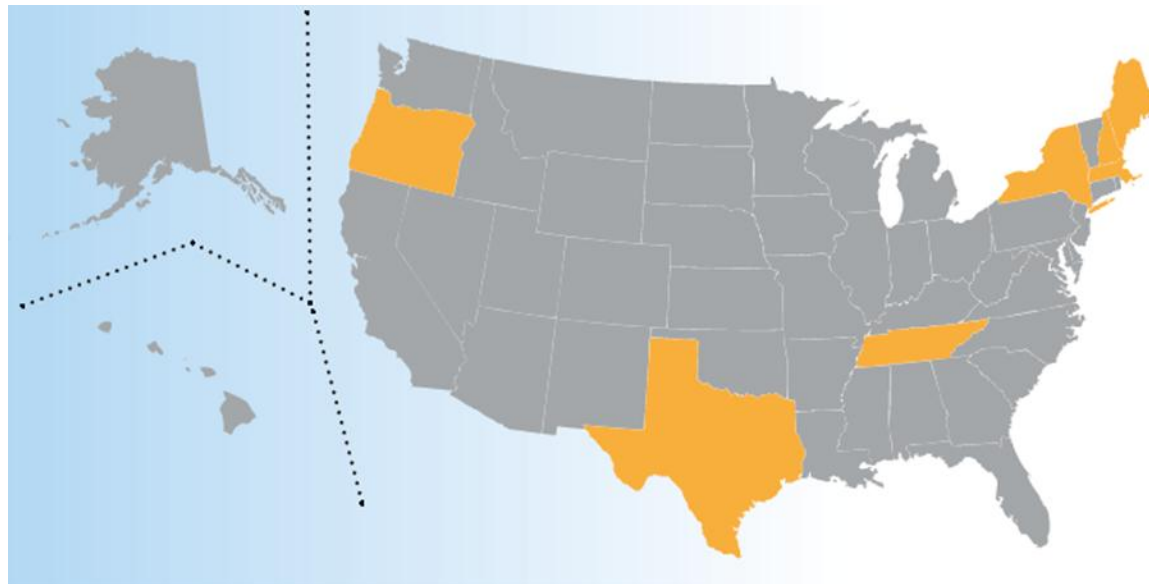

Рис. Л.3. Наявність формальних підрозділів, відповідальних за міжнародну діяльність на рівні штату/системи

Джерело [407]

Додаток М

Перелік існуючих консорціумів Study State

1. **Study Alabama** www.studyalabama.org
2. **Study California** www.studycalifornia.us
3. **California Education and Training Consortium (ETEC)**
www.studycalifornia.org
4. **Study Colorado** www.studycolorado.org
5. **Study Connecticut** www.studyconnecticut.us
6. **Study Georgia** www.studygeorgia.us
7. **Study Hawaii** www.studyhawaii.org
8. **Study Illinois** www.studyillinois.org
9. **Destination Indiana** www.destinationindiana.org
10. **Study Iowa** www.studyiowa.org
11. **Education Kentucky** <http://educationkentucky.org/>
12. **Study Western Massachusetts** www.studywesternmass.org
13. **Study Mississippi** www.studymississippi.org
14. **Study Missouri** www.studymissouri.net
15. **Study New Jersey** www.studynewjersey.us
16. **Study New York** www.studynewyork.us
17. **Study North Carolina** www.studynorthcarolina.us
18. **Study North Dakota** www.studynorthdakota.com
19. **Study Oregon** www.studyoregon.com
20. **Study Philadelphia** <http://www.onebigcampus.com/>
21. **Study Pittsburgh** www.studypittsburgh.org
22. **Study Rhode Island** <http://www.visitrhodeisland.com/make-plans/study-rhodeisland/>
23. **Study Texas** www.studytexas.us
24. **Study Virginia** www.studyvirginia.org
25. **Study Washington** www.studywashington.org
26. **Study West Virginia** www.studywv.org
27. **Study Wisconsin** www.studywisconsin.org

Вибірка автора.

Додаток Н

Таблиця Н.1

Державні університети США, документи яких стали предметом аналізу

№	Штат	Назва університету	Тип	Джерело інформації про міжнародну діяльність
1.	Алабама	University of Alabama Університет Алабами	Дослідницький (R2)	http://international.ua.edu/about-the-cic/
2.	Аляска	University of Alaska, Fairbanks Університет Аляски, Файербенкс	Дослідницький (R2)	http://uaf.edu/oip
3.	Арканзас	University of Arkansas, Little Rock Університет Арканзасу, Літл Рок	Дослідницький (R3)	http://ualr.edu/international/
4.	Каліфорнія	University of California, Berkeley Університет Каліфорнії, Берклі	Дослідницький (R1)	http://internationaloffice.berkeley.edu http://internationaloffice.berkeley.edu/about_us http://globalengagement.berkeley.edu
5.	Каліфорнія	University of California, San Diego Університет Каліфорнії, Сан Дієго	Дослідницький (R1)	http://icenter.ucsd.edu/
6.	Колорадо	Colorado University, Boulder Університет Колорадо, Болдер	Дослідницький (R1)	http://www.colorado.edu/international/office-international-education
7.	Коннектикут	University of Connecticut Університет Коннектикуту	Дослідницький (R1)	http://global.uconn.edu
8.	Делавер	Delaware State University Державний університет Делаверу	Магістерський (M2) <i>історично афроамериканський</i>	http://www.desu.edu/international-programs/office-international-affairs

Продовження таблиці Н.1

9.	Флорида	Florida State University Державний університет Флориди	Дослідницький (R1)	http://cge.fsu.edu/aboutus.html
10.	Джорджія	University of Georgia Університет Джорджії	Дослідницький (R1)	http://international.uga.edu
11.	Джорджія	Kennesaw State University Державний університет Кеннесо	Дослідницький (R3), комплексний	http://dga.kennesaw.edu/about/
12.	Іллінойс	University of Illinois, Chicago Університет Іллінойсу, Чікаго	Дослідницький (R1)	http://oia.uic.edu/uic-international-resources/international-initiatives/
13.	Іллінойс	University of Illinois, Springfield Університет штату Іллінойс, Спрінгфілд	Магістерський (M1)	http://www.uis.edu/internationalprograms/
14.	Ідаго	University of Idaho	Дослідницький (R2)	https://www.uidaho.edu/international
15.	Індіана	Indiana University Purdue University, Indianapolis Університет Індіана Пердю, Індіанapolis	Дослідницький (R2)	http://international.iupui.edu
16.	Канзас	University of Kansas Університет Канзасу	Дослідницький (R1)	http://international.ku.edu
17.	Кентуккі	University of Kentucky Університет Кентукі	Дослідницький (R1)	http://www.uky.edu/
18.	Массачусеттс	Grand Valley State University Державний університет Гранд Воллі	Магістерський (M1)	http://www.gvsu.edu/pic/history-and-information-101.htm

Продовження таблиці Н.1

19.	Массачусеттс	Fitchburg State University Державний університет Фітчберг	Магістерський (M1)	http://www.fitchburgstate.edu/academics/international-education/
20.	Мен	University of Maine, Fort Kent Університет штату Мен, Форт Кент	Бакалаврський, чотирирічний	https://www.umfk.edu/student-affairs/study-abroad/ https://www.umfk.edu/student-affairs/diversity/ https://mycampus.maine.edu/c/document_library/get_file?p_l_id=497597&folderId=224414&name=DLFE-4868.pdf
21.	Меріленд	Towson University Університет Товсон	Магістерський (M1)	http://www.towson.edu/internationalprograms/
22.	Міссісіппі	University of Mississippi Університет Місісіпі	Дослідницький (R1)	http://international.olemiss.edu/
23.	Міннесота	University of Minnesota, Університет Міннесоти,	Дослідницький (R1)	http://global.umn.edu/
24.	Міссурі	Missouri Science and Technology University Університет науки та технології Міссурі	Дослідницький (R2)	http://international.mst.edu/
25.	Небраска	University of Nebraska, Омаха Університет Небраски, Омаха	Дослідницький (R3)	http://www.unomaha.edu/international-studies-and-programs/ipd/index.php
26.	Нью Гемпшир	Plymouth State University Державний університет Плімута	Магістерський (M1)	https://www.plymouth.edu/global
27.	Нью Мексико	New Mexico University Університет Нью Мексико	Дослідницький (R1)	https://geo.unm.edu
28.	Нью Йорк	Binghamton University Університет бінгхамптон	Дослідницький (R2)	http://www.binghamton.edu/oip/index.html

Продовження таблиці Н.1

29.	Нью Йорк	State University of New York, Albany Державний університет Нью Йорка, Олбані	Дослідницький (R1)	https://www.albany.edu/international/
30.	Північна Кароліна	Appalachian State University Державний апалачський університет	Магістерський (M1)	https://international.appstate.edu/
31.	Північна Кароліна	University of North Carolina, Charlotte	Дослідницький (R2)	http://global.unc.edu/
32.	Північна Кароліна	University of North Carolina- Wilmington	Магістерський (M1)	http://www.uncw.edu/global/
33.	Південна Кароліна	Clemson University Університет Клемзон	Дослідницький (R1)	http://www.clemson.edu/administration/global-engagement/resources.html#featured
34.	Оклахома	Oklahoma State University Державний університет Оклахоми	Дослідницький (R2)	http://go.okstate.edu/
35.	Орегон	University of Oregon Університет Орегону	Дослідницький (R2)	https://geo.uoregon.edu/
36.	Флорида	Temple University Університет Темпл	Дослідницький (R1)	http://www.global/temple.edu
37.	Вермонт	University of Vermont Університет Вермонту	Дослідницький (R2)	http://www.uvm.edu/~intrnatl/?Page=internationalization.php
38.	Вайомінг	University of Wyoming Університет Вайомінгу	Дослідницький (R2)	http://www.uwyo.edu/intprograms/
39.	Каліфорнія	Державний університет Каліфорнії, Сакраменто California State University Sacramento	Магістерський (M1)	http://www.csus.edu/ipge/

Продовження таблиці Н.1

40.	Північна Кароліна	East Carolina University Університет Східної Кароліни	Дослідницький (R2)	http://www.ecu.edu/globalaffairs/
41.	Кентуккі	Western Kentucky University	Магістерський (M1)	https://www.wku.edu/oip/
42.	Алабама	University for North Alabama	Магістерський (M1)	https://www.una.edu/internationalaffairs/index.html
43.	Пенсильванія	Slippery Rock University Університет Сліпері Рок	Магістерський (M1)	http://www.sru.edu/offices/global-engagement-office-for
44.	Вірджинія	Virginia Commonwealth University	Дослідницький (R1)	https://global.vcu.edu/
45.	Джорджія	Джорджія Гвінет Коледж, Georgia Gwinnett College	Бакалаврський, чотирирічний	http://www.ggc.edu/academics/academic-opportunities-and-support/office-of-internationalization/
46.	Округу Колумбія	University of the District of Columbia Університет Округу Колумбія	Магістерський (M3)	https://www.udc.edu/office-of-international-students-services/
47.	Вісконсин	University of Wisconsin-River Falls Університет Вісконсину, Рівер Фолз	Магістерський (M2)	https://www.uwrf.edu/InternationalEducation/Index.cfm
48.	Вашингтон	Washington State University Державний університет Вашингтону	Дослідницький (R1)	https://connections.wsu.edu/
49.	Західна Вірджинія	Marshall University Університет Маршал	Магістерський (M1)	http://www.marshall.edu/intercultural/divisions/
50.	Вірджинія	James Madison University Університет Джеймса Медісона	Магістерський (M1)	https://www.jmu.edu/global/
51.	Юта	Університет південної Юти Southern Utah University	Магістерський (M1)	https://www.suu.edu/internationalaffairs/

Продовження таблиці Н.1

52.	Теннессі	University of Memphis Університет Мемфісу	Дослідницький (R2)	
53.	Техас	Sam Houston State University Державний університет імені Сема Х'юстона	Дослідницький (R3)	http://www.shsu.edu/dept/international-programs/index.html
54.	Род Айленд	University of Rhode Island Університет Род Айленду	Дослідницький (R2)	https://web.uri.edu/globaluri/
55.	Огайо	Cleveland State University Державний університет Клівленду	Дослідницький (R2)	http://www.csuohio.edu/international/international
56.	Південна Дакота	University of South Dakota Університет Південної Дакоти	Дослідницький (R2)	https://www.usd.edu/international-office https://www.usd.edu/cage
57.	Північна Дакота	Dickinson State University Державний університет Дікінсон	Бакалаврський, чотирирічний, регіональний	http://www.dickinsonstate.edu/admissions/international-programs/index.html
58.	Нью Джерсі	Rutgers, The State University of New Jersey Ратжерс, Державний університет Нью Джерсі	Дослідницький (R1)	https://global.rutgers.edu/
59.	Монтана	Montana State Universtiy Державний університет Монтани	Дослідницький (R2)	http://www.montana.edu/international/
60.	Міннесота	University of Minnesota Crookston Університет Міннесоти, Крукстоун	Бакалаврський, чотирирічний,	https://www.crk.umn.edu/units/international-programs

Продовження таблиці Н.1

61.	Луїзіана	University of New Orleans Університет Нового Орлеану	Дослідницький (R2)	http://www.uno.edu/international-center
62.	Індіана	Університет Індіани, Блумінгтон Indiana University-Bloomington	Дослідницький (R1)	http://www.iu.edu/~oid/
63.	Арізона	Університет Арізони University of Arizona	Дослідницький (R1)	https://global.arizona.edu/
64.	Нью Йорк	State University of New York, Buffalo Державний університет Нью Йорка, Баффало	Магістерський (M1)	http://www.buffalo.edu/internationaleducation.html
65.	Массачусеттс	Морська академія Массачусеттса Massachusetts Maritime Academy	Магістерський (M3) спеціалізований	https://www.maritime.edu/international-and-multicultural-affairs
66.	Флорида	Університет аграрної освіти та механіки Florida Agricultural and Mechanical University	Дослідницький (R2) <i>історично афроамериканськи й</i>	http://www.famu.edu/index.cfm?oied&AboutUS
67.	Луїзіана	Державний університет Луїзіани Центр наук про здоров'я, Новий Орлеан Louisiana State University Health Sciences Center-New Orleans	Чотирирічний спеціалізований	https://www.medschool.lsuhschool.edu/faculty_affairs/ https://www.medschool.lsuhschool.edu/faculty_affairs/international_travel.aspx
68.	Каліфорнія	Університет Каліфорнії, Сан Франциско University of California-San Francisco	Чотирирічний спеціалізований	https://evcprovost.ucsf.edu/international-partnerships-affiliations https://isso.ucsf.edu/

Продовження таблиці Н.1

69.	Колорадо	Університет Колорадо Меса Colorado Mesa University	Бакалаврський, чотирирічний,	https://www.coloradomesa.edu/isep/index.html
70.	Індіана	Університет Індіани Кокомо Indiana University Kokomo	Бакалаврський, чотирирічний	http://www.iuk.edu/international-travel/international-partnerships.php http://www.iuk.edu/international-student-services/index.php
71.	Мічиган	Державний університет Лейк Супіріо Lake Superior State University	Бакалаврський, чотирирічний	https://www.lssu.edu/international-students/ https://www.lssu.edu/admissions/how-to-apply/international-student-admissions-application/ https://www.lssu.edu/charter-schools/list-of-charters/academy-global/
72.	Мен	Морська Академія Мену Maine Maritime Academy	Чотирирічний спеціалізований	https://mainemaritime.edu/admissions/undergraduate-admissions/applicant-information/international-students/
73.	Нью Йорк	SUNY Polytechnic Institute Державний університет Нью Йорка Політехнічний інститут	Магістерський (M2) спеціалізований	https://sunypoly.edu/admissions/international-admissions
74.	Каліфорнія	California Polytechnic State University, San Luis Obispo Каліфорнійський державний політехнічний університет, Сен Луїс Обіспо	Магістерський (M1)	http://international.calpoly.edu/
75.	Каліфорнія	California State University- Chico Каліфорнійський державний університет, Чіко	Магістерський (M1) ⁵	http://www.csuchico.edu/studyabroad/alumni/globalopportunities.shtml

⁵ R1 – дослідницький університет з дуже високою інтенсивністю наукової діяльності; R2 – дослідницький університет з високою інтенсивністю наукової діяльності; R3 – дослідницький університет з помірною інтенсивністю наукової діяльності; M1 – магістерський (шестирічний) університет пропонує більше 200 магістерських програм; M2 – магістерський (шестирічний) університет пропонує від 100 до 199 магістерських програм; M3 – магістерський (шестирічний) університет пропонує від 50 до 100 магістерських програм; бакалаврський коледж (чотирирічний) пропонує не більше 50 магістерських програм.

Додаток П
Змістові напрями міжнародної діяльності університетів США

Таблиця П.1

Підрозділи відповідальні за міжнародну діяльність в університетах США

ЗВО	Структурний підрозділ (и)	Місія	Обов'язки
Університет Алабами	Міжнародний центр Капстоун	ініціювати, поширювати та підтримувати міжнародну діяльність Університету на території закладу, а також штату та по всьому світу	служить ресурсним центром для міжнародних зв'язків університету, підтримує та контролює встановлення партнерств з університетами, зарубіжними агенціями за кордоном; залучає викладачів, співробітників та студентів до інтернаціоналізації та участі в міжнародних дослідницьких проектах і програмах розвитку та іншій діяльності; пошук та допомога у залученні міжнародного фінансування.
Університет штату Аляска, Файербенкс	Офіс міжнародних програм та ініціатив	надихати великих людей робити великі справи тут і по всьому світу	допомагати студентам, науковцям та викладачам у пошуку можливостей міжнародного співробітництва, як допомога при виїзді за кордон, так і підтримка іноземних студентів, дослідників та викладачів, які приїждять з закордону
Університет штату Айова	Міжнародні програми	Надання підтримки міжнародно-зорієнтованому навчанню, науково-дослідній роботі та громадській діяльності	надавати керівництво та підтримку міжнародно орієнтованому навчанню, науково-дослідній, творчій та соціальній діяльності
Університет Арізони	Міжнародні програми	надання можливостей виконання елементів основної місії університету, можливості інновації та вплив у глобальному масштабі	залучення іноземних студентів, науковців та партнерів, задіювати студентів та викладачів у проекти та можливості глобального значення; розвивати співпрацю з науковцями, закладами та урядам інших країн; створення можливостей для стратегічних інвестицій у досягнення цих цілей
Університет Арканзасу, Літл Рок	Офіс глобальних ініціатив	активно поширювати міжнародне та міжкультурне розуміння і створювати прихильність та підтримку для міжнародної освіти на території кампусу	підтримка іноземних студентів нових а також тих, що вже навчаються в університеті, та науковців. Допомога абітурієнтам, підтримка іноземних студентів та науковців у візових питаннях, соціальних, культурних та академічних проблемах підчас їх перебування в університеті; пошук можливостей покращення міжнародної атмосфери шляхом залучення студентів до спільної участі у семінарах, клубах, програмах тощо

Продовження Таблиці П.1

Університет Каліфорнії, Берклі	Міжнародний офіс	покращувати академічний досвід в університеті іноземних студентів та науковців, демонструючи найвищий рівень знань та досвіду у консультуванні, міграційних послугах, захисті та складанні програм	консультування з неіммігрантів з візових питань; підготовка документів для науковців та студентів для отримання неімміграційної візи; підготовка програм та семінарів для викладачів та студентів; навчання та підтримка адміністраторів та викладачів; підготовка запитів на дозвіл на постійне проживання для іноземних викладачів
	Офіс глобальних ініціатив	координувати глобальну діяльність університету, від індивідуальних досліджень до партнерств на інституційному рівні	збирати та розповсюджувати інформацію про глобальну діяльність університету; збирати дані про міжнародні ініціативи, партнерства, співробітництво; пошук іноземних партнерів; приймати міжнародні делегації, допомагати оцінювати та затверджувати програмні пропозиції та угоди; координувати розробку та встановлення правил; управління програмою партнерського обміну.
	Навчання за кордоном	популяризувати та підтримувати міжнародний обмін та освіту; надавати спільноті університету можливість набути досвіду, що розвиває глобальну перспективу, крос-культурну компетенцію та вміння цінувати різноманітність; підтримувати іноземних студентів, науковців та учасників програма навчання за кордоном, щоб збагатити якість їх міжнародного досвіду та зробити внесок в їх академічний успіх; заохочувати участь університету в глобальній науці та міжнародних обмінах.	адміністрування та консультування з питань програм навчання за кордоном Берклі; надавати загальні ресурси та керівництво студентам

Продовження Таблиці П.1

Університет Каліфорнії, Сан Дієго	Міжнародний центр	популяризувати та підтримувати міжнародний обмін та освіту; надавати спільноті університету можливість набути досвіду, що розвиває глобальну перспективу, крос-культурну компетенцію та вміння цінувати різноманітність; підтримувати іноземних студентів, науковців та учасників програми навчання за кордоном, щоб збагатити якість їх міжнародного досвіду та зробити внесок в їх академічний успіх; заохочувати участь університету в глобальній науці та міжнародних обмінах.	поширює соціальну, освітню міжкультурну діяльність та свідомість, забезпечує керівництво з питань інтернаціоналізації кампусу, обслуговує та підтримує: іноземних науковців, які проводять дослідження або заняття в університетів, іноземних студентів, а також студентів, викладачів та співробітників, які бажають навчатися, працювати, пройти практику або стати волонтерами за кордоном.
Університет Колорадо, Болдер	Офіс міжнародної освіти	активно поширювати міжнародне та міжкультурне розуміння для збагачення академічного та культурного середовища університету, шляхом підтримки обміну людей та ідей.	підтримувати міжнародну та міжкультурну спільноту та культуру кампусу; збагачувати академічне та культурне середовище заохочуючи обмін людей та ідей; співпрацювати з викладачами, співробітниками та студентами, для того щоб зробити міжнародний досвід доступним та сприятливим.
Державний університет Делаверу	Міжнародні програми	інтеграція глобальної перспективи в навчальні, дослідницькі програми та програми навчання за кордоном, заключати взаємовигідні партнерства з вищими навчальними закладами, а також державними та приватними агенціями та організаціями	координувати програми обміну, надавати послуги іноземним студентам, консультації з питань: фінансових, академічних, особистих справ, міграційних правил та відповідальності, питань охорони здоров'я та страхування; інформування про життя кампусу та спільноти, підготовка візових документів, організація орієнтаційних зустрічей, організація та проведення заходів спільно з іншими підрозділами.

Продовження Таблиці П.1

Університет Коннектикуту	Глобальні справи, освіта за кордоном, глобальні партнерства, Інститут глобального навчання та розвитку, обслуговування іноземних студентів та науковців, асоціація міжнародних досліджень, дослідний центр імені Томаса Додда, Американський інститут англійської мови, відділ ЮНЕСКО та інститут компаративних досліджень з прав людини	забезпечує керівництво для створення та підтримки глобальної освіти в Університеті.	обслуговувати іноземних студентів та викладачів, розвивати глобальні стратегічні партнерства, розробляти навчальні програми, що розвивають глобальну компетенцію, надавати освітні та професійні послуги, що підтримують сталий економічний та соціальний розвиток
Державний університет Флориди	Центр глобальної діяльності	сприяння міжнародній різноманітності, розвивати глобальне порозуміння та свідомість і посилювати діяльність академічної спільноти у сфері інтернаціоналізації засобами міжнародних програм, надання послуг іноземним викладачам, науковцям та студентам, міжкультурні семінари та заняття, сертифікатної програми Глобальні шляхи, міжнародних програм обміну, співробітництва з академічними підрозділами	організація орієнтаційних зустрічей, консультація з імміграційних питань, підтримка іноземних студентів та їх сімей, а також науковців та викладачів; організація освітніх, соціальних та культурних програм для студентів протягом року

Продовження Таблиці П.1

Державний університет Кеннесо	Відділення глобальних справ	забезпечення зв'язків університет зі світом і навпаки	координувати програми обміну та навчання за кордоном, підтримка інтернаціоналізації навчальних програм, надання послуг іноземним студентам,
Університет Іллінойсу, Чікаго	Офіс міжнародних справ	представляти університет за кордоном та під час співробітництва з місцевими партнерами, задіяними у спільні міжнародні проекти, підтримувати міжнародну діяльність на території кампусу	координація міжнародних угод університету, адміністрування програм обміну, організація та проведення міжнародних заходів (тиждень міжнародної освіти, ярмарки міжнародних ресурсів)
	Офіс міжнародних послуг		
Університет Іллінойсу, Спрінгфілд	Офіс міжнародних програм (підпорядковується офісу академічних справ)	навчання за кордоном, підтримка іноземних викладачів та співробітників, співпрацювати з викладачами, факультетами, коледжами з питань міжнародних ініціатив	відділення офісу академічних справ, адмініструє глобальний досвід навчання за кордоном, співпрацює з коледжами, факультетами та викладачами з питань міжнародної діяльності та надає допомогу іноземним викладачам та співробітникам з іміграційних питань та оформлення постійного проживання
Університет Ідаго	Офіс міжнародних програм	Створювати можливості отримання міжнародного досвіду для студентів, науковців та громади	міжнародний маркетинг та залучення студентів, адміністрування грантів та міжнародних ініціатив, обслуговування іноземних студентів, науковців та викладачів, координація програм навчання за кордоном та програм міжнародної активності
Університет Індіана Пердю, Індіанаполіс	Офіс міжнародних справ	Служити осередком міжнародної діяльності в університеті	виховувати зі студентів глобальних громадян, підтримувати міжнародну діяльність та партнерство, залучати та зараховувати іноземних студентів, надавати підтримку, консультації та допомогу у вирішенні візових питань для іноземних студентів та науковців, керувати програмами навчання за кордоном, підтримувати міжнародне викладання та навчання, посилювати міжкультурне розуміння, за допомогою заходів та програм, зокрема при участі Міжнародного дому

Продовження Таблиці П.1

Університет Канзасу	Міжнародні програми	поширювати, інтегрувати та підтримувати міжнародні та глобальні ініціативи засобами науково-дослідної роботи, навчання та надання послуг.	підвищувати академічні можливості та передові дослідження шляхом співпраці з викладачами та академічними підрозділами для зміцнення міжнародних зв'язків; пришвидшувати глобальні відкриття підтримуючи працевлаштування та залучання до досліджень іноземних науковців
Університет Кентуккі	Міжнародний центр	підтримувати глобальне бачення, забезпечуючи лідерство, підвищуючи обізнаність, заохочуючи прагнення набути міжнародної освіти, підтримуючи глобальне співробітництво університетської спільноти та співдружності	керувати діяльністю з інтернаціоналізації в університеті
Університет Нового Орлеану, Штат Луїзіана	Відділення міжнародної освіти	забезпечення доступу до міжнародної освіти студентів, викладачів та співробітників університету та громади	координація міжнародних програм обміну та навчання за кордоном, обслуговування іноземних студентів, адміністрування курсів англійської мови для іноземних студентів, адміністрування стипендійних програм та грантів
Державний університет Гранд Воллі, штат Мічиган	Міжнародний центр Паднос	надавати спільноті університету важливі можливості міжнародного досвіду, що забезпечить обізнаність та розуміння різних культур, людей та ідей.	адміністрування програм навчання за кордоном, популяризація можливостей глобального досвіду для всіх, сприяння розвитку інтернаціоналізації, підтримка іноземних студентів та науковців, адміністрування міжнародних програм та грантів.
Державний університет Фітчберг, штат Массачусетс	Відділ міжнародної освіти	посилювати міжнародну обізнаність на території університету в трьох наступних галузях: міжнародна освіта, іноземні студентів, підтримка викладачів.	створювати та підтримувати можливості навчання за кордоном, інституційні міжкультурні програми та підтримуючи викладання Міжнародних студій; допомагаючи іноземним студентам з питань зарахування, адаптації та міграційних процедур; заохочувати участь викладачів в міжкультурних програмах обміну та розвитку програм навчання за кордоном, що координуються викладачами.

Продовження Таблиці П. 1

Університет штату Мен	Офіс міжнародних програм	підтримувати інтернаціоналізацію університету	набір іноземних студентів, адміністрування програм навчання за кордоном, надавати поради з питань імміграції, крос-культурна навчання та підготовка, оцінювання іноземних документів про освіту та трансфери навчальних кредитів
Університет Товсон, штат Меріленд	Офіс міжнародних ініціатив	культивувати глобальне навчання у громаді та міжнародний фокус програм та навчальних курсів університету	підтримка іноземних студентів та викладачів, міжнародний обмін, навчання за кордоном, заключення та координування партнерства, розробка програми партнерств.
Університет Міссісіпі	Глобальні програми та стратегічний альянс	надавати керівництво загальною інтернаціоналізацією університету, підтримуючи ріст та розвиток міжнародних програм та послуг, для залучення студентів до мультикультурної та міжнародної освіти	розробка, поширення та підтримка глобальної діяльності в університеті.
Університет Міннесоти Твін Сіті	Глобальні програми та стратегічний альянс	джерело інформації, інновацій та співробітництва, розвиток та підтримка зовнішніх відносин; навчання, залучення та підтримка студентів та науковців, дослідження, викладання, залучення та підтримка викладачів та співробітників	зосередження на процедурах, програмах, ініціативах з підтримки інтернаціоналізації системи університетів у сфері навчання, викладання, науково-дослідної та суспільної діяльності. Ведення стратегічних дискусій з питань політики, цілей та міжнародної активності; інтернаціоналізація навчальних програм; міжнародні наукові ініціативи викладачів, коледжів та магістрантів і докторантів; питання здоров'я за кордоном; фінансування міжнародної діяльності; міжнародних нагород та визнання
Університет Міннесоти, Крукстоун	Офіс міжнародних програм	Поділяє загальну місію Університету Міннесоти у розвитку міжнародної діяльності	консультування (імміграція, адаптація та культурний шок, навчання за кордоном), орієнтації для нових студентів, програма міжнародний посол, організація транспортування з аеропорту, семінари з питання податкової системи, тиждень міжнародної освіти та ярмарка навчання за кордоном.

Продовження Таблиці П. 1

Університет науки та технології в Міссурі	Офіс глобальних і стратегічних партнерств	Головний осередок міжнародної діяльності в університеті, поширює міжнародну освіту та підвищує глобальну обізнаність у громаді.	контролювати програми глобального та онлайн навчання, міжнародні справи та корпоративні стосунки.
Університет Монтани	Офіс міжнародних програм	поширювати та забезпечувати міжнародний життєво важливий досвід та подібні навчальні можливості, працюючи як ресурс, що робить внесок в культури глобально свідомого суспільства	підвищувати якість міжнародної діяльності та досвіду, що надає університет
Університет Небраски, Омаха	Міжнародні студії та програми	Служити «послом» у світі.	виконання різних проектів та навчальних програм, від підготовки вчителів в Афганістані до навчання жителів Небраски жити в новому світі, світі пов'язаному за допомогою засобів комунікації, партнерство в торгівлі, що потребує транснаціональних рішень
Державний університет Плімут, штат Нью Хемпшир	Офіс глобальної освіти Центр глобальної діяльності	Не зазначено	консультування з питань навчання за кордоном, координація програм обміну та міжнародної практики
Раджерс, Університет Нью Джерсі	Центри глобального прогресу та міжнародних справ	просувати та підтримувати глобальну обізнаність та громадянство шляхом залучення викладачів, студентів та співробітників до міжнародного навчання, дослідження та ініціативи, що приносить користь штатові Нью Джерсі, країні та світу.	розробка всебічної, інституційного набору міжнародних ініціатив і послуг, ініціювання проектів співробітництва та стратегічних партнерств по всьому світу, розширювати студентські можливості навчання та проведення досліджень за кордоном.

Продовження Таблиці П. 1

Університет Нью Мексико	Офіс глобальної освіти	підтримувати міжнародні програми університету, допомагати викладачам, адміністраторам та студентам розуміти та ефективно працювати в комплексній глобальній спільноті, що швидко змінюється.	надає послуги іноземним студентам та науковцям, координує програми навчання за кордоном, адмініструє інтенсивну програму з англійської мови
Державний університет Нью Йорка, Штат Нью Йорк	Офіс міжнародних справ	відповідальний за стратегічне планування, розробку положень, координацію та інкубацію глобальних ініціатив на рівні системи.	забезпечення якості академічних програм за кордоном; розробка, координація та менеджмент програм співробітництва; офіси за кордоном представляють усі кампуси університету за кордоном, ініціювання та координація партнерств на рівня системи; контроль обслуговування іноземних студентів та науковців, а також консорціуму програми обміну J1, навчання за кордоном: положення, контроль, менеджмент ризику спільно з Радою з міжнародної освіти університету; міжнародну партнерство з організацією Корпус Миру з питань стажувань магістрів; мовні програми університету (РАСТ інформація, доступ, культура, технології) Інститут Конфуція для розвитку бізнесу; програма міжнародних зв'язків та глобальних справ JFEW;
Університет Бінгхамптон, Штат Нью Йорк	Офіс міжнародної освіти і глобальних ініціатив	Розробка широкого вибору програм міжнародної освіти для підготовки студентів до глобального лідерства та громадянства	консультації з програм навчання за кордоном, координація програм обміну та навчання за кордоном, контроль програми Глобальних студій, координація програми подвійних дипломів з турецькими університетами, допомога у підготовці міжнародних угод та за вимогою підтримка міжнародних проектів
Державний університет Дікінсон, штат Північна Дакота	Офіс міжнародних програм	створений, щоб надавати академічну, соціальну та транснаціональну підтримку іноземним студентам та студентам університету, які мають бажання навчатися та жити за кордоном	обслуговувати іноземних студентів, координація програм обміну та навчання за кордоном, організація заходів, що сприяють інтеграції іноземних студентів в життя університету та соціальне життя.

Продовження Таблиці П. 1

Державний Апалачський університет, штат Північна Кароліна	Офіс міжнародної освіти та розвитку	розвиток обізнаності, знань, розуміння та поваги до культурних відмінностей в домашньому та міжнародному контексті у студентів, викладачів, працівників та соціальні спільноту, що оточують університет. Університет	залучення іноземних студентів, науковців та партнерів, популяризація та адміністрування програм обміну, розробка інституційних стратегій інтернаціоналізації, створення та впровадження проектів міжнародної технічної допомоги, пошук можливостей для міжнародного розвитку, міжнародна співпраця університету
Університет Південної Дакоти	Центр академічних та глобальних справ	Не зазначено	обслуговування студентів/науковців, що їдуть за кордон, прийом іноземних студентів, обслуговування іноземних студентів та науковців, адміністрування інтенсивної програми з англійської мови, підтримка міжнародних партнерств
Університет Клемзон, штат Південна Кароліна	Офіс глобальної діяльності	координувати та створювати глобальні ініціативи, програми та послуги, що допомагають підготувати студентів до кар'єри в умовах нової економіки, збільшити конкурентоспроможність університету в сфері міжнародних досліджень, а також змусити студентів задуматися про поточні події в глобальному контексті.	підтримка іноземних студентів, науковців та викладачів, допомога студентам та викладачам, що їдуть за кордон, заключення партнерств з іншими регіонами та країнами
Державний університет Клівленду, Штат Огайо	Центр міжнародних послуг та програм	служити та удосконалювати міський університет, в якому студенти, викладачів та співробітники отримують міжнародні знання та досвід. Підтримувати місію університету готувати студентів до продуктивного, відповідального та задовільного життя в місцевому та глобальному суспільстві	міжнародні академічні ініціативи, обслуговування іноземних студентів, організація міжнародної орієнтації для студентів, адміністрування програми національних обмінів

Продовження Таблиці П. 1

Державний університет Оклахоми	Відділення міжнародних студій та зв'язків	просувати глобалізацію університету і підтримувати партнерство зі спільнотою на рівні штату, національному та глобальному рівні шляхом задоволення актуальних освітніх потреб та сприяння розвитку Оклахоми.	забезпечувати відмінну стратегію інтернаціоналізації та програму міжнародних зв'язків та послуги що готують людей до успішної діяльності спрямованої на зміни у глобальному суспільстві, надавати підтримку офісам міжнародних зв'язків усіх коледжів в системі Державного університету Оклахоми.
Університет Орегону	Офіс міжнародних справ	працює, щоб зробити Університет Орегону більш глобальним університетом. Підтримувати та інтегрувати міжнародну діяльність широкого спектру, проектів глобального масштабу, та міжнародні партнерства, що заключені та підтримуються структурними підрозділами університету.	допомога студентам з питань навчання та стажування за кордоном, обслуговування іноземних студентів, допомога викладачам реалізовувати наукову місію університету
Університет Темпл, штат Пенсильванія	Офіс міжнародних справ	управління міжнародною діяльністю, поширення глобалізації	керувати міжнародними ініціативами, поширювати глобалізацію, обслуговування студентів/науковців, що їдуть за кордон, прийом іноземних студентів, обслуговування іноземних студентів та науковців, адміністрування інтенсивної програми з англійської мови, підтримка міжнародних партнерств
Університет Род Айленду	Міжнародний центр	додати результати світового класу в вищій освіті, що сприяє глобалізації освіти шляхом міжнародних зв'язків та просування освітніх можливостей, що підвищують крос-культурні вміння студента у глобальному середовищі	служити форумом відзначення внеску різних культурних груп в США та за кордоном, скеровувати відкриття соціальних, культурних та економічних викликів, що стосуються всього світу; заохочувати участь студентів у програмах глобальної освіти через освіту за кордоном та міжнародну практику; у співпраці з академічними та адміністративними одиницями розробляти стандарти міжнародних програм, аналіз ризиків, підготовка угод про співробітництво, організація орієнтаційних зустрічей та консультацій іноземним студентам, науковцям, викладачам

Продовження Таблиці П. 1

Державний університет імені Сема Х'юстона, Техас	Офіс міжнародних програм	підтримувати, заохочувати та ініціювати процес інтернаціоналізації університету	обслуговування іноземних студентів та науковців, прийом іноземних студентів на навчання, навчання за кордоном, міжнародні угоди, глобалізація навчальних програм
Південний університет Юти	Центр глобальної діяльності імені Генріха Саргона	підтримувати емпатію, культурне та глобальне розуміння, практичного навчання, та збагачення особистості, надаючи студентам, викладачам та співробітникам ресурси та керівництво необхідне для покращення їх навчання та наукової роботи на безпечних інтелектуально стимулюючих програму різних місцях по всьому світу	координація програм обміну та навчання за кордоном; практика або стажування за кордоном; робота з іноземними студентами
Університет Вермонту	Офіс міжнародної освіти	поширювати міжнародне розуміння, глобальне громадянство та культурне різноманіття	допомога студентам з питань навчання за кордоном, обслуговування іноземних студентів, науковців та викладачів
Університет Джеймса Медісона, штат Вірджинія	Офіс міжнародних програм	розширювати світогляд та поширювати глобальне розуміння в межах університетської спільноти засобами культивування, сприяння та підтримки міжнародної діяльності	Програми навчання за кордоном, підтримка іноземних студентів та науковців в університеті; ресрсний центр з розробки програм навчання за кордоном, отримання міжнародних грантів тощо, адміністрування міжнародної мережі університетів, рада університету з питань глобальної діяльності.
Університет Мемфісу, штат Теннессі	Офіс міжнародної освіти	управління міжнародною діяльністю, поширення глобалізації	обслуговування іноземних студентів та науковців, прийом іноземних студентів на навчання, глобалізація навчальних програм навчання за кордоном, міжнародні угоди, адміністрування програм вивчення англійської мови

Продовження Таблиці П.1

Державний університет Вашингтону	Офіс міжнародних програм	Проводить та організовує глобальну діяльність студентів, співробітників, викладачів та спільнот. Офіс міжнародних програм працює, щоб збагатити глобальну культуру кампусів та поширити знання про ефективність університету по всьому світу	встановлення стратегічних партнерств з урядами та навчальними закладами по всьому світу.
Університет Вайомінгу	Офіс міжнародних програм, Офіс обслуговування іноземних студентів (окремий структурний підрозділ, відділення офісу академічної роботи)	дім інтернаціоналізації в університеті.	підготовка та заключення угод про співробітництво, адміністрування програм обміну, навчання за кордоном, координація програми нагорода за досягнення в інтернаціоналізації, адміністрування стипендій і грантів на навчання за кордоном та міжнародні подорожі, підтримка іноземних студентів
Університет Вісконсину, Рівер Фолз	Офіс міжнародної освіти	Підтримка стратегічного бачення/місії університету, сприяння розвитку університету	Адміністрування та консультування з питань програм навчання за кордоном надавати керівництво студентам, підтримка іноземних студентів та науковців; забезпечувати ресурси для між
Університет Округу Колумбія	Відділ глобальних програм та обмінів	будувати міжнародні та глобальні партнерства, для розвитку глобальної компетенції	Адміністрування програм обміну, підтримка іноземних студентів в університеті.

Таблиця автора.

Додаток Р.1
Поради для керівництва ЗВО
щодо залучення університетської спільноти до міжнародних ініціатив від
Американської ради з питань освіти:

енергія та час – для успіху нових практик необхідна позитивна мотивація та атмосфера в організації;

обґрунтування необхідності змін – якщо люди не впевнені, що нововведення принесуть позитивні зрушення, зміни будуть сприйматися негативно, потрібно постійно нагадувати про важливість інтернаціоналізації і те, які проблеми вона вирішує;

привернути увагу та створити позитивну рекламу організаційних змін керівництво установи має постійно висвітлювати інтернаціоналізацію оголошувати проекти, події та заходи, що відбуваються в університеті та їх позитивні результати;

встановити терміни досвід успішних університетів підтверджує, що встановлення та нагадування про терміни реалізації цілей мотивує співробітників, при цьому терміни мають бути реалістичні і покарання має бути встановлено за затримку чи невиконання плану;

здобути зовнішню підтримку корисним може бути залучення зовнішнього фінансування міжнародних ініціатив, підтримка міжнародних організацій, участь у міжнародних проектах, презентації на національних та міжнародних конференціях;

постійно залучати якомога більше учасників міжнародна діяльність, зазвичай, підтримується окремими викладачами чи співробітниками університету в той час як більшість викладачів потребує мотивування та залучення, чим більша кількість учасників академічного середовища задіяна в міжнародних ініціативах закладу, тим ефективніше інтернаціоналізація; розділяти керівництво залучати до управління міжнародною діяльністю активних викладачів та співробітників;

створити когерентність та синергію дана рекомендація особливо актуальна для США, де великі університети мають декілька кампусів та значну кількість структурних підрозділів, керівник має забезпечити єдність та спільне бачення усіх структурних одиниць;

знищити бар'єри потрібно знайти способи зменшити труднощі, що виникають при реалізації міжнародних ініціатив;

мотивувати впровадити систему винагород і стимулів, серед запропонованих варіантів враховувати міжнародний досвід при працевлаштуванні, підвищенні, подовженні контракту, можливості підписання безстрокового контракту (tenure), створити систему визнання та нагород за внесок в інтернаціоналізацію;

розвивати нові знання та вміння університетам пропонується розробити програми професійного розвитку викладачів та співробітників, створювати можливості отримати міжнародний досвід;

ефективна співпраця з керівництвом університету керівництво університету має бути безпосередньо причетне до розвитку міжнародної діяльності в університеті;

комунікація між кампусами університету експерти переконані, що спілкування допоможе відповісти на актуальні питання та допомогти зважитися на інновації, звикнути до нових ідей, запропоновані такі форми роботи як симпозиуми, неформальні зібрання, цільові групи, круглі столи;

навчатися у інших університет може вивчати досвід інших ЗВО, консорціуми та професійні асоціації можуть допомогти визначити установи, що мають спільні цілі та схожі практики;

співпраця структурних підрозділів інтернаціоналізація вимагає зв'язків між підрозділами університету та міждисциплінарних партнерств.

Компоненти оцінки стану інтернаціоналізації методом SWOT аналізу

Структура запропонована Центром інтернаціоналізації та глобальної діяльності

	Сильні сторони	Слабкі сторони	Можливості	Загроза (ризика)
Історія університету				
Місія				
Документи університету				
Інституційні цілі				
Навчальні цілі студентів				
Місцева спільнота				
Члени ради університету				
Законодавство штату				
Стратегічний план закладу				
Можливості та програма для викладачів				
Можливості та програма для студентів				
Внутрішні ресурси				
Зовнішні ресурси				
Навчальна програма – загальноосвітній компонент				
Навчальна програма – профільна дисципліна, друга спеціальність, сертифікатна програма				
Додаткова навчальна програма				
Іноземні студенти				
Іноземні науковці				
Консорціуми				
Зв'язки з установами за кордоном				
Організаційна культура університету				
Кваліфікація викладачів/співробітників				
Інтеграція різних компонентів				

Джерело [205]

Додаток С. 1

Рекомендації щодо управління міжнародними партнерствами

Американська рада з питань освіти пропонує підхід до управління міжнародними партнерствами, що включає чотири етапи:

Крок 1. Стратегічне планування. Партнерства і співробітництва повинні виникати як результат деталізованого планування, що включає визначення цілей та завдань міжнародної діяльності; очікувані результати навчання студентів. Цілі міжнародного співробітництва повинні відповідати загальній місії вищого навчального закладу та його пріоритетам, а також враховувати необхідні людські та фінансові ресурси.

Крок 2. Огляд можливих форм співробітництва. Міжнародна діяльність може набувати багато форм, і заклади мають володіти необхідною інформацією щодо усіх можливих варіантів розвитку співпраці, до того як приймають рішення про укладання партнерства.

Крок 3. Визначення потенційних партнерів. Важливо проаналізувати стан розвитку вищої освіти у цільових країнах, включаючи освітню політику, структуру та особливості функціонування. Ґрунтовний аналіз допоможе виключити окремі типи навчальних закладів зі списку потенційних партнерів і визначити пріоритетних кандидатів. ЗВО США можуть надати корисну інформацію щодо потенційних партнерів законодавом, конференції часто включають можливості встановити контакт з представниками інших країн.

Крок 4. Управління існуючими партнерствами. З розвитком міжнародної діяльності університети можуть мати занадто багато угод про співробітництво, що різняться за масштабом та ефективністю співпраці. Іншою тенденцією може стати припинення контактів після виконання одиничного проекту ініційованого за індивідуальною ініціативою залучених фахівців. Централізована координація, постійне залучення підтримки викладачів, визначення пріоритетних закладів може допомогти

Джерело: [327]

Додаток С.2

Рекомендації щодо процедури укладання міжнародних партнерств

У роботі американських дослідників Дж. Ван де Ватер, М. Грін, К. Кох, К. Кінзер, М. Грін подано алгоритм укладання міжнародних партнерств американськими вищими навчальними закладами. Так, це тривалий процес, який включає наступні елементи:

Перегляд існуючих зав'язків (створення депозитарію, оцінка діяльності, визначення прогалин);

Початок процесу схвалення партнерства (розробка процедури подання заяв та критеріїв схвалення, визначення ліній прийняття рішень);

Чітке визначення загальних цілей та стратегій партнерства (встановлення цілей у числових показниках, типів, місць партнерства, діяльності, яка виконуватиметься в їх рамках, очікуваний результат, а також ресурси, можливості та виклики);

Популяризація культури партнерства (поширення цінностей партнерства, приєднання до місії закладу та підрозділу, розвиток навичок професорсько-викладацького складу, його мотивація та підтримка);

Розробка стратегій, процедур, організаційних структур для управління партнерством (призначення керівного комітету, чітке визначення принципів участі ЗВО у співробітництві, усунення бюрократичних перешкод);

Забезпечення фінансової та іншої підтримки (еквівалентної тій, що виділяється на інші інституційні функції, наприклад кадри, інформаційні технології, транспортні витрати);

Розробка ефективних практик для налагодження партнерств (численні переговори, залучення осіб, що приймають рішення, час, щоб відносини та порозуміння удосконалювались);

Підготовка угоди про співробітництво (Memorandum of Understanding) плану реалізації завдань партнерства (визначення загальних параметрів співробітництва та конкретних дій, фінансової та інших видів відповідальності кожної установи, очікуваних результатів та способів їх оцінки);

Розрахунок орієнтовних витрат, бюджету співробітництва;

Розробка процедур, що дозволять підтримувати співробітництво (надавати організаційну підтримку, консультації, керівництво для забезпечення продовження партнерства після виконання завдань, що передбачені при заключенні угоди, особливо, якщо ініціатори співробітництва більше не співпрацюють);

Розроблення процедур для контролю, перевірки, та/ або припинення співробітництва (включаючи періодичну оцінку рівня та якості, чисельності залучених студентів, ефективності робочих стосунків, бюджету та результату).

Джерело: [571]

Додаток Т

Соціальна інтеграція у США

(довідник для іноземних студентів Системи університетів Джорджії)

А. Дозвілля студента та участь у студентських клубах

Не залежно від розміру ЗВО, де ви навчаєтеся, ви зможете брати участь у діяльності студентських клубів та громадському житті. Більшість закладів мають центральний офіс, де можна отримати інформацію про наявні клуби та позанавчальну діяльність. У різних університетах цей підрозділ має різну назву, однак зазвичай назви офісу говорить сама за себе. Наприклад, «Центр студентської діяльності» або «Студентське життя». Пошукайте на сайті університету і з'ясуйте чи є в університеті клуб або організація, що зацікавить вас!

Крім того, більшість вишів мають міжнародні клуби та групи. Великі університети мають клуби відокремлені за регіональною ознакою, менші створюють одну групу (наприклад Міжнародний клуб). Групи та види дозвілля для членів сім'ї іноземних студентів. За додатковою інформацією зверніться до міжнародного відділу або консультанта іноземних студентів.

Б. Соціальні звичаї США

Запрошення

Запрошення можуть бути надруковані, написані від руки або в усній формі. І потребують відповіді у такій самій формі. У будь-якому випадку, необхідно якомога швидше повідомити чи ви маєте намір відвідати захід. Відмовити на перше запрошення не є не ввічливо, приймайте запрошення тільки, якщо маєте намір відвідувати захід. Якщо ви хочете відмовити, достатньо просто сказати «Дякую за запрошення, але я не можу прийти». Не обов'язковим, однак хорошим жестом є принести щось господарю, наприклад квіти, їжу або напої.

Їжа

Якщо вас запрошено на обід і ви маєте дієтичні обмеження, ввічливим буде поінформувати господаря заздалегідь, найкраще зробити це, коли ви приймаєте запрошення.

Пунктуальність

В американському суспільстві важливо всюди приходити вчасно. Університети працюють згідно графіку, заняття, п'єси, концерти, зустрічі, весілля, формальні обіди починаються вчасно. Запізнюватися навіть на кілька хвилин вважається неввічливо. Сімейні обіди менш формальні, однак потрібно намагатися приходити вчасно. Коктельні вечірки та прийоми можна відвідувати у будь-який час в зазначений період.

Подяка

За потреби виразити подяку господареві за прийом або розваги, достатньо короткого листа. Ви можете також запросити друзів на обід або запропонувати приготувати страви вашої країни, щоб подякувати їм.

Походи до кафе та ресторанів

Походи до ресторанів вважаються формою дозвілля в США. Родичі або друзі можуть зібратися разом і піти до місцевого ресторану на ланч чи обід та приємну розмову, а потім повертаються додому одразу по закінченню. Якщо друг запрошує Вас «піти пообідати» з ним, можна припускати, що ви будете платити кожен за себе. Якщо він/ вона пропонує «повести вас на обід», він/ вона планує платити за вас обох.

Купання та гігієна

Більшість американців купаються або приймають душ та користуються дезодорантом або антиперспірантом. Американці вважають неприємний запах та

наявність запаху неприйнятним. Деяким іноземним гостям варто змінити режим купання та гігієнічних процедур відповідно до американських звичаїв на час перебування в країні.

Соціальна рівність

Американська мрія передбачає рівність для всіх; на жаль, ця мрія ще на збулася повністю. У всякому разі американці очікують, що всі люди поважають особу незалежно від посади, фізичних або психічних вад, статі, раси, релігії та статевої орієнтації. Усі люди, яких ви зустрінете, наприклад професори, студенти, лікарі, прибиральники очікуватимуть однакової поваги та ввічливості, незалежно від їх посади.

Жінки

Жінки в США грають активну роль у житті громади. Багато жінок мають кар'єри за межами дому і у багатьох випадках обоє батьків піклуються про маленьких дітей та поділяють домашні обов'язки. Жінки, які займають керівні посади на роботі очікують такої ж поваги як і чоловіки.

Мода

США славляться матеріалістичністю та поверхневістю, що зазвичай виражається в одязі та гігієні. Стиль одягу та поведінки створює у людей, які вас оточують уявлення про вас, які можуть не відповідати реальності. Дуже відкритий одяг може змусити когось думати, що ви більш чуттєва людина ніж ви є насправді. Однак певні стилі одягу можуть змусити людей сприймати вас як стриману та неприступну особу, попри це США цінує індивідуальність та заохочує людей підкреслювати особистий стиль.

В. Дружба

Найкращими місцями для знайомства з американцями поза межами навчальних аудиторій під час перерви або після занять є кафетерії, студентські організації та гуртожитки. Дружні стосунки формуються навколо спільних інтересів, роботи, навчання та спільних поглядів; запитуючи їх про життя у США, ви краще зрозумієте культуру країни та зав'яжете стосунки з оточуючими.

Як іноземному студенту вам часто доведеться першим заводити розмову з оточуючими. Відповідь дасть вам уявлення, чи співрозмовник хоче продовжувати розмову. Американці зазвичай здаються теплими та відкритими. Дружні стосунки зазвичай тимчасові та неформальні завдяки мобільності і динамічності життя в Америці. Американець може мати велику кількість дружніх знайомств однак лише кілька «близьких друзів». В університетському середовищі цінується гнучкість у дружніх стосунках.

Намагайтеся не ображатися якщо хтось не знає про вашу країну, її модернізацію, політику або навіть місце знаходження! Більшість американців, яких ви зустрінете не мали змоги виїжджати за межі країни або навіть штату. Пам'ятайте, що ви обоє дізнаєтеся про культуру інших країн, це вимагає часу, терпіння, діалогу та взаємодії.

Радимо вам спілкуватися англійською в присутності американських друзів. Вам може бути зручніше говорити рідною мовою, однак американці часто відчувають себе виключеними, коли ви розмовляєте мовою, якої вони не розуміють.

Може бути заманливо проводити час з людьми вашої національності. Вони поділяють ваші проблеми, турботи та інтереси і можуть надати необхідну підтримку. Однак, деякі іноземні студенти проводять багато часу разом і їх англійська не покращується. Вони створюють окремі групи в іноземному середовищі і виконують діяльність до якої звикли вдома. Проводити час із студентами зі своєї країни, але багато

студентів залишивши США, шкодують, що дуже мало вивчили про приймаючу країну і не завели друзів в Америці.

Г. Побачення

Зустрітися або ходити на побачення з кимось передбачає, що ви хочете краще пізнати іншу людину, що в подальшому може вести до романтичних стосунків. Це не означає, що ви хочете або маєте намір одружитися з цією людиною. Спільне відвідування світських заходів свідчить про те, що вам приємно проводити час з людиною, а не передбачає серйозних зобов'язань.

У гетеросексуальних стосунках чоловік традиційно запрошує в кіно, на вечірки або інші заходи, проте проявляти ініціативу є звичайним і для жінок. Той, хто запрошує на побачення повідомляє місце і час. Усвідомлюючи, що у студентів немає зайвих грошей, багато людей воліють розділяти кошти.

Рівень фізичного контакту між людьми залежить від конкретних осіб і ступеня прив'язаності між ними. Що відбувається на побаченнях залежить від конкретних людей і ситуацій. Дотик може бути запрошенням до близькості однак іноді це не так. Хоча у США поступово стають прийнятними одностатеві стосунки, багато людей вважають їх неприйнятними і огидними. Публічне виявлення почуттів до людини тієї ж статі залишається на ваш розсуд однак зважайте на місце та обставини.

Якщо у вас виникнуть питання про побачення або інші американські звичаї, сміливо запитайте товариша по університету або консультанта іноземних студентів. Соціальні звичаї у США часто є невизначеними, тож розгубленість є звичайним явищем.

Переклад автора

Додаток У

Університети України, документи яких стали предметом вивчення

Таблиця У.1

№	ЗВО	Позиція в рейтингу Топ-200	Оцінка міжнародного визнання ІМВ	Індекс Гірша (h-індекс)
1	Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут"	1	24,38991	43
2	Київський національний університет імені Тараса Шевченка	2	23,19028	79
3	Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна	3	15,05826	60
4	Національний університет "Львівська політехніка"	5	20,00258	33
5	Національний гірничий університет	6	14,88076	6
6	Національний університет "Києво-Могилянська академія"	7	14,1555	23
7	Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського "Харківський авіаційний інститут"	14	18,37849	23
8	Сумський державний університет	15	22,06692	31
9	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	18	14,66891	5
10	Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	24	17,1798	51
11	Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова	29	10,02252	6
12	Харківський національний медичний університет	36	9,079044	19
13	Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля	37	15,90838	14
14	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	38	12,82609	32
15	Чорноморський державний університет імені Петра Могили	44	12,4096	5
16	Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського	50	10,42157	13
17	Національний транспортний університет	66	11,54289	12
18	Національна музична академія України імені П.І. Чайковського	83	6,109993	–
19	Херсонський державний університет	92	7,343056	8
20	Український державний університет залізничного транспорту	93	6,773477	6
21	Маріупольський державний університет	95	8,003034	2

22	Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди	96	6,285968	–
23	Національний університет "Острозька академія"	99	7,114788	–
24	Білоцерківський національний аграрний університет	106	7.094533237	3
25	Житомирський державний технологічний університет	120	7.524025853	10
26	Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди	123	6.137655441	–
27	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	135	4.640482916	10
28	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	162	4.009202352	–
29	Сумський державний педагогічний університет ім. А.С. Макаренка	174	3.807104811	–
30	Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя	178	4.757868717	–

Джерело [121].

Додаток Ф
Організація міжнародної діяльності у Національному технічному
університеті України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»

Міжнародна платформа КПІ ім. Ігоря Сікорського – це система організації внутрішнього організаційного простору, управління та реалізації міжнародної діяльності університету за усіма напрямками.

Департамент міжнародного співробітництва – координатор здійснення міжнародної діяльності університету, забезпечує її комплексний адміністративний та інформаційний супровід.

Міжнародні центри – структури університету, що формують та розвивають співпрацю університету з конкретною країною за усіма напрямками у трьох основних сферах: освіта, наука та культура.

Центр міжнародної освіти – структурний підрозділ університету, що відповідає за роботу з іноземними абітурієнтами, студентами та слухачами підготовчого відділення.

Міжнародні офіси інститутів та факультетів – представництва інститутів та факультетів, що відповідають за міжнародну діяльність, забезпечують взаємодію з ДМС по поточним питанням.

Відділ академічної мобільності – координаційна та консультативна структура, що сприяє підвищенню рівня академічної мобільності студентів в університеті.

Джерело: [99]

Додаток Х
**Організація відділу міжнародних зв'язків у Сумському державному
університет (СумДУ)**

Таблиця Х.1

Сруктура відділу міжнародних зв'язків СумДУ

Група загально-організаційного забезпечення	Група грантових програм	Група міжнародної академічної мобільності	Група рекламно-інформаційного забезпечення
<ul style="list-style-type: none"> • супровід оформлення угод про міжнародне співробітництво, облік та моніторинг їх реалізації; • супровід оформлення закордонних відряджень, організаційні та загально-представницькі функції під час прийомів іноземних фахівців та делегацій; • супровід офіційного листування з іноземними партнерами, представництвами іноземних країн; надання відповідної допомоги структурним підрозділам університету; • узагальнення та надання звітності щодо результатів міжнародної діяльності СумДУ; • завірення відповідності перекладу документів, що стосуються міжнародної діяльності університету; 	<ul style="list-style-type: none"> • сприяння пошуку міжнародних наукових і освітніх грантових програм, координація співпраці університету із закордонними організаціями-грантодавцями; • сприяння залученню структурних підрозділів та співробітників університету до участі в міжнародних грантових програмах; • облік грантових заявок, які подаються та проектів, які виконуються в університеті; також їх моніторинг та контроль виконання; • допомога співробітникам та особам, що навчаються, у формуванні проектних пропозицій та заявок, надання консультацій з цих питань; 	<ul style="list-style-type: none"> • координаційна робота щодо налагодження зв'язків з іноземними університетами з метою організації програм міжнародної академічної мобільності; оформлення відповідних документів, угод; • організаційний супровід програм міжнародного наукового академічного обміну за участі професорсько-викладацьким складу; програм «включеного навчання», «паралельного навчання», «подвійних дипломів», «спільного ступеню»; короткотермінового навчання студентів за кордоном, навчання студентів та аспірантів в літніх академіях; навчальної або виробничої практики; • формування бази даних програм 	<ul style="list-style-type: none"> • організаційно-технічний супровід, розробка, впровадження та постійне оновлення контенту міжнародної версії офіційного веб-сайту СумДУ • координація актуальної інформації про міжнародну діяльність університету та його структурних підрозділів • забезпечення участі університету у тематичних виставках, конференціях, конкурсах та змаганнях міжнародного спрямування • створення, редагування та дизайн матеріалів для підготовки загально-університетської презентаційної продукції, направленої на міжнародну аудиторію, надання допомоги у підготовці презентаційних матеріалів для

Продовження таблиці X.1

<ul style="list-style-type: none"> • надання додаткових платних послуг, пов'язаних з процедурою виїзду за кордон та інших за профілем діяльності документів 	<ul style="list-style-type: none"> • проведення презентаційних заходів щодо умов участі в грантових програмах для співробітників та осіб, що навчаються в університету; • забезпечення представництва університету на веб-сайтах міжнародних грантових програм, веб-сайтах проектів за участі СумДУ; • надання додаткових платних послуг за профілем діяльності групи. 	<p>міжнародної академічної мобільності; ведення обліку учасників міжнародних програм академічного обміну;</p> <ul style="list-style-type: none"> • залучення різноманітних зовнішніх джерел фінансування для проведення заходів, пов'язаних з участю співробітників та осіб, що навчаються, у програмах міжнародного академічного обміну; • проведення спільно зі студентською агенцією з питань міжнародної співпраці презентацій, семінарів та інших заходів щодо можливостей участі у міжнародних програмах академічних обмінів; індивідуальна робота зі студентами університету та надання консультацій; • організація курсів вивчення іноземної мови з метою підготовки до міжнародних мовних іспитів (TOEFL, IELTS, DaFтощо), семінарів, тренінгів з оформлення пакету документів та інших заходів для підготовки осіб, що навчаються та співробітників університету до участі у програмах обміну; • надання додаткових платних послуг за профілем діяльності групи 	<p>здійснення міжнародної діяльності;</p> <ul style="list-style-type: none"> • надання перекладацьких платних послуг для виїзду за кордон (свідоцтва, довідки, документи про освіту і т.д.).
--	---	---	---

Таблиця автора.